C:\Users\Plazma\Desktop\303\Meyrink_Gustav-Golem.pdb

PDB Name: Golem
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 15.9.2005
Modification Date: 15.9.2005
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

═══

Gustav Meyrink
GOLEM
Version: Palm.0.5.beta
Corrections: 1
PalmBookZ
═══

S P Á N E K
Měsíční světlo padá k nohám mé postele a leží tam jako velký, světlý, plochý kámen.
Když se úplněk začne zmenšovat a jeho pravá část se počíná rozpadat - jako stárnoucí obličej, který má nejdříve vrásky na jedné tváři a pozvolna hubne - v tu dobu se mne za nocí zmocňuje tísnivý, mučivý neklid.
Nespím a nebdím, a v polosnu se mísí v mé duši osobní zážitky s přečteným i slyšeným, jako se slévají proudy rozdílné barvou i průzračností.
Než jsem ulehl, četl jsem si o životě Buddhy Gotamy, a v tisíci obměnách mi táhla myslí věta, začínající vždy znovu: „Přiletěla vrána ke kameni, který vypadal jako kus tuku, a myslila si: Snad je tu něco dobrého k snědku. Protože tam však nic chutného nenašla, odletěla.
Jako vrána přibližívší se ke kamenu, tak opouštíme my - my, hledači - asketu Gotamu, neboť jsme v něm ztratili zalíbení."
A obraz kamene, který se podobal kousku tuku, se mi v mozku obludně rozrůstá:
Kráčím řečištěm a zdvíhám hladké oblázky.
Šedomodré s rozstříknutým třpytivým prachem, nad nimiž hloubám a hloubám, a přeci si s nimi nevím rady - pak černé se sírově žlutými skvrnami, jako by to byly zkamenělé pokusy dítěte vymodelovat neohrabané strakaté mloky.
A chci je odhodit daleko od sebe, ty oblázky, avšak vždycky mi vypadnou z ruky a nemohu je zapudit z dosahu svých očí.
Všechny kameny, které kdy hrály v mém životě nějakou roli, se vynořují kolem mne.
Mnohé se těžkopádně namáhají vyprostit se z písku na světlo - podobny velkým, břidlicově zbarveným krabům za vracejícího se přílivu, jako by chtěly za každou cenu upoutat mou pozornost, aby mi sdělily nesmírně závažné věci.
Jiné - vyčerpány - padají bezmocně nazpět do svých děr a vzdávají se naděje dostat se kdy ke slovu.
Občas se proberu z šera těchto polosnů a na chvíli opět vidím ležet měsíční světlo na vzdutém záhybu své přikrývky jako velký, světlý, plochý kámen, abych zase znovu začal slepě tápat za svým mizejícím vědomím, hledaje neklidně onen kámen, který mě trápí - který musí být někde zastrčen v suti mých vzpomínek a vypadá jako kousek tuku.
Kdysi vedle něho končila při zemi okapová roura, představuji si - ohnutá do tupého úhlu, okraje rozežrané rzí -, a vzdorovitě si chci v duchu vynutit takový obraz, abych ošidil své roztěkané myšlenky a ukonejšil se ke spánku.
Nedaří se mi to.
Stále znovu a znovu tvrdí svéhlavý hlas v mém nitru s pošetilou vytrvalostí - neúnavně jako okenice, která pod poryvy větru naráží v pravidelných intervalech na zeď -: je to úplně jinak; to vůbec není ten kámen, který vypadá jako kus tuku.
A tomu hlasu nelze uniknout.
Když stokrát namítnu, že to všechno je přece zcela vedlejší, tak se hlas na chvilku odmlčí, nepozorovaně se pak opět probudí a začne tvrdošíjně znovu: dobrá, dobrá, v pořádku, ale to přece není ten kámen, který se podobá kousku tuku.
Pomalu se mě začíná zmocňovat nesnesitelný pocit bezmocnosti.
Jak to bylo dál, nevím. Vzdal jsem se dobrovolně veškerého odporu, anebo mě mé myšlenky přemohly a umlčely?
Vím jenom, že mé tělo leží v posteli ponořené do spánku a mé smysly se od něho odpoutaly a jsou na něm už nezávislé.
Kdo je to vlastně „já", chce se mi náhle zeptat; tu se rozpomenu, že už přece nemám žádný orgán, kterým bych mohl klást otázky; pak dostanu strach, že se ten hloupý hlas zase probudí a začne znovu nekonečný výslech o kamenu a tuku.
A tak se obrátím.

D E N
Najednou jsem stál v tmavém dvore a červeným obloukem vrat jsem viděl naproti - na druhé straně úzké, špinavé

uličky - židovského vetešníka, jak se opírá o zeď u starého krámku, jehož klenutý vchod byl ověšen starým železným harampádím, polámaným nářadím, zrezivělými třmeny a bruslemi a všelijakými dalšími vysloužilými předměty.
Na tomto obrazu ležela mučivá jednotvárnost, kterou se vyznačují všechny dojmy, jež den za dnem, tak a tak často, jako podomní obchodníci překračují práh našeho vnímání, a nevyvolával proto ve mně ani zvědavost, ani překvapení.
Uvědomil jsem si, že jsem už dlouhou dobu v tomto okolí doma.
Ani toto zjištění ve mně nezanechalo žádný hlubší dojem, i když bylo v naprostém protikladu k tomu, jak jsem se sem dostal a co jsem vnímal ještě před chvílí.
Kdysi jsem musel slyšet nebo číst o zvláštním přirovnání kamene ke kousku tuku, napadlo mi najednou, když jsem stoupal po vyšlapaných schodech ke svému bytu a roztržitě uvažoval o ušmudlaném vzhledu kamenných dlaždic.
Tu jsem zaslechl kroky, běžící nade mnou po schodišti, a když jsem došel ke svým dveřím, viděl jsem, že to byla čtrnáctiletá rudovlasá Rosina, dcera vetešníka Aarona Wassertruma.
Musel jsem těsně kolem ní, opírala se zády o zábradlí a smyslně se zakláněla.
Její špinavé ruce obemkly železné tyče - aby udržela rovnováhu -, a já jsem viděl, jak jí nahá předloktí bledě svítí v pošmourném polosvětle.
Vyhnul jsem se jejímu pohledu.
Rosinin vtíravý úsměv a voskový obličej houpacího koně mi byl odporný.
Ta musí mít houbovité, bílé maso jako axolotl, kterého jsem před chvílí zahlédl v teráriu u ptáčníka, cítil jsem.
Řasy rudovlasých jsou mi stejně protivné jako řasy králíků.
Otevřel jsem a rychle jsem za sebou přibouchl dveře.
Ze svého okna jsem viděl vetešníka Aarona Wassertruma stát před krámkem.
Stál opřen u vchodu do temné klenuté místnosti a štípačkami si cvikal nehty.
Byla rudovlasá Rosina jeho dcera anebo neteř? Nebyli si vůbec podobní.
Mezi židovskými obličeji, které den co den vídám v Hampejské uličce, dovedu rozlišovat různé kmeny, jež se dají blízkým příbuzenstvím jednotlivých osob setřít právě tak málo, jako se smísí olej s vodou. Tady se nedá říci: tihle dva jsou bratři nebo otec a syn.
Ten patří k jednomu kmeni, onen k druhému; to je vše, co se dá vyčíst z rysů obličeje.
Jaký by to také mělo význam, i kdyby Rosina byla vetešníkovi podobná!
Tyto kmeny chovají k sobě navzájem skrytou ošklivost a odpor, který překračuje dokonce i hranice úzkého pokrevního příbuzenství - avšak dokážou jej udržet v tajnosti před vnějším světem, jako lidé, kteří střeží nebezpečné tajemství.
Ani jediný z nich nedovolí ostatním do něho nahlédnout, a v této shodě se podobají nenávistným slepcům, chytajícím se lana nasáklého špínou: jeden oběma rukama, druhý jen s nechutí jedním prstem, avšak všichni posedlí pověrčivou bázní, že musí propadnout zkáze, jakmile opustí společnou oporu a oddělí se od těch druhých.
Rosina patří ke kmeni, jehož rudovlasý typ je odpudivější než typy jiných kmenů. Muži mají vpadlé hrudníky a dlouhé slepičí krky s vyčnívajícím ohryzkem.
Jsou jakoby celí pihovatí, tito muži, a trpí po celý život smyslností - v skrytu vedou proti svým choutkám nepřetržitý, bezúspěšný zápas, sužováni ustavičným nechutným strachem o své zdraví.
Nebylo mi jasné, jak jsem vůbec mohl Rosinu považovat za příbuznou vetešníka Wassertruma.
Nikdy jsem ji přece neviděl v starcově blízkosti ani nepozoroval, že by na sebe kdy promluvili.
Také byla skoro pořád v našem dvore nebo se krčila v temných koutech a chodbách našeho domu.
Zcela jistě ji všichni moji sousedé pokládají za vetešníkovu blízkou příbuznou či aspoň schovanku, a přece jsem byl přesvědčen, že by žádný z nich nedokázal uvést jediný důvod pro takovou domněnku.
Chtěl jsem se vytrhnout z myšlenek na Rosinu a vyhlédl z otevřeného okna své ložnice dolů do Hampejské ulice.
Jako by Aaron Wassertrum ucítil můj pohled, obrátil náhle ke mně vzhůru obličej.
Svůj strnulý, hrozný obličej s kulatýma rybíma očima a odchlípeným horním rtem, rozťatým zaječím pyskem.
Připadal mi jako pavouk, který cítí i nejjemnější záchvěv své sítě, jakkoli nezúčastněně se tváří.
A z čeho asi žije? Nač myslí a jaké má záměry? - Neměl jsem tušení.
Na zdi jeho krámku visí den za dnem, rok po roce beze změny stále tytéž mrtvé, bezcenné věci.
Mohl bych je nakreslit se zavřenýma očima: tady zprohýbaná plechová trumpeta bez klapek, zažloutlý obraz namalovaný na papíře s podivně seskupenými vojáky.
A vpředu na zemi, těsně na sebe naskládány, takže nikdo nemůže překročit práh krámku, řada kulatých železných plátů od kamen.
Počet všech těchto předmětů se nikdy nezvětšuje ani nezmenšuje, a jestliže občas nějaký kolemjdoucí zůstal stát a přeptával se na cenu toho či onoho, zmocňovalo se vetešníka prudké vzrušení.
Ohrnul svůj zaječí pysk způsobem, který naháněl hrůzu, a podrážděně vyrážel cosi nesrozumitelného kloktavým, přerývaným basem, takže zákazníka přešla chuť dál se vyptávat a zastrašen pokračoval v cestě.
Pohled Aarona Wassertruma bleskurychle sklouzl od mých očí a spočíval nyní s napjatým zájmem na holých zdech vedlejšího domu v bezprostřední blízkosti mého okna.
Co tam jen mohl vidět?
To je přece zadní strana domu, jeho okna vedou do dvora! Jen jedno z nich je obráceno do Hampejské ulice.
Zdálo se mi, že náhodou právě teď někdo vstoupil do místnosti, která leží v témže poschodí jako můj byt - myslím, že je tam jakýsi zastrčený ateliér -, zaslechl jsem totiž skrz zeď mužský a ženský hlas.
To však v žádném případě nemohl vetešník zezdola zpozorovat!
Před mými dveřmi se někdo pohnul a já jsem uhodl: to je ještě pořád Rosina, která stojí ve tmě venku a žádostivě čeká, zda ji přece jen nebudu chtít zavolat k sobě.

A dole, o půl poschodí níže, číhá na schodišti neštovičný výrostek Lojza a napjatě čeká, jestli jí otevřu; skoro cítím stoupat až sem ke mně nahoru dech jeho nenávisti a zpěněné žárlivosti.
Netroufá si přijít blíž, aby jej neviděla Rosina. Ví, že je na ní závislý jako hladový vlk na svém hlídači, a přece by nejraději vyskočil a bez rozvahy popustil uzdu své zuřivosti! - - -
Usedl jsem ke svému pracovnímu stolu a připravil si pinzety a rydla.
Ale nic se mi nedařilo, moje ruka nebyla dost klidná, aby mohla opravit jemné japonské rytiny.
Trudný, pochmurný život, ležící na tomto domě, ochromuje mou mysl, a v duši se mi vynořují staré obrazy.
Dvojčata Lojza a Jaromír jsou sotva o rok starší než Rosina.
Na jejich otce, pekaře hostií, jsem se už jen stěží rozpomenul: myslím, že o ty dva teď pečuje nějaké stařena.
Ale vůbec nevím, která to je z těch mnoha, jež bydlí zalezlé v domě jako ropuchy ve svém úkrytu.
Stará se o oba chlapce, to jest: poskytuje jim přístřeší; za to jí musí odevzdat všechno, co příležitostně ukradnou anebo vyžebrají.
Jestlipak jim také dá najíst? To asi těžko, protože stará se vracela domů až pozdě večer.
Prý je omývačkou mrtvol.
Lojzu, Jaromíra i Rosinu jsem často vídal ještě jako děti, jak si bezstarostně hrají na dvorku.
Ta doba už je však dávno pryč.
Celé dny teď běhá Lojza za rudovlasým židovským děvčetem.
Občas ji dlouho marně hledá, a když ji nemůže najít, připlíží se před mé dveře a čeká se zkřiveným obličejem, zda sem Rosina potají nepřijde.
Když sedím u své práce, v duchu ho vidím, jak naslouchá v zákrutu chodby, hlavu s vyzáblým zátylkem číhavě předkloněnou.
Mnohdy přeruší ticho pekelný rámus.
Jaromír, který je hluchoněmý a jehož veškeré myšlení vyplňuje nepřetržitá, zběsilá žádost po Rosině, bloudí domem jako divá zvěř. Jeho neartikulované štěkavé vytí, které ze sebe vyráží téměř beze smyslů žárlivostí a podezříváním, zní tak strašlivě, že až člověku stydne krev v žilách.
Se slepou zuřivostí hledá ty dva, které si představuje stále spolu - schované někde v jednom z tisíců špinavých zákoutí -, bičován bez ustání myšlenkou, že musí být bratrovi pořád v patách, aby se nestalo s Rosinou něco, o čem by nevěděl.
Tušil jsem, že právě tato neustálá mrzákova trýzeň je dráždidlem, které pohánělo Rosinu stále znovu si s tím druhým začínat. Kdykoliv její náklonnost či ochota začíná slábnout, vymyslí si Lojza opět nějakou zvláštní ohavnost, aby znovu rozdmýchal Rosininu žádostivost.
Tak se někdy zdánlivě či doopravdy dají hluchoněmým přistihnout a škodolibě lákají zuřivce za sebou do temných chodeb, kde nastražili záludné léčky - rezavé obruče, které se při neopatrném šlápnutí vymrští, železné hrábě špičkami vzhůru - pasti, do nichž Jaromír musí upadnout a do krve se poranit.
Občas si vymyslí Rosina na vlastní pěst něco ďábelského, jen aby muka vystupňovala na nejvyšší míru.
Změní pak rázem své chování k Jaromírovi a tváří se, jako by v něm nalezla zalíbení.
Se svým věčně se usmívajícím obličejem sděluje spěšně mrzákovi cosi, co jej uvádí do téměř nepříčetného vzrušení, a používá k tomu napůl srozumitelnou posunkovou řeč, která musí hluchoněmého beznadějně zamotat do nerozpletitelné sítě nejistoty a sžíravých nadějí.
Jednou jsem ho viděl na dvoře stát před ní, a ona k němu mluvila s takovou naléhavostí v pohybech rtů i v gestikulaci, že jsem myslel, že se Jaromír každým okamžikem musí v divokém vzrušení zhroutit.
Po tváři se mu řinul pot z nadlidského úsilí pochopit smysl oněch záměrně tak nejasných, chvatných sdělení.
A celý následující den pak číhal v zimničním očekávání na tmavém schodišti napůl propadlého domu, který leží na konci úzké, špinavé Hampejské uličky - až promeškal příležitost vyžebrat si na nárožích pár krejcarů.
A když pozdě večer polomrtvý hladem a rozčilením chtěl domů, měla už pěstounka dávno zamčené dveře.

- - - - - - - - - -

Radostný ženský smích pronikal ke mně zdmi přilehlého ateliéru.
Smích - v těchto domech radostný smích? V celém ghettu nebydlí nikdo, kdo by se uměl radostně smát.
Tu jsem se rozpomněl na starého loutkáře Cvacha, který mi před několika dny svěřil, že si u něho jeden mladý, vznešený pán najal za drahé peníze ateliér - zjevně proto, aby se mohl nerušené scházet s vyvolenou svého srdce.
Několik nocí za sebou byl potají - aby v domě nikdo nic nezpozoroval - dopravován nahoru drahocenný nábytek nového nájemníka.
Dobromyslný staroch si mnul potěšením ruce, když mi to vyprávěl, dětinsky se radoval, jak šikovně všechno zaonačil, že nikdo z obyvatel domu nemůže mít ani potuchy o existenci romantických milenců.
Do ateliéru je možno dostat se ze tří různých domů. Existuje dokonce i jeden přístup padacími dveřmi!
Ano, jestliže se otevřou železné dveře u půdy - a to je z druhé strany velmi lehké - je možno projít kolem mé komůrky ke schodišti našeho domu a použít je jako východu?
Opět ke mně doléhá radostný smích a budí ve mně nezřetelnou vzpomínku na luxusní byt a šlechtickou rodinu, k níž jsem býval často volán, abych provedl drobné opravy na vzácných starožitnostech.
Najednou slyším z vedlejší místnosti pronikavý výkřik. Polekaně naslouchám.
Železné dveře prudce zařinčí a v příštím okamžiku vběhne do mého pokoje nějaká dáma.
S uvolněnými vlasy, bledá jako stěna, přes holá ramena přehozený zlatý brokátový šál.

„Mistře Pernathe, skryjte mě - pro Krista živého - neptejte se, ukryjte mě tady!"
Ještě než jsem mohl odpovědět, dveře se znovu prudce rozletěly a hned zase zabouchly.
Na vteřinu se ve dveřích jako odporná maska zašklebil obličej vetešníka Aarona Wassertruma.
- - - - - - - - - -
Kulatá, svítící skvrna se vynoří přede mnou a v záři měsíčního světla opět rozpoznávám pelest své postele.
Ještě stále leží na mně spánek jako těžký huňatý plášť, a ve vzpomínce vidím před sebou zlatými písmeny napsané jméno Pernath.
Kde jenom jsem to jméno četl? - Athanasius Pernath?
Myslím, myslím, před dávnou, dávnou dobou jsem si jednou někde zaměnil klobouk a divil se tenkrát, že mi tak přesně padne, když mám přece tak divný tvar hlavy.
A podíval jsem se do klobouku - tenkrát, a - ano ano, tam bylo napsáno zlatými písmeny na bílé podšívce:

ATHANASIUS PERNATH

Lekal a bál jsem se toho klobouku, sám nevím proč.
Tu na mě jako šíp vyrazí hlas, který jsem zapomněl a který pořád ode mne chtěl vědět, kde je kámen, jenž vypadá jako kus tuku.
Rychle si nakreslím ostrý, nasládle se ušklíbající Rosinin profil, a tímto způsobem se mi podaří uhnout šípu, který se vzápětí ztratí v temnotě.
Ano, Rosinin obličej! Je přece jen silnější než tupě blábolící hlas; zvlášť teď, když zase budu v bezpečí ve svém pokoji v Hampejské ulici, mohu být úplně klidný.
I Jestliže to nebyl pouze klamný dojem, že kdosi stoupá za mnou po schodech v určitém, stále stejném odstupu s úmyslem navštívit mne, tak by teď musel stát asi na posledním odpočívadle schodiště.
Teď zahýbá kolem rohu, kde bydlí archivář Šemaja Hillel, a přechází z vyšlapaných kamenných dlaždic do chodby horního poschodí, která je vydlážděna červenými cihlami.
Nyní tápe podél zdi, a teď, právě teď musí - v té temnotě jen s obtížÍ - číst mé jméno na dveřním štítku.
Postavil jsem se zpříma doprostřed pokoje a díval se ke vchodu.
Tu se otevřely dveře a on vstoupil.
Udělal směrem ke mně jen několik kroků a ani nesňal klobouk, ani nepozdravil.
Takhle se chová, když je doma, cítil jsem a pokládal za zcela samozřejmé, že jedná tak a ne jinak.
Sáhl do kapsy a vytáhl knihu.
Pak v ní dlouho listoval.
Desky knihy byly z kovu a prohlubně ve tvaru rozet a pečetí byly vyplněny barvou a malými kameny.
Konečně našel neznámý místo, které hledal, a ukázal na ně.
Kapitola měla název „Ibbur", „Obtěžkání duše", jak jsem rozluštil.
Velká, zlatou a rudou barvou namalovaná iniciála „I" zabírala téměř polovinu stránky, kterou jsem zběžně přelétl; na okraji byla poškozena.
Měl jsem ji opravit.
Iniciála nebyla na pergamen přilepena, jak jsem až dosud vídal ve starých knihách, zdála se spíš složena ze dvou tenkých zlatých plátků, které byly uprostřed sletovány a svými konci překrývaly okraje pergamenu.
Takže v místě, kde je připevněno písmeno, musel být v listě vystřižen otvor?
Jestli tomu tak je, najdu na další stránce písmeno „I" obráceně?
Otočil jsem list a shledal, že jsem se nemýlil.
Bezděčně jsem přečetl i tuto stránku a i stránku následující.
A četl jsem dál a dál.
Kniha ke mně hovořila, jako hovoří sen, jen mnohem jasněji a zřetelněji.
A dotýkala se mého srdce jako otázka.
Slova proudila z neviditelných úst, ožívala a přicházela ke mně. Otáčela se a proměňovala se přede mnou jako pestře oděné otrokyně, ty se pak propadaly do země nebo mizely jako třpytivá mlha ve vzduchu a uvolňovaly místo dalším.
Každá na chvilku zadoufala, že ji vyvolím a zřeknu se pohledu na další, přicházející.
Byly mezi nimi mnohé, jež se pohybovaly pyšně jako pávice, v měňavých řízách, míjely mne pomalými a odměřenými kroky.
Jiné jako královny, avšak zestárlé a vyžilé, s nabarvenými víčky - s přisprostlým rysem kolem úst a vráskami zakrytými ošklivou šminkou.
Díval jsem se mimo ně vstříc dalším a můj pohled klouzal po dlouhých zástupech šedivých postav s tak obyčejnými a bezvýraznými obličeji, že se zdálo vyloučeno zapamatovat si je.
Pak přivlekly ženu, byla úplně nahá a obrovitá jako hora.
Na okamžik se přede mnou zastavila a sklonila se ke mně.
Její řasy byly dlouhé jako celá moje postava; žena ukázala mlčky na tep své levé ruky.
Bušil jako zemětřesení a já cítil, že v ní byl život celého světa.
Z dálky se k nám hnal průvod korybantů.
Nějaký muž s ženou se objali. Už zdaleka jsem je viděl přicházet a stále blíž hřměl průvod.
Teď jsem slyšel rozléhající se zpěv opojených těsně před sebou a mé oči hledaly objímající se pár.
Ten se však proměnil v jedinou bytost, napůl muže, napůl ženu, která seděla na trůnu z perleti.

Na hermafroditově koruně byla tabulka z červeného dřeva, do níž červ zkázy vyhlodal tajuplné runy.
V oblaku prachu přiklusalo uspěchané stádo malých slepých ovcí: zvířata pro potravu, jež si choval gigantický obojetník ve svém průvodu, aby jimi živil družinu korybantů.
Občas byly mezi postavami proudícími z neviditelných úst i takové, jež přicházely z hrobů - s rouškami přes obličej.
A zůstaly přede mnou stát, nechaly náhle spadnout své šátky a zíraly dravčími zraky hladově na mé srdce, až mi mozkem projela ledová hrůza a krev se mi zastavovala jako proud, do něhož se z nebes zřítily celé skály - náhle, doprostřed řečiště.
Míjela mě nějaká žena. Neviděl jsem její tvář, odvrátila ji, a byla zahalena do roucha z kanoucích slzí.
Kolem mne tančily maškarní průvody a nestaraly se o mne.
Jenom pierot se za mnou zamyšleně otočil a vrátil se ke mně. Usadí se přede mnou a dívá se mi do obličeje jako do zrcadla. Dělá tak podivné grimasy, zdvihá paže a pohybuje jimi, hned váhavě, hned bleskurychle, až se mě zmocní strašidelné nutkání napodobit ho, mrkat očima jako on, krčit rameny a stahovat koutky úst.
Tu jej odhodí stranou netrpělivě se tlačící postavy, které se všechny chtějí prodrat před můj zrak.
Přece však žádná z postav nemá trvání.
Jsou to jen klouzavé perly navlečené na hedvábné šňůrce, jednotlivé tóny jedné melodie, jež proudí z neviditelných úst.
To už nebyla kniha, která ke mně hovořila. Byl to hlas. Hlas, jenž ode mne chtěl něco, co jsem nechápal, ať jsem se namáhal sebevíc. Jenž mě trápil palčivými, nesrozumitelnými otázkami.
Avšak hlas, pronášející tato viditelná slova, byl mrtvý a bez ozvěny.
Každý zvuk, který zazní ve světě přítomnosti, má mnoho ozvěn, tak jako každá věc má jeden velký stín a mnoho malých stínů, avšak tento hlas už nemá žádné ozvěny - dávno, už dávno asi odvanuly a dozněly?
A dočetl jsem knihu až do konce a držel ji ještě v ruce, a bylo mi, jako bych něco hledal a listoval ve svém mozku, nikoli v knize! - -
Vše, co mi hlas řekl, nosil jsem od narození v sobě, zasuté a zapomenuté, skryté před svými myšlenkami až do dnešního dne.

- - - - - - - - - -

Vzhlédl jsem.
Kde byl muž, který mi přinesl knihu?
Odešel?!
Přijde si pro ni, až bude opravená?
Nebo mu ji mám přinést?
Nemohl jsem si však vzpomenout, že by řekl, kde bydlí.
Chtěl jsem si jeho zjev vyvolat v paměti, ale marně.
Jak jen byl oblečený? Byl starý, mladý? - A jakou barvu měly jeho vlasy a vousy?
Nic, vůbec nic jsem si nemohl představit. - Všechny obrazy, které jsem si o něm vytvářel, se rozplynuly ještě dřív, než jsem je mohl v duchu složit dohromady.
Zavřel jsem oči a přitiskl ruku na víčka, abych zachytil aspoň částečku jeho obrazu.
Nic, nic.
Postavil jsem se doprostřed pokoje a díval se na dveře, jako jsem to už udělal předtím, než přišel, a představoval jsem si: teď zahýbá kolem rohu, teď kráčí přes cihlovou dlažbu, čte venku můj štítek na dveřích „Athanasius Pernath" a teď vstupuje. - Marně.
Nechtěla se ve mně vznítit ani jiskřička vzpomínky na to, jak vypadal.
Viděl jsem knihu ležet na stole a přál si k ní v duchu ruku, která ji vytáhla z kapsy a podala.
Nemohl jsem se rozpomenout ani na to, jestli byla v rukavici anebo holá, zda mladá či vrásčitá, ozdobená prsteny či bez nich.
Tu jsem dostal zvláštní nápad.
Bylo to jako vnuknutí, kterému se nesmí odporovat.
Oblékl jsem si kabát, nasadil klobouk, vyšel na chodbu a sešel dolů po schodišti. Pak jsem se opět pomalu vracel do svého pokoje.
Pomalu, zcela pomalu, jako on, když přicházel. A když jsem otevřel dveře, viděl jsem, že pokoj tone v šeru. Cožpak nebylo ještě úplně jasno, když jsem před chvílí vyšel ven?
Jak dlouho jsem tam musel hloubat, když jsem si nevšiml, že je už tak pozdě!
Ačkoliv jsem se pokoušel napodobit neznámého v chůzi a gestech, stejně jsem se na ně vůbec nemohl rozpomenout.
Nemohlo se mi to přece podařit, když jsem neměl žádný záchytný bod, jak asi mohl vypadat!
Ale stalo se něco úplně jiného.
Moje kůže, moje svaly, mé tělo se náhle rozpomínaly, aniž by to prozradily mozku. Vykonávaly pohyby, které jsem si nepřál a nezamýšlel.
Jako by mi mé údy už nepatřily!
Když jsem udělal několik kroků po místnosti, byla má chůze najednou tápavá a cizí.
To je chůze člověka, který jako by stále padal dopředu, řekl jsem si.
Ano, ano, ano, taková byla jeho chůze!

Zcela jasně jsem věděl: to je on.
Měl jsem cizí, bezvousý obličej s vystupujícími lícními kostmi a s šikmo položenýma očima.
Cítil jsem to, a přece jsem se nemohl vidět.
To není můj obličej, chtěl jsem zděšeně vykřiknout, chtěl jsem jej ohmatat, avšak má ruka neposlechla mou vůli a ponořila se do kapsy a vytáhla knihu.
Zcela tak, jak to předtím udělal on -
Tu najednou sedím zase bez klobouku a bez kabátu u stolu a jsem to já. Já, já.
Athanasius Pernath.
Hrůza a zděšení mnou lomcovaly, srdce se mi div nerozskočilo a já cítil: strašlivé prsty, které ještě před chvílí hmataly v mém mozku, zmizely.
V zátylku jsem ještě vnímal studené stopy jejich dotyku. Nyní jsem věděl, jaký byl onen cizinec, a mohl bych ho opět v sobě cítit - kdykoliv bych chtěl; ale představit si jeho obraz tak, že bych jej viděl přímo před sebou - to jsem stále ještě nesvedl a také to nikdy nesvedu.
Je jako negativ, neviditelná dutá forma, poznal jsem, jejíž linie nemohu zachytit - do kterých musím sám vklouznout, chci-li si být vědom jejich tvaru a výrazu ve vlastním Já - -
V zásuvce svého stolu jsem měl kovovou schránku, do ní jsem chtěl knihu uzavřít, a teprve až pomine má duševní choroba, vyjmu ji a dám se do opravy polámané iniciály.

A vzal jsem knihu ze stolu.
Tu mi bylo, jako bych neměl v ruce vůbec nic; uchopil jsem schránku: tentýž pocit. Jako by musel hmatový vjem urazit dlouhou, dlouhou cestu, plnou hluboké temnoty, dříve než vyústil v mém vědomí, jako by byly věci ode mne vzdáleny časovou vrstvou mnoha let a náležely minulosti, která kolem mne už dávno prošla.
- - - - - - - - - -
Hlas, který krouží v temnotě a pátrá po mně, aby mě trápil tím tukovým kamenem, mě přešel a nezpozoroval. A já vím, že pochází z říše spánku. Ale to, co jsem zažil, byl skutečný život - proto mne nemohl vidět a já cítím, že po mně marně pátrá.

P R A H A
Vedle mě stál student Charousek, s vyhrnutým límcem svého tenkého, odřeného převlečníku. Slyšel jsem, jak mu zimou drkotají zuby.
Může z toho mít smrt, takhle stát ve vratech v ledovém průvanu, řekl jsem si a vyzval ho, abychom šli ke mně do bytu.
Avšak on odmítl.
„Děkuji vám, mistře Pernathe," mumlal zimomřivě, „bohužel nemám tolik času, musím co nejrychleji do města. - A taky bychom už po několika krocích promokli na kůži, kdybychom teď chtěli vyjít na ulici! - - Ten liják ne a ne přestat!"
Poryvy deště přebíhaly přes střechy a stékaly po tvářích domů jako proud slz.
Když jsem trochu vyklonil hlavu, mohl jsem tam nahoře ve čtvrtém patře vidět své okno; zalité deštěm vypadalo, jako by se jeho tabulky rozmáčely, neprůhledné a hrbolaté jako rybí měchýř.
Ulicí tekl žlutý potok špíny a v průjezdu bylo stále víc náhodných chodců, kteří všichni čekali, až déšť poleví.
„Tamhle plave svatební kytice," řekl náhle Charousek a ukázal na kytici zvadlé myrty, unášenou proudem špinavé vody.
Někdo za námi se tomu hlasitě zasmál.
Když jsem se otočil, viděl jsem, že to byl starý, elegantně oblečený pán s bílými vlasy a odulým ropuším obličejem.
Charousek se rovněž na okamžik obrátil a něco si pro sebe bručel.
Ze starce vyzařovalo cosi nepříjemného - přestal jsem mu věnovat pozornost a prohlížel si šeredné domy, které se tu před mýma očima krčily v dešti vedle sebe jako rozmrzelá stará zvířata. Jak hrozivě a zchátrale všechny vypadaly!
Stály tady rozstrkány bez rozmyslu jako plevel vyrážející ze země.
Přistavěli je k nízké žluté kamenné zdi, která zde jediná zbyla z jakési bývalé rozsáhlé budovy - před dvěma třemi stoletími, postupně, jak se to právě hodilo, bez ohledu na ty ostatní. Tam poloviční dům, celý nakřivo, s dozadu ubíhajícím čelem - a jiný vedle vyčnívá jako špičák.
Pod pochmurným nebem vypadaly, jako by spaly, a člověk necítil onu potměšilost a zlobu, jež z nich občas vyzařuje, když v ulicích leží mlha podzimních večerů a pomáhá zakrýt jejich tichou, téměř neznatelnou hru tváře.
Během té dlouhé doby, co zde už bydlím, se ve mně zahnízdil neodbytný dojem, že existují určité hodiny za nocí a za nejčasnějšího svítání, kdy domy vzrušeně vedou spolu nezvučné, tajuplné porady. A mnohdy proběhne jejich zdmi slabé chvění, které je nevysvětlitelné, po střechách přebíhají šramoty a padají do okapových rour - a my je nepozorovaně vnímáme otupělými smysly a ani se neptáme po jejich příčině.
Často se mi ve spánku zdávalo, že jsem potají naslouchal jejich přízračnému dohadování a dozvěděl se s ustrašeným údivem, že jsou ve skutečnosti tajnými pány ulice, že se mohou zbavit svého života a cítění a zase si je mohou vzít nazpátek - že je půjčují přes den obyvatelům ulice a za nadcházející noci je s lichvářským úrokem opět požadují.
A když si v duchu vybavuji ty podivné lidi, kteří v nich bydlí jako stíny, jako tvorové - nezrození z matek -, kteří se ve svém myšlení a jednání zdají být složení z částic bez ladu a skladu, pak jsem víc než kdy jindy nakloněn uvěřit, že takové sny v sobě skrývají temné pravdy, které mi v bdělém stavu doutnají v duši už jen jako dojmy z barvitých pohádek.
Tehdy ve mně procitne znovu pověst o strašidelném Golemovi, onom umělém člověku, kterého zde v ghettu kdysi stvořil z hmoty jeden rabín, znalec kabaly, jenž jej probudil k bezmyšlenkovitému, automatickému bytí tím, že mu vsunul

za zuby magickou číselnou formuli.
A stejně jako se Golem rázem změnil ve strnulou hliněnou sochu, jakmile mu byla z úst vyňata tajuplná slabika života, tak by také museli - zdálo se mi - všichni tito lidé padnout mrtvi k zemi v okamžiku, kdy by někdo vymazal v jejich mozku jakýsi nepatrný pojem, bezvýznamnou snahu; snad jen nějakou bezúčelnou zvyklost u jednoho, u druhého třeba jen otupělé čekání na cosi úplně neurčitého, beztvarého.
A přitom v jakém neustálém, strašlivém střehu jsou tato stvoření!
Nikdo tyto lidi nevidí při práci, a přece jsou už časně zrána, od prvního záblesku jitra bdělí a čekají se zatajeným dechem - na oběť, která však stejně nikdy nepřijde.
A jestli se opravdu občas zdá, že někdo vstoupil do jejich hájemství, někdo bezbranný, na němž by se mohli obohatit, tu je náhle přepadne ochromující strach, zaplaší je zpět do jejich koutů a přinutí je ustrašeně upustit od jakéhokoliv záměru.
Zdá se, že jim nikdo není dost slabý, aby si na něho troufli.
„Zdegenerované, bezzubé šelmy, jimž byla odňata síla i zbraň," řekl váhavě Charousek a pohlédl na mě.
Jak mohl vědět, nač myslím?
Člověk rozvíří někdy své myšlenky tak prudce, že mohou přeskočit jako sprška jisker do mozku společníka, pocítil jsem.
„- - - z čeho tak asi žijí?" řekl jsem po chvíli.
„Žijí? Z čeho? Mnohý z nich je milionář!"
Podíval jsem se na Charouska. Co tím jen mohl myslet!
Student ale mlčel a díval se na oblaka.
V oblouku vrat na chvíli utichl hovor, bylo slyšet jen šumění deště.
Co tím jenom chtěl říci: „Mnohý z nich je milionář!"?
A znovu jako by Charousek uhodl mé myšlenky.
Ukázal na vetešnický krámek vedle nás, kde stékající voda splachovala rez železného harampádí do rozplizlých, červenohnědých kaluží.
„Aaron Wassertrum! Například ten je milionář - patří mu skoro třetina židovského města. Vy to nevíte, mistře Pernathe?!"
To mi úplně vyrazilo dech. „Aaron Wassertrum! Vetešník Aaron Wassertrum je milionář?!"
„Oh, já ho moc dobře znám," pokračoval zavile Charousek, jako by čekal jen na to, že se ho zeptám. „Znal jsem i jeho syna, doktora Wassoryho. Nikdy jste o něm neslyšel? O doktoru Wassorym, o tom - proslulém - očním lékaři? - Ještě před rokem o něm nadšeně mluvilo celé město - o tom velkém - - učenci.
Tenkrát nikdo nevěděl, že si změnil jméno a že se dřív jmenoval Wassertrum. -
Rád si hrál na muže vědy, který se straní světa, a když někdy přišla řeč na jeho původ, prohodil skromně a hluboce dojat, že ještě jeho otec pochází z ghetta - a že se musel vypracovat z těch nejbídnějších začátků za všech možných strastí a nevýslovných obtíží.
Ano! Strasti a obtíže!
Ale za čí strasti a nevýslovné potíže a jakými prostředky, to už neřekl!
Já ale vím, jak to bylo s ghettem!"
Charousek mě chytil za ruku a prudce jí třásl.
„Mistře Pernathe, já jsem tak chudý, že to sám stěží chápu; musím chodit polonahý jako vagabund. Podívejte se, a jsem přece student medicíny, - jsem přece vzdělaný člověk!"
Prudce rozevřel svůj převlečník, a já jsem ke svému zděšení viděl, že neměl ani košili, ani sako, že měl kabát na holém těle.
„A takhle chudý jsem byl už tenkrát, když jsem tu bestii, toho všemocného, váženého doktora Wassoryho přivedl k pádu - a dodnes nikdo netuší, že já byl tím pravým původcem.
Ve městě se myslí, že to byl jistý doktor Savioli, který vytáhl ty jeho praktiky na denní světlo a dohnal ho k sebevraždě. - A já vám říkám, že doktor Savioli byl jenom mým nástrojem! Jen já jsem vymyslil ten plán a shromáždil materiál, dodal důkazy a nepozorovaně uvolňoval kámen za kamenem ve stavbě doktora Wassoryho, až přišla chvíle, kdy už žádné peníze na světě, žádná lest ghetta nemohla odvrátit její zřícení, k němuž stačil jen nepatrný náraz.
Víte, tak - tak jako se hrají šachy.
A nikdo neví, že jsem to byl já!
Vetešníkovi Aaronu Wassertrumovi, tomu snad mnohdy nedá spát strašlivé tušení, že prsty ve hře musel mít ještě někdo jiný než doktor Savioli; kdosi neznámý, jenž je bez ustání v jeho blízkosti, a přece nepolapitelný.
Ačkoliv Wassertrum patří k těm, kteří vidí i skrz zeď, přece jen nepochopí, že existují mozky, které jsou s to vypočítat, jak lze dlouhými, neviditelnými, otrávenými jehlami probodávat takovou zeď kolem kvádrů, zlata i drahokamů, až je zasažena skrytá žíla života."
A Charousek se bil do čela a divoce se smál.
„Aaron Wassertrum se to brzy dozví; přesně v den, kdy se bude chtít dostat na kobylku doktoru Saviolimu! Přesně v ten den!
I tuhle šachovou partii jsem propočítal až do posledního tahu. - Tentokrát to bude gambit královského střelce. Nebude v něm až k hořkému konci jediný tah, na který bych neuměl odpovědět zničujícím protitahem.
Kdo si se mnou takový gambit začne, ten bude viset ve vzduchu, říkám vám, jako bezmocná loutka na tenkých provázcích - na provázcích, za které tahám - poslouchejte dobře - za které já tahám, a s jeho svobodnou vůlí je konec."
Student mluvil jako v horečce. Díval jsem se mu poděšeně do tváře.

„Co vám Wassertrum a jeho syn udělali, že je tak nenávidíte?"
Charousek prudce mávl rukou.
„Nechme toho - spíš se zeptejte, co zlomilo doktorovi Wassorymu vaz! -
Nebo byste o tom raději mluvil někdy jindy? - Už tak neprší. Třeba chcete jít domů?"
Snížil hlas jako někdo, kdo se náhle uklidnil. Zavrtěl jsem hlavou.
„Slyšel jste někdy o tom, jak se dnes léčí zelený zákal? - Ne? - Tak to vám musím vysvětlit nejdřív, abyste všemu přesně rozuměl, mistře Pernathe!
Tak tedy poslouchejte: zelený zákal je zhoubné onemocnění vnitřního oka, které končí oslepnutím, a existuje jen jeden prostředek, kterým se dá zastavit další postup choroby, totiž tzv. iridektomie, což znamená, že se z oční duhovky vyštípne malý klínovitý kousek.
Nevyhnutelným důsledkem zákroku jsou strašlivé záchvaty oslnění, které zůstanou po celý život; proces oslepnutí bývá však většinou zastaven.
S diagnózou zeleného zákalu to však není tak jednoduché.
Existují totiž údobí, hlavně na začátku choroby, během nichž ty nejzřetelnější symptomy zdánlivě ustoupí, a v takových případech nemůže lékař nikdy s určitostí prohlásit - i když nenalezne nejmenší stopy po nějaké nemoci - že se jeho předchůdce, který zastával jiný názor, zcela jistě zmýlil.
Jestliže se však už jednou přikročilo k iridektomii, která se samozřejmě dá provést na zdravém oku stejně jako na nemocném, není už pak možno zjistit, zda šlo o zelený zákal nebo ne.
A na této a ještě dalších okolnostech založil doktor Wassory svůj hanebný plán.
Nesčíslněkrát - zejména u žen - konstatoval Wassory zelený zákal v případech, kdy šlo o nevinné oční poruchy, jen aby docílil operace, která pro něho neznamenala žádnou námahu a vynášela velké peníze.
Teď konečně měl v hrsti naprosto bezbranné lidi, k lupu už nebylo zapotřebí ani té špetky odvahy!
Vidíte, mistře Pernathe, zde byla zdegenerovaná šelma přesazena do prostředí, kde i beze zbraně a síly mohla rozsápat svou oběť.
Aniž by přitom bylo něco v sázce! - Chápete?! Aniž by bylo třeba riskovat to nejmenší!
Spoustou bezcenných článků v odborných časopisech si uměl doktor Wassory získat pověst vynikajícího specialisty, a dokonce uměl nasypat písek do očí i svým kolegům, kteří byli příliš bezelstní a slušní, než aby ho prokoukli.
Přirozeným důsledkem byly zástupy pacientů, kteří všichni u něho hledali pomoc.
A tak když k němu někdo přišel s nepatrným očním neduhem na prohlídku, dal se dr. Wassory se zákeřnou plánovitostí okamžitě do díla.
Zahájil obvyklým zpovídáním pacienta, zaznamenával však - aby byl kryt pro všechny případy - obratně jen ty odpovědi, které připouštěly podezření na zelený zákal.
A obezřetně sondoval, jestli neexistuje nějaká diagnóza už z dřívějška.
Mezi řečí prohodil, že se mu dostalo naléhavého pozvání z ciziny k výkonu důležitého lékařského zákroku a že proto musí už zítra odcestovat. -
Osvětloval pak oční sítnici elektrickými paprsky a působil tím nemocnému co možno nejvíc bolesti.
Všecko úmyslně! Všecko úmyslně!
Když skončilo vyšetření a následovala obvyklá pacientova otázka, zda jsou důvody k obavám, provedl Wassory svůj první tah.
Posadil se proti nemocnému, minutu mlčel a pronesl pak rozvážně sonorním hlasem větu:
„Již v nejbližší době je oslepnutí obou očí nevyhnutelné!"
- - - - - - - - - -
Scéna, která přirozeně následovala, byla strašlivá.
Lidé často omdleli, plakali a křičeli a váleli se v divokém zoufalství po zemi.
Ztratit zrak znamená ztratit všechno.
A když přišel stejně obvyklý okamžik, kdy ubohá oběť objala kolena dr.
Wassoryho a žadonila, zda na celém božím světě už opravdu není žádná pomoc možná, tehdy provedla ta bestie svůj druhý tah a proměnila sama sebe v onoho - Boha, který mohl pomoci.
Všechno, všechno na světě je jako šachová partie, mistře Pernathe!
Okamžitá operace, řekl pak dr. Wassory zamyšleně, je to jediné, co by snad mohlo znamenat záchranu, a v divoké, nezadržitelné ješitnosti, jež se ho náhle zmocnila, spustil nabubřelou řeč, v níž zeširoka líčil ty i ony případy mimořádně podobné dnešnímu, jak bezpočet nemocných vděčí jedině jemu za záchranu zraku a tak podobně.
Vyloženě se kochal představou, že je pokládán za jakousi vyšší bytost, v jejíchž rukou spočívá blaho i bída spolubližních.
Bezmocná oběť zatím před ním zdrceně seděla, srdce přeplněné palčivými otázkami, pot strachu na čele, a ani se neodvážila skočit mu do řeči z obavy: jen si ho nerozhněvat - toho jediného, který mohl přinést spásu.
A se slovy, že může bohužel k operaci přikročit teprve za několik měsíců, až se vrátí z cesty, uzavřel dr. Wassory svůj proslov.
Doufejme - v takových případech se má vždycky doufat v to nejlepší - že ještě nebude pozdě, řekl.
Samozřejmě že nemocní hned vyskočili, prohlašovali, že za žádných okolností nemíní čekat ani o den déle, a úpěnlivě prosili o radu, kdo z ostatních očních lékařů ve městě by snad mohl připadat v úvahu jako operatér. - To byl ten okamžik, kdy dr. Wassory vedl rozhodující úder.
V hlubokém zamyšlení přecházel sem a tam, vraštil čelo do utrápených vrásek a nakonec ustaraně zašeptal, že příslušný zákrok jiného lékaře vyžaduje bohužel opětné elektrické osvětlení oka, což by vzhledem k oslepujícím paprskům -

pacient přece sám ví, jak bolestná procedura to je - mělo přímo osudný účinek.
Jiný lékař tedy - když už pomineme skutečnost, že mnohým z nich chybí nutný cvik zejména u iridektomie - může přistoupit k chirurgickému zákroku teprve po uplynutí delší doby - právě proto, že je zapotřebí nového vyšetření - až by se zrakové nervy znovu zotavily."
Charousek svíral pěsti.
„Tomu se v řeči šachistů říká, ‚vynucený tah', milý mistře Pernathe! - - Co pak následovalo, byl jeden vynucený tah za druhým.
Zoufalstvím pološílený pacient zapřísahal teď dr. Wassoryho, aby se přece jen ustrnul, odložil odjezd jen o den a provedl operaci sám. - Jde přece o víc než o rychlou smrt; příšerný, mučivý strach z náhlého oslepnutí je přece to nejhroznější, co může být.
A čím víc se ten darebák zpěčoval a naříkal, že odsunutí cesty mu může způsobit nedozírné škody, tím vyšší sumy pacienti tomu mizerovi ochotně nabízeli.
Když se konečně dr. Wassorymu zdála částka dostatečně vysoká, povolil a ještě téhož dne, dříve než mohla náhoda odhalit jeho plán, nenapravitelně poškodil těm nešťastníkům obě zdravé oči, způsobil onen stálý pocit oslnění, který musel proměnit život v ustavičná muka, zato však navždycky smazal stopy Wassoryho padoušského činu.
Takovými operacemi zdravých očí rozmnožoval dr. Wassory nejen svou slávu a svou pověst nevyrovnatelného lékaře, kterému se zatím vždycky podařilo zadržet hrozící oslepnutí - uspokojoval však současně i svou bezmeznou chtivost po penězích a ukájel svou ješitnost, protože ony nic netušící, na těle i majetku poškozené oběti k němu vzhlížely jako k zachránci a velebily jej jako svého spasitele.
Jen ten, kdo všemi vlákny tkvěl v půdě ghetta s jeho nespočetnými, nepatrnými, a přesto nepřekonatelnými zdroji, kdo se od dětství naučil být na číhané jako pavouk a znal všechny lidi ve městě, odhadl a prozkoumal až do nejmenších podrobností jejich vztahy a majetkové poměry - jen takový - skoro by se chtělo říci ‚poloviční jasnovidec' - mohl celá léta páchat podobné ničemnosti.
A kdyby nebylo mne, provozoval by své řemeslo dodnes, provozoval by je až do vysokého stáří, aby konečně jako ctihodný patriarcha užíval podzimu svého života v kruhu svých milých, zahrnut poctami, zářný vzor pro budoucí pokolení, až - až by konečně také on velkolepě chcípl.
Ale i já jsem vyrostl v ghettu, i moje krev je prosycena onou atmosférou ďábelské lsti, a proto jsem dokázal přivést ho k pádu - tak jako neviditelné mocnosti zničí člověka, tak jako zasáhne blesk z čistého nebe.
Dr. Savioli, mladý německý lékař, má zásluhu na jeho odhalení - toho jsem nastrčil do popředí a hromadil důkaz na důkaz, až přišel den, kdy po dr. Wassorym vztáhl ruku prokurátor.
A tu spáchala ta bestie sebevraždu! - Požehnána budiž ona hodina!
Jako by u něho stál můj dvojník a vedl mu ruku, vzal si život onou fiólou amylnitritu, kterou jsem záměrně nechal stát při jakési příležitosti v jeho ordinaci, když jsem ho totiž jednou sám svedl k tomu, aby stanovil i u mě falešnou diagnózu ‚zeleného zákalu' - postavil jsem ji tam záměrně, s vroucím přáním, aby to byl právě amylnitrit, který by mu zasadil poslední ránu.
Prý ho ranila mozková mrtvice, říkalo se po městě. Vdechování amylnitritu způsobuje smrt podobnou ochrnutí mozku. Ale dlouho se ta pověst o mrtvici nemohla udržet."
- - - - - - - - - -
Charousek najednou strnule zíral před sebe jako duchem nepřítomný, jako by se ponořil do hlubokého problému, pak trhl ramenem směrem k vetešnickému krámku Aarona Wassertruma.
„Teď je sám," mumlal, „úplně sám se svou chtivostí a - a - a s voskovou pannou!"
- - - - - - - - - -
Srdce mi tlouklo až v krku.
Zděšeně jsem se podíval na Charouska.
Byl šílený? Musely to být horečné fantazie, které mu vnukly takové věci.
Určitě, určitě! Všechno si vymyslel, vysnil!
To nemůže být pravda, ten jeho hrůzostrašný příběh o očním lékaři. Má tuberkulózu a horečka smrti mu krouží v mozku.
Chtěl jsem ho uklidnit několika žertovnými slovy, dát jeho myšlenkám smířlivý směr.
Avšak dřív než jsem nalezl slova, jako blesk se mi objevila ve vzpomínce Wassertrumova tvář s rozťatým horním rtem, když tenkrát nahlédl otevřenými dveřmi do mého pokoje svýma kulatýma rybíma očima.
Dr. Savioli! Dr. Savioli! - ano - ano, to bylo jméno onoho mladého vznešeného pána, o němž mi Cvach šeptem svěřil, že si u něho pronajal ateliér.
Dr. Savioli! - Zaznělo to ve mně jako výkřik. V mém nitru se divoce honily mlhavé obrazy a přepadaly mě děsivé domněnky.
Chtěl jsem se Charouska zeptat, pln strachu mu rychle vypovědět všechno, co jsem tenkrát zažil; uviděl jsem však, že se ho zmocnil prudký záchvat kašle a málem jej povalil na zem. Stačil jsem ještě zahlédnout, jak se vypotácel do deště, opíraje se namáhavě rukama o zeď, a jak mi zběžně kývl na pozdrav.
Ano, ano, má pravdu, nemluvil z horečky, cítil jsem - je to nezachytitelný stín zločinu, který se dnem i nocí plíží těmito ulicemi a hledá své naplnění.
Visí ve vzduchu, a my ho nevidíme. Pojednou se usadí v té či oné lidské duši, a my nic netušíme - a dřív než můžeme pochopit, už se rozplynul a je dávno po všem.
A k nám už jenom doléhají temná slova o jakési strašlivé události.
Rázem jsem pochopil tato záhadná stvoření, jež tady kolem mne bydlí, v jejich nejvlastnější podstatě: jsou bez vůle unášeni svým zdejším bytím, oživeni neviditelným magnetickým tokem - tak, jako předtím okolo plavala svatební kytice

ve špinavé stoce.
Bylo mi, jako by na mě všechny domy shlížely potměšilými tvářemi plnými bezejmenné zloby - vrata: rozevřené černé tlamy, v nichž vyhnily jazyky, chřtány, které mohly každým okamžikem vyrazit pronikavý křik, tak pronikavý a nenávistný, že by nás musel poděsit až do hloubi duše.
Co to ještě student ke konci o vetešníkovi říkal? - Šeptal jsem si pro sebe jeho slova: Aaron Wassertrum je teď sám se svou chtivostí a - se svou voskovou pannou.
Co jen asi tou voskovou pannou mínil?
Asi to bude nějaké přirovnání, uklidňoval jsem se - jedno z těch chorobných přirovnání, jimiž Charousek rád přepadává své přátele a jimž ze začátku nikdo nerozumí; když se však později neočekávaně objasní, mohou člověka vylekat jako předměty neobvyklého tvaru, osvětlené najednou pronikavým proudem světla.
Zhluboka jsem se nadechl, abych se uklidnil a setřásl strašlivý dojem z Charouskova vyprávění.
Prohlédl jsem si podrobněji lidi čekající se mnou v chodbě domu: vedle mě teď stál ten tlustý stařec. Ten, který se předtím tak odporně smál.
Měl na sobě redingot a rukavice a nespouštěl své vypoulené oči z průjezdu protějšího domu.
Jeho hladce vyholená tvář s širokými, vulgárními rysy se cukala vzrušením.
Bezděčně jsem sledoval jeho pohled a zjistil jsem, že visí jako očarován na rudovlasé Rosině, která stála na druhé straně ulice, kolem rtů svůj věčný úsměv.
Stařec se pokoušel dát jí znamení, a viděl jsem, že mu dobře rozuměla, tvářila se však nechápavě.
Nakonec to už stařík nevydržel, brodil se po špičkách na druhou stranu a hopsal přes louže se směšnou pružností jako velký černý nafukovací míč.
Asi ho tu znali, neboť jsem zaslechl všelijaké poznámky na jeho adresu. Nějaký pobuda za mnou, s červenou pletenou šálou kolem krku, s modrou vojenskou čapkou na hlavě a s viržinkem za uchem, trousil s rozšklebenými ústy narážky, kterým jsem nerozuměl.
Pochopil jsem jen, že starci tady v židovském městě říkali „zednář" a označovali touto přezdívkou lovce nedospělých děvčat, jenž si je však jist beztrestností díky svým důvěrným stykům s policií. - - -
Pak zmizel Rosinin i starcův obličej naproti v temnotě chodby.

P U N Č
Otevřeli jsme okno, abychom vyvětrali tabákový kouř z mého pokoje.
Studený vítr zafoukal do místnosti a rozhoupal huňaté kabáty visící na dveřích.
„Prokopova důstojná ozdoba hlavy by nejraději uletěla," řekl Cvach a ukázal na hudebníkův umělecký širák, jehož široká krempa se v průvanu pohybovala jako mávající černá křídla.
Jošua Prokop vesele zamrkal víčky.
„Chce," řekl, „patrně chce - - -"
„Chce k Lojzíčkovi k muzice," vzal mu Vrieslander slovo z úst.
Prokop se smál a tleskal rukou do taktu k tónům, jež sem přes střechy přinášel řídký zimní vzduch.
Pak sňal se stěny moji starou, rozbitou kytaru, předstíral, že hraje na zpřetrhaných strunách, a zpíval v argotu ječivým falzetem s přehnaným důrazem podivuhodnou píseň:

„Blíže viaduktu žila panna Lízi, holka roztomilá, tělo jako z břízy, ta ženská, ta potvora?

Měla modré oči, blankytné jak šmolku a ochotná byla k lásce bez okolků, ta rajda, ta čertice?"

- - - - - - - - - -

Jak báječně mu najednou jde ta zlodějská hantýrka!" a Vrieslander se hlasitě zasmál a pobrukoval s ním:

„Ten její líhbábr byl ňakej buchdrukr, sice velkej fešák, ale v lásce lukr,

ten muskej, ten buchdrukr?"
- - - - - - - - - -
„Tuhle kuriózní písničku skřehotá každý večer u Lojzíčka bláznivý Neftali Šafránek, ten s tím zeleným štítkem na očích, a našminkovaná ženská hraje na harmoniku a ječí k tomu text," vysvětloval Cvach. „Do téhle hospody byste
---

Popěvek převzat ze sborníku „Písně lidu pražského", sestaveného V. Pletkou a V. Karbusickým, Čs. spis. 1966, str. 79.

s námi měl taky jednou zajít, mistře Pernathe. Třeba později, až vyřídíme ten punč - co myslíte? Na počest vašich dnešních narozenin?"
„Ano, ano, pojďte pak s námi," řekl Prokop a zavřel okno, „něco takového se musí vidět."
Potom jsme pili horký punč a obírali se každý vlastními myšlenkami.
Vrieslander vyřezával loutku.
„Vy jste nás úplně odřízl od světa, Jošuo," přerušil ticho Cvach, „od chvíle, kdy jste zavřel okno, nepromluvil už nikdo ani slovo."

Jenom mi tak napadlo, když předtím ty kabáty tak poletovaly, jak je to zvláštní, když vítr pohybuje neživými věcmi," odpověděl rychle Prokop, jako by se omlouval za své mlčení: „Vypadá to tak divně, když se náhle začnou třepetat předměty, které jinak leží jako mrtvé. Ne? - Viděl jsem jednou na nějakém úplně liduprázdném náměstí, jak se velké kusy papíru - já jsem přitom vůbec žádný vítr necítil, byl jsem totiž kryt domem - zběsile honily v kruhu a navzájem se pronásledovaly, jako by si přísahaly smrt. Za chvilku nato se úplně uklidnily, ale najednou je zase popadl šílený vztek a v potřeštěné zlobě se hnaly sem a tam, natlačily se do jednoho kouta, pak je to znovu posedlo a rozletěly se na všechny strany a konečně zmizely za rohem.
Jenom jedny tlusté noviny nevydržely; zůstaly ležet na dlažbě a nenávistně se sklapovaly a zase rozvíraly, jako by jim došel dech a lapaly po vzduchu.
Tenkrát se ve mně probudilo temné podezření: jestli nakonec i my, živé bytosti, nejsme něco podobného jako ty papírové cáry? - Jestli taky nás neprohání sem a tam nějaký neviditelný, nepochopitelný ‚vítr' a neurčuje naše jednání, zatímco my si ve své prostoduchosti myslíme, že se řídíme svou vlastní svobodnou vůlí?
Co když život v nás není nic jiného než nevyzpytatelný větrný vír? Vítr, o němž se v bibli říká: Víš, odkud přichází a kam jde? - - - Cožpak se nám někdy nezdá, že jsme sáhli do hluboké vody a lapili stříbrné rybky, a ve skutečnosti se nestalo nic jiného, než že nám po ruce přejel studený závan větru?"
„Prokope, vy už mluvíte skoro jako mistr Pernath, co je to s vámi?" řekl Cvach a nedůvěřivě se zahleděl na hudebníka.
„Ta historie o knize Ibbur, o které se povídalo předtím - škoda, že jste přišel tak pozdě, takže jste to už neslyšel -, ta ho asi naladila tak přemýšlivě," mínil Vrieslander.
„Historie o knize?"
„Vlastně o člověku, který přinesl knihu a divně vypadal. - Pernath neví, jak se jmenuje, kde bydlí, co chtěl, a ačkoliv byl jeho vzhled velmi nápadný, přesto se nedá dost dobře popsat." - Cvach zbystřil pozornost.
„To je velice zvláštní," řekl po krátké odmlce, „nebyl ten cizinec bezvousý a neměl šikmo položené oči?"
„Myslím že ano," odpověděl jsem, „to jest, vím - vím to zcela určitě. Vy ho znáte?"
Loutkař zavrtěl hlavou. Jenom mi připomněl Golema."
Malíř Vrieslander přestal vyřezávat.
„Golema? - Slyšel jsem už o tom tolik vyprávět. Vy něco víte o Golemovi, Cvachu?"
„Kdo může říci, že něco ví o Golemovi?" odpověděl Cvach a pokrčil rameny. „Pořád ho posílají do říše bájí, dokud se jednoho dne tady v ulicích nestane opět něco, co mu vrátí život. A nějaký čas pak o něm všichni mluví a pověsti rostou do ohromných rozměrů. Nakonec jsou už tak přehnané a nafouklé, že bídně zajdou na vlastní nevěrohodnost.
Říká se, že počátek příběhu spadá tak do sedmnáctého století. Prý podle dnes už nezvěstných předpisů kabaly zhotovil tenkrát, jakýsi rabín umělého člověka - takzvaného Golema - aby mu jako sluha pomáhal tahat zvony v synagóze a vykonával všelijakou hrubou práci.
Ale přece jen se z něho nestal opravdový člověk, a jeho život prý byl jenom jakési tupé, polovědomé živoření. A jak se vypráví, ‚žil' stejně jenom přes den, a to vlivem magického lístku, který vězel za jeho zuby a koncentroval siderické síly vesmíru.
A když jednoho večera před noční modlitbou zapomněl rabín vyjmout pečeť z Golemových úst, začal Golem zuřit, hnal se v temnotě ulicemi a rozbíjel všechno, co mu přišlo do cesty.
Až se proti němu vrhl rabín a zničil lístek.
A tehdy se ono stvoření zhroutilo bez života k zemi. Nezbylo z něho nic víc než trpasličí hliněná figura, kterou dodnes ukazují ve Staronové synagóze."
„Tentýž rabín byl prý povolán k císaři na Hrad a vyvolával stíny zemřelých a dělal je viditelnými," prohodil Prokop, „moderní badatelé tvrdí, že při tom používal laternu magiku."
„To se rozumí, žádné vysvětlení není dost nejapné, aby dneska nemělo úspěch," nedal se zmást Cvach. „Laterna magika!! Císař Rudolf, který se takovými věcmi zabýval celý život, by přece takovýhle primitivní trik prokoukl na první pohled!
Nemohu ovšem vědět, jak se dá vysvětlit vznik legendy o Golemovi, ale jsem si jist, že cosi, co nemůže zemřít, provozuje v této čtvrti své rejdy a nějak s tím vším souvisí. Mí předkové tady žili pokolení za pokolením, a snad nikdo se nemůže odvolávat na víc prožitých nebo zděděných vzpomínek na periodické zjevování Golema než právě já!"
Cvach se najednou odmlčel, a cítili jsme, že jeho myšlenky putují zpět do minulých časů.
Jak tak seděl u stolu s opřenou hlavou a jeho červené dívčí tvářičky ve světle lampy nápadně kontrastovaly s bílými vlasy, bezděčně jsem v duchu srovnával jeho rysy s tvářemi loutek, které mi tak často ukazoval.
Zvláštní, jak se jim starý muž podobal!
Stejný výraz a stejně řezaný obličej!
Cítil jsem, že mnoho věcí na světě se nemůže od sebe odloučit; a jak se před mým zrakem odvíjel Cvachův prostý osud, připadalo mi náhle prapodivné a nestvůrné, že se člověk jako on - ačkoliv se mu dostalo lepšího vzdělání než jeho předkům a měl se stát hercem - že se tento člověk najednou zase vrátí k ošuntělému pimprlovému divadlu, aby opět chodil po jarmarcích a se stejnými loutkami, jež už jeho prapředkům skýtaly hubenou obživu, předváděl neobratné úklony a ospalé příhody.
Nemůže se od nich odpoutat, pochopil jsem; žijí z jeho života, a když byl od nich daleko, proměnily se v myšlenky, zabydlely se v jeho mozku a zbavily ho pohody a klidu, dokud se opět nenavrátil. Proto je teď tak láskyplně opatruje a pyšně obléká do tretek.
„Cvachu, nemáte chuť ještě nám vyprávět?" vyzval Prokop starce a pohlédl tázavě na mne a Vrieslandera, zda si přejeme totéž.

„Nevím, kde začít," mínil váhavě stařec, „příběh o Golemovi se dá těžko povídat. Jak to předtím řekl Pernath: ví přesně, jak neznámý vypadal, a přece ho nemůže popsat. Přibližně každých třiatřicet let se v našich ulicích opakuje příhoda, která v sobě neskrývá nic zvlášť vzrušujícího, a přece vyvolává zděšení, pro které neexistuje žádné uspokojivé vysvětlení nebo zdůvodnění:
Stále znovu se totiž stává, že z ulice U staré školy přichází úplně cizí člověk, bezvousý, se žlutým obličejem mongolského typu, oblečený do staromódních vybledlých šatů, a kráčí židovským městem, rovnoměrným, podivně klopýtavým krokem, jako by měl každým okamžikem přepadnout dopředu, a najednou - se stane neviditelným.
Obvykle zabočí do jedné z ulic a zmizí bez stopy.
Jindy se tvrdí, že na své cestě opíše kruh a navrátí se k místu, odkud vyšel: k prastarému domu poblíž synagógy.
Někteří rozčilení lidé zase trvají na tom, že ho viděli okolo rohu přicházet směrem k nim. Přestože k nim zcela zřetelně přicházel, byl stále menší a menší, přesně jako někdo, jehož postava se ztrácí ve velké dálce, a - pak úplně zmizel.
Před šestašedesáti lety musel být dojem, který Golem vyvolal, asi zvlášť hluboký, neboť já si vzpomínám - byl jsem tehdy ještě úplně malý kluk -, že lidé tenkrát prohledali dům v ulici U staré školy odshora dolů.
Zjistili při tom, že je v domě místnost se zamřížovaným oknem, k níž neexistuje žádný vchod.
Přišli na to tak, že vyvěsili ze všech oken prádlo, aby je mohli z ulice překontrolovat.
Protože se do místnosti nedalo jinak vniknout, spustil se nějaký muž po provaze dolů se střechy, aby nahlédl dovnitř.
Už byl skoro u okna, vtom se však lano přetrhlo a nešťastník si roztříštil lebku o dlažbu. Když pak chtěli později pokus opakovat, rozcházely se názory na polohu okna tak, že toho raději nechali.
Já sám jsem se s ‚Golemem' setkal poprvé v životě před třiatřiceti lety.
Šel proti mně jedním průchodním domem, a skoro jsme se srazili.
Dodnes nechápu, co se tenkrát ve mně dělo. Člověk přece proboha nečeká pořád, den za dnem, jenom na to, že potká Golema, ne?
Ale v tom okamžiku, určitě - zcela určitě, ještě dřív, než jsem ho uviděl, něco ve mně pronikavě vykřiklo: Golem! A v téže chvíli vyklopýtal někdo z temnoty průchodu, a onen neznámý prošel kolem mne. Vteřinu nato mě obklopilo množství bledých, vzrušených tváří a lidé mě zasypali otázkami, zda jsem ho viděl.
A když jsem odpovídal, pocítil jsem, že se mi jazyk jako by uvolňuje z křeče, kterou jsem ale předtím vůbec necítil.
Byl jsem úplně překvapen, že se mohu pohybovat, a zřetelně jsem si uvědomil, že se mne musela zmocnit - i když jen na zlomek vteřiny - jakási křečovitá strnulost.
O tom všem jsem často a dlouho přemýšlel, a zdá se mi, že jsem pravdě nejblíž, když řeknu: vždycky jednou za lidskou generaci proběhne židovským městem jako blesk jakási duchovní epidemie, zmocňuje se lidských duší za určitým účelem, který nám zůstává skryt, a jejím vlivem vznikají - něco jako fata morgána - obrysy charakteristické bytosti, která zde snad před staletími žila a žízní po uskutečnění a tvaru.
Možná že je mezi námi pořád, neustále, a my to nevnímáme. Tón chvějící se ladičky přece taky neslyšíme, dokud se nedotkne dřeva a nerozezvučí je.
Možná že to je jen jakési duševní umělecké dílo, v němž není obsaženo lidské vědomí - umělecké dílo, které vzniká tak, jako vyrůstá krystal z beztvaré hmoty podle stále stejných vnitřních zákonů.
Kdoví?
Jako se za dusných dní stupňuje elektrické napětí do nesnesitelnosti, až konečně zrodí blesk, proč by nebylo možné, že rovněž neustálé hromadění oněch nikdy se neměnících myšlenek, které zde v ghettu otravují vzduch, musí vyvolat náhlé, prudké vybití? - duševní explozi, která vybičuje naše snové podvědomí na denní světlo, aby vytvořila - obdobně jako blesk v přírodě - přízrak, jenž by v tvářnosti, chůzi a chování, ve všem všudy, přesně vyjadřoval symbol duše davu, jen kdybychom my dokázali správně vyložit tajnou řeč forem?
A stejně jako mnohé příznaky ohlašují úder blesku, tak i zde prozrazují určitá strašidelná znamení hrozící vpád onoho fantomu do říše činu. Oprýskávající omítka staré zdi dostává podobu kráčejícího muže; v ledových květech na oknech se objevují rysy strnulých obličejů. Písek ze střechy jako by padal jinak než jindy a vnucuje nedůvěřivému pozorovateli podezření, že jej shazuje neviditelná, inteligencí nadaná síla, štítící se světla, která se cvičí v tajných pokusech vytvořit všelijaké podivné obrysy. - Když oči spočinou na jednotvárném pletivu nebo na nerovnostech kůže, zmocní se nás neutěšená schopnost vidět všude povědomé formy plné významů, které pak v našich snech narůstají do obřích rozměrů. A těmito stínovými pokusy nakupených houfů myšlenek, které se prohlodávají zátarasy všednosti, se táhne jako červená nit mučivá jistota, že naše nejvlastnější nitro je s rozvahou a proti naší vůli vysáváno, aby se postava fantomu mohla stát plastickou.
Když jsem předtím slyšel od Pernatha, že se setkal s bezvousým člověkem s šikmo položenýma očima, vyvstal mi před očima Golem tak, jak jsem ho viděl tenkrát.
Stál přede mnou, jako by vyrostl ze země.
A na okamžik mě přepadla jakási neurčitá obava, kterou jsem ve svém dětství už jednou pocítil, tenkrát, když začala vrhat své stíny první strašidelná předznamenání.
Je tomu už asi šestašedesát let, tenkrát přišel ženich mé sestry večer na návštěvu a v rodině se měl určit den svatby.
Odlévali jsme tehdy olovo - jen tak ze žertu -, a já jsem u toho stál s otevřenou pusou a nechápal, co to má znamenat - ve své popletené, dětské představě jsem lití olova spojoval s Golemem, o němž jsem často slýchal od dědečka, a myslel jsem si, že se každým okamžikem musí otevřít dveře a Neznámý vstoupí.
Sestra vylila lžíci plnou tekutého kovu do mísy s vodou a vesele se na mne - rozčileně přihlížejícího - zasmála.
Zvadlýma, třaslavýma rukama vyňal dědeček blýskavou hrudku olova a přidržel ji u světla. Vzápětí propuklo všeobecné vzrušení. Jeden mluvil přes druhého; chtěl jsem se mezi ně protlačit, ale odstrčili mě.

Později, když už jsem byl starší, vyprávěl mi otec, že roztavený kov ztuhl do tvaru malé, zcela zřetelné hlavy - kulaté a hladké, jakoby odlité podle formy, a tak strašidelně podobné rysům Golemovým, že se všichni vylekali.
Často jsem o tom mluvil s archivářem Šemajou Hillelem, který má na starosti rekvizity Staronové synagógy, mezi jiným i tu hliněnou figurku z dob císaře Rudolfa. Zabýval se kabalou a domnívá se, že onen kus hlíny s lidskými údy nebude nic jiného než nějaká tehdejší předzvěst, asi tak jako v mém případě olověná hlava. A Neznámý, jenž zde obchází, musí být obrazem fantazie či myšlenky, kterou onen středověký rabín nejdříve živou myslel, než ji mohl vtělit do hmoty, a ta se nyní vrací v pravidelných časových údobích - za stejné astrologické konstelace hvězd, pod nimiž byla stvořena - hnána touhou po zhmotnění.
I Hillelova nebožka žena spatřila Golema tváří v tvář a stejně jako já cítila, že upadla do stavu strnulosti, dokud ona záhadná bytost byla v její blízkosti.
Říkala, že je skálopevně přesvědčena, že to tehdy mohla být jen její vlastní duše, jež opustila tělo, na okamžik stála proti ní a zírala jí v podobě cizího stvoření upřeně do obličeje.
Přes tu strašlivou hrůzu, která se jí tehdy zmocnila, nepochybovala ani vteřinu, že onen druhý je jen částí jejího vlastního nitra."
- - - - - - - - - -
„To je neuvěřitelné," mumlal Prokop, ponořený v myšlenkách.
Také malíř Vrieslander se zdál být hluboce zamyšlen.
Vtom někdo zaklepal na dveře a do místnosti vstoupila žena, která mi obstarává domácnost a vždycky večer přináší vodu. Postavila na zem hliněný džbán a mlčky opět vyšla. Všichni jsme vzhlédli a rozhlíželi se po pokoji, jako bychom se náhle probudili, ale ještě dlouho nepronesl nikdo ani slovo.
Jako by se stařenou vevanula jakási zvláštní atmosféra, na kterou si teprve musíme zvyknout.
„Ano! Rudovlasá Rosina, to je také tvář, které se člověk nemůže zbavit a která se mu objevuje stále znovu ze všech koutů," řekl najednou bez souvislosti Cvach. „Ten strnulý šklíbivý úsměv znám už celý život. Nejdříve bába, pak matka! A pořád stejná tvář, jediný rys se nezměnil! Totéž jméno Rosina - každá z nich je vlastně zmrtvýchvstáním té předchozí."
„Není Rosina dcerou vetešníka Aarona Wassertruma?" zeptal jsem se.
„Říká se to," odpověděl Cvach. „Aaron Wassertrum má ale mnoho synů i dcer, o nichž se neví. Ani u Rosininy matky se nevědělo, kdo byl otcem - a nevědělo se ani to, co se s ní pak stalo. V patnácti se jí narodilo dítě a od té doby ji už nikdo neviděl. Její zmizení souvisí, pokud si dobře vzpomínám, s vraždou, která byla kvůli ní spáchána v tomto domě.
Jako teď její dcera, tak strašila tenkrát ona všem výrostkům z okolí v hlavě.
Jeden z nich ještě žije - občas ho vídám - ale jméno mi už vypadlo z paměti. Ti ostatní brzy umřeli a já se stejně z té doby rozpomínám už jen na krátké epizody, které mi bloudí pamětí jako vybledlé obrazy. Tenkrát tu žil takový přihlouplý člověk, chodil po nocích od hospody k hospodě a za pár krejcarů vystřihoval hostům siluety z černého papíru. A když ho opili, upadal do nevýslovného smutku, a v slzách a se vzlyky bez ustání střihal stále týž ostrý dívčí profil, až spotřeboval celou svou zásobu papíru.
Pokud se mohu rozpomenout, bylo to nějak tak, že ještě skoro dítě miloval tak vášnivě jistou Rosinu, patrně babičku té dnešní, že z toho přišel o rozum.
Když ta léta počítám, nemohla to být žádná jiná než babička dnešní Rosiny."
- - - - - - - - - -
Cvach se odmlčel a pohodlně se opřel. - - - - - - - - - -
V tomto domě bloudí osud v kruhu a vrátí se vždycky zpět k témuž bodu, napadlo mi, a před očima se mi vynořil ošklivý obraz, který jsem kdysi viděl - jak se kočka se zraněnou polovinou mozku motá v kruhu.
- - - - - - - - - -
„Teď přijde hlava," zaslechl jsem náhle jasný hlas malíře Vrieslandera.
A malíř vytáhl z kapsy kulatý špalíček dřeva a začal jej ořezávat.
Těžká malátnost se mi položila na oči, odsunul jsem svou lenošku ze světla trochu dozadu.
Voda na punč bublala v konvici a Jošua Prokop naplnil sklenky. Tiše, zcela tiše pronikaly tóny taneční hudby zavřenými okny, chvílemi umlkly úplně, pak se opět trochu probudily, jak je vítr cestou buď ztratil, anebo vynesl z ulice až k nám nahoru.
Jestli si s nimi nechci přiťuknout, zeptal se mě po chvíli hudebník.
Já jsem však neodpověděl - tak dokonale mě opustila vůle třeba se jen pohnout, že jsem vůbec nepřipadl na myšlenku otevřít ústa.
Myslel jsem, že spím, tak ve mně zkameněl vnitřní klid. Musel jsem pořád mžourat na Vrieslanderův blýskavý nůž naproti mně, který bez oddychu vykusoval ze dřeva malé třísky, abych se ujistil, že bdím.
Ve velké dálce brumlal Cvachův hlas a vyprávěl opět nejrůznější podivuhodné historky o loutkách i bizarní pohádky, které si pro svá představení vymýšlel.
Mluvilo se i o dr. Saviolim a o vznešené dámě, manželce nějakého šlechtice, která tajně navštěvuje Savioliho zastrčený ateliér.
A znovu jsem v duchu viděl výsměšnou, triumfující tvář Aarona Wassertruma.
Jestlipak bych neměl Cvachovi povědět, co se tenkrát odehrálo, uvažoval jsem - pak jsem usoudil, že to nestojí za námahu a že je to vedlejší. A navíc jsem věděl, že by mi stejně selhala vůle, kdybych se teď pokoušel promluvit.
Náhle všichni tři u stolu vzhlédli ke mně a Prokop řekl zcela nahlas:
„Usnul" - tak hlasitě, že to znělo spíš jako otázka.

Mluvili ztlumenými hlasy dál a já poznal, že mluví o mně.
Vrieslanderův nůž tančil sem a tam a zachycoval světlo, které padalo z lampy; zář odrazu mě bodala do očí.
Padlo slovo jako „být šílený" a já naslouchal hovoru, který se vedl kolem stolu.
„Do témat, jako je třeba Golem, do těch se před Pernathem nemá nikdo pouštět," řekl Jošua Prokop vyčítavě.
„Když předtím vyprávěl o knize Ibbur, měli jsme mlčet a nevyptávat se dál. Vsadil bych se, že si to jenom vysnil."
Cvach kývl: „Máte úplně pravdu. Je to totéž, jako kdybychom chtěli vstoupit s otevřeným světlem do zaprášeného pokojíku potaženého po stěnách a stropě ztrouchnivělými tapetami, kde podlahu až po kotníky pokrývá suchý troud minulosti; stačí letmý dotek a všechno je v plamenech."
„Byl Pernath dlouho v blázinci? Je ho škoda, může mu být teprve tak čtyřicet," řekl Vrieslander.
„Nevím, a ani nemám tušení, odkud pochází a čím byl dříve. Pokud jde o vzhled, vypadá spíš jako starofrancouzský šlechtic s tou svou štíhlou postavou a špičatou bradkou. Před mnoha, mnoha lety mě prosil můj přítel, lékař, abych se ho trochu ujal a obstaral mu malý byt někde tady, kde se o něho nikdo nebude zajímat a nebude ho znepokojovat otázkami po minulosti." - Cvach se na mě znovu dojatě podíval. - „Od té doby žije zde, opravuje starožitnosti a vyřezává kameje; tak si vydělal jisté jmění. Je to pro něho štěstí, že zřejmě zapomněl všecko, co souvisí s jeho šílenstvím. Za nic se ho neptejte na věci, které by v jeho vzpomínkách mohly vzbudit minulost - jak často mi to kladl starý lékař na srdce! Víte, Cvachu, říkal mi vždycky, máme určitou metodu; s velkou námahou jsme jeho nemoc zazdili, abych tak řekl - jako se oplotí místo neštěstí - protože se na ně váže smutná vzpomínka."
- - - - - - - - - -
Loutkářova řeč se ke mně blížila jako řezník k bezbrannému zvířeti a svírala mi srdce drsnýma, krutýma rukama.
Vždycky ve mně hlodala neurčitá úzkost - tušení, jako by mi bylo cosi vzato a jako bych ve svém životě prošel dlouhou cestou těsně nad propastí jako náměsíčník. A nikdy se mi nepodařilo objevit příčinu.
Teď přede mnou leželo řešení hádanky jako na dlani a nesnesitelně mě pálilo jako obnažená rána.
Moje chorobná nechuť obírat se vzpomínkami na uplynulé události - pak zvláštní, čas od času se navracející sen, že jsem uzavřen v domě s řadou pokojů, do nichž nemám přístup - znepokojující selhávání paměti ve věcech, které se týkaly mého mládí - to vše najednou mělo své strašlivé vysvětlení: Byl jsem šílený, použili hypnózy a uzavřeli „místnost", která tvořila přechod k oněm komnatám mého mozku, a udělali tak ze mne člověka bez domova uprostřed okolního světa.
A není naděje, že bych získal zpět ztracenou vzpomínku!
Hnací pera mého myšlení a jednání leží ukryta v jiném, zapomenutém bytí, pochopil jsem - nikdy je nebudu moci popsat: jsem utržená rostlina, roub, vyrážející z cizího kořene. A kdyby se mi i podařilo vynutit si vstup do oné uzavřené „místnosti", neupadl bych znovu do rukou přízraků, které tam zakleli?!
Myslí mi táhl příběh o Golemovi, který před hodinou vyprávěl Cvach, a náhle jsem pochopil obrovskou, tajuplnou souvislost mezi legendární místností bez dveří, v níž má přebývat onen neznámý, a mezi svým snem, plným skrytého významu.
Ano! Také v mém případě by se „přetrhlo lano", kdybych se pokoušel nahlédnout do zamřížovaného okna svého nitra.
Podivuhodná souvislost mi byla stále zřejmější a nabývala pro mě nepopsatelné hrůzostrašnosti.
Cítil jsem: existují věci - neuchopitelné - připoutané k sobě a běžící vedle sebe jako slepí koně, kteří nevědí, kam vede cesta.
Podobně v ghettu: místnost, prostor, jehož vchod nikdo nemůže najít, stínová bytost, která v něm sídlí a jen občas klopýtá ulicemi, aby roznášela hrůzu a zděšení mezi lidi!
- - - - - - - - - -
Vrieslander stále ještě vyřezával hlavu a dřevo skřípalo pod čepelí nože.
Ten zvuk mě skoro bolel, podíval jsem se, jestli snad už Vrieslander brzy neskončí.
Jak se ta hlava v rukou malíře obracela sem a tam, vypadalo to, jako by měla vědomí a slídila po koutech pokoje. Pak její oči dlouze spočinuly na mně, uspokojeny, že mě konečně našly.
Ani já jsem nedokázal spustit z ní zrak a upřeně jsem zíral na dřevěný obličej.
Na chvíli jako by malířův nůž váhavě cosi hledal, pak se s rozhodností zařízl, a najednou rysy dřevěného špalíčku strašidelně ožily.
Poznal jsem žlutý obličej cizince, jenž mi tenkrát přinesl knihu.
Pak už jsem nemohl rozeznat nic. Pohled trval pouze vteřinu. Cítil jsem, jak mi srdce přestalo bít a jen se ustrašeně třepotalo.
Přesto však - jako tenkrát - jsem si stále uvědomoval onen obličej.
Byl jsem to já sám, ležel jsem ve Vrieslanderově klíně a slídil pohledem kolem.
Moje oči putovaly po pokoji a mou lebkou pohybovala cizí ruka.
Pak jsem náhle uviděl Cvachovu rozčilenou tvář a uslyšel jeho slova: Proboha, to je přece Golem!
A začala krátká potyčka, Vrieslanderovi chtěli vytrhnout jeho řezbu násilím, ten se však bránil a se smíchem volal: „Co chcete, stejně je to úplně nepodařené." A vymanil se jim, otevřel okno a vyhodil hlavu dolů na ulici.
Tu jsem pozbyl vědomí a ponořil se do hluboké temnoty, kterou se táhla třpytivá vlákna, a když jsem se probudil - jak se mi zdálo - po dlouhé, dlouhé době, tu jsem teprve zaslechl klapnout dřevo dole na dláždění.
- - - - - - - - - -
„Spal jste tak pevně, že jste ani nevnímal, jak jsme vámi třásli," řekl mi Jošua Prokop, „punč je pryč a vy jste všechno propásl."
Zmocnila se mě znovu žhavá bolest z toho, co jsem před chvílí vyslechl, a chtěl jsem vykřiknout, že jsem nesnil, když jsem jim vyprávěl o knize Ibbur - a že ji mohu vyjmout ze schránky a ukázat jim ji.

Avšak tyto myšlenky se nedostaly ke slovu a nemohly se prodrat náladou všeobecných příprav k odchodu, která se mých hostí zmocnila.
Cvach mi násilím přehodil kabát a volal:
Jen pojďte s námi k Lojzíčkovi, mistře Pernathe, to vás rozptýlí."

N O C
Bez vůle jsem se dal Cvachem svést po schodech dolů.
Cítil jsem stále zřetelněji vůni mlhy, která pronikala do domu z ulice. Jošua Prokop a Vrieslander šli několik kroků před námi a bylo slyšet, jak spolu před bránou hovoří.
„Musela spadnout rovnou do kanálu. Aby to čert vzal."
Vyšli jsme na ulici a já viděl, jak se Prokop shýbl a hledal loutku.
„To mě těší, že tu hloupou hlavu nemůžeš najít," bručel Vrieslander. Postavil se ke zdi a jeho obličej se v krátkých intervalech ostře rozsvěcoval a zase zhasínal - jak sykavě vtahoval oheň zápalky do své krátké dýmky.
Prokop mávl paží v prudkém odmítnutí a ohnul se ještě hlouběji. Skoro už klečel na dlaždění.
„Buďte přece zticha! Cožpak nic neslyšíte?"
Přistoupili jsme k němu. Beze slova ukázal na mříž kanálu a přiložil ruku k uchu. Chvíli jsme nepohnutě stáli a naslouchali.
Nic.
„Co to bylo?" zeptal se konečně starý loutkář; Prokop ho však hned prudce uchopil za zápěstí.
Na okamžik - který by sotva stačil na jediný úder srdce - se mi zdálo, jako by někdo tam dole téměř neslyšitelně klepal na železnou desku. Když jsem o tom po vteřině přemýšlel, neslyšel jsem už žádné zvuky; jenom v mé hrudi zněly dál jako ozvěna vzpomínky a rozplývaly se zvolna do neurčitého pocitu hrůzy.
Kroky, které přicházely vzhůru ulicí, ten dojem zaplašily.
„Pojďme, proč tady postávat!" napomínal Vrieslander.
Šli jsme podél domů.
Prokop nás následoval jen nerad.
„Vsadil bych krk, že tam dole někdo křičel ve smrtelné hrůze."
Nikdo z nás neodpověděl, avšak cítil jsem, že cosi jako tiše se rozhořívající strach nám svazuje jazyky.
Brzy nato jsme stáli před oknem s červenými závěsy.

SALÓN LOJZÍČEK dnes večír velkej konzert

stálo napsáno na desce z lepenky, na jejíchž okrajích byly připevněny vybledlé fotografie nějakých dam.
Ještě dřív než mohl Cvach položit ruku na kliku, otevřely se zevnitř dveře a jakýsi hranatý chlapík s napomádovanými černými vlasy, bez límce - kravatu ze zeleného hedvábí kolem krku a vestu od fraku vyzdobenou sponou z kančích zubů - nás s úklonami přivítal.
„Jéje, to sou mi hosti. - - - Pane Šafránek, honem tuš!" připojil spěšně ke svému pozdravu na uvítanou, obraceje se přes rameno do přeplněného lokálu.
Odpovědí byly brnkavé zvuky, jako když po klávesách přeběhne krysa.
„Jéje, to sou mi hosti, to sou mi hosti. Koukejme se, koukejme se," mumlal pro sebe hranatec s neutuchající horlivostí, zatímco nám pomáhal z kabátů.
„Jo, jo, dneska je u mě pohromadě veškerá ctná vysoká šlechta," odpověděl triumfálně na Vrieslanderův udivený obličej, když jsme v pozadí na jakési estrádě, oddělené zábradlím a dvěma schůdky od přední části šenkovny, spatřili několik vznešených mladých pánů ve večerních oblecích.
Závoje štiplavého tabákového kouře visely nad stoly, za nimiž stály u stěn dlouhé dřevěné lavice, plně obsazené zchátralými postavami: lehké holky od hradeb, nečesané, špinavé, bez bot, pevná ňadra stěží zakryta šerednými šátky, vedle nich pasáci v modrých vojenských čapkách a s cigaretou za uchem, koňští handlíři s chlupatýma rukama a neohrabanými prsty, jež při každém pohybu mluvily němou řečí podlosti, nezaměstnaní číšníci s drzýma očima a poďobaní obchodní příručí v kostkovaných kalhotách.
„Já vám postavím španělskou plentu kolem, ať ste pěkně v klidu," krákoral mastný hlas hranatcův, a posuvná stěna, olepená tančícími Číňany, se zvolna pohybovala před stůl, k němuž jsme usedli.
Chraplavé tóny harfy utišily změť hlasů.
Okamžik rytmické pauzy.
Nastalo ticho jako v hrobě, všechno jako by zatajilo dech.
S děsivou zřetelnosti bylo náhle slyšet, jak plynové trubky syčivě vyfukovaly do vzduchu ploché plameny srdcovitého tvaru - pak do toho vpadla muzika a pohltila šumot plynu.
Jako by se právě teď zrodily, vynořily se z tabákového dýmu před námi dvě zvláštní postavy.
S dlouhým, vlajícím bílým prorockým plnovousem, čepičku z černého hedvábí - jak ji nosí staří židovští otcové rodin - na lysé hlavě, slepé skelné oči mléčně namodralé, strnule upřené ke stropu, tak tu seděl starý muž, pohyboval nezvučně rty a sahal vysušenými prsty jako supími pařáty do strun harfy. Po jeho boku jakási houbovitá ženština s tahací harmonikou na klíně, na sobě měla špekovitě se lesknoucí černé taftové šaty, černé gagátové šperky a kříž na krku a pažích - ztělesnění pokrytecké měšťácké morálky -.
Z nástrojů se vyhrnulo divoké drkotání zvuků, pak melodie ochable klesla k pouhému doprovodu.
Stařec kousl několikrát do vzduchu a doširoka otevřel ústa, až bylo vidět černé pahýly zubů. Z hrudi se mu pomalu

dral divoký bas, provázený zvláštními hebrejskými hrdelními zvuky:
„Ru - udá, moo - odrá hvězda- -"
„Rititit" (zaječela do toho ženština a sklapla vzápětí svárlivé rty, jako by už řekla příliš).
„Rudá, modrá hvěě - zda, rohlíček jim taky ráááád."
„Rititit."
„Rudovous, Zelenovous, všelijaký hvězdičky -"
„Rititit, rititit."
- - - - - - - - - -
Páry nastoupily k tanci.
„To je píseň o ‚chomecigen borchu' " vysvětlil nám s úsměvem loutkář a klepal tiše do taktu cínovou lžící, která byla kupodivu připevněna ke stolu řetízkem. „Asi před sto lety, nebo snad ještě dřív, otrávili dva pekařští tovaryši, Rudovous a Zelenovous, v předvečer ‚šábesu hagodel' pečivo - hvězdičky a rohlíčky - aby v židovském městě pomřelo hodně lidí; ale ‚mešores' - obecní sluha - jejich úmysl díky božskému vnuknutí včas odhalil a mohl oba zločince předat policii. Na památku zázračného zachránění ze smrtelného nebezpečí zbásnili tehdy ‚landonim' a ‚bocherlech' tuhle zvláštní píseň, kterou my tady teď poslouchámе jakožto bordelovou čtverylku."
„Rititit - rititit."
„Ru - dá, modrá hvěěě - zda - - -" stále dutěji a fanatičtěji zněl starcův štěkavý hlas.
Pojednou se melodie popletla a pozvolna přešla do rytmu českého šlapáku - plouživého, šouravého tance - při němž tančící páry k sobě vroucně tiskly upocené tváře.
„Dobře tak. Bravo. Ty tam! Chytej, hop, hop!" zavolal na harfenistu z estrády štíhlý mladý kavalír ve fraku a s monoklem na oku, sáhl do kapsy u vesty a hodil směrem k němu stříbrňák. Ten však nedostihl svůj cíl: ještě jsem zahlédl, jak se zableskl nad tančícím klubkem; pak najednou zmizel. Jakýsi pobuda - jeho obličej mi byl povědomý; myslím, že to byl týž, který tenkrát v dešti stál vedle Charouska, vytáhl ruku ze záňadří své tanečnice, kde ji až dosud vytrvale držel - chňapl do vzduchu s opičí mrštností, aniž při tanci vynechal jediný takt, a mince byla lapena. V chlapíkově obličeji se přitom nepohnul ani sval, jen dva tři páry v blízkosti se tiše zašklebily.
„Pravděpodobně jeden z ‚Bataliónu', soudil bych podle obratnosti," řekl se smíchem Cvach.
„Mistr Pernath zcela určitě ještě nikdy neslyšel o ‚Bataliónu'," vpadl do hovoru nápadně rychle Vrieslander a tajně mrkl na loutkáře, abych to neviděl. -
Rozuměl jsem moc dobře: bylo to jako předtím nahoře v mém pokoji. Měli mě za nemocného a chtěli mě rozveselit.
Cvach měl něco vyprávět. Cokoliv.
Při soucitném pohledu dobrosrdečného starce mi stoupalo horko ze srdce do očí. Kdyby věděl, jak mě jeho soucit bolel!
Přeslechl jsem první slova, jimiž loutkář započal své vyprávění - vím jenom, že mi bylo, jako by mi pomalu unikala krev. Byl jsem stále chladnější a strnulejší, jako předtím, když ve Vrieslanderově klíně ležel můj dřevěný obličej. Pak jsem se náhle octl uprostřed vyprávění, které mě podivně obklopilo - obestřelo, jako neživá ukázka z čítanky.
Cvach začal:
„Vyprávění u učenci práv dr. Hulbertovi a jeho Bataliónu.
- - - no, co mám povídat: obličej měl plný pupínků a křivé nohy jako jezevčík Už jako mladík neznal nic než studium. Suchopárné, vyčerpávající studium.
Z toho, co si namáhavě vydělal kondicemi, musel ještě živit nemocnou matku.
Jak vypadají zelené louky a křoviny a pahorky plné kvítí a lesy, to myslím znal jenom z knih. Jak málo slunečních paprsků padá do pražských temných uliček, to přece víte sami.
Že udělal doktorát s vyznamenáním, to bylo vlastně samozřejmé.
Nu, a časem se z něho stal proslulý právník. Tak proslulý, že všichni - soudci i staří advokáti - přicházeli k němu na poradu, když něco nevěděli. Přitom žil chudobně jako žebrák v tmavé světničce, jejíž okna vedla do Týnského dvora. Tak míjela léta a pověst dr. Hulberta jakožto zázraku v právnické vědě se pozvolna stala příslovečnou po celé zemi. Nikdo by tomu neuvěřil, že muž jako on by byl přístupný něžným hnutím srdce, zvlášť když už jeho vlasy začaly prokvétat a nikdo jej nikdy neslyšel mluvit o ničem jiném než o jurisprudenci. A přece v takových uzavřených srdcích plane touha nejžhavěji.
Jednoho dne dosáhl dr. Hulbert cíle, o němž možná snil už za studií jako o vůbec nejvyšší možné metě: Jeho Veličenstvo císař z Vídně mu propůjčil titul ‚rector magnificus' pražské univerzity. Ještě téhož dne se po městě rozletěla zpráva, že se dr. Hulbert zasnoubil s mladou, překrásnou slečnou z chudé, zato však urozené rodiny.
A skutečně se zdálo, že od té doby se konečně u dr. Hulberta usídlilo štěstí natrvalo. I když manželství zůstalo bezdětné, nosil svou ženu na rukou, a jeho největší radostí bylo splnit každé přání, které jí mohl vyčíst z očí.
Ve svém štěstí nikterak nezapomněl na své trpící spolubližní, jak by jistě učinil mnohý jiný. ‚Bůh utišil mou touhu,' řekl prý jednou. ‚tvář ze sna, která mě od dětství provázela jako zář, učinil skutečností: dal mi tu nejmilejší bytost na světě. A proto chci, aby alespoň odlesk tohoto štěstí, pokud je to v mých silách, padl i na ostatní.' - - -
A tak se stalo, že se při nějaké příležitosti ujal jednoho chudého studenta jako vlastního syna. Asi dobře věděl, jaké dobrodiní by byl pro něho samotného znamenal takový čin v dobách vlastního strastiplného mládí. Jako však tak mnohý pozemský čin, který se nám zdá dobrým a ušlechtilým, může mít nakonec úplně stejné následky jako čin opovrženíhodný, neboť nejsme asi s to rozpoznat, co v sobě nese sémě jedovaté a co léčivé, tak i pro dr. Hulberta vyklíčilo z díla milosrdenství to nejhorší utrpení.
Mladá žena zahořela brzy ke studentovi tajnou láskou a nemilosrdný osud tomu chtěl, že ji rektor přistihl. Přispěchal totiž neočekávaně dřív domů, chtěl ji na znamení své lásky překvapit velkou kyticí růží k narozeninám, a našel ji právě v

objetí toho, komu prokázal tolik dobrých skutků.
Říká se, že slzičky Panny Marie mohou navždycky ztratit svou barvu, padne-li na ně náhle zsinalá, sirnatá zář blesku, který ohlašuje krupobití; jisto je, že duše starého muže navěky oslepla onoho dne, kdy se rozbilo jeho štěstí. Ještě téhož večera seděl tady u Lojzíčka až do svítání - on, jenž dosud nevěděl, co to je nestřídmost - skoro v bezvědomí z vypité kořalky. A Lojzíček se mu stal domovem pro zbytek jeho zničeného života. V létě spal někde na rumištích v novostavbách, v zimě tady na dřevěných lavicích.
Titul profesora a doktora obojího práva mu mlčky ponechali. Nikdo neměl srdce vyčítat bývalému slavnému učenci, že jeho nynější způsob života vzbuzuje pohoršení.
Pozvolna se kolem něho shromažďovala verbež štítící se světla, řádící v židovském městě, a tak vzniklo společenství, jemuž se až do dneška říká Batalión.
Hulbertova obšírná znalost zákonů se stala záštitou pro všecky, jimiž se policie dívala příliš pozorně na prsty. Jestliže nějaký propuštěný trestanec umíral málem hlady, poslal ho dr. Hulbert úplně nahého na Staroměstské náměstí - a úřad na tzv. Fišpance mu musel obstarat oblek. Když měla být z města vykázána nějaká prostitutka bez přístřeší, honem se provdala za nějakého pobudu, který měl zdejší domovskou příslušnost, a tak získala trvalé bydliště v Praze.
Takových kliček znal dr. Hulbert stovky, a vůči jeho radám byla policie bezmocná. - Všechno, co tito vyvrženci lidské společnosti, vydělali, odevzdali na halíř do společné pokladny, z níž byly hrazeny nutné životní náklady. Nikdy se nikdo neprovinil ani nejmenší nepočestností. Možná že jméno Batalión vzniklo právě díky této železné disciplíně.
Pokaždé na prvního prosince, ve výroční den neštěstí starého muže, se konala v noci u Lojzíčka podivná slavnost. Natlačeni hlava na hlavě stáli tady žebráci, tuláci, pasáci a holky, opilci a hadráři. V místnosti bylo ticho jako v kostele. - A potom jim dr. Hulbert tamhle z toho rohu, kde nyní sedí oba hudebníci, zrovna pod obrazem korunovace Jeho Veličenstva císaře, vyprávěl svůj životní příběh: jak se vypracoval, jak získal doktorský titul a jak se nakonec stal magnificencí panem rektorem. Když se dostal k místu, kdy s kyticí růži vstoupil do pokoje své mladé ženy - aby jí blahopřál k narozeninám a zároveň oslavil onu hodinu, když přišel požádat o její ruku a ona se stala jeho milovanou nevěstou - tu mu vždycky selhal hlas a s pláčem se zhroutil u stolu. Tehdy se občas stávalo, že nějaká zpustlá ženština mu stydlivě a potají, aby nikdo nic neviděl, položila do ruky napůl uvadlou květinu.
Ještě dlouho potom se z posluchačů nikdo ani nehnul. Tito lidé už neuměli plakat, ale zarytě se dívali dolů na své šaty a kroutili nejistě prsty.
Jednoho jitra nalezli dr. Hulberta mrtvého na lavičce dole u Vltavy. Myslím, že zmrzl.
Jeho pohřeb vidím ještě dnes před sebou. Batalión se mohl přetrhnout, jen aby byl pohřeb co nejhonosnější.
Vpředu kráčel univerzitní pedel v plné parádě: v rukou purpurovou podušku, na ní zlatý řetěz; za pohřebním vozem se do nedohledna táhne Batalión: bosí, špinaví, roztrhaní a rozedraní lidé. Jeden z nich prodal všechno, co měl, a šel v průvodu zahalený do starých novin, převázaných provázkem.
Tak mu prokázali poslední poctu.
Na jeho hrobě, venku na hřbitově, stojí bílý kámen s třemi vytesanými postavami: Spasitel na kříži mezi dvěma lotry. Dárce neznámý. Povídá se, že jej dala postavit Hulbertova žena. - - -
V závěti mrtvého učence byla však klauzule, podle níž každý z Batalionu dostane v poledne u Lojzíčka zadarmo polévku; k tomu účelu visí zde u stolu lžíce na řetízcích, a ty vyhloubené jamky ve stolní desce jsou talíře. Ve dvanáct hodin přijde číšnice a nastříká do nich velkou plechovou stříkačkou polévku, a když se někdo nemůže prokázat jako člen Batalionu, vysaje číšnice polévku nazpět do stříkačky.
Od toho stolu obletěl tento zvyk jako společenský žertík celý svět."
- - - - - - - - - -
Zmatek v lokále mě probudil z letargie. Poslední věty Cvachova vyprávění plynuly už mimo mé vědomí. Ještě jsem viděl, jak gestikuloval rukama, aby znázornil pohyb pístu stříkačky, ale pak už mi obrazy, které se kolem nás odehrávaly, uplývaly tak rychle a mechanicky, a současně s takovou strašidelnou zřetelnosti před očima, že jsem v některých okamžicích zapomněl sám na sebe a připadal si jako kolečko v živém hodinovém strojku.
Z místnosti se stalo jediné lidské mraveniště. Nahoře na estrádě tucty pánů v černých fracích. Bílé manžety, blýskavé prsteny. Dragounská uniforma s rytmistrovskými šňůrami. V pozadí dámský klobouk s lososově zbarvenými pštrosími pery.
Příčkami zábradlí zíral vzhůru zkřivený Lojzův obličej. Viděl jsem, že se stěží drží zpříma. Byl tu také Jaromír; díval se upřeně nahoru a opíral se celým tělem o postranní zeď, jako by ho k ní tiskla neviditelná ruka.
Postavy přestaly naráz tancovat: hostinský na ně musel něco zavolat, co je vylekalo. Hudba ještě hrála, avšak potichu; už si moc netroufala. Třásla se, bylo to zřetelně cítit. A přece ležel na obličeji hostinského výraz jízlivé, divoké radosti.
- - - Ve dveřích se náhle objevil policejní komisař v uniformě.
Rozpřáhl ruce, aby nikdo neupláchl. Za ním stál strážník z kriminálky.
„Tak přece se tu tancuje? Navzdory zákazu? Tu špeluňku zavřu. Hostinský, vy půjdete se mnou! A co je tady, všechno marš na strážnici!"
Zní to jako povely.
Hranatec neodpovídá, ale jízlivý škleb mu zůstává na tváři.
Jenom trochu víc ztuhl.
Harmonika se zakuckala a už jenom píská.
Také harfa stáhla chvost.
Najednou je vidět všechny obličeje z profilu: v očekávání vyvalují oči nahoru na estrádu.
A tu vznešená černá postava klidně schází těch několik stupínků a jde pomalu ke komisaři.
Oči kriminálního strážníka visí jako očarovány na blížících se černých lakýrkách.

Kavalír se zastavil krok před policejním úředníkem a bloudí po něm znuděným pohledem od hlavy k patě a zase nazpátek.
Ostatní mladí šlechtici nahoře na estrádě se nahnuli přes zábradlí a dusí smích v kapesnících z šedého hedvábí.
Dragounský rytmistr si nasadí na oko zlaťák jako monokl a vyplivne oharek cigarety do vlasů děvčete, které stojí pod ním.
Policejní komisař změnil barvu a v rozpacích nespouští zrak z perly v aristokratově náprsence.
Nemůže snést lhostejný, matný pohled tohoto hladce vyholeného, nehybného obličeje s hákovitým nosem.
Vyvádí ho z míry. Drtí jej.
Hrobové ticho v lokále je stále tíživější.
„Tak vypadají sochy rytířů, které leží se sepjatýma rukama na kamenných hrobkách v gotických kostelích," šeptá malíř Vrieslander, pohlížeje na šlechtice.
Pak konečně přeruší aristokrat mlčení: „Eh - hm." - - - Napodobuje hlas hostinského: „Jéje, to sou mi hosti - koukejme, koukejme." V lokále propukne ohlušující řehot, až se skleničky třesou, a pobudové se popadají smíchy za břicho.
Nějaká láhev letí vzduchem a roztříští se o stěnu. Hranatý hostinský nám s úctou vysvětluje mečivým hlasem: „Jeho Jasnost excelence kníže Ferri Athenstädt."
Kníže přidržel úředníkovi vizitku. Ubožák ji uchopí, zasalutuje a srazí paty.
Opět nastane ticho, dav bez hlesu naslouchá, co bude dál.
Kavalír znovu promluví:
„Dámy a pánové, které zde - eh - vidíte, jsou mými milými hosty." Jeho Jasnost ukáže nedbalým pohybem na shromážděnou lůzu. „Přejete si snad, pane komisaři - eh - být jim představen?"
Komisař odmítne s vynuceným úsměvem, rozpačitě cosi koktá o „nepříjemném plnění povinností" a konečně se vzchopí k výroku: „Vidím přece, že je to tu ve vší slušnosti."
To probudí k životu rytmistra dragounů: spěchá dozadu k dámskému klobouku s pštrosími pery a v následujícím okamžiku vleče za jásotu mladých šlechticů dolů do sálu - Rosinu.
Ta se opilostí sotva drží na nohou a má zavřené oči. Velký, přepychový klobouk ji sedí nakřivo a na holém těle nemá nic než dlouhé růžové punčochy - a pánský frak.
Znamení a hudba vpadne jako zběsilá - - - „Rititit - rititit" - - - a odplaví hrdelní výkřik, který vyrazil hluchoněmý Jaromír naproti u stěny, když zahlédl Rosinu. - - -
Chceme jít.
Cvach volá servírku.
Všeobecný hluk pohltí jeho slova.
Scény přede mnou jsou fantastické jako opiové mámení.
Rytmistr drží polonahou Rosinu v náručí a pomalu se s ní otáčí do taktu.
Lůza jim uctivě dělá místo.
Pak je slyšet mumlání z lavic: „Lojzíček, Lojzíček," krky se natahují, a k tančícímu páru se přidruží druhý, ještě podivnější. Zženštile vyhlížející mladík v růžovém trikotu, s dlouhými plavými vlasy až na ramena, rty a tváře našminkovány jako lehká holka a sklopené oči v koketním zmatku - visí roztouženě na hrudi knížete Athenstädta.
Z harfy se line nasládlý valčík.
Divoký hnus mi stáhne hrdlo.
Můj pohled ustrašeně hledá dveře: komisař tam stojí odvrácen, aby nic neviděl, a spěšně se šeptem domlouvá se strážníkem, který něco zastrkuje. Řinčí to jako želízka.
Oba se slídivě zahledí na neštovičného Lojzu; ten se na okamžik pokouší skrýt a potom ochromen - obličej bílý jako vápno a zkřivený hrůzou - zůstane stát.
Ve vzpomínce mi vyskočí obraz a hned zase zmizí: obraz naslouchajícího Prokopa, jak jsem jej viděl před hodinou - skloněného nad mříží kanálu -, a najednou zaslechnu smrtelný výkřik z podzemí.
- - - - - - - - - -
Chci volat a nemohu. Studené prsty mi sáhnou do úst a ohýbají mi jazyk dolů k předním zubům, takže mi vyplní ústa jako chuchvalec, a já ze sebe nemohu vypravit slovo.
Nemohu ty prsty vidět, vím, že jsou neviditelné, a přece je pociťuji jako něco fyzického.
A jasně stojí v mém vědomí: patří strašidelné ruce, která mi v mém pokoji v Hampejské ulici dala knihu Ibbur.
„Vodu, vodu!" křičí vedle mě Cvach. Přidržují mi hlavu a svítí svíčkou do zorniček.
„Musíme ho odnést do jeho bytu, přivolat lékaře - archivář Hillel se vyzná v takových věcech - odneseme ho k němu!" domlouvají se potichu. Pak ležím strnulý jako mrtvola na nosítkách a Prokop s Vrieslanderem mě vynášejí ven.
44

P R O B U Z E N
Cvach vyběhl před námi po schodech a slyšel jsem, jak se ho Mirjam, dcera archiváře Hillela, polekaně vyptává a jak on seji pokouší uklidnit.
Nenamáhal jsem se naslouchat, o čem spolu hovoří, spíš jsem uhodl než rozuměl slovům, že Cvach vypráví, jak se mi stala nehoda a že přicházejí prosit, aby mi Hillel poskytl první pomoc, a přivedl mě k vědomí.
Ještě pořád jsem nemohl hnout ani malíčkem a neviditelné prsty držely můj jazyk; avšak mé myšlení bylo pevné a jisté.
Pocit děsu mě opustil. Věděl jsem přesně, kde jsem a co se se mnou děje, a nezdálo se mi to ani nijak zvláštní, že mě vynášejí nahoru jako mrtvého, položí i s nosítky v pokoji Šemaji Hillela a - nechají samotného.
Naplňovala mě klidná, přirozená spokojenost, jakou cítí člověk při návratu domů po dlouhé pouti.

Místnost byla temná a kříž okenního rámu se v rozplizlých obrysech odrážel od matně fosforeskující páry, která se světlala za okny.
Všechno mi připadalo samozřejmé a nedivil jsem se, ani že vstoupil Hillel s židovským sedmiramenným svícnem, ani že mi rozvážně popřál „dobrého večera" jako někomu, jehož příchod očekával.
Co jsem po celou dobu, kterou už v domě bydlím, nikdy nevnímal jako něco mimořádného - ačkoliv jsme se potkávali často třikrát až čtyřikrát týdně na schodišti -, to mě na něm najednou silně upoutalo, jak tak přecházel sem a tam, posunul některý z předmětů na komodě a konečně zapálil svícnem druhý, rovněž sedmiramenný.
Totiž: úměrnost těla i údů a úzký, jemně řezaný obličej s ušlechtile formovaným čelem.
Jak jsem teď viděl ve světle svíček, nemohl být o mnoho starší než já: nejvýš čtyřicet pět let.
„Přišels o několik minut dříve," začal po chvíli, „než jsem předvídal, jinak bych byl světla rozžehl již dříve." Ukázal na oba svícny, přistoupil k nosítkům a pohlédl svýma tmavýma, hluboko položenýma očima na někoho, jenž - jak se mi zdálo - stál či klečel v hlavách nosítek a kterého jsem nemohl vidět. Pohnul přitom rty a zvučně vyslovil větu.
Okamžitě pustily neviditelné prsty můj jazyk a křeč povolila. Vzpřímil jsem se a ohlédl za sebe: nikdo mimo mě a Hillela v místnosti nebyl.
Jeho „ty" a poznámka, že mě očekával, platily tedy mně!?
Daleko víc než obě tyto okolnosti mi připadalo zvláštní, že jsem se tomu nedokázal ani trochu podivit.
Hillel zřejmě uhodl mé myšlenky, neboť se přátelsky usmál a pomohl mi vstát z nosítek. Rukou pokynul ke křeslu a řekl:
„Také na tom nic zvláštního není. Člověka mohou vylekat jen strašidelné věci - kišuf -; život dře a pálí jako žíněné roucho, avšak sluneční paprsky duchovního světla jsou mírné a hřejivé."
Mlčel jsem, protože mi nenapadlo nic, co bych mu mohl odpovědět. Zřejmě také žádnou odpověď neočekával, posadil se naproti mně a rozvážně pokračoval:
„I stříbrné zrcadlo, kdyby mělo cit, by při leštění trpělo bolestmi. Když je pak hladké a lesklé, odráží všechny obrazy, které na ně padnou, bez utrpení a vzrušení."
„Blaze člověku," připojil tiše, jenž o sobě může říci: jsem vybroušen." Na okamžik se ponořil do úvah, a slyšel jsem ho mumlat hebrejskou větu: „Lišuosecho kivisi adošem." Pak opět zazněl jeho hlas jasně v mých uších:
„Přišels ke mně v hlubokém spánku, a já jsem tě probudil. V žalmu Davidově se praví:
‚Tu jsem řekl sám k sobě: nyní začnu. Pravice boží to je, která způsobila tuto změnu.' Když lidé ráno vstanou, tak se mylně domnívají, že setřásli spánek, a nevědí, že se stávají obětí svých smyslů a kořistí nového, mnohem hlubšího spánku než byl ten, jemuž právě unikli. Existuje jen jediná opravdová bdělost, a to je ta, k níž se ty nyní blížíš. Jestliže o tom mluvíš s lidmi, řeknou, že jsi nemocen, protože ti nemohou rozumět. Proto je bezúčelné a kruté s nimi o tom mluvit.

Povodní zachvacuješ je, jsou sen a jako bylina, hned v jitře pomíjející.
Toho jitra, kteréhož vykvetne, mění se, večer pak jsouc podťata, usychá."
- - - - - - - - - -
Kdo byl ten cizinec, který mě navštívil v mém bytě a dal mi knihu Ibbur?
Viděl jsem ho ve snu, anebo v bdění? Chtěl jsem se zeptat, avšak Hillel mi odpověděl dříve, než jsem mohl svou myšlenku vyjádřit slovy:
„Mysli si, že muž, který k tobě přišel a kterému říkáš Golem, znamená probuzení mrtvého prostřednictvím nejvnitrnějšího duchovního života. Každá věc na zemi není ničím než věčným symbolem, oděným v prach!
Jak vnímáš očima? Každou formu, kterou vidíš, si myslíš očima. Vše, co dospělo k tvaru, bylo předtím přízrakem."
Cítil jsem, jak se pojmy, které až dosud kotvily v mém mozku, odtrhly a jako lodi bez kormidla byly hnány do bezbřehého moře.
Hillel klidně pokračoval:
„Kdo je probuzen, nemůže už zemřít. Spánek a smrt jsou totéž."
„- - - nemůže už zemřít?" - Zmocnila se mě tupá bolest.
„Dvě stezky běží vedle sebe: cesta života a cesta smrti. Tys vzal knihu Ibbur a četl v ní. Tvoje duše je obtěžkána duchem života," slyšel jsem jeho hlas.
„Hillele, Hillele, dej mi jít cestou, po které jdou všichni lidé: cestou smrti!" divoce ve mně všechno vzkřiklo.
Obličej Šemaji Hillela ztuhl vážností.
„Lidé nejdou žádnou z cest - ani života, ani smrti. Potácejí se jako plevy ve větru. V talmudu stojí: ‚Dříve než Bůh stvořil svět, přidržel bytostem zrcadlo; v něm viděly duchovní útrapy vezdejšího bytí i blaženost, jež po nich následuje. Tu vzali jedni utrpení na sebe. Druzí se však zdráhali a je škrtl Bůh z knihy živých.' Ty ale jdeš jednou z cest a vydal ses na ni dobrovolně - i když to teď sám už nevíš: Jsi povolán sám sebou. Netrap se: Pozvolna, jak bude přicházet vědění, přijde i vzpomínka. Vědění a vzpomínka jsou totéž."
Přátelský, téměř láskyplný tón, jímž dozněla Hillelova řeč, mi vrátil klid. Cítil jsem se v bezpečí jako nemocné dítě, které ví, že u něho bdí otec.
Vzhlédl jsem a viděl, že kolem nás stálo náhle plno postav: některé v bílých rubáších, jaké nosí staří rabíni, jiné v třírohém klobouku a se stříbrnými sponami na botách - Hillel mi však přejel rukou přes oči a pokoj byl zase prázdný.
Pak mě vyprovodil na schodiště a dal mi s sebou hořící svíčku, abych si mohl posvítit nahoru do bytu.
- - - - - - - - - -
Lehl jsem si do postele a chtěl spát. Spánek však nepřicházel; místo toho jsem upadl do zvláštního stavu, který nebyl ani bděním, ani spánkem či sněním.
Světlo jsem zhasl, přesto bylo v místnosti všechno tak zřetelné, že jsem mohl přesně rozeznat každý jednotlivý tvar. V duši mi vládla pohoda a vůbec jsem nebyl neklidný, jak se často stává lidem v podobném rozpoložení.

Nikdy v životě jsem nebyl s to myslet tak jasně a přesně jako právě teď.
Nervy mi proudil rytmus zdraví a ten sešikoval mé myšlenky jako armádu, která jen čekala na mé rozkazy.
Stačilo zavolat a předstoupily přede mne a splnily mé přání.
Kamej, kterou jsem se v posledních týdnech pokoušel vyřezat z aventurínu a nedařilo se mi to, protože nepravidelný lom paprsků v minerálu se pořád nekryl s rysy obličeje, jaký jsem si já představoval -, ta mi teď připadla na mysl, a v mžiku jsem viděl před sebou řešení a věděl přesně, jak mám vést rydlo, abych neporušil strukturu kamene.
Předtím jsem byl spíš otrokem hordy fantastických dojmů a snových zjevení, o nichž jsem často nevěděl, jestli to byly myšlenky anebo pocity. Nyní jsem byl jejich pánem a králem.
Početní příklady, které bych dříve zvládl jen s námahou a jen na papíře, se mi najednou v mozku hravě složily v konečný výsledek díky schopnosti, jež se ve mně probudila. Viděl jsem totiž a zachytil všechno, co jsem potřeboval: cifry, formy, předměty či barvy. Některé otázky nebylo možno řešit těmito vizuálními pomůckami - třeba filozofické nebo podobné abstraktní problémy. Pak nastoupil na místo vidění sluch a roli mluvčího převzal hlas Šemaji Hillela. Odhalily se mi nejzvláštnější poznatky.
Co jsem nechal přejít tisíckrát v životě kolem uší jako pouhé slovo, to teď přede mnou vyvstalo, prosycené úplně novým smyslem; co jsem dřív pochytil „zvnějšku", pochopil jsem rázem „zvnitřku". Tajemství tvoření slov, která jsem nikdy netušil, ležela přede mnou jako na dlani.
„Vznešené" ideály lidstva, jež se na mě předtím dívaly svrchu, se svou shovívavou bodrostí komerčního rady, s patetickou hrudí pocákanou řády - ty teď pokorně sňaly masku ze svých pitvorných obličejů a omlouvaly se: nejsou nic než pouhými ubožáky, přitom však přece jen berličkami pro - ještě nestydatější podvod.
Nesním přece jen? Mluvil jsem vůbec s Hillelem?
Sáhl jsem do křesla vedle své postele.
Ano: ležela tam svíčka, kterou mi dal Šemaja na cestu; a šťastný jako dítě, které se ve štědrovečerní noci přesvědčilo, že má dárky od Ježíška skutečně pořád vedle sebe, zahrabal jsem se znovu do peřin.
A jako ohař jsem se znovu pustil do houštiny duchovních hádanek, které mě obklopovaly.
Nejdříve jsem zkusil dostat se zpět k bodu, kam až sahaly mé vzpomínky.
Jen tam odtud, myslel jsem, lze přehlédnout onu část mé existence, která zvláštním řízením osudu ležela zahalena v temnotě.
Ať jsem se však sebevíc namáhal, nedošel jsem dál, než že jsem se jako kdysi viděl znovu stát v tmavém dvoře našeho domu a rozeznával obloukem vrat vetešnický krámek Aarona Wassertruma - jako kdybych v tomto domě bydlel už sto let jako rytec kamejí, byl pořád stejně starý a nikdy nebyl dítětem!
Už jsem chtěl další pátrání v šachtách minulosti vzdát jako beznadějné, když jsem najednou s oslepující jasností pochopil, že v mé vzpomínce vyšlapaná cesta událostí pravděpodobně končí oním jistým obloukem vrat, což možná neplatí o množství malých, úzkých pěšinek, které sice vyšlapanou cestu doprovázely, kterých jsem si však předtím nevšímal. „Odkud," znělo mi hlasitě v uších, „máš asi ty znalosti, kterými si teď vydláváš na živobytí? Kdo tě naučil řezat kameje - a rytectví a všechno ostatní? Číst, psát, mluvit - a jíst - a chodit, dýchat, myslet a cítit?"
Okamžitě jsem použil rady svého nitra. Systematicky jsem šel svým životem nazpátek.
Nutil jsem se uvažovat v obráceném, avšak nepřerušeném pořadí: co se právě stalo, co bylo toho příčinou, co leželo před ní?
Znovu jsem dorazil k oblouku vrat - teď! Teď! Jen malý skok do prázdna, a propast dělící mě od zapomnění by musela být přeskočena - a v tom mi vyvstal před očima obraz, který jsem při svém zpětném putování přehlédl: Šemaja Hillel mi přejel rukou přes oči - přesně jako předtím dole ve svém pokoji.
A všechno bylo smazáno. Dokonce i přání pátrat dál.
Jen jedno zůstalo jako trvalý zisk - poznání: řada událostí v životě není nic než slepá ulička, ať se jeví sebešiřší či sebeschůdnější. Jsou to ty úzké stezičky, které vedou do ztraceného domova: řešení posledních tajemství skrývá v sobě jen to, co je vyryto v našem těle jemným, stěží viditelným písmem, a ne ohavná jizva, kterou zanechává dláto vnějšího života.
A jako bych se mohl vrátit do dnů svého mládí, kdybych probral ve slabikáři abecedu v obráceném pořadí od Z do A, abych dospěl tam, kde jsem se začal učit ve škole - tak, pochopil jsem, musel bych umět putovat do jiného, vzdáleného domova, jenž leží až za myšlením.
Celá zeměkoule práce se mi svalila na ramena. Také Herkules nesl chvíli klenbu nebes na hlavě, napadlo mi. A z pověsti na mě zasvítil skrytý význam.
Jako Herkules unikl lstí, když prosil obra Atlase: „Dovol mi jenom, abych si uvázal kolem hlavy svazek provazů, jinak mi strašlivá tíha rozdrtí mozek," tak snad i pro mě - tušil jsem - existuje nějaký únik z tohoto úskalí.
Najednou se mě zmocnila podezřívavá nedůvěra svěřovat se i nadále vůdcovství vlastních myšlenek. Natáhl jsem se v posteli, zacpal si uši a zakryl oči, aby mě moje smysly nerozptylovaly a abych usmrtil každou myšlenku.
Má vůle se však rozbila o železný zákon: mohl jsem jednu myšlenku zahnat jedině další myšlenkou, a sotva byla jedna mrtvá, už se z jejího masa vykrmovala druhá. Uprchl jsem do šumícího proudu své krve, ale myšlenky mi byly v patách; skryl jsem se do kovárny svého srdce: jen chviličku, a už mě objevily.
Znovu mi přišel na pomoc Hillelův přátelský hlas a řekl: „Zůstaň na své cestě a nekolísej! Klíč k umění zapomínat patří našim bratrům, kteří putují cestou smrti; ty však jsi obtěžkán duchem - života."
Přede mnou se objevila kniha Ibbur, v ní vzplanula dvě písmena: jedno, které znamenalo kovovou ženu s tepem mocným jako zemětřesení -, to druhé v nekonečné dálce: Hermafrodit na trůnu z perleti, na hlavě korunu z červeného dřeva.
Pak mi přejel Šemaja Hillel potřetí rukou přes oči a já usnul.

- - - - - - - - - -

S N Í H

Milý a vážený pane Pernathe!

Píši Vám tento dopis ve velkém spěchu a v největší úzkosti. Prosím, zničte jej okamžitě po přečtení - nebo ještě lépe, přineste mi ho i s obálkou. - Neměla bych jinak klid.

Neříkejte živé duši, že jsem Vám psala. Neprozraďte ani to, kam dnes půjdete!

Váš dobrý, poctivý obličej ve mně vzbudil - „nedávno" - (z této narážky na událost, které jste byl svědkem, jistě uhodnete, kdo vám píše tento dopis, obávám se totiž připojit své jméno) - velkou důvěru, a i to, že Váš milý zesnulý otec mě jako dítě vyučoval, mi dodává odvahy obrátit se na Vás jako na jediného člověka, který snad ještě může pomoci.

Snažně Vás prosím, přijďte dnes večer v pět hodin do chrámu sv. Víta na Hradčanech.

Vám známá paní.

- - - - - - - - - -

Dobrou čtvrthodinu jsem seděl a držel dopis v ruce. Zvláštní, povznesená nálada, která mě neopustila od včerejší noci, byla teď rázem pryč - odváta svěžím závanem nového pozemského dne. Usměvavě a mnohoslibně přicházel ke mně mladý osud - dítě jara. Jedno lidské srdce hledalo u mne pomoc. - U mne!

Jak se moje světnice najednou změnila! Červotočivá, vyřezávaná skříň se dívala tak spokojeně a čtyři křesla mi připadala jako staří lidé, kteří sedí kolem stolu a s veselým pochechtáváním hrají taroky.

Hodiny mého života dostaly obsah, obsah plný bohatství a lesku.

Tak přece jen měl ztrouchnivělý strom ještě nést ovoce!

Cítil jsem, jak mnou proudí živá síla, která ve mně dosud dřímala - skryta v hloubkách duše, zasypaná sutí všedních dnů - tak jako vyráží pramen z ledu, když zima ztrácí svou vládu.

A věděl jsem zcela jistě, když jsem držel dopis v ruce, že budu schopen pomoci, ať jde o cokoliv. Jistotu mi dával jásot mého srdce.

Znovu a znovu jsem četl místo: „?a i to, že Váš milý zesnulý otec mě jako dítě vyučoval - - -"; - zastavil se mi dech. Neznělo to jako slib: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji"? Ke mně vztažená ruka, hledající pomoc, mi přinášela dar: Vzpomínky na minulost, po nichž jsem žíznil - mi zjeví tajemství, pomohou mi nadzdvihnout závěs, který se zavřel za mým předchozím životem!

„Váš milý zesnulý otec" - jak cize ta slova zněla, když jsem si je předříkával! - Otec! - Na okamžik jsem uviděl unavený obličej starého muže s bílými vlasy v lenošce vedle mé truhly - cizí, úplně cizí, a přece tak strašně známý -, pak se opět mé oči vzpamatovaly a kladivo mého srdce tlouklo hmatatelnou hodinu přítomnosti.

Polekaně jsem sebou trhl; nezmeškal jsem? Pohlédl jsem na hodiny: chvála bohu, teprve půl páté!

Odešel jsem vedle do ložnice, přinesl si klobouk a kabát a scházel po schodech. Co mi dnes bylo po šepotu temných koutů, po zlobných, úzkoprsých, rozmrzelých pohrůžkách, které z nich stále vycházely: „Nepustíme tě - jsi náš - nechceme, aby ses radoval - to by tak hrálo, radost tady v domě!"

Jemný, otrávený prach, který se jindy ze všech těch chodeb a rohů ovíjel kolem mne svýma rdousícíma rukama, dnes couvl před živým dechem mých úst.

Na okamžik jsem se zastavil u Hillelových dveří.

Mám vstoupit?

Jakýsi skrytý ostych mi nedovolil zaklepat. Cítil jsem se dnes tak úplně jinak - tak, jako bych ani nesměl k němu dovnitř.

A už mě pudila ruka života vpřed, po schodech dolů. - -

Na ulici ležela vrstva čerstvého sněhu.

Myslím, že mě plno lidí zdravilo; nevzpomínám si, zda jsem děkoval. Znovu a znovu jsem si sahal na prsa, jestli tam pořád ještě mám ten dopis:

Sálalo z něho teplo.

- - - - - - - - - -

Prošel jsem klenbami podloubí na Staroměstském náměstí kolem tepané kašny, jejíž barokní mříž byla ověšena rampouchy, přešel kamenný most s jeho svatými a se sochou Jana Nepomuckého.

Dole se řeka plna nenávisti obořovala na pilíře mostu.

Jako ve snu padl můj pohled na vyhloubený pískovec svaté Luitgardy s „mukami zavržených": víčka pykajících hříšníků i řetězy jejich prosebně vztažených rukou hustě zasypal sníh.

Oblouk mostní věže mě přijal a propustil, kolem mne pomalu míjely paláce s vyřezávanými, zpupnými portály, s lvími hlavami zakousnutými do bronzových kruhů.

Také tady všude ležel sníh. Měkký, bílý jako kožich obrovského ledního medvěda.

Vysoká, pyšná okna s lesklými, zledovatělými římsami neúčastně vzhlížela vzhůru k oblakům.

Divil jsem se, jak je nebe plné táhnoucího ptactva.

Když jsem vystupoval na Hradčany po nesčetných žulových schodech, z nichž každý je široký asi jako čtyři lidské postavy, vytrácelo se mi město se svými střechami a štíty krok za krokem z mysli.

- - - - - - - - - -

Když už se šero vkrádalo mezi řady domů, došel jsem na opuštěné náměstí, z jehož středu činí dóm k andělskému trůnu. Šlépěje - s okraji z ledové kůrky - směřovaly k postrannímu vchodu.

Odněkud ze vzdáleného bytu zaznívaly do večerního ticha tlumené, ztracené tóny harmonia. Padaly do této opuštěné končiny jako slzy melancholie.

Když jsem vstoupil do chrámu, zaslechl jsem za sebou vzdychnutí tlumícího polštářku mezi dveřmi. Pak už jsem stál v temnotě, a proti mně probleskoval ve strnulém klidu zlatý oltář zeleným a modrým chvěním umírajícího světla, které padalo barevnými okny na kostelní lavice. Z rudých skleněných lampiček vyletovaly jiskry.
Obestřela mě mdlá vůně vosku a kadidla.
Posadil jsem se do jedné lavice. Krev se mi tady, v říši nehybnosti, podivně ztišila.
Prostor naplňovalo skryté, trpělivé čekání - život bez tlukotu srdce.
Stříbrné relikviáře ležely ve věčném spánku.
Teď! - Z velké, velké dálky dolehl k mému sluchu tlumený, sotva zachytitelný zvuk koňských kopyt, pak zazněl blíž a zmlkl. Neurčitý třesk, jako když zapadnou dveře kočáru.
- - - - - - - - - -
Přiblížil se ke mně šustot hedvábných šatů a něžná, úzká dámská ruka se dotkla mé paže.
„Prosím, prosím, pojďme raději tam za pilíř; všechno se ve mně vzpírá mluvit zde v modlitebních lavicích o věcech, které vám musím povědět."
Velebné obrazy kolem nabyly střízlivé zřetelnosti. Náhle se mě zmocnil den.
„Ani nevím, jak vám mám poděkovat, mistře Pernathe, že jste kvůli mně vážil za tak špatného počasí tu dlouhou cestu až sem nahoru."
Vykoktal jsem několik banálních slov.
„Nevěděla jsem ale o jiném místě, kde bych byla bezpečnější před slíděním a pronásledováním než tady. Sem, do dómu, za námi jistě nikdo nešel."
Vytáhl jsem dopis a podal jej dámě.
Byla skoro zakuklena do nádherné kožešiny, ale už podle zvuku hlasu jsem v ní poznal tu, jež tenkrát plna hrůzy uprchlá před Wassertrumem do mého pokoje v Hampejské ulici. Nedivil jsem se tomu, nečekal jsem nikoho jiného.
Moje oči visely na jejím obličeji; v šeru výklenku byl snad ještě bledší než ve skutečnosti. Její krása mi téměř vzala dech, stál jsem jako očarovaný. Nejraději bych před ní padl na kolena a políbil jí nohy, že to byla ona, které jsem měl pomoci, a že k tomu vyvolila právě mne.
- - - - - - - - - -
„Zapomeňte, ze srdce vás o to prosím - aspoň pokud jsme zde - situaci, v níž jste mě tehdy viděl," mluvila stísněně dál.
„Ani nevím, co si o podobných věcech myslíte - -"
„Jsem už starý člověk, ale ani jednou v životě jsem nebyl tak troufalý, abych se pokládal za soudce svých bližních," bylo to jediné, co jsem ze sebe vypravil.
„Děkuji vám, mistře Pernathe," řekla teple a prostě. „A teď mě trpělivě vyslechněte, zda byste mému zoufalství nemohl ulehčit třeba jen radou." - Cítil jsem, jak ji zachvátil divoký strach, a slyšel jsem, jak se jí třese hlas. - „Tenkrát - - v ateliéru - tenkrát jsem poznala se strašlivou jistotou, že mě ten příšerný vlkodlak sledoval úmyslně. - Už celé měsíce mi bylo nápadné, že se vždycky, kdykoliv jsem vyšla - ať už sama nebo s manželem nebo s - - - s - dr. Saviolim, vynořila někde v blízkosti zločinecká tvář toho vetešníka. Jeho šilhavé oči mě pronásledovaly ve spánku i v bdění. Dodnes nevím, co má za lubem, a tím mučivěji mě za nocí dusí strach: kdy mi hodí smyčku kolem krku!
Zpočátku mě chtěl dr. Savioli uklidnit tvrzením, co prý takový žalostný vetešník jako Aaron Wassertrum zmůže - přinejhorším by se mohlo jednat jen o nějaké malicherné vydírání nebo něco podobného; ale pokaždé, když padlo jméno Wassertrum, mu zbledly rty. Tušila jsem, že dr. Savioli přede mnou něco tají, aby mě neznepokojoval - něco strašlivého, co může buď jeho, nebo mě stát život.
A pak jsem se dozvěděla, co mi chtěl pečlivě zatajit: že ho v noci vetešník už několikrát navštívil v bytě! A já vím, cítím každou žilkou svého těla, že se odehrává cosi, co se kolem nás zvolna stahuje jako hadí sevření. - Co tam má ten vrah co pohledávat? Proč se ho nemůže dr. Savioli zbavit? Ne, ne, už se na to nemohu dál dívat, musím něco podniknout. Cokoliv, jinak z toho zešílím."
Chtěl jsem ji nějak utěšit, nedovolila mi však domluvit.
„V posledních dnech dostává ta rdousící noční můra stále zřetelnější obrysy.
Dr. Savioli náhle onemocněl - nemohu se s ním dohovořit - nesmím ho navštívit, jestli se nechci bez ustání bát prozrazení naší lásky -. Podařilo se mi vypátrat jedině to, že jej v horečkách pronásleduje ohava s rozťatým rtem: Aaron Wassertrum!
Vím, jak je dr. Savioli odvážný; o to úděsněji - dovedete si jistě představit?
- na mě působí, vidím-li jej ochromeného a zdeptaného z nebezpečí, které sama pouze cítím jako temnou blízkost strašlivého anděla zhouby.
Řeknete, že jsem zbabělá, a můžete se mě ptát, proč se tedy nepostavím otevřeně po bok dr. Savioliho, proč vše neodhodím, když ho tolik miluje -: vše, bohatství, čest, pověst a tak dále, ale -" úplně zakřičela, že se až galerie kůru rozezněla ozvěnou; - „já nemohu! - Mám přece dítě, svou malou, milovanou plavovlasou holčičku! Nemohu se přece vzdát svého dítěte! - Myslíte, že by mi je muž ponechal! Tady, tady, vezměte to, mistře Pernathe" - jako zbavená smyslů zprudka otevřela kabelku, kterou měla plnou drahých kamenů a šňůr perel - „a odneste to tomu zločinci; - vím, že je to hrabivec, ať si vezme všechno, co mám, ale ať mi nechá mé dítě. - Viďte, že bude mlčet? - Tak mluvte přece, pro boha živého, řekněte aspoň jediné slovo, že mi chcete pomoci!"
Jen s největší námahou se mi podařilo uklidnit rozrušenou ženu natolik, že se posadila do jedné z lavic.
Povídal jsem jí, co mi právě napadlo. Popletené, nesmyslné věty.
Přitom mi mozkem pádily myšlenky, že jsem sám stěží chápal, co mluvila má ústa - fantastické nápady, které se zhroutily, sotva se zrodily.
Upíral jsem nepřítomný pohled na pomalovanou sochu mnicha ve výklenku zdi. Mluvil jsem a mluvil. Pozvolna se rysy

sochy proměňovaly, z kutny se stal ošuntělý převlečník s ohrnutým límcem, nad ním se objevil mladý obličej s vpadlými tvářemi a hektickými skvrnami.
Dříve než jsem vidění mohl pochopit, byl tu zase mnich. Můj puls tepal příliš hlasitě.
Nešťastná žena se sklonila nad mou rukou a tiše plakala.
Předával jsem jí sílu, která se ve mně usídlila ve chvíli, kdy jsem četl její dopis, a jež mě teď znovu naplnila až po okraj, a viděl jsem, jak se žena jejím účinkem zvolna zotavovala.
„Chci vám říci, mistře Pernathe, proč jsem se obrátila právě na vás," začala tiše po dlouhém mlčení. „Bylo to několik slov, která jste mi kdysi řekl - a na ně jsem celá ta léta nikdy nemohla zapomenout -"
Před mnoha lety? Krev se mi zastavila.
„Loučil jste se se mnou - už nevím, proč a jak, byla jsem ještě dítě -, a vy jste přátelsky a přece tak smutně řekl:
„Snad taková doba nikdy nepřijde, ale vzpomeňte si na mě, když si v životě nebudete vůbec vědět rady. Snad dá Bůh, že to budu smět být já, kdo vám pomůže." - Tenkrát jsem se odvrátila a rychle shodila míč do vody, abyste neviděl mé slzy. A pak jsem vám chtěla darovat červené korálové srdíčko, které jsem nosila na krku na hedvábné niti, ale styděla jsem se, protože by to bylo jistě směšné." - - -
Vzpomínka!
- Prsty křeče mi hmataly po hrdle. Před očima se mi objevil třpyt jako ze zapomenuté, vzdálené země touhy - bezprostředně a děsivě: malé děvčátko v bílých šatech a kolem tmavozelená louka zámeckého parku, vroubená starými jilmy. Zřetelně jsem před sebou viděl všechno znovu.
- - - - - - - - - -
Asi jsem zbledl; zpozoroval jsem to podle spěchu, s jakým mluvila dál: Já přece vím, že vaše slova vytryskla z nálady rozloučení, ale byla mi často útěchou a - a já vám za ně děkuji."
Veškerou silou jsem stiskl zuby a zahnal zběsilou bolest, jež mě drásala, zpět do prsou.
Nyní jsem chápal: závoru ke vzpomínkám zasunula milosrdná ruka. Co přinesl krátký záblesk z dávných dnů, to teď bylo jasně vyryto v mém vědomí:
Láska, kterou nemohlo mé srdce unést, rozhlodala na léta mé myšlení, a noc šílenství se tehdy stala balzámem pro poraněnou duši.
Pozvolna se nade mnou rozhostil klid odumření a ochladil slzy za očními víčky. Hlahol zvonů se nesl vážně a pyšně dómem, a já se mohl dívat s radostným úsměvem do očí té, která přišla, aby u mě hledala pomoc.
- - - - - - - - - -
Opět jsem slyšel tupý třesk dveří kočáru a dusot kopyt.
- - - - - - - - - -
Dolů do města jsem kráčel sněhem, který měl barvu třpytivé noční modři.
Lucerny mě udiveně okukovaly, mrkajícíma očima a z hromad narovnaných vánočních stromů bylo slyšet šeptání o ozdobách, stříbrných oříšcích a nastávajícím Štědrém večeru.
Na radničním náměstí u mariánského sloupu drmolily při světle svíček staré žebračky v šedých šátcích růženec.
Před tmavým vchodem do židovského města se krčily boudy vánočního trhu. Uprostřed nich, potažené červeným plátnem, v záři mihotavých pochodní jasně svítilo otevřené jeviště loutkového divadla.
Cvachův Policinello v purpurovém a nachovém rouchu, s bičem v ruce a s umrlčí lebkou na šňůře, harcoval přes prkna na dřevěném šimlu.
Děti namačkané v řadách těsně vedle sebe - s kožišinovými čepicemi staženými hluboko přes uši - naslouchaly s otevřenými ústy jako očarované veršům pražského básníka Oskara Wienera, které uvnitř v bedýnce recitoval můj přítel Cvach:

„Úplně vpředu šel mužíček, byl hubený jako poeta, na sobě měl pestrý pláštíček a klátil se a šklebil do světa."
- - - - - - - - - -
Zabočil jsem do temné, křivolaké ulice, která ústila na náměstí. V temnotě se tísnil dav lidí před nějakou vyhláškou.
Nikdo ani nehlesl.
Jeden muž škrtl zápalkou a já přečetl útržkovitě několik řádek. Mé vědomí otupěle vnímalo pár slov:

Hledá se!

1000 zl. odměny starší pán??? černě oblečen ???.
???.. Popis osoby:
?. masitý, hladce vyholený obličej ?..
???. Barva vlasů: bílá ???.
?.. Policejní ředitelství ?? Místnost č.
Bez jediného přání, netečně, jako živoucí mrtvola, jsem zašel pomalu mezi řady domů ponořených do tmy.
V úzkém, tmavém pruhu nebes nad domovními štíty zářila hrstka drobných hvězd.
Mé myšlenky se pokojně vrátily zpět do dómu a mou duší se rozléval stále bláznivější a hlubší klid, když tu zimní vzduch prořízl z náměstí jasný loutkářův hlas -jako by stál těsně vedle mě:

„Kde je to srdce, červený kamínek?
Na šňůrce z hedvábí, svítí jak plamínek."
- - - - - - - - - -

ZJEVENÍ

Hluboko do noci jsem přeměřoval kroky svůj pokoj a lámal si hlavu přemýšlením, jak jen bych „jí" mohl pomoci. Chvílemi jsem skoro podlehl pokušení sejít k Šemajovi Hillelovi, vyprávět mu své tajemství a poprosit ho o radu. Ale pokaždé jsem své rozhodnutí zavrhl.

Duševně stál tak vysoko nade mnou, že bych pokládal za znesvěcení obtěžovat ho věcmi vnějšího světa; pak ale přišly okamžiky, kdy mě zachvátily palčivé pochybnosti, zda jsem opravdu prožil všechno to, od čeho mě sice dělilo jen několik hodin, a přesto mi připadalo už vybledlé ve srovnání s živoucími zážitky předešlého dne.

Že by se mi to přece jenom zdálo? Směl jsem já - člověk, kterému se přihodila ta neslýchaná věc, že zapomněl svou minulost - pokládat třeba jen na vteřinu za jistou skutečnost to, zač se jako jediný svědek zaručovala pouze má vzpomínka?

Můj pohled padl na Hillelovu svíčku, která ještě pořád ležela v křesle. Chvála bohu, aspoň tohle bylo jisté: byl jsem s ním v osobním kontaktu!

Neměl bych přece jenom bez dlouhého rozmýšlení seběhnout k němu dolů, obejmout mu kolena a postěžovat si mu jako člověk člověku, že mé srdce sžírá nevýslovná bolest?

Už jsem měl ruku na klice, pak jsem ji zase pustil; předvídal jsem, co by se stalo: Hillel by mi rukou jemně přejel přes oči a - - ne, ne, jen to ne! Neměl jsem právo žádat ulehčení. „Ona" důvěřovala mně a mé pomoci a jestli se mi nebezpečí, jímž se cítila být ohrožena, zdálo občas tak trochu nicotné - ona je jistě pociťovala jako obrovské!

Prosit Hillela o radu, na to bylo zítra času dost. Nutil jsem se uvažovat chladně a střízlivě: rušit ho teď, uprostřed noci? - to se přece nehodí. Choval bych se jako blázen.

Chtěl jsem zapálit lampu; pak jsem toho nechal. Odlesk měsíčního světla padal z protějších střech do mé světnice a vydával světla víc, než jsem potřeboval.

Obával jsem se, že by noc mohla uplývat ještě pomaleji, kdybych rozsvítil.

Kolik beznaděje se skrývalo v myšlence zapálit lampu jen proto, abych se dočkal dne - tichý strach mi napověděl, že by se tím ráno odsunulo do nedozírné dálky.

Přistoupil jsem k oknu: řady zprohýbaných domovních štítů vypadaly jako strašidelný, ve vzduchu se vznášející hřbitov - náhrobní kameny se zvětralými ciframi letopočtů, vztyčené nad zpráchnivělými hrobkami, nad „příbytky", do kterých si hemživé lidské bytosti vydlabovaly nory a chodby.

Dlouho jsem tam stál a upřeně se díval nahoru, až jsem se tiše začal divit sám sobě, jak to, že se nevyděsím, když přece skrz zeď zřetelně slyším zvuky tlumených kroků.

Zbystřil jsem sluch: zcela určitě, znovu bylo slyšet kroky nějakého člověka.

Slabé vrzání prken prozrazovalo, jak váhavě se sunuly jeho podrážky po podlaze.

Rázem jsem byl úplně bdělý. Skoro jsem se zmenšil, tak ve mně všechno podléhalo tlaku vůle něco zaslechnout. Veškeré vnímání času se zkoncentrovalo do přítomného okamžiku.

Ještě rychlé zapraskání, které se polekalo samo sebe a naráz ustalo. Potom ticho jako v hrobě. Číhavé, strašidelné ticho, které je svým vlastním zrádcem a protahuje minuty do nekonečna.

Stál jsem bez hnutí, ucho přitisknuté na zeď, s hrozivým pocitem v hrdle, že na druhé straně taky někdo stojí a dělá totéž co já.

Poslouchal jsem a poslouchal: nic.

Ateliér vedle se zdál jako po vymření.

Nezvučně - po špičkách - přiblížil jsem se ke křeslu u postele, vzal Hillelovu svíčku a zapálil ji.

Pak jsem uvažoval: Železné dveře od půdy venku na chodbě, které vedly k Savioliho ateliéru, se daly otevřít jen zevnitř.

Popadl jsem namátkou kus ohnutého drátu, jenž ležel mezi rydly na stole: zámky u takových dveří snadno povolí. Už při prvním zmáčknutí pera západky!

A co bude dál?

Vedle mohl slídit jen Aaron Wassertrum - snad se prohraboval zásuvkami, aby tak dostal do rukou nové zbraně a důkazy, usoudil jsem.

Bude to k něčemu, když tam vniknu?

Dlouho jsem se nerozmýšlel: jednat a ne hloubat! Jen zničit to strašlivé čekání na příchod jitra!

A už jsem stál před železnými dveřmi na půdu, opřel se o ně, vsunul opatrně háček do zámku a naslouchal. Ano: zaslechl jsem smýkavý zvuk uvnitř ateliéru, jako když někdo vytahuje zásuvku.

V příštím okamžiku západka povolila.

Mohl jsem přehlédnout celou místnost a viděl jsem - přestože byla skoro tma a moje svíčka mě spíš oslepovala - jak nějaký muž v dlouhém černém kabátě zděšeně odskočil od psacího stolu - na vteřinu nerozhodný, kam se obrátit -, udělal pohyb, jako by se na mě chtěl vrhnout, pak si strhl klobouk s hlavy, a honem si jím zakryl obličej.

Co tady děláte! chtěl jsem zavolat, avšak muž mě předešel:

„Pernathe! Jste to vy? Prokristapána! Dejte do světlo pryč!" Ten hlas mi byl povědomý, v žádném případě nepatřil vetešníku Wassertrumovi.

Automaticky jsem sfoukl svíčku.

Světnice ležela v polotmě - matně ozářena pouze mihotavou mlhou, pronikající oknem ve výklenku - stejně jako u mne v pokoji, a musel jsem nejvýš napínat zrak, než jsem rozeznal ve vyhublém, hektickém obličeji, který se náhle nad kabátem vynořil, rysy studenta Charouska.

Mnich! dralo se mi na jazyk, a najednou jsem pochopil včerejší vizi z dómu!

Charousek! To byl ten člověk, na kterého jsem se měl obrátit! - A znovu jsem slyšel slova, která mi tehdy za deště řekl v průjezdu: „Aaron Wassertrum už pozná, že i skrz zeď je možno bodnout otrávenými, neviditelnými jehlami. Pozná to přesně týž den, kdy se bude chtít dostat dr. Saviolimu na kobylku."
Měl jsem v Charouskovi spojence? Věděl i on, co se stalo? Z jeho přítomnosti tady v tak neobvyklou dobu by se skoro dalo soudit, že ano, ale netroufal jsem si zeptat se ho přímo.
Běžel k oknu a vyhlížel za záclonou dolů na ulici.
Uhodl jsem: měl strach, že Wassertrum snad zpozoroval světlo mé svíčky.
„Určitě si myslíte, že jsem zloděj, když tady v noci prohledávám cizí byt, mistře Pernathe," začal nejistě po dlouhém mlčení, „ale přísahám vám - -"
Skočil jsem mu hned do řeči a uklidnil ho.
A abych mu dokázal, že vůči němu nechovám žádné podezření a že naopak v něm vidím spojence, vyprávěl jsem mu s malými zámlkami, které jsem pokládal za nutné, jak se to vlastně s ateliérem má, a pověděl jsem mu o svých obavách, že žena, která je mi blízká, se snad stala obětí vetešníkových vyděračských spádů.
Podle zdvořilého způsobu, kterým mi naslouchal, aniž mě přerušil jedinou otázkou, jsem poznal, že většinu už věděl, i když třeba ne do všech podrobností.
„To souhlasí," řekl zamyšleně, když jsem skončil. „Tak jsem se přece jenom nemýlil! Ten mizera se chce Saviolimu dostat na kůži, to je jasné, ale zřejmě nemá ještě dost důkazů. Proč by se tu jinak pořád potloukal? Šel jsem totiž včera, řekněme ‚náhodou', Hampejskou ulicí," vysvětloval Charousek, když zpozoroval tázavý výraz mého obličeje, „a všiml jsem si, že Wassertrum nejdříve dlouho - zdánlivě bezcílně - bloumá dole před vraty sem a tam, a když si myslel, že ho nikdo nepozoruje, rychle zašel do domu. Šel jsem za ním a předstíral jsem, že jdu k vám na návštěvu, to jest, klepal jsem u vás a přitom ho překvapil, když se pokoušel zastrčit nějaký klíč do zámku železných dveří. Přirozeně toho hned nechal, když mě uviděl; a klepal taky u vás. Ostatně jste asi nebyl doma, protože nikdo neotevřel.
Když jsem se potom opatrně poptával po židovském městě, dozvěděl jsem se, že si tu tajně drží byt kdosi, kdo podle popisu nemohl být nikdo jiný než dr.
Savioli. A protože je dr. Savioli těžce nemocný, složil jsem si už to další dohromady.

Vidíte: a tohle tady jsem vybral ze zásuvek, abych pro všechny případy předešel Wassertruma," skončil Charousek a ukázal na svazek dopisů na psacím stole, „to jsou veškeré písemnosti, které jsem tu našel. Snad tu už nic víc není. Prohrabal jsem všechny skříňky a zásuvky, pokud to v té tmě šlo."
Během jeho řeči jsem si prohlížel místnost a bezděčně si povšiml padacích dveří. Matně jsem si vzpomínal, že mi kdysi Cvach vyprávěl, že do ateliéru vede zdola tajná chodba.
Byla to čtyřhranná deska s železným kruhem jako držadlo.
„Kam ty dopisy schováme?" začal znovu Charousek. „Vy, pane Pernathe, a já jsme asi ti jediní, kteří z celého ghetta připadají Wassertrumovi neškodní - proč právě já, to - má - své - zvláštní -důvody" - (viděl jsem, že se mu rysy zkřivily divokou nenávistí, jak poslední větu vyloženě vyplivoval) - „a vás považuje za - -" Charousek udusil slovo „blázna" rychlým, fingovaným kašlem, ale já uhodl, co chtěl říci. Nebolelo mě to; pocit, že „jí" mohu pomoci, mě obšťastňoval natolik, že zmizela veškerá rozcitlivělost. Konečně jsme se dohodli, že svazek schováme u mě, a odešli jsme do mého bytu.
- - - - - - - - - -
Charousek byl už dávno pryč, ale já se pořád nemohl odhodlat jít konečně do postele. Hlodala ve mně jakási vnitřní nespokojenost, která zaháněla spánek.
Měl jsem ještě něco vykonat, cítil jsem, ale co? Co?
Vymyslet pro studenta plán, co dělat dál?
Jenom tohle to nemohlo být. Charousek stejně nespustil vetešníka z očí, o tom nebylo pochyb. Otřásl jsem se, když jsem si vzpomněl na nenávist, která čišela z jeho slov.
Co mu jen asi Wassertrum udělal?
Podivný vnitřní neklid ve mně sílil a přiváděl mě skoro k zoufalství. Něco neviditelného, něco mimo pozemskou sféru mne volalo, a já jsem nerozuměl.
Připadal jsem si jako drezírovaný kůň, který sice cítí trhání udidla, ale neví, co má udělat, protože nechápe pánovu vůli.
Sejít dolů k Šemajovi Hillelovi?
Všechno ve mně se tomu bránilo.
Zjevení mnicha z dómu, na jehož ramenou se včera vynořila Charouskova hlava jako odpověď na mou němou prosbu o radu, mě dostatečně poučilo, než abych nadále odbýval nejasné pocity jen mávnutím ruky. Tajné síly ve mně klíčily už dlouhou dobu: cítil jsem to příliš intenzívně, a tak jsem se ani nepokoušel něco si nalhávat.
Cítit písmena, nečíst je pouze očima v knihách - vytvořit si sám v sobě tlumočníka, který mi bude překládat to, co beze slov šeptají instinkty, v tom asi bude klíč, jak se dorozumět s vlastním nitrem, pochopil jsem.
„Mají oči a nevidí, mají uši a neslyší," napadlo mi místo z bible jako vysvětlení.
„Klíč, klíč, klíč," opakovaly moje rty mechanicky a můj duch mi před očima kouzlil podivné představy, jak jsem si najednou uvědomil.
Klíč, klíč - - -? Můj pohled sklouzl na ohnutý drát, který jsem ještě pořád držel v ruce a který mi předtím pomohl otevřít dveře u půdy. Tu mnou projela žhavá zvědavost, kam asi vedou ta čtyřhranná padací dvířka.
Bez dalšího rozmýšlení jsem šel znovu do Savioliho ateliéru a tahal tak dlouho za držadlo, až se mi konečně podařilo zvednout desku.
Nejdřív nic než tma.

Pak jsem uviděl úzké, příkré schody. Začal jsem sestupovat do hluboké temnoty.
Zpočátku jsem hmatal rukama podél zdí, ale nebralo to konce: výklenky, vlhké plísní a ztuchlinou - zákruty, rohy a kouty - chodby přímo, doleva a doprava, zbytky nějakých starých dřevěných dveří, rozvětvující se cesta a pak zase schody, schody, schody nahoru i dolů. Všude slabý, dusivý pach po houbě a hlíně.
A nikde ani světélko.
Kéž bych si tak býval vzal Hillelovu svíčku!
Konečně plochá, rovná cesta.
Podle skřípání pod nohama jsem usoudil, že jdu po suchém písku.
Mohla to být jedině jedna z těch nespočetných chodeb, které zdánlivě bezúčelně a bezcílně vedou pod ghettem až dolů k řece.
Nedivil jsem se: půl města stálo od nepaměti na takových podzemních chodbách a obyvatelé Prahy odedávna měli pádné důvody bát se denního světla.
Naprosté ticho nad mou hlavou mi prozradilo, že ještě pořád musím být na území židovského města, které je za noci jako po vymření, přestože jsem už putoval celou věčnost. Živější ulice nebo náměstí bych poznal podle vzdáleného hrčení kočárů.
Na okamžik se mě zmocnila hrůza: co když jsem chodil v kruhu?! Co kdybych se zřítil do nějaké jámy, poranil se, zlomil si nohu a nemohl jít dál!?
Co by se potom stalo s jejími dopisy v mé komůrce?
Určitě by padly do rukou Wassertrumovi.
Pomyšlení na Šemaju Hillela, v němž se mi neurčitě spojoval pojem pomocníka a vůdce, mě bezděčně uklidnilo.
Z opatrnosti jsem ale přece jen zpomalil, šel tápavými kroky a zdvihl ruku, abych nenarazil hlavou, kdyby se chodba snížila.
Nejdříve jen tu a tam, pak stále častěji jsem narážel rukou na strop a konečně klenba klesla tak, že jsem se musel shrbit, abych vůbec prošel.
Najednou jsem sáhl rukou do prázdna.
Zastavil jsem se a zadíval se nahoru.
Čím dál víc jsem měl dojem, že od stropu padá slabý, stěží pozorovatelný odlesk světla. Vedla sem šachta z nějakého sklepa?
Vzpřímil jsem se a hmatal kolem sebe rukama ve výši hlavy: prostor byl přesně čtvercový a zděný.
Pozvolna jsem v něm mohl rozeznat stínové obrysy vodorovně položeného kříže, který tvořil uzávěr, a konečně se mi podařilo uchopit jeho ramena, vytáhnout se k nim a prolézt jimi.
Teď jsem na kříži stál a orientoval se.
Zjevně tady končily zbytky železných točitých schodů, jestli mě nemýlil hmat mých prstů.
Dlouho, nevýslovně dlouho jsem musil hmatat, než jsem našel druhý stupeň; pak jsem se vyšplhal vzhůru.
Celkem to bylo osm stupňů. Každý z nich byl vzdálen od druhého téměř ve výšce muže.
Zvláštní: stupně končily nahoře u jakéhosi vodorovného mřížování, které v pravidelných, protínajících se liniích propouštělo světlo, jež jsem zpozoroval tam dole v chodbě!
Shrbil jsem se co nejvíc, abych mohl z trochu větší vzdálenosti lépe rozeznat, jak linie probíhají, a viděl jsem ke svému údivu, že měly přesně formu šestiúhelníku, tak jak je vídáme v synagógách.
Co to jen mohlo být?
Najednou jsem na to přišel: byly to padací dveře, které propouštěly po okrajích světlo. Dřevěné padací dveře ve tvaru hvězdy.
Opřel jsem se rameny o desku, tlačil ji vzhůru a v příštím okamžiku jsem stál v komnatě, jež byla naplněna pronikavým měsíčním svitem.
Byla poměrně nevelká, úplně prázdná, až na hromádku harampádí v rohu, a měla jen jediné, hustě zamřížované okno.
Nějaké dveře nebo jiný přístup s výjimkou toho, kterým jsem přišel já, se mi nepodařilo objevit, ať jsem zdi sebepozorněji znovu a znovu ohledával.
Mříže v okně byly položeny příliš hustě vedle sebe, než abych mohl prostrčit hlavu, ale tolik jsem přece jen viděl:
Pokoj byl přibližně ve třetím patře, neboť domy naproti měly jen dvě patra a ležely podstatně níž.
Jednu stranu ulice dole jsem ještě jakžtakž viděl, avšak oslňující měsíční světlo, které mi padalo přímo do obličeje, vrhalo hluboké stíny, a tak jsem nemohl rozeznat žádné podrobnosti.
Ulice určitě patřila k židovské čtvrti, neboť všechna okna naproti byla zazděna nebo jen naznačena římsou ve zdivu, a jenom v ghettu se domy k sobě obracejí tak podivně zády.
Marně jsem se pokoušel zjistit, v jaké zvláštní budově bych asi tak mohl být.
Nebyla to snad jedna z postranních věžiček řeckého kostela? Nebo nepatřil ten dům nějak k Staronové synagóze?
Okolí tomu neodpovídalo.

Znovu jsem se rozhlížel po místnosti: nic, co by mi jen trochu mohlo pomoci v mé bezradnosti. - Stěny a strop byly holé, omítka už dávno opadala; ani hřebíky nebo otvory po nich neprozrazovaly, že by byl prostor kdy obýván.
Podlahu až po kotníky pokrýval prach, jako by na ni už desetiletí nevkročila lidská noha.
Prohledávat harampádí v koutě se mi ošklivilo. Leželo v hlubokém stínu a nemohl jsem rozeznat, co to vlastně je.
Podle zběžného dojmu to byly jakési hadry, smotané do uzlíku.
Nebo že by tam stálo pár starých černých příručních kufříků?
Hmatal jsem tím směrem nohou a podařilo se mi vytáhnout podpatkem jeden kus do blízkosti měsíčního světla.

Vypadalo to jako široký tmavý pás, který se pomalu rozmotával.
Blýskavý bod jako lidské oko!
Není to kovový knoflík?
Pozvolna mi svítalo: z uzlíku visel rukáv podivného, staromódního střihu.
A pod tím ležela malá bílá krabička nebo něco podobného; povolila pod tlakem mé nohy a rozsypala se na množství strakatých vrstev.
Lehce jsem do ní udeřil: do světla vylétl jeden lístek.
Obrázek?
Shýbl jsem se: pagát!?
Co jsem pokládal za bílou krabičku, byly tarokové karty.
Zdvihl jsem je.
Mohlo být něco směšnějšího? Balíček karet zde, na takovém strašidelném místě!
Zvláštní, že jsem se do úsměvu musel nutit. Trochu mě zamrazilo.
Hledal jsem nějaké banální vysvětlení, jak se sem ty karty mohly dostat, a mechanicky jsem je přitom přepočítával. Hra byla úplná: sedmdesát osm karet.
Ale už při počítání jsem si povšiml: listy byly jako z ledu.
Vycházel z nich ochromující chlad, a jak jsem držel balíček v ruce, stěží jsem je mohl pustit: tak mi mezitím ztuhly prsty. Znovu jsem se pídil po střízlivém vysvětlení:
Můj lehký oblek, dlouhá cesta bez kabátu a klobouku v podzemích chodbách, mrazivá zimní noc, kamenné stěny, krutý mráz, který vnikal oknem spolu s měsíčním svitem: vůbec zvláštní, že mi začala být zima až teď. Vzrušení, které mě celou tu dobu neopustilo, mi zřejmě nedovolilo na něco takového ani pomyslet.
Mráz mi přejížděl po kůži. Vrstvu po vrstvě pronikal hlouběji, stále hlouběji do těla.
Cítil jsem, jak se mi kostra mění v led, a uvědomoval jsem si každou jednotlivou kost jako studenou kovovou tyč, k níž mi přimrzalo maso.
Nepomohlo žádné pobíhání po místnosti, žádné dupání nohama a mávání rukama. Stiskl jsem zuby, abych neslyšel jejich drkotání.
To je smrt, řekl jsem si, která ti klade na hlavu své studené ruce.
A jako zuřivec jsem se bránil omamujícímu spánku zmrznutí, jenž mě přišel zahalit měkkým, dusivým pláštěm.
Dopisy, v mém pokojíku - její dopisy! zakřičelo to ve mně: jestli tu umřu, najdou je. A ona ve mne doufá. Vložila svou záchranu do mých rukou! - Pomoc! - Pomoc! - Pomoc!
A křičel jsem okenní mříží dolů do pusté ulice, až se to rozléhalo: „Pomoc, pomoc, pomoc!"
Vrhl jsem se k zemi a zase vyskočil. Nesměl jsem umřít, nesměl! Kvůli ní, jenom kvůli ní! A i kdybych si měl z kostí křesat jiskry, abych se zahřál.
Tu jsem pohlédl na hadry v rohu a skočil k nim a přetáhl si je třesoucíma se rukama přes své šaty.
Byl to vybledlý oblek ze silného, tmavého sukna, starodávného, podivného střihu.
Vycházel z něho pach ztuchliny.
Pak jsem se skrčil do protilehlého kouta a cítil jsem, jak se mi kůže pomalu, pomalu rozehřívá. Jen děsivý pocit vlastní zledovatělé kostry nechtěl ustoupit.
Seděl jsem tam bez hnutí a nechal těkat oči místností: karta, kterou jsem zahlédl nejdřív - pagát -, ležela ještě pořád uprostřed pokoje v pruhu světla.
Musel jsem se na ni bez ustání dívat.
Zdálo se - pokud jsem to na takovou vzdálenost mohl rozpoznat -, že byla namalována vodovými barvami neobratnou dětskou rukou a představovala hebrejské písmeno Alef v podobě muže ve starosvětském obleku, s krátce zastřiženou bradkou a se zvednutou levou paží, zatímco pravá ukazovala dolů.
Nepodobala se mužova tvář nápadně mému obličeji? pohnulo se ve mně neurčité podezření. - Ta bradka - ta se vůbec na pagát nehodila - přilezl jsem ke kartě a hodil ji do rohu ke zbytkům starých krámů, abych se zbavil mučivého pohledu.
Teď tam ležela a svítila z temnoty směrem ke mně - šedobílá, neurčitá skvrna.
Násilím jsem se přinutil přemýšlet o tom, co počít, abych se dostal nazpátek do svého bytu:
Počkat do rána! Zavolat z okna na chodce dole na ulici, aby mi po žebříku přinesli sem nahoru svíčku nebo lucernu! - Najít bez světla cestu zpátky těmi nekonečnými, ustavičně se křížícími chodbami, to by se mi nikdy nepodařilo, pocítil jsem se skličující jistotou. - Nebo, kdyby okno leželo příliš vysoko, že by se někdo po laně ze střechy - -? Bože na nebesích, projelo to mnou jako blesk: teď už jsem věděl, kde jsem: Místnost bez dveří - jen s jedním zamřížovaným oknem - starobylý dům v ulici U staré školy, kterému se každý vyhýbal! - Už jednou před mnoha lety se spustil ze střechy nějaký člověk po laně, aby nahlédl do okna, provaz se přetrhl a - ano: byl jsem v domě, v němž pokaždé zmizel strašidelný Golem!
Strašlivá hrůza, vůči níž jsem se marně bránil, kterou jsem už nedokázal potřít vzpomínkou na dopisy, ochromila jakékoliv další uvažování, a mé srdce se začalo svírat v křeči.
Ledovými rty jsem si spěšně předříkával, že to je jenom vítr, který tak ledově vane z onoho rohu, předříkával jsem si to rychleji a rychleji, sípavým dechem - už to nepomáhalo: tam naproti bělavá skvrna - karta - nabobtnala do puchýřovitého chuchvalce, došátrala se až k okraji měsíčního pásu a zase zalezla do temnoty. - Podivné zvuky - napůl myšlené, tušené, napůl skutečné - v prostoru kolem mne a přece jinde - hluboko ve vlastním srdci a znovu uprostřed místnosti - se probudily: zvuky, jako když padá kružítko a zabodává se hrotem do dřeva!
Pořád znova: bělavá skvrna - - - bělavá skvrna - -! Karta, ubohá, hloupá, pošetilá hrací karta to je, křičel jsem sám sobě

do mozku - - - nadarmo - tak si přece jen - přece jen vyvzdoroval plastickou podobu - pagát - a krčí se v koutě a zírá na mě mým vlastním obličejem.
- - - - - - - - - -
Hodiny a hodiny jsem se tady choulil - nehnutě - ve svém koutě, mrazem strnulá kostra v cizích, zpráchnivělých šatech! - A ten naproti: také já.
Němý a bez hnutí.
A tak jsme si zírali do očí - jeden děsivým odrazem druhého - -
Jestlipak taky vidí, jak se měsíční paprsky posunují hlemýždí rychlostí po podlaze a jako ručičky neviditelných hodin v nekonečnu šplhají po zdi a jsou stále bledší a bledší?
Zajal jsem ho svým pohledem a nic mu nepomáhalo, když se chtěl rozplynout v šeru ranního svítání, které mu oknem přišlo na pomoc.
Držel jsem ho pevně.
Krok za krokem jsem s ním bojoval o svůj život - o život, jenž je můj, protože už nepatří mně. - - -
A pak byl pořád menší a menší a za úsvitu zase zalezl do své karty. Vstal jsem, přešel na druhou stranu a zastrčil do kapsy - pagát.
- - - - - - - - - -
Ještě pořád byla ulice dole pustá a liduprázdná.
Prohrabal jsem kout místnosti, který byl teď osvětlen matným světlem rána: střepy, rezavá pánev, zpráchnivělé cáry, hrdlo láhve. Mrtvé věci, a přece tak podivně známé!
A zdi - jak jsou v nich teď zřetelně vidět spáry a trhliny! - Kde jsem je jenom viděl?
Vzal jsem balíček karet do ruky - vzklíčilo ve mně nejasné tušení: nemaloval jsem je já sám? Jako dítě? Před dávnou, dávnou dobou?
Byla to prastará taroková hra. S hebrejskými znaky. - Číslo dvanáct musí být „oběšenec", bleskla ve mně neurčitá vzpomínka - s hlavou dolů? S rukama za zády? - Zalistoval jsem v balíčku: Tady! Tady je.
Pak se ve mně opět vynořil obraz - napůl sen, napůl jistota, zčernalá školní budova, přikrčená, nakřivo, rozmrzelá barabizna, levé rameno povytaženo, druhé srostlé s vedlejším domem - - Je nás několik poloodrostlých chlapců - někde je opuštěný sklep -.
- - - - - - - - - -
Pak jsem se podíval na sebe a byl jsem zase zmaten: staromódní oblek mi byl úplně cizí -.
Rachot kodrcající káry mě vyplašil, ale když jsem se podíval dolů: ani živáčka. Jen nějaký řeznický pes stál zamyšleně u patníku.
Teď! Konečně! Hlasy! Lidské hlasy!
Ulicí šly pomalu a ztěžka dvě staré ženy; protlačil jsem napůl hlavu mříží a zavolal na ně.
Zíraly nahoru s otevřenými ústy a radily se. Když mě však spatřily, vyrazily ječivý křik a prchaly pryč. Pokládaly mě za Golema, pochopil jsem.
A čekal jsem, že se seběhnou lidé, kterým všechno vysvětlím; uplynula však skoro hodina a jen tu a tam vykoukl dole bledý obličej směrem ke mně, aby ve smrtelném strachu okamžitě zmizel.
Měl jsem čekat, až snad po dlouhých hodinách či dokonce teprve až zítra přijdou strážníci - státní mizerové, jak jim říkal Cvach?
Ne, to se raději pokusím prozkoumat část podzemních chodeb.
Nebude teď za dne spárami ve zdivu pronikat do chodeb trochu světla?
Slezl jsem po stupních dolů, vydal se po cestě, kterou jsem včera přišel - zborcenými sklepy, přes hromady rozbitých cihel -, vyšplhal jsem se po troskách jakéhosi schodiště a stál najednou - v chodbě černé školní budovy, jak jsem ji předtím viděl ve snu.
V mžiku mě zaplavil příval vzpomínek lavice, postříkané inkoustem odshora dolů, početníky, vřískavý zpěv, školák, jenž ve třídě vypustil chrousty, učebnice a mezi nimi rozmačkaný chleba s máslem, pach pomerančových slupek.
Teď jsem určitě věděl: Byl jsem tu kdysi jako chlapec. - Ale neoddával jsem se dalším úvahám a spěchal domů.
První člověk, který mě v Sanytrové ulici potkal, byl shrbený starý žid s bílými kudrlinkami na spáncích. Jakmile mě uviděl, zakryl si obličej rukama a začal hlasitě ječet hebrejské modlitby.
Po tomhle rámusu pravděpodobně vyběhli lidé ze svých děr, protože za mými zády se strhl nepopsatelný povyk. Otočil jsem se a viděl, jak se za mnou žene hemžící se armáda smrtelně bledých, hrůzou zkroucených obličejů.
Udiveně jsem se na sebe podíval a pochopil: - ještě pořád jsem měl na sobě ty zvláštní, středověké šaty z uplynulé noci, a lidé si mysleli, že mají před sebou Golema.
Rychle jsem zahnul za roh, vběhl do prvního průjezdu a strhal si ty zpráchnivělé hadry z těla.
Vzápětí nato se kolem mne přehnala hulákající uslintaná horda mávající klacky.
- - - - - - - - - -

S V Ě T L O

Během dne jsem několikrát zaklepal u Hillelových dveří; neměl jsem stání, musel jsem s ním mluvit, zeptat se ho, co znamenaly všechny ty podivuhodné příhody; avšak pokaždé jsem dostal odpověď, že ještě není doma.
Jakmile se prý vrátí z židovské radnice, hned mě jeho dcera vyrozumí. -
Ostatně zvláštní dívka, ta Mirjam!
Typ, který jsem ještě nikdy neviděl.
Krása, tak cizokrajná, že ji v prvním okamžiku ani nelze pochopit - krása, že člověk oněmí, když se na ni podívá, a vzbudí

v něm nevysvětlitelný pocit, něco jako lehkou bázeň.
Ten obličej je formován podle proporčních zákonů, které zanikly už před tisíciletími, dumal jsem, když jsem si znovu představoval její tvář.
A přemýšlel jsem, jaký drahokam bych musel zvolit, abych ji zachytil v kameji a přitom zachoval umělecký výraz: Mé úsilí ztroskotalo už na pouhém vnějšku, na modročerném lesku vlasů a očí, který překonával všechno, ať jsem připadl na ten či onen drahokam. Jak teprve zaklít do kamene smyslový vjem i vnitřní podobu tohoto nezemsky útlého obličeje, aniž bych uvízl v pouhém necitlivém kopírujícím řemesle kanonického „umění"!
Dalo by se to vyřešit jen mozaikou, poznal jsem jasně, ale jaký materiál vybrat? Bylo by potřeba celého lidského života na shromáždění vhodných kamínků.
Kde se jen mohl Hillel zdržet!
Toužil jsem po něm jako po milém, starém příteli.
Zvláštní, jak mi za těch několik málo dní - přesně řečeno, mluvil jsem s ním přece jen jednou v životě - přirostl k srdci.
Ano, ano: dopisy - její dopisy - chtěl jsem je přece lépe ukrýt. Pro vlastní klid, kdybych snad opět měl zůstat delší domu mimo domov.
Vzal jsem je z truhly: v kazetě budou určitě bezpečnější.
Z dopisů vyklouzla fotografie. Nechtěl jsem se podívat, ale bylo už pozdě.
Brokát kolem nahých ramenou - jako jsem „ji" viděl poprvé, když ze Savioliho ateliéru prchla ke mně - tak se mi teď dívala do očí.
Šílená bolest se mi zaryla do těla. Četl jsem věnování pod obrázkem, aniž bych vnímal smysl, a přečetl jsem i jméno:
Tvoje Angelina - - - - - - - - - -
Angelina!!!
Když jsem to jméno vyslovil, roztrhla se odshora dolů opona, která mi skrývala dobu mládí.
Myslel jsem, že se zhroutím hořem. Zatínal jsem prsty do vzduchu a naříkal - kousal se do ruky; - - jen zase oslepnout, bože na nebi - žít dál zdánlivou smrt jako dosud, žadonil jsem.
Bolest mi stoupala do úst. - Bobtnala. - Chutnala podivně sladce - jako krev -.
Angelina!!
- - - - - - - - - -
To jméno proudilo v mých žilách a bylo jako nesnesitelné, děsivé laskání.
Křečovitě jsem se vzchopil a přinutil se - skřípaje zuby - strnule zírat na obrázek, až jsem jej pozvolna ovládl.
Ovládl jej!
Jako dnes v noci tu kartu.
- - - - - - - - - -
Konečně: Kroky! Mužské kroky.
Přicházel!
Bez sebe radosti jsem utíkal ke dveřím a prudce je otevřel.
Venku stál Šemaja Hillel a za ním - trochu jsem si vyčítal, že jsem přitom pocítil jisté zklamání - s červenými tvářičkami a kulatýma dětskýma očima: starý Cvach.
„Jsem rád, že už jste zdráv a svěží, mistře Pernathe," začal Hillel.
Chladné „vy"?
Mráz. Rezavý, umrtvující mráz ležel najednou v pokoji.
Omámen, jen tak napůl ucha jsem poslouchal, co na mě chrlil Cvach, který rozčilením sotva dechu popadal.
„Víte už, že Golem znovu obchází? Teprve nedávno jsme o tom mluvili, pamatujete se ještě, Pernathe? Celé židovské město je vzhůru nohama. Vrieslander ho sám viděl, Golema. A znovu, jako vždycky, to začalo vraždou" - zbystřil jsem pozornost: vražda?
Cvach mnou třásl: „Jakže, vy nevíte vůbec o ničem, Pernathe? Dole přece visí na všech rozích obrovské policejní vyhlášky: zavraždili toho tlustého Zottmanna, toho ‚svobodného zednáře' - no, míním přece toho ředitele pojišťovny Zottmanna. Lojzu - tady z domu - už zatkli. A rudovlasá Rosina: zmizela beze stopy. Ten Golem - ten Golem - to je hrůza."
Neodpověděl jsem a pátral v Hillelových očích: proč se na mě tak upřeně dívá?
Skrytý úsměv se mu náhle mihl kolem koutků úst.
Rozuměl jsem. Platil mně.
Radostí bych mu nejradši padl kolem krku.
Bez sebe nadšením pobíhal jsem zmateně po pokoji. Co přinést dřív? Skleničky? Láhev burgundského? (Měl jsem přece už jenom jednu.) Doutníky? -
Konečně se mi vrátila řeč: „Ale proč se vlastně neposadíte?!" Rychle jsem svým oběma přátelům přisunul křesla.
- - -
Cvach se začal zlobit: „Proč se tak pořád usmíváte, Hillele? Vy snad nevěříte, že tu straší Golem? Mně se zdá, že vy na Golema vůbec nevěříte?"
„Nevěřil bych na něj, i kdybych ho viděl před sebou tady v pokoji," odpověděl rozvážně Hillel a díval se na mě. - Rozuměl jsem dvojsmyslu, který zněl v jeho slovech.
Cvach přestal údivem pít: „A svědectví stovek lidí, to není pro vás nic, Hillele? - Ale jen počkejte, Hillele, vzpomenete si na má slova: Teď bude v židovském městě vražda následovat za vraždou! Já to znám! Za Golemem se táhne strašlivá družina."
„Že se obdobné události vyskytují často současně, to není nic tak divného," odpověděl Hillel. Řekl to v chůzi,

přistoupil k oknu a díval se dolů na vetešníkův krámek - „Když zjara fouká vlažný vítr, začne v kořenech proudit život. Ve sladkých stejně jako v jedovatých."
Cvach na mě vesele zamrkal a ukázal hlavou na Hillela.
‚Jen kdyby rabín chtěl promluvit, ten by nám mohl vyprávět věci, až by nám hrůzou vstávaly vlasy," prohodil polohlasně. - Šemaja se otočil.
„Nejsem ‚rabín', i když smím ten titul nosit. Jsem jenom chudý archivář v židovské radnici a vedu zápisy o živých a mrtvých."
Jeho slova měla skrytý význam, cítil jsem. A jako by to bezděky vycítil i loutkář - ztichl a dlouho nikdo z nás nepromluvil ani slovo.
„Poslyšte, rabíne - odpusťte: Pane Hillele, chtěl jsem říci," začal Cvach za chvíli znovu, a jeho hlas zněl nápadně vážně, „už dlouho jsem se vás chtěl na něco zeptat. Nemusíte mi odpovídat, kdyby se vám nechtělo nebo kdybyste nesměl - - -"
Šemaja se vrátil pomalu ke stolu a hrál si se sklenkou vína - nepil, možná že mu to zakazoval židovský rituál.
„Klidně se ptejte, pane Cvachu."
„- - Víte něco o židovském tajném učení, o kabale, Hillele?"
‚Jen málo."
„Slyšel jsem, že existuje dokument, z něhož je možno se kabalu naučit: jmenuje se Zohar - -"
„Ano, Zohar - kniha lesku."
„No vidíte, tady to máme," začal láteřit Cvach. Jestli to není do nebes volající nespravedlnost, že spis, který prý obsahuje klíč k pochopení bible a k blaženosti -"
Hillel ho přerušil: „- jen některé klíče."
„No dobře, ale přece jen nějaké! - No, a že prý ten spis je pro svou vysokou cenu a vzácnost přístupný zase jenom bohatým? V jednom jediném exempláři, který ještě ke všemu vězí v londýnském muzeu, jak jsem se dozvěděl? A nadto napsaný chaldejsky, aramejsky, hebrejsky - nebo co já vím jak ještě? Měl jsem například já kdy v životě příležitost naučit se ty řeči anebo se dostat do Londýna?"
„Zaměřil jste své veškeré tužby tak výlučně na tento cíl?" zeptal se trochu posměšně Hillel.
„Abych řekl pravdu - ne," přiznal Cvach trochu zmaten.
„Pak byste si neměl stěžovat," řekl Hillel suše, „kdo nevolá po duchu každým atomem svého těla - jako dusící se po vzduchu - ten nemůže nahlédnout do tajemství božích."
Přesto by měla existovat kniha, která by obsahovala všechny klíče k hádankám onoho světa, a nejen několik, prolétlo mi hlavou a moje ruka si automaticky hrála s pagátem, který jsem stále ještě nosil v kapse, ale dřív než jsem mohl svou otázku vyslovit, už ji pronesl Cvach.
Hillel se znovu záhadně usmál: „Každá otázka, na kterou se člověk ptá, je zodpovězena v témž okamžiku, kdy si ji v duchu položil."
„Pochopil jste vy, co tím míní?" otočil se ke mně Cvach.
Neodpověděl jsem a zatajil jsem dech, aby mi neuniklo ani slovo z Hillelovy řeči.
Šemaja pokračoval:
„Celý život není nic jiného než otázky, které dostaly tvar a které v sobě nesou zárodek odpovědí - a není nic než odpovědi, které jsou obtěžkány otázkami. Kdo v něm vidí něco jiného, je blázen."
Cvach uhodil pěstí do stolu:
„Ano, přesně tak otázky, které zní pokaždé jinak, a odpovědi, kterým každý jinak rozumí."
„Právě o to jde," řekl přátelsky Hillel. „Všechny lidi kurýrovat jednou lžičkou - to je výsada doktorů. Tázající dostane takovou odpověď, jakou potřebuje: jinak by lidské bytosti nešly cestou své touhy. Myslíte si snad, že naše židovské knihy jsou napsány výlučně souhláskami jenom z nějakého rozmaru? Každý ať si sám k tomu najde tajně samohlásky, které jenom jemu jedinému odhalí určitý smysl - jestli nemá živé slovo ustrnout v mrtvé dogma."
Loutkář se prudce ohradil:
„To jsou jen slova, rabíne, slova! Ať jsem pagát ultimo, jestli jsem z toho moudrý."
„Pagát!! - To slovo do mne udeřilo jako blesk. Leknutím jsem málem spadl ze židle.
Hillel se vyhnul mým očím.
„Pagát ultimo? Kdo ví, jestli se tak nakonec nejmenujete!" doléhal ke mně Hillelova řeč jako z velké dálky. „Nikdy si člověk nemá být tak moc jistý svou věcí. - Ostatně, když už mluvíme o kartách: Pane Cvachu, hrajete taroky?"
„Taroky? To se ví. Od malička."
„Pak se tedy divím, jak se můžete vyptávat na knihu, v níž by byla celá kabala, když jste ji sám přece měl tisíckrát v ruce."
„Já? V ruce? Já?" - Cvach se chytil za hlavu.
„Ano, vy! Nevšiml jste si nikdy, že taroková hra má dvacet dva trumfů - přesně tolik, kolik má hebrejská abeceda písmen? Nejsou na našich českých kartách ještě navíc obrázky, které jsou zcela zřetelně symboly: blázen, smrt, ďábel, poslední soud? - Jak hlasitě, milý příteli, byste vlastně chtěl, aby vám život křičel do uší odpovědi? - - Co jste ostatně nemusel vědět, je to, že ‚tarot' znamená asi tolik jako židovská ‚tóra' = zákon, nebo staroegyptské ‚tarut' = tázaný, a v zendštině slovo ‚tarisk' = žádám odpověď. - Ale měli by to vědět učenci, dřív než prohlásí, že taroky pocházejí z doby Karla VI. - A jako je pagát první kartou ve hře, tak je člověk první postavou ve své vlastní obrázkové knize, je svým vlastním dvojníkem: - - hebrejské písmeno alef, vytvořené podle podoby člověka, ukazuje jednou rukou k nebi a druhou k zemi a vlastně znamená: ‚jaké je to dole, takové je to i nahoře'. -Proto jsem předtím řekl: kdo ví, jestli se skutečně jmenujete Cvach a ne ‚pagát' - nezakřikněte to." - Hillel se přitom díval pořád na mě a já tušil, jak se

pod jeho slovy otvírala propast nových a nových významů. „Nezakřikněte to, pane Cvachu! Člověk se může dostat do temných chodeb, z nichž ještě nenašel cestu zpátky nikdo, kdo - u sebe neměl talisman. Pověst vypráví, že jednou vstoupili do říše temnoty tři muži, jeden zešílel, druhý oslepl, jenom ten třetí, rabín ben Akiba, se vrátil živ a zdráv domů a vyprávěl, že potkal sám sebe. Už tolik lidí, řekněte, potkalo sama sebe, například Goethe, obvykle na mostě nebo na nějaké lávce, která vedla z jednoho břehu na druhý - a díval se sobě do očí a nezešílel. Ale potom to byl právě ten odraz vlastního vědomí a ne pravý dvojník: ne to, čemu se říká ‚dech kostí' čili ‚habal garmin', o kterém stojí psáno: Tak jak byl pohřben, a aniž jeho kosti zpráchnivěly, tak vstane z mrtvých v den posledního soudu." - Hillelův pohled se zavrtával stále hlouběji do mých očí. - „Naše babičky o něm říkají:
‚Bydlí vysoko nad zemí v místnosti bez dveří, jen s jedním oknem, odkud není možno se dorozumět s lidmi. Kdo jej dokáže ovládnout a - - umírnit, ten se stane dobrým přítelem sám sobě.' - - - A pokud jde o ty taroky, tak to přece víte právě tak dobře jako já: každému hráči padnou karty jinak, kdo ale správně použije trumfy, ten tu partii vyhraje - - -. Ale teď už pojďte, pane Cvachu! Musíme jít, jinak vypijete mistru Pernathovi všechno víno a pro něho už nezbude nic."

TÍSEŇ

Před mým oknem zuřila bitva sněhových vloček. V regimentech se řítily sněžné hvězdy - malincí vojáčci v bílých huňatých pláštících - jedna za druhou kolem okenních tabulek - dlouhé minuty - pořád jedním směrem, jako na společném útěku před zvlášť zavilým nepřítelem. Pak ale už toho úprku měly najednou dost, ze záhadných důvodů je jako by popadl záchvat zuřivosti, a fičely zase nazpátek, až jim shora i zdola vpadly do boku nové nepřátelské armády a rozehnaly všecko do zmateného víření.
Měl jsem dojem, jako by už uplynuly celé měsíce od těch zvláštních událostí, které jsem prožil před krátkou dobou, a kdyby ke mně nedoléhaly několikrát denně další fantastické zvěsti o Golemovi, které všechno znovu oživovaly, tak myslím, že bych se asi v okamžicích pochyb podezříval, že jsem se stal obětí dočasného zatemnění mysli.
Z pestrých arabesek, jež kolem mne utkaly uplynulé události, vystupovalo v křiklavých barvách to, co mi vyprávěl Cvach o vraždě takzvaného „zednáře", která stále ještě nebyla objasněna.
Uvádět s tím do souvislosti podobaného Lojzu, to se mi nějak nezdálo, přestože jsem se nemohl zbavit jistého podezření - téměř vzápětí nato, kdy Prokop oné noci se domníval slyšet mřížemi kanálu strašlivý křik, viděli jsme toho mládence u Lojzíčka. Ostatně jsme neměli důvod považovat křik z podzemí, který navíc mohl být docela dobře halucinací, za volání o pomoc. - - -
Vánice mě oslepovala a všechno mi začínalo tančit před očima. Znovu jsem obrátil pozornost ke kameji před sebou. Voskový model Mirjamina obličeje, který jsem si udělal jako studii, bude vypadat na namodrale zářícím měsíčním kamenu skvěle. - Měl jsem radost: byla to příjemná náhoda, že jsem našel něco tak vhodného ve své zásobě minerálů. Uhlově černá matrice ambfibolu propůjčovala kamenu právě to správné světlo, a kontury odpovídaly tak přesně, jako by ten kámen stvořila příroda jen proto, aby se stal trvalým obrazem Mirjamina jemného profilu.
Nejdříve jsem si myslel, že z něho vyřezám kamej, která by znázorňovala egyptského boha Osirise, a vidina hermafrodita z knihy Ibbur, kterou jsem si s neobyčejnou zřetelnosti mohl kdykoliv vybavit v paměti, mě umělecky silně zaujala. Avšak už po prvních řezech jsem postupně objevoval takovou podobnost s dcerou Šemaji Hillela, že jsem změnil plán. - - -
- Kniha Ibbur! -
Vzrušeně jsem odložil ocelové rydlo na stůl. Vůbec nechápu, co všechno se za tak krátkou dobu v mém životě mohlo odehrát!
Jako někdo, kdo se náhle octne v nedohledné písečné poušti, uvědomil jsem si rázem hlubokou, nesmírnou osamělost, která mě oddělovala od mých spolubližních.
Mohl bych s nějakým přítelem - s výjimkou Hillela - mluvit o tom, co jsem zažil?
V tichých hodinách uplynulých nocí se mi sice vrátila vzpomínka na to, jak mě po celou dobu mládí - počínaje raným dětstvím - trápila až k smrti žízeň po zázračném, po všem, co leží na druhém břehu smrtelnosti, avšak naplnění mé touhy přišlo jako bouře a zadusilo svou prudkostí jásavý výkřik mé duše.
Třásl jsem se před okamžikem, kdy se vrátím sám k sobě a budu muset pociťovat uplynulé události v jejich plné, spalující životnosti jako přítomnost.
Jenom ať ta chvíle nepřichází teď! Nejdříve vychutnat prožitek vidět blížit se k sobě nevyslovitelné v jeho třpytu!
Bylo to přece v mých silách! Stačilo, abych odešel do ložnice a otevřel kazetu, v níž ležela kniha Ibbur, dárek od neznámého!
Jak dávno tomu bylo, kdy se jí dotkla má ruka, když jsem k ní položil Angelininy dopisy!
- - - - - - - - - -
Zvenku se co chvíli ozývalo temné zadunění, jak vítr shazoval nahromaděné masy sněhu ze střech dolů do ulice, a po nich následovaly přestávky plné hlubokého ticha, neboť sněhová přikrývka na dlažbě pohltila každý zvuk.
Chtěl jsem pracovat dál - když v tom zazněly ulicí ocelově ostré rány kopyt; skoro jsem viděl, jak od nich létají jiskry.
Otevřít okno a podívat se dolů bohužel nešlo: Ledové svaly připoutaly jeho okraje ke zdivu a okenice byly až do poloviny bíle zaváty. Jenom jsem zahlédl, jak Charousek zdánlivě zcela mírumilovně stojí vedle vetešníka Aarona Wassertruma - vedli spolu zřejmě nějaký rozhovor -; viděl jsem, jak překvapení, které se jim oběma objevilo na tváři, stále rostlo, a jak se oba beze slova vyjeveně dívali zřejmě na kočár, jenž zůstal mimo můj dohled.
To je Angelinin manžel, projelo mi hlavou. - Ona sama to nemohla být!
Předjet se svou ekvipáží před můj dům - do Hampejské uličky! To by bylo od ní úplné šílenství. - Ale co řeknu jejímu manželovi, kdyby to byl on a začal se mě vyptávat?

Zapírat, samozřejmě zapírat.
Spěšně jsem spočítal všechny možnosti: mohl to být jedině její manžel. Dostal anonymní dopis - od Wassertruma -, že sem přišla na schůzku a že si k tomu našla výmluvu: že si u mne objednala kamej, nebo něco takového. - - -
Teď! Prudké zabušení na dveře a - přede mnou stála Angelina.
Nemohla ze sebe vypravit slovo, avšak výraz jejího obličeje mi prozradil všecko: už se nepotřebovala skrývat.
Písnička byla dozpívána.
Přece však se ve mně něco proti té domněnce vzepřelo. Nedokázal jsem uvěřit, že by mě obelhal pocit, že jí mohu pomoci.
Vedl jsem ji k lenošce. Pohladil ji němě po vlasech; unaveně si schovala jako dítě hlavu na mých prsou.
Slyšeli jsme praskání hořícího polena v kamnech a viděli, jak po podlaze poskakovala rudá zář, vzplanula a zase zhasla - vzplanula a zase zhasla.
„Kde je to srdce, červený kamínek? - - -" znělo v mém nitru. Trhl jsem sebou: Kde to jsem! Jak dlouho tu už Angelina sedí?
A vyptával jsem se jí - opatrně, tiše, zcela tiše, aby se neprobudila a já se nedotkl svou sondou bolestivé rány.
Útržkovitě jsem se dozvěděl, co jsem potřeboval, a složil si to jako mozaiku:
„Váš manžel ví - -?"
„Ne, ještě ne, je na cestách."
Takže se jedná o život dr. Savioliho - Charousek hádal správně. A protože šlo o život dr. Savioliho a ne o její, přišla sem. Už nemyslí na to něco skrývat, pochopil jsem.
Wassertrum byl znovu u dr. Savioliho. Vynutil si hrozbami a násilím přístup k jeho lůžku.
A dál! Dál! Co od něho chtěl?
Co chtěl? Napůl se to dozvěděla, napůl uhodla: chtěl, aby - aby - chtěl, aby si dr. Savioli - sáhl na život.
Zná teď už také důvod Wassertrumovy divoké, nepříčetné nenávisti: Dr. Savioli dohnal kdysi jeho syna, očního lékaře Wassoryho, k sebevraždě.
Hlavou mi jako blesk projel nápad: seběhnout dolů, prozradit vetešníkovi všecko: že Charousek vedl smrtící ránu - ze zálohy - a ne Savioli, který byl jenom nástrojem - - -. „Zrada, zrada!" zavylo mi v mozku, „ty chceš tedy chudáka souchotinářského Charouska, který chtěl tobě i jí pomoci, vydat všanc pomstychtivosti toho lotra?" - A cítil jsem se rozpolcen na dvě krvácející poloviny. - Ale pak ledově a rozvážně vyslovila své řešení myšlenka: „Blázne! Máš přece všechno v rukou! Stačí vzít tam na stole pilník, seběhnout po schodech a vrazit jej vetešníkovi do hrdla, až mu špička projede týlem."
Moje srdce vyrazilo děkovný výkřik k bohu.
- - - - - - - - - -
Pátral jsem dál:
„A dr. Savioli?"
Docela určitě si něco udělá, jestli ho ona nezachrání, odpověděla rozčileně Angelina. Ošetřovatelky ho nespouštějí z očí, omámily ho morfiem, ale možná že se náhle probudí - snad právě teď - a - a - ne, ne, musí pryč, nesmí promarnit ani vteřinu; napíše svému manželovi, všechno mu přizná - ať si vezme dítě, ale Savioli bude zachráněn, neboť tím vyrazí Wassertrumovi z rukou jedinou zbraň, kterou má a kterou hrozí.
Sama prozradí tajemství, dříve než to stačí udělat on.
„To neuděláte, Angelino!" vykřikl jsem a pomyslel na pilník a hlas mi selhal v jásavé radosti nad vlastní mocí.
Angelina se chtěla vyprostit. Držel jsem ji pevně.
„Jenom jedno ještě: uvažujte, uvěří váš manžel jen tak beze všeho nějakému vetešníkovi?"
„Ale Wassertrum má přece důkazy, zřejmě má moje dopisy, možná i mou podobiznu - všecko, co bylo schováno v psacím stole vedle v ateliéru."
Dopisy? Obraz? Psací stůl? - už jsem nevěděl, co dělám: strhl jsem Angelinu k sobě a políbil.
Její plavé vlasy mi ležely přes obličej jako závoj.
Pak jsem ji držel za její štíhlé ruce a rychle vyprávěl, že úhlavní Wassertrumův nepřítel - jeden chudý český student - odnesl dopisy a všecko ostatní do bezpečí a že jsou teď v mém vlastnictví a bezpečně uschovány.
Padla mi kolem krku a smála se i plakala najednou. Políbila mě. Letěla ke dveřím. Vrátila se a políbila mě znovu.
Pak byla pryč.
Stál jsem jako omámený a cítil ještě pořád dech jejích úst na tváři.
Slyšel jsem hřmot kol vozu pod dláždění a zběsilý dusot kopyt. O minutu později bylo úplné ticho. Jako v hrobě.
I ve mně.
- - - - - - - - - -
Najednou za mnou tiše zaskřípaly dveře a Charousek stál v místnosti:
„Odpusťte, pane Pernathe, dlouho jsem klepal, ale vy jste mě zřejmě neslyšel."
Jenom jsem němě pokývl.
„Doufám, že si nemyslíte, že jsem se s Wassertrumem smířil, protože jste mě předtím viděl, jak s ním hovořím?" - Charouskův výsměšný úsměv mi prozradil, že jenom žlučovitě vtipkuje. - „Abyste totiž věděl: Štěstí mi přeje; ten lump dole mě začíná mít v oblibě, mistře Pernathe. - - Je to zvláštní věc s tím hlasem krve," připojil tiše - napůl pro sebe.
Nechápal jsem, co tím mohl mít na mysli, a domníval jsem se, že jsem něco přeslechl. Chvělo se ve mně ještě příliš silně přestálé rozčilení.
„Chtěl mi darovat kabát," pokračoval Charousek hlasitě, „samozřejmě jsem s díky odmítl. Mě už dost pálí moje vlastní kůže. - A pak mi vnutil peníze."

„A vy jste si je vzal?" ujelo mi málem, ale ještě jsem stačil udržet jazyk za zuby.
Na studentových tvářích naskočily kulaté rudé skvrny:
„Peníze jsem si samozřejmě vzal."
Úplně se mi zatočila hlava.
„Vzal -?" koktal jsem.
„V životě by mi nenapadlo, že člověk může na světě pocítit tak čistou radost!" - Charousek se na okamžik odmlčel a ušklíbl se. „Není to povznášející pocit vidět všude v domácnosti přírody moudře a obezřetně vládnout šetrný prst matičky prozřetelnosti!?" Mluvil jako pastor a cinkal přitom penězi v kapse -
„Opravdu, pokládám za svou vznešenou povinnost použít do halíře onoho pokladu, milosrdnou rukou mně svěřeného, na nejušlechtilejší ze všech účelů."
Byl opilý? Nebo šílený?
Charousek najednou změnil tón:
Je v tom až satanská komika, že si Wassertrum sám zaplatí - lék. Nezdá se vám?"
Začal jsem tušit, co se skrývalo za Charouskovými slovy, a projela mnou hrůza z jeho horečnatých očí.
„Ostatně, nechme toho teď, mistře Pernathe. Vyřídíme nejdřív běžné záležitosti. Ta dáma, to byla ‚ona'? Co ji to jen napadlo přijet sem takhle veřejně?"
Vyprávěl jsem Charouskovi, co se stalo.
„Wassertrum určitě nemá žádné důkazy v rukou," přerušil mě radostně, „jinak by neprohledával dneska ráno znovu ateliér. - To je divné, že jste ho neslyšel!? Byl tam nejmíň půl hodiny."
Divil jsem se, jak to tak přesně může vědět, a také jsem mu to řekl.
„Smím?" - A na vysvětlení si vzal cigaretu ze stolu, zapálil ji a vykládal:
„Podívejte se, když teď otevřete dveře, odnáší průvan ze schodiště tabákový kouř tímto směrem. Bude to asi ten jediný přírodní zákon, který pan Wassertrum zná, a pro všechny případy dal proto postavit ve zdi ateliéru - dům patří jemu, jak asi víte -jakýsi malý, skrytý výklenek: něco na způsob ventilace, a dovnitř připevnil červený praporek Když někdo vstoupí nebo odejde z místnosti, jinými slovy: způsobí průvan, takto Wassertrum dole pozná podle prudkého třepetání praporku. Ostatně to ale vím i já," připojil Charousek suše, „když na to přijde, mohu to přesně vis - a - vis pozorovat ze sklepní díry, v níž přebývat mi milostivý osud laskavě dopřál. Rozkošný žertík s ventilací je sice patentem našeho ctihodného patriarchy, náhodou ho však už léta znám taky."
„Jak nelidsky ho musíte nenávidět, že ho takhle špehujete na každém kroku.
A k tomu už dlouho, jak říkáte!" prohodil jsem.
„Nenávidět?" Charousek se křečovitě usmál. „Nenávidět? - To je slabý výraz. Slovo, které by vyjádřilo moje city k němu, musí být teprve vynalezeno. -
Já totiž nenávidím, přesněji řečeno, ne jeho. Nenávidím jeho krev. Chápete to?
Větřím jako dravé zvíře, i když třeba jen kapka jeho krve proudí v žilách jiného člověka - a" - stiskl zuby - „to se tady v ghettu ‚občas' stává." Nebyl s to mluvit rozčilením dál, běžel k oknu a zíral ven. - Slyšel jsem, jak potlačoval svůj sípavý kašel. Oba jsme chvíli mlčeli.
„Halo, co je tohle?" vyjel najednou a spěšně na mě kýval: „Rychle, rychle!
Nemáte kukátko nebo tak něco?"
Opatrně jsme vyhlíželi za záclonou:
Hluchoněmý Jaromír stál před vchodem do vetešníkova krámku a nabízel Wassertrumovi ke koupi, pokud jsme mohli uhodnout z jeho posuňků, nějaký blýskavý předmět, který zpoloviny schovával v ruce. Wassertrum po tom chňapl jako sup a stáhl se s kořistí do svého doupěte.
Hned nato vyrazil zase ven - smrtelně bledý - a chytil Jaromíra za kabát: vznikla prudká tahanice. - Najednou Wassertrum povolil a zdálo se, že uvažuje. Zuřivě si hryzal rozťatý ret. Vrhl zkoumavý pohled k nám nahoru a vtáhl pak za ruku Jaromíra mírumilovně do krámku.
Čekali jsme dobrou čtvrthodinu: jako by se nemohli dohodnout na ceně.
Konečně vyšel hluchoněmý ven, tvářil se velice spokojeně a šel svou cestou.
„Co si o tom myslíte?" ptal jsem se. „To asi nebude nic důležitého? Ten chudák mu zřejmě střelil nějaký vyžebraný předmět."
Student neodpověděl a sedl si mlčky opět ke stolu.
Zřejmě ani on nepřikládal té příhodě žádný význam, neboť po malé přestávce pokračoval tam, kde přestal:
„Ano. Tedy řekl jsem, že nenávidím jeho krev. - Přerušte mě, mistře Pernathe, jestli se znovu rozčílím. Chci zůstat klidný. Nemohu přece takhle plýtvat svými nejlepšími pocity. Jinak na mě potom padne něco jako vystřízlivění. Člověk schopný studu má mluvit klidně, a ne pateticky jako nějaká prostitutka nebo - nebo jako nějaký básník. - Co svět světem stojí by nikdy nikomu nenapadlo, aby z hoře ‚lomil rukama', kdyby herci nevykoumali, že je to zvlášť ‚plastické' gesto."
Pochopil jsem, že úmyslně mluvil páté přes deváté, aby se vnitřně uklidnil.
Nechtělo se mu to podařit. Nervózně pobíhal po pokoji sem a tam, bral do rukou všechny možné předměty a roztržitě je zase pokládal zpět na místo.
Pak se rázem ocitl znovu uprostřed svého tématu:
„Tu krev poznám i z těch nejmenších bezděčných pohybů člověka. Znám děti, které jsou ‚mu' podobné a jsou pokládány za jeho, ale přece nepatří k témuž kmeni - já se nemohu mýlit. Celá léta jsem neměl důkaz, že dr. Wassory je jeho syn, ale já jsem to - abych tak řekl - poznal po čichu.
Už jako malý kluk, kdy jsem nemohl ani tušit, v jakém vztahu ke mně Wassertrum stojí" - jeho pohled na mně vteřinu

pátravě spočinul - „jsem měl tuto schopnost. Kopali mě, tloukli tak, že nemám na těle místečka, které by nevědělo, co je to zběsilá bolest - nedali mi najíst ani napít, že jsem z toho skoro zešílel a jedl plesnivou hlínu, ale nikdy jsem nemohl nenávidět ty, kteří mě mučili. Prostě jsem nemohl. Už ve mně nebylo místo pro další nenávist. - Chápete?
A přece jí byla prosáknuta celá moje bytost.
Nikdy mi Wassertrum neudělal ani to nejmenší - chci tím říci, že mě nikdy nebil, ani mi nenadával a neházel po mně, když jsem se jako kluk honil po ulici: vím to přesně - a přece to ve mně všechno vřelo zuřivostí a nenávistí vůči němu. Jen vůči němu!
Zvláštní je, že jsem mu přesto jako dítě nikdy nevyvedl žádnou lumpárnu.
Když to dělali druzí, okamžitě jsem se stáhl. Ale zato jsem dokázal stát hodiny v průjezdu a schovaný za domovními dveřmi jsem upřeně zíral štěrbinou veřejí na jeho obličej, až se mi z nepochopitelné nenávisti černalo před očima.
Tenkrát, myslím, jsem si osvojil jasnovidectví, které se ve mně probudí v okamžiku, kdy se dostanu do styku s osobami, nebo třeba s věcmi, jež jsou k němu v nějakém vztahu. Musel jsem se asi tenkrát podvědomě naučit zpaměti každý z jeho pohybů: způsob, jak nosí kabát a jak bere věci do rukou, jak kašle a pije, a všechny ty spousty drobností, až se mi to zažralo do duše tak, že třeba jen stopy po tom rozpoznávám neomylně na první pohled jako části jeho dědictví.
Později se mi to stalo skoro mánií: zahazoval jsem úplně nevinné předměty jen proto, že jsem nesnesl myšlenku, že se jich mohla dotknout jeho ruka - jiné mi zase přirostly k srdci; miloval jsem je jako přátele, kteří mu přejí něco zlého."
Charousek chvíli mlčel. Viděl jsem, jak se nepřítomně dívá do prázdna. Jeho prsty mechanicky přejížděly po pilníku na stole.
„Když potom několik soucitných učitelů udělalo pro mě sbírku a já začal studovat filozofii a medicínu - a taky se přitom mimochodem naučil samostatně myslet -, tu jsem pomalu začal chápat, co je to nenávist:
Tak hluboce nenávidět - jako já nenávidím - můžeme jen to, co je částí nás samých.
A když jsem na to později přišel - a postupně se všecko dozvěděl: kdo byla moje matka - a - a ještě je, jestli, jestli žije - a že moje vlastní tělo" - odvrátil se, abych mu neviděl do obličeje - „je plné té jeho hnusné krve - no ano, Pernathe - proč byste to vlastně neměl vědět: on je můj otec! - tehdy jsem pochopil, kde vězí kořen mé nenávisti. - - - Někdy mi to dokonce připadá jako tajemná souvislost, že mám tuberkulózu a musím plivat krev: moje tělo se brání všemu, co je od ‚něho', a s odporem to ze sebe vyvrhuje.
Ta nenávist mě často provázela až do snu a chtěla mě utěšovat obrazy všech možných mučení, která jsem ‚mu' směl způsobovat, ale vždycky jsem ty sny sám zahnal, protože ve mně zanechávaly fádní pachuť - neuspokojení.
Když přemýšlím sám o sobě a divím se, že skutečně není nikdo a nic na celém světě, koho a co bych byl schopen nenávidět, nebo třeba mít k tomu aspoň antipatii, vyjímaje ‚jeho' a jeho kmen - pak se mě občas zmocní odporný pocit: mohl bych být to, čemu se říká ‚hodný člověk'. Ale naštěstí to tak není. - Už jsem vám říkal: už není ve mně místo.
A nemyslete si, že jsem zatrpkl ze svého smutného osudu (co udělal mé matce, to jsem se dozvěděl až v pozdějších letech) - zažil jsem jeden tak radostný den, že zastíní všecko, co je obvykle dopřáno obyčejným smrtelníkům.
Nevím, jestli víte, co to je vnitřní, pravá, horoucí zbožnost. - Až do té doby jsem to taky neznal. - Když jsem onoho dne, kdy Wassory sám sebe zahubil, stál dole u krámku a viděl, jak se ‚on' dozvěděl tu zprávu, jak ‚tupě' ji přijal - to by si totiž určitě pomyslil laik, který nezná pravé jeviště života -, zůstal aspoň hodinu úplně neúčastně stát, svůj krvavě červený zaječí pysk jen o malý kousíček víc povytažený nad zuby než obvykle a pohled tak nějak - tak - tak zvláštně obrácený do sebe - tehdy jsem cítil závany kadidla z křídel archandělových - - Znáte zázračný obraz černé Matky boží v Týnském chrámě?
Tam jsem se vrhl na zem a temnota ráje zahalila mou duši."
- - Když jsem viděl Charouska, jak tady takhle stojí, velké, snílkovské oči plné slz, tak mi napadla Hillelova slova o nepochopitelnosti temné stezky, kterou kráčejí bratři smrti.
Charousek pokračoval:
„Vnější okolnosti, které moji nenávist opravňují nebo které by aspoň mohly být pochopitelné pro mozky úředně placených soudců, ty vás asi nebudou zajímat: fakta vypadají jako milníky, a přesto jsou to jen prázdné skořápky. Jsou jenom vtíravým boucháním zátek od šampaňského na tabulích nadutců, které může jedině slabomyslný pokládat za korunu hodování. - Wassertrum donutil mou matku, aby mu byla po vůli, všemi těmi ďábelskými prostředky, které jsou obvyklé u stvůr jemu podobných - jestli to nebylo ještě horší. A pak - tedy - a pak ji - prodal do nevěstince - - - to není nic těžkého, když máte policejní rady za obchodní přátele - ale neudělal to snad proto, že už by se jí nasytil, kdepak! Já znám ty temné kouty jeho srdce: prodal ji toho dne, kdy s hrůzou zjistil, jak velice ji ve skutečnosti miluje. Lidé jako on jednají zdánlivě paradoxně, ale pořád stejně. Křeček v něm vykvikne pokaždé, když někdo přijde a odkoupí mu něco z té jeho vetešnické díry, třeba za drahé peníze: on pociťuje jenom tlak toho ‚musit něco dát'. Nejraději by pojem ‚mít' spolykal, a kdyby byl vůbec schopen vymyslit si nějaký ideál, tak by si určitě nepřál nic jiného než se jednoho dne úplně rozpustit v abstraktním pojmu ‚vlastnictví'.
A tenkrát dostal Wassertrum veliký strach, protože si už ‚nebyl jist sám sebou', což u něho neznamenalo chtít něco lásce dát, nýbrž muset dát: tušil v sobě přítomnost něčeho neviditelného, co by nakonec tajně spoutalo jeho vůli, nebo to, co by chtěl, aby byla jeho vůle. - Takový byl začátek. Co pak následovalo, bylo už jen automatické. Jako musí štika automaticky chňapnout - ať chce nebo ne -, když kolem plave blýskavý předmět.
Zašantročení mé matky byl pro Wassertruma přirozený následek. Uspokojil tím svoje zbývající vlastnosti: hlad po penězích a perverzní rozkoš ze sebetrýznění. - - - Odpusťte, mistře Pernathe," - Charouskův hlas zazněl najednou tak tvrdě a střízlivě, až jsem sebou trhl -, „odpusťte, že tu takhle obrovsky chytřeřečním, ale když je člověk na univerzitě, dostane se mu do rukou spousta pitomých knih; a začne se pak bezděky podobně přiblble vyjadřovat."

Přinutil jsem se k úsměvu, abych mu udělal radost; v nitru jsem moc dobře chápal, že Charousek přemáhá pláč. Musím mu nějak pomoci, uvažoval jsem, musím se aspoň pokusit zmírnit tu jeho děsnou nouzi, pokud to bude v mé moci. Vzal jsem nenápadně sto zlatých, které jsem ještě doma měl, a zastrčil si bankovku do kapsy.
„Až se později dostanete do lepšího prostředí a budete pracovat jako lékař, vrátí se k vám mír, pane Charousku," řekl jsem, abych převedl hovor na smířlivější kolej. „Uděláte si brzy doktorát?"
„Co nejdřív. Kvůli svým dobrodincům. Smysl to nemá žádný, moje dny jsou stejně sečteny."
Chtěl jsem vznést obvyklou námitku, že snad přece jen vidí příliš černě, Charousek však s úsměvem odmítl:
„Bude to tak nejlíp. Navíc to nemusí být zrovna velké potěšení hrát si na felčarského tajtrlíka a uhnat si ještě nakonec jako diplomovaný travič studní šlechtický titul. - - Na druhé straně," připojil se svým žlučovitým humorem, „bude mi bohužel znemožněno jednou provždy jakékoliv další blahodárné působení v tomto pozemském ghettu." Sáhl po klobouku. „Ale teď už nebudu rušit. Nebo musíme snad ještě něco domluvit ve věci Savioli? Myslím, že ne. Rozhodně mi vzkažte, kdybyste se dozvěděl něco nového. Nejlépe bude, když pověsíte do okna zrcátko jako znamení, že vás mám navštívit. V žádném případě nesmíte přijít ke mně do sklepa: Wassertrum by nás hned podezříval, že držíme spolu. - Ostatně jsem moc zvědavý, co teď podnikne, když viděl, že k vám přišla ta dáma. Jednoduše mu řekněte, že přinesla do opravy nějaký šperk, a kdyby se moc vtíral, tak si prostě zahrajte na hrubiána."
Nenaskytla se mi žádná vhodná příležitost, abych vnutil Charouskovi tu bankovku, vzal jsem proto znovu modelovací vosk z okenní římsy a řekl:
„Pojďte, doprovodím vás kousek po schodech. - Čeká na mě Hillel," lhal jsem.
Zarazil se: „Vy jste jeho přítel?"
„Tak trochu. Znáte ho? - - Nebo ho snad" - bezděčně jsem se musel zasmát - „podezříváte také?"
„Chraň bůh!"
„Proč to říkáte tak vážně?"
Charousek zaváhal a přemýšlel:
„Sám dobře nevím proč. Bude to něco neuvědomělého: kdykoliv ho potkám na ulici, nejradši bych sešel s chodníku a poklekl před ním jako před knězem, jenž nese hostii. - Vidíte, mistře Pernathe, tady máte člověka, který je každým atomem Wassertrumův pravý opak. Tak například křesťané z této čtvrti, ti jsou jako vždycky - samozřejmě i v tomhle případě - špatně informováni a pokládají ho za lakomce a tajného milionáře. Přitom je Hillel nevýslovně chudý."
Zděsil jsem se: „Chudý?"
„Ano, a jestli je to vůbec možné, tak je ještě chudší než já. Slovo ‚brát' zná Hillel, myslím, asi jen z knih; když vychází na prvního z radnice, tak už před ním všichni židovští žebráci sami utíkají, protože vědí, že by dal celý svůj ubohý plat tomu prvnímu a že by za pár dní nato umíral hlady - i se svou dcerou.
Jestli je pravda, co tvrdí jedna prastará legenda v talmudu, že totiž ze dvanácti židovských kmenů je deset prokletých a dva svaté, pak ztělesňuje Hillel ty dva svaté a Wassertrum všech těch zbývajících deset. - Ještě jste si nevšiml, jak Wassertrum hraje všemi barvami, když jde Hillel kolem něho? Zajímavé, to vám řeknu! Vidíte, taková krev se vůbec nemůže smísit, děti by určitě přišly na svět mrtvé. Za předpokladu ovšem, že by matky ještě předtím neumřely hrůzou.
- Ostatně je Hillel jediný, na kterého si Wassertrum netroufá -, vyhýbá se mu jako čert kříži. Hillel pro něho pravděpodobně znamená něco nepochopitelného, nerozluštitelnou hádanku. Možná že v něm větří i kabalistu."
Mezitím jsme už scházeli po schodech.
„Myslíte, že ještě dnes existují znalci kabaly - a že by vůbec na kabale mohlo něco být?" zeptal jsem se s napětím, co mi asi odpoví; ale zdálo se, že neslyšel. Opakoval jsem otázku.
Spěšně změnil téma a ukázal na jedny dveře, které byly sbité z vík od beden:
„Dostali jste sem nové nájemníky; je to sice židovská rodina, ale chudá: bláznivý Neftali Šafránek s dcerou, zetěm a vnoučaty. Když se stmívá a on zůstane sám doma s těmi malými holčičkami, chytne ho vždycky rapl: sváže je všechny za palce k sobě, aby mu neutekly, nacpe je do starého kurníku a dává jim lekce ve ‚zpěvu', jak tomu říká. Aby si prý mohly později samy vydělávat na živobytí - to znamená, že je učí ty nejbláznivější písničky, jaké vůbec existují; s německým textem, takové útržky, které někde pochytil a v temnotě své choré mysli pokládá za - pruské válečné zpěvy nebo něco takového."
Skutečně zaznívala na chodbu jakási prapodivná muzika. Smyčec houslí skřípal ve strašlivé výšce a pořád stejně vyluzoval několik tónů pouliční odrhovačky, a k tomu zpívaly dva tenounké dětské hlásky:

„Ta paní Picková, ta paní Hocková, a paní Klepetááááářová, na oběd nedbají, na rohu drbají - -"
- - - - - - - - - -
Bylo v tom šílenství i komika současně, proti své vůli jsem se musel zasmát.
„Zeť Šafránků - jeho žena prodává na trhu školákům po hrníčkách lák z okurek - běhá celý den po úřadech," pokračoval zlobně Charousek, „a vyžebrává staré poštovní známky. Ty pak pečlivě třídí, a když mezi nimi najde takové, které mají razítko jen na okraji, položí je přes sebe a rozstříhá. Neorazítkované půlky slepí a prodává jako nové. Ze začátku mu obchody jen kvetly a někdy mu to za den vyneslo skoro zlatku, nakonec mu ale na to přišli židovští velkoprůmyslníci - a dělají to teď sami. Sbírají smetanu."
„Charousku, pomáhal byste lidem v nouzi, kdybyste měl přebytečné peníze?" zeptal jsem se rychle. Stáli jsme u Hillelových dveří a já jsem zaklepal.
„Máte mě za takového darebáka, že si myslíte, že bych to neudělal?" odpověděl překvapeně.
Kroky Mirjam se blížily, a já jsem počkal, až stiskla kliku a zasunul rychle Charouskovi bankovku do kapsy:
„Ne, pane Charousku, nemám vás za takového darebáka, ale musel byste si to vy myslit o mně, kdybych to neudělal

já."
Ještě než mohl něco odpovědět, potřásl jsem mu pravicí a zavřel za sebou dveře. Pozdravil jsem Mirjam a poslouchal, co Charousek udělá.
Zůstal chvíli stát, pak tiše zavzlykl a scházel tápavým krokem dolů jako někdo, kdo se musí přidržovat zábradlí.
- - - - - - - - - -
Bylo to poprvé, co jsem vstoupil do Hillelova pokoje.
Byl úplně holý jako vězeňská cela. Podlaha úzkostlivě čistá, posypaná bílým pískem. Veškerý nábytek sestával ze dvou židlí, stolu a skříně. Vlevo i vpravo u zdi dřevěná polička. - -
Proti mně seděla Mirjam u okna a já jsem zpracovával svůj modelovací vosk.
„Musíte mít před sebou obličej, abyste vystihl podobu?" ptala se nesměle a jenom proto, aby přerušila ticho.
Oba jsme se vyhýbali tomu, aby se naše pohledy setkaly. Mirjam nevěděla, kam s očima hanbou a zármutkem nad ubohou světnicí, a mně zase hořely tváře vnitřními výčitkami, že jsem se už dávno nezajímal o to, jak ona a její otec vlastně žijí.
Ale něco jsem přece musel odpovědět!
„Není to tak nutně kvůli vnější podobě jako spíš pro srovnání, jestli jsem správně viděl i vnitřně," už za řeči jsem cítil, jak úplně falešné bylo všecko, co jsem řekl.
Dlouhá léta jsem tupě omílal pošetilou zásadu malířů, že se musí studovat vnější příroda, aby se mohlo umělecky tvořit, a taky jsem se tou zásadou řídil; až když mě oné noci Hillel probudil, otevřelo se mi i vnitřní vidění: byla to ona schopnost vidět za zavřenými víčky, která okamžitě zmizí, jakmile otevřeme oči - schopnost, o níž si všichni myslí, že ji mají, a kterou ve skutečnosti mezi milióny ovládá sotva jeden.
Jak jsem jen mohl říci něco takového, že je možno hrubými prostředky vidění - očima přezkoumávat neomylnou direktivu duchovního zření!
Mirjam si asi pomyslila něco podobného, soudě podle údivu na její tváři.
„Nesmíte to brát tak doslova," omlouval jsem se.
Pozorně sledovala, jak jsem rydlem prohluboval obrysy.
„To musí být strašlivě těžké, přenést potom všecko navlas přesně do kamene, že?"
„To už je jen mechanická práce. Aspoň z největší části."
Ticho.
„Budu smět tu kamej vidět, až bude hotová?" ptala se.
„Přece ji dělám pro vás, Mirjam."
„Ne, ne, to nejde - - to - to - -" Viděl jsem, jak jí znervózněly ruce.
„Ani takovou maličkost nechcete ode mne přijmout?" přerušil jsem ji rychle. „Byl bych rád, kdybych pro vás směl udělat něco víc."
Spěšně odvrátila obličej.
Co jsem to zase řekl! Musel jsem ji hluboce zranit.
Vyznělo to tak, jako kdybych chtěl dělat narážky na její chudobu.
Mohl jsem to nějak spravit? Nebude to potom ještě daleko horší?
Pustil jsem se do toho.
„Vyslechněte mě klidně, Mirjam! Prosím vás o to. - Dlužím vašemu otci tolik - to si vůbec nemůžete představit. - -"
Nejistě se na mě podívala; zřejmě nerozuměla.
„- - - ano, ano. Vděčím mu za víc než za život."
„Protože vám tehdy pomohl, když jste omdlel? To byla přece samozřejmost."
Cítil jsem: neměla tušení o poutu, které mě pojilo k jejímu otci. Opatrně jsem sondoval, kam až mohu jít, aniž bych přitom prozradil, co jí otec zamlčel.
„Já si myslím, že vnitřní pomoc musíme stavět daleko výš než vnější. -
Mám na mysli takovou pomoc, která vyzařuje z duchovního vlivu jednoho člověka na druhého. - Rozumíte, co tím chci říci, Mirjam? - Člověka je možno vyléčit nejen fyzicky, ale i psychicky!"
„A to můj otec - -?"
„Ano, to udělal váš otec!" - vzal jsem ji za ruku, - „nechápete, že musím mít horoucí přání udělat nějakou radost, když ne jemu, tak aspoň někomu, kdo je mu blízký jako vy? - Věřte mi aspoň trochu! - Nemáte vůbec žádné přání, které bych vám mohl splnit?"
Zavrtěla hlavou: „Vy si myslíte, že se tu cítím nešťastná?"
„Jistě ne. Ale snad máte občas starosti, od kterých bych vás mohl osvobodit?
Je to vaše povinnost - slyšíte mě! - povinnost, říci mi o nich! Proč byste žili tady v té tmavé, smutné ulici, kdybyste nemuseli? Jste ještě tak mladá, Mirjam, a - -"
„Vy tady přece žijete taky, pane Pernathe," přerušila mě s úsměvem, „co poutá vás k tomuhle domu?"
Zarazil jsem se. - Ano, ano, měla pravdu. Proč tady vlastně žiji? Neuměl jsem si to vysvětlit. Co tě poutá k tomuto domu? opakoval jsem si bezmyšlenkovitě. Nemohl jsem najít žádné vysvětlení a na okamžik jsem úplně zapomněl, kde jsem. - Pak najednou jsem stál někde vysoko nahoře - v zahradě - cítil kouzelnou vůni kvetoucího šeříku - díval se dolů na město - -
„Dotkla jsem se nějaké rány? Udělala jsem vám bolest?" přicházel ke mně Mirjamin hlas z velké, velké dálky.
Naklonila se nade mnou a dívala se mi se strachem pátravě do obličeje.
Asi jsem tu dlouho seděl jako strnulý, že vypadala tak starostlivě.
Chvíli jsem ještě váhal, pak ve mně něco povolilo a já jsem Mirjam všechno vypověděl.

Vyprávěl jsem jí tak, jako vyprávíme milému, starému příteli, se kterým jsme prožili celý život a nemáme před ním žádné tajemství. Pověděl jsem ji, jak to se mnou je a jak jsem se ze Cvachova vyprávění náhodou dozvěděl, že jsem byl dřív šílený a že mě zbavili vzpomínek na minulost - a jak se ve mně v poslední době vynořují obrazy, které musí mít kořeny v oné dávné době a které jsou stále častější a častější, a jak se bojím okamžiku, kdy zase všechno pochopím a znovu budu rozdrásán bolestí.
Zamlčel jsem jí jen to, co by mě přivedlo do spojení s jejím otcem: zážitky v podzemních chodbách a všechno, co s tím souviselo.
Přisedla si až úplně ke mně a poslouchala se zatajeným dechem a s hlubokou účastí, která mě nevýslovně blažila.
Konečně jsem našel člověka, kterému se mohu svěřit, když mi moje duševní osamělost bude příliš těžkým břemenem. - Pravda, byl tu ještě Hillel, ale ten pro mě byl jen jakousi nadoblačnou bytostí, jež přicházela a mizela jako světlo a ke které jsem se nemohl přiblížit, když jsem po ní toužil.
Řekl jsem jí to a ona mi porozuměla. Dívala se na něho stejně jako já, přestože byl jejím otcem.
Měl ji nekonečně rád a Mirjam jeho - „a přece jsem od něho oddělena jako skleněnou stěnou," svěřila mi, „kterou nemohu prolomit. Bylo to vždycky tak, kam až sahá má paměť." - Kdykoliv jsem ho jako dítě viděla ve snu stát u své postýlky, vždycky měl na sobě roucho velekněze: na prsou zlatou tabulku Mojžíšovu s dvanácti kameny a z jeho spánků vycházela modravě svítící záře. -
Myslím, že jeho láska je z těch, které jdou až za hrob, je příliš velká, než abychom ji mohli pochopit. - To také vždycky říkala moje matka, když jsme o něm spolu tajně hovořily." -Najednou se vyděsila a třásla se na celém těle.
Chtěl jsem vyskočit, zadržela mě však „Buďte klidný, to nic není. Jenom vzpomínka. Když zemřela má matka - jenom já vím, jak ji miloval, byla jsem tenkrát ještě malá holčička -, zdálo se mi, že se bolestí udusím, běžela jsem k němu a křečovitě se chytila jeho kabátu a chtěla jsem křičet, ale nemohla, protože ve mně bylo všechno jako ochromené - a - a potom - - mně pokaždé přejede mráz po zádech, když si na to vzpomenu - podíval se na mne s úsměvem, políbil na čelo a přejel mi rukou přes oči. - - - A od tohoto okamžiku až do dnešního dne zmizela ve mně jakákoliv bolest nad tím, že už nemám maminku. Nemohla jsem prolít ani slzu, když ji pochovávali; viděla jsem slunce na nebi jako zářící ruku boží a divila jsem se, proč lidi pláčou. Můj otec šel vedle mě za rakví a kdykoliv jsem se na něho podívala, vždycky se tiše usmál, a já jsem cítila, jak davem proběhlo zděšení, když to zahlédli."
„A jste šťastná, Mirjam? Úplně šťastná? Není něco strašlivého v představě, že vaším otcem je bytost, která přesahuje ostatní smrtelníky?" zeptal jsem se tiše.
Mirjam vesele zavrtěla hlavou:
„Žiji jako v nějakém blaženém spánku. - Když jste se mě předtím ptal, pane Pernathe, jestli nemám starosti a proč bydlíme tady, skoro jsem se musela smát.
Je příroda krásná? Jistě, stromy jsou zelené a nebe modré, ale to já si všechno dovedu představit ještě krásnější, když zavřu oči. Copak musím sedět na louce, abych ji viděla? - A ta trošička nouze a - a - a hlad? To je tisíckrát vyváženo nadějí a čekáním."
„Čekáním?" divil jsem se.
„Čekáním na zázrak. Neznáte to? Ne? Tak to jste velký, velký chudák. - Že to zná tak málo lidí?! Víte, to je také jeden z důvodů, proč nikdy nechodím na procházky a s nikým se nestýkám. Dřív jsem měla samozřejmě také několik kamarádek - židovky přirozeně, jako já -, ale mluvily jinou řečí, nerozuměly mi a já nerozuměla jim. Když jsem jim vyprávěla o zázracích, tak si nejdřív myslely, že si dělám legraci. A jakmile zjistily, že to myslím vážně a že si pod zázraky nepředstavuji to, co tak pojmenovali Němci s těmi svými brýlemi: zákonitost toho, že roste tráva a tak podobně, nýbrž spíš pravý opak - tak by mě nejradši měly za blázna. Ale to zase tak dobře nešlo, protože jsem totiž docela obratná v myšlení, naučila jsem se hebrejsky a aramejsky, mohu číst Targumim a Midrašim, a podobné knížky. Konečně našly slovo, které ale neříkalo už vůbec nic: prohlašovaly o mně, že jsem ‚přemrštěná'.
Když jsem se pokoušela vysvětlit jim, že pro mě v bibli a v jiných svatých spisech je důležitý a podstatný jen zázrak a nic jiného, že předpisy o morálce a etice jsou jen skrytými cestami k zázraku - tak mi uměly odpovědět jenom banálními citáty. Neměly odvahu přiznat, že z náboženských spisů věřily jen tomu, co by právě tak dobře mohlo být v občanském zákoníku. Jak jen zaslechly slovo ‚zázrak', už se ošívaly. Říkaly, že by ztratily pevnou půdu pod nohama.
Jako kdyby bylo něco krásnějšího než ztratit půdu pod nohama!
Můj otec jednou řekl, že svět je tady k tomu, abychom jej rozdrtili myšlením, pak, teprve pak začíná život. - Nevím, co myslil tím ‚životem', ale někdy cítím, že se určitě jednoho dne jako by ‚probudím'. I když si neumím představit, jaká budu potom, až se probudím. Ale předtím se musí dít zázraky, myslím si přitom vždycky.
‚Zažilas už nějaké, že na ně pořád čekáš?' ptaly se mě často přítelkyně, a když jsem odpověděla, že ne, tak byly najednou plné radosti a vítězoslávy.
Řekněte, pane Pernathe, můžete takovým duším rozumět vy? Že jsem přece jenom zažila zázraky, i když malé - úplně malé -" - Mirjaminy oči se leskly -
„to jsem jim nechtěla prozradit - - -"
Slyšel jsem, jak jí slzy radosti dusily hlas.
„- ale vy mi porozumíte: často, celé týdny, dokonce měsíce" - Mirjam mluvila úplně potichu - „jsme žili jen ze zázraků. Když v domě nebyl už žádný chleba, ale ani kousíček, tehdy jsem věděla: teď přišla ta hodina! - A pak jsem si sedla sem a čekala a čekala, až jsem dostala takové bušení srdce, že jsem skoro nemohla dýchat. A - a potom, když mě to najednou táhlo ven, seběhla jsem po schodech a pobíhala křížem krážem ulicemi - co nejrychleji, abych byla včas doma, dřív než se vrátí otec. A - pokaždé jsem našla peníze. Někdy víc, někdy míň, ale vždycky tolik, abych mohla nakoupit to nejnutnější. Často ležel uprostřed ulice zlaťák; viděla jsem ho už z dálky, jak se leskne a lidé na něj šlapali, málem po něm uklouzli, ale nikdo si ho nevšiml. - Někdy jsem z toho byla až tak domýšlivá, že jsem ani nevyšla na ulici, šla

jsem jen vedle do kuchyně a hledala na podlaze, jako malé dítě, jestli nespadly z nebe peníze nebo chleba."
Hlavou mi probleskla myšlenka a radostí jsem se musel usmát.
Všimla si toho.
„Nesmějte se, pane Pernathe," prosila. „Věřte mi, já vím, že ty zázraky porostou a jednoho dne -"
Uklidnil jsem ji. „Ale já se přece vůbec nesmějí, Mirjam! Co vás to napadá!
Jsem hrozně šťastný, že nejste jako ostatní, kteří za každým následkem hledají obvyklou příčinu a stavějí se na zadní, když - my v takovém případě řekneme zaplať pánbu - je to jinak."
Podala mi ruku:
„Pane Pernathe, že už teď nebudete nikdy říkat, že mně - nebo nám - chcete pomoci? Teď, když víte, že byste mě svou pomocí připravil o možnost zažít zázrak?"
Slíbil jsem to. Ale v srdci jsem si vymínil výhradu.
Vtom se otevřely dveře a vstoupil Hillel.
Mirjam ho objala a Hillel mě pozdravil. Srdečně a přátelsky, ale opět chladným „vy".
A také se mi zdálo, jako by ho tížila jakási lehká únava či nejistota. - Nebo jsem se mýlil?
Možná že to zavinilo jen přítmí v místnosti.
„Jistě jste se ke mně přišel poradit," začal, když nás Mirjam nechala o samotě, „ve věci, která se týká té cizí dámy - -?"
Chtěl jsem ho udiveně přerušit, ale skočil mi do řeči:
„Řekl mi to student Charousek. Oslovil jsem ho na ulici, protože mi připadal tak podivně změněný. Vyprávěl mi všecko. Přetékalo mu srdce. Také to, že - jste mu daroval peníze."
Podíval se na mě pronikavě a každé slovo podivně zdůraznil. Já jsem ale nepochopil, kam míří.
„Jistě, spadlo tak z nebes několik kapek štěstí - a - v tomto případě to snad ani neškodilo, ale -" - chvilku přemýšlel - „ale často tím připravujeme sobě i ostatním jen utrpení. Pomáhat není tak snadné, jak si myslíte, můj milý příteli! To by pak byla hračka spasit svět. - Nebo mi nevěříte?"
„A vy nedáváte chudým? Nedáváte jim často všecko, co máte, Hillele?" ptal jsem se.
S úsměvem zavrtěl hlavou: „Tak se mi zdá, že se z vás přes noc stal talmudista, odpovídáte na otázku zase otázkou. To je pak těžká disputace."
Odmlčel se, jako by čekal odpověď, ale znovu jsem nechápal, na co vlastně čeká.
„Ostatně, abychom se vrátili k věci," pokračoval změněným tónem, „nemyslím, že by vaší chráněnce - míním tu dámu - hrozilo akutní nebezpečí. Nechte věci dozrát. Sice se říká: ‚chytrý člověk myslí dopředu', ale mně se zdá, že ještě chytřejší počká a je na všecko připraven. Snad se naskytne příležitost, že se Aaron Wassertrum se mnou setká, ale podnět musí vyjít od něho - já neudělám jediný krok, on musí přijít ke mně. Jestli k vám nebo ke mně, to je jedno - a pak si s ním chci promluvit. Bude to záležet na něm, aby se rozhodl, jestli se bude řídit mou radou nebo ne. Já si myji ruce."
Znepokojeně jsem se pokoušel číst v jeho obličeji. Tak chladně a s podivnou hrozbou v hlase přece ještě nikdy nemluvil. Ale za těma tmavýma, hluboko položenýma očima dřímala propast.
Je to jako skleněná stěna mezi mnou a jím, vzpomněl jsem si na Mirjamina slova.
Mohl jsem mu jen mlčky podat ruku a - jít.
Doprovodil mě až ke dveřím, a když jsem stoupal po schodech a ještě jednou se otočil, viděl jsem, že zůstal stát a přátelsky mi kynul jako někdo, kdo by rád ještě něco řekl, a nesmí.

S T R A C H

Vlastně jsem si chtěl doma vzít jen kabát a hůlku a zajít pak na večeři do malé hospůdky Ve starém Ungeltu, kde každý večer až dlouho do noci seděli pohromadě Cvach, Vrieslander a Prokop a vzájemně si vyprávěli historky. Ale sotva jsem překročil práh bytu, spadl ten úmysl ze mě - jako kdyby mi nějaké ruce servaly z těla plášť nebo něco takového.
Ve vzduchu leželo napětí, které jsem si neuměl nijak vysvětlit, které tu ale přesto bylo jako něco hmatatelného.
Zmocnilo se mě za několik vteřin tak intenzívně, že jsem neklidem opravdu nevěděl, co udělat dřív: rozsvítit světlo, zavřít za sebou, posadit se nebo přecházet sem a tam.
Vplížil se sem někdo během mé nepřítomnosti a schoval se tu? Vnímal jsem snad strach toho člověka, který se bojí, že bude odhalen? Byl zde Wassertrum?
Sáhl jsem za záclony, otevřel skříň, nakoukl do ložnice: nikdo.
Také kazeta stála přesně na původním místě.
Nebylo by nejlepší ty dopisy bez dlouhého přemýšlení spálit, abych se jednou provždy zbavil starostí o ně?
Už jsem hledal klíček v kapsičce u vesty - ale musel jsem to udělat právě teď? Měl jsem přece do rána času dost.
Rozsvítit!
Nemohl jsem najít zápalky.
Zavřel jsem dveře? - Šel jsem několik kroků zpátky. Zase se zastavil.
Proč najednou ten strach?
Chtěl jsem si vyčítat, že jsem zbabělec. Myšlenky se mi zadrhly. Uprostřed věty.
Najednou jsem dostal potřeštěný nápad: rychle, rychle vylézt na stůl, popadnout židli, vytáhnout ji k sobě a seshora rozbít lebku „tomu", co se tady plazilo po podlaze - - kdyby - kdyby se to přiblížilo.
„Copak tu někdo je," řekl jsem si hlasitě a rozzlobeně, „copak ses kdy v životě někoho bál?"
Nic to nepomohlo. Vzduch, který jsem vdechoval, byl řídký a rezavý jako éter.
Kdybych aspoň něco viděl: třebas to nejpříšernější, co si člověk může představit - bázeň by ze mne rázem spadla.
Nepřišlo nic.

Zavrtával jsem oči do všech koutů.
Nic.
Všude jen dávno známé věci: nábytek, truhla, lampa, obraz, visací hodiny - neživí, staří, věrní přátelé.
Doufal jsem, že se mi začnou proměňovat před očima a poskytnou mi tak důvod, abych si mohl myslet, že příčinou rdousícího strachu je nějaká moje halucinace.
Ani to ne. - Zůstaly strnule věrné své podobě. Až příliš strnule v panujícím položeru, než aby to mohlo být úplně přirozené.
Jsou pod stejným tlakem jako ty sám, cítil jsem. Netroufají si udělat sebemenší pohyb.
Proč netikají visací hodiny?
Číhání kolem vypilo každý zvuk.
Zalomcoval jsem stolem, a úplně mě udivilo, že jsem uslyšel hluk.
Kdyby aspoň hvízdal vítr kolem domu! Taky nic. Nebo kdyby tak chtělo zapraskat dříví v kamnech - avšak oheň už vyhasl.
A pořád to stejné, děsivé číhání ve vzduchu - ustavičně, bez mezer, jako proud vody.
Všechny moje smysly byly v pohotovosti - marně! Nevěřil jsem už, že bych to mohl vydržet. - Prostor plný očí, které jsem nemohl vidět - plný bezcílně bloudících rukou, které jsem nemohl uchopit.
To je děs, jenž se rodí sám ze sebe, to je ochromující zděšení z nezachytitelného Nic, jež nemá žádný tvar a jež rozežírá hranice našeho myšlení, pochopil jsem otupěle.
Strnule jsem se postavil a čekal.
Čekal jsem asi čtvrthodinu: snad se „to" dalo napálit a plíží se zezadu ke mně - a já bych to mohl přistihnout?
Prudce jsem se obrátil: zase nic.
Pořád totéž mozek sžírající „nic", které nebylo, a přece naplňovalo místnost strašlivým životem.
Co kdybych vyběhl ven? Co mi v tom bránilo?
Šlo by to se mnou, věděl jsem hned s naprostou jistotou. A také jsem nahlédl, že by mi zrovna tak nic nepomohlo, kdybych rozsvítil. Přesto jsem dlouho hledal zápalky, až jsem je konečně našel.
Ale knot nechtěl hořet, spíš jen tak skomíral: malý plamínek nemohl žít a nemohl umřít, a když si konečně vybojoval souchotinářskou existenci, zůstal bez lesku jako žlutý, špinavý plech. Ne, to byla temnota přece jen lepší.
Zase jsem svíčku uhasil a padl oblečený na postel. Počítal jsem údery svého srdce: jeden, dva, tři - čtyři? až do tisíce, a pořád znova - hodiny, dny, týdny, jak se mi zdálo, až mi vyschly rty a vlasy se mi ježily: ani okamžik úlevy.
Ani jeden jediný okamžíček.
Začal jsem si předříkávat slova, jak mi je slina přinesla na jazyk: „princ", „strom", „dítě", „kniha" - a křečovitě je pořád opakoval, až najednou přede mnou stála ta slova nahá jako nesmyslné, strašidelné pazvuky z barbarského pravěku, a já se musel obrovsky namáhat, abych znovu našel jejich smysl:
P-r-i-n-c? - K-n-i-h-a?
Nezešílel jsem už? Nebo nejsem mrtvý? - Ohmatával jsem se.
Vstát!
Sednout do křesla!
Zhroutil jsem se do lenošky.
Kdyby už konečně chtěla přijít smrt!
Jenom už necítit tohle bezkrevné, příšerné číhání! „Já - nechci - já - nechci!" křičel jsem. „Neslyšíte?"
Bezvládně jsem se zvrátil nazpátek.
Nechápal jsem, že jsem pořád ještě naživu.
Neschopen něco si myslet nebo něco dělat, zíral jsem přímo před sebe.
- - - - - - - - - -
Proč mi tak vytrvale podává ta zrna? připlula ke mně myšlenka, stáhla se a zase přišla zpět. Stáhla se. Vrátila se.
Pomalu jsem si uvědomil, že přede mnou stojí nějaká podivná bytost - možná že už tady stála od okamžiku, kdy jsem si sedl do křesla - a napřahuje ke mně dlaň.
Šedivé stvoření s širokými rameny, velikosti podsaditého člověka, opřené o spirálovitě točenou sukovitou hůl z bílého dřeva.
Kde by měla sedět hlava, tam jsem mohl rozeznat jenom jakousi mlhovitou kouli bělavé páry.
Ze zjevení vycházel neurčitý pach po santalovém dřevě a mokré břidlici.
Pocit totální bezbrannosti mě skoro zbavil smyslů. Nervy užírající muka, která jsem prožíval až do tohoto okamžiku, se teď zhustila do smrtelné hrůzy a dostala tvar této bytosti.
Pud sebezáchovy mi říkal, že bych zešílel děsem, kdybych uviděl fantómův obličej - a varoval mě před tím, křičel mi to do ucha -, a přece mě ten obličej přitahoval jako magnet, nemohl jsem odtrhnout oči od toho bledého, mlhovitého chuchvalce a pátral v něm po očích, nosu a ústech.
Ale ať jsem se namáhal jak chtěl: pára se nepohnula. Podařilo se mi sice nasadit na ten trup všechny možné hlavy, přesto jsem však pokaždé věděl, že jsou jenom výplodem mé fantazie.
A také se ihned rozplynuly - skoro v témže okamžiku, kdy jsem je stvořil.
Ještě nejdéle vydržel tvar hlavy egyptského ibise.
Obrysy fantomu se v temnotě vlnily jako stíny, téměř nepozorovatelně se stahovaly a zase roztahovaly, jako při pomalém dýchání, které probíhalo celou postavou; byl to jediný pohyb, který jsem mohl zpozorovat. Místo nohou spočívaly na podlaze pahýly, na nichž bylo maso - šedé a bezkrevné - povytaženo ke kotníkům do naběhlých okrajů.
Zjevení ke mně nehnutě napřahovalo dlaň.

Na ní ležela malá zrna. Měla velikost asi jako fazole, červená a s černými tečkami na okraji.
Co já s tím?
Tupě jsem cítil: ležela na mně obrovská odpovědnost, která daleko přesahovala všechno pozemské -, kdybych teď neudělal správně to, co se na mně žádá.
Dvě misky vah, každá z nich zatížena vahou poloviny světa, vznášely se někde v říši příčin, tušil jsem - když hodím na tu či onu třeba jen smítko: klesne k zemi.
To bylo ono příšerné číhání kolem mne! pochopil jsem Nehni ani prstem! radil mi rozum - Ani kdyby k tobě neměla přijít smrt na věky věkův a nechtěla tě vysvobodit z tohoto trápení.
Ale i v tomto případě bys volil: odmítl bys zrnka, šeptal mi vnitřní hlas. Tady nejde couvnout.
Rozhlížel jsem se kolem, hledaje pomoc - jestli neuvidím nějaké znamení, co bych měl udělat. Nic.
Ani ve mně žádná rada, žádný nápad - všechno mrtvé.
Život miliónů lidí neváží v tomto strašlivém okamžiku víc než pírko, poznal jsem -.
Musela být hluboká noc, protože jsem už nerozeznával stěny pokoje.
Vedle v ateliéru dupaly kroky; slyšel jsem, jak někdo odsunoval skříň, rval zásuvky ze stolu a házel je hlučně na zem; zdálo se mi, že rozeznávám Wassertrumův hlas, jak svým chraptivým basem vyráží zuřivé kletby; neposlouchal jsem dál. Mělo to pro mě asi takovou důležitost jako šramot myši. - Zavřel jsem oči:
Kolem mne táhly v dlouhých řadách lidské obličeje. Zavřená víčka - strnulé masky mrtvých: můj vlastní rod, mí vlastní předkové.
Pořád týž tvar lebky, i když se zdálo, že jsou jednotlivé typy velmi rozdílné; tak vstali ze svých hrobek - s hladkými vlasy s pěšinkou, s vlnitými a krátce přistřiženými vlasy, s parukami i s kšticemi natočenými do lokýnek - napříč staletími, až mi jejich rysy byly stále povědomější a splynuly v jediném posledním obličeji: V obličeji Golemově, jímž byl řetěz mých předků ukončen.
Temnota potom proměnila můj pokoj v prázdný prostor bez hranic, v jehož středu jsem viděl sebe v křesle, a přede mnou zase ten stín s napřaženou paží.
A když jsem otevřel oči, stály kolem nás cizokrajné bytosti ve dvou protínajících se kruzích, které tvořily osmičku:
Postavy jednoho kruhu byly zahaleny do fialově se třpytících říz, postavy druhého kruhu měly roucha červená a černá.
Lidé úplně cizí rasy, vysocí a nepřirozeně štíhlí, obličeje zakryté zářícími rouškami.
Bušení srdce v hrudi mi prozradilo, že přišel okamžik rozhodnutí. Moje prsty se natáhly k zrnům - a vtom jsem zahlédl, jak postavami načervenalého kruhu proběhlo zachvění.
Měl jsem odmítnout? Chvění zachvátilo nafialovělý kruh - ostře jsem se zadíval na bezhlavého muže; stál tady - v témže postoji: jako dřív, naprosto bez hnutí.
Dokonce i jeho dech ustal.
Zdvihl jsem ruku a ještě pořád nevěděl, co udělám - a udeřil jsem do natažené ruky fantómovy, až se zrna rozkutálela po zemi.
Na okamžik, tak náhle jako po ráně elektrickým proudem, mě opustilo vědomí - jako bych padal do nekonečných hloubek - a potom jsem zase stál pevně na nohou.
Šedivé stvoření zmizelo. Rovněž bytosti červenavého kruhu.
Avšak nafialovělé postavy mne obstoupily; na prsou měly nápis ve zlatých hieroglyfech a mlčky držely mezi ukazováčkem a palcem - vypadalo to jako přísaha - červená zrna, která jsem vyrazil z ruky bezhlavému fantomu.
Slyšel jsem, jak venku zuřivě buší do oken krupobití a vzduch roztrhlo burácení hromu.
Nad městem řádila zimní bouřka v celé své šílené zuřivosti. Jekotem bouře pronikaly v pravidelných intervalech rány jako z děla, které signalizovaly, že ledová přikrývka na Vltavě se láme. Místnost planula ve světle blesků; jeden stíhal druhý. Cítil jsem se najednou tak slabý, že se mi až roztřásla kolena a musel jsem se posadit.
„Nelekej se," řekl vedle mě zřetelný hlas, „ničeho se nelekej, dnes je lel-šimurim: noc ochrany."
- - - - - - - - - -
Bouřka polevovala jen zvolna a ohlušující hřmot přecházel v jednotvárné bubnování krup na střechách domů.
Moje malátnost se vystupňovala natolik, že jsem jenom otupělými smysly a napůl ve snu mohl vnímat, co se kolem mne odehrávalo:
Někdo z kruhu pronesl slova:
„Ten, koho hledáte, zde není."
Ostatní cosi odpověděli v cizím jazyku.
Pak zase ten první tiše vyslovil větu a v ní se objevilo jméno „Henoch" a dál jsem už nerozuměl: Sténání praskajících ledových ker, přinášené větrem od řeky, bylo příliš hlasité.
- - - - - - - - - -
Pak z kruhu vystoupila jedna postava, stanula přede mnou, ukázala na hieroglyfy na svých prsou - byly stejné jako u těch ostatních - a zeptala se mě, jestli je dokážu přečíst.
Když jsem - přeříkávaje se únavou - odpověděl záporně, vztáhla proti mně dlaně, a zářící písmo se objevilo na mých prsou, nejdříve latinkou.

CHABRAT ZEREH AUR BOCHER

- - - - - - - - - -
a pak se zvolna měnilo v písmo mně neznámé.
- - - A já upadl do hlubokého, bezesného spánku, jaký jsem nezažil od oné noci, kdy mi Hillel uvolnil křečí zkroucený

jazyk.

P U D

Hodiny posledních dnů přímo letěly. Měl jsem sotva čas se najíst.
Neodolatelné nutkání po vnější činnosti mě poutalo od rána do večera k pracovnímu stolu.
Kamej byla hotová a Mirjam se z ní radovala jako malé dítě.
Také písmeno „I" v knize Ibbur bylo už opraveno.
Pohodlně jsem se opřel a nechal jsem si poklidně před očima míjet všechny ty malé události dnešního dne:
Jak ke mně ráno po bouřce přiběhla moje stará posluhovačka se zprávou, že se v noci zřítil kamenný most.
Podivné: - Zřítil se! Snad právě ve chvíli, kdy jsem ta zrna - - ne, ne nemyslit na to; co se stalo v noci, by mohlo dostat nátěr střízlivosti, a já jsem si předsevzal, že všechno v sobě pohřbím, dokud se to samo opět neprobudí - jenom to nechme na pokoji.
Jak dávno to mohlo být, co jsem šel po mostě, díval se na kamenné sochy - a teď ležel most, který přetrval staletí, v troskách.
Skoro mi bylo líto, že už přes něj nebudu moci jít. I když jej znovu postaví, už to stejně nebude ten starý, tajemný kamenný most.
Zatímco jsem vyřezával kamej, přemýšlel jsem dlouhé hodiny o tom, jak často jsem si jako dítě a i v pozdějších letech prohlížel svatou Luitgardu a všechny ostatní sochy, které teď leží pohřbeny ve vzdouvajících se vodách řeky. Ten obraz se mi vybavil tak samozřejmě, jako bych jej nikdy nebyl zapomněl.
Znovu jsem viděl v duchu všechny ty malé milé předměty, které mi v dětství náležely - a také otce i matku a spoustu spolužáků. Jenom na dům, kde jsme bydleli, na ten jsem se nedovedl upamatovat.
Věděl jsem, že jednoho dne, až to budu nejmíň očekávat, bude zase stát přede mnou; a těšil jsem se na to.
Bylo tak příjemné cítit, jak se ve mně najednou všechno přirozeně a prostě odvíjí.
Když jsem předevčírem vzal knihu Ibbur z kazety - nebylo na ní vůbec nic zvláštního, a zdálo se mi naprosto samozřejmé, že vypadala tak, jako prostě vypadá stará, drahocennými iniciálami vyzdobená pergamenová kniha.
Nemohl jsem pochopit, že na mě kdysi tak strašidelně působila! Byla psaná hebrejsky, pro mě tedy naprosto nesrozumitelná.
Kdypak si asi pro ni přijde ten cizinec?
Radost ze života, která se mě během práce nenápadně zmocnila, se zase ve mně probudila v celé své svěžesti a zaplašila noční myšlenky, jež mě potměšile chtěly zezadu znovu přepadnout.
Rychle jsem vzal Angelininu podobiznu - věnování pod ní jsem už ustřihl - a políbil ji.
Bylo to všecko pošetilé a nesmyslné, ale proč nesnít jednou o štěstí, proč nezadržet třpytivou přítomnost a netěšit se z ní jako z mýdlové bubliny?
Nemohlo by se snad přece jenom vyplnit to, co mi našeptávala touha mého srdce? Bylo to opravdu tak úplně nemožné, abych se přes noc stal slavným mužem? Abych se jí vyrovnal, i když ne původem? Vyrovnal se přinejmenším dr. Saviolimu? Myslel jsem na Mirjaminu kamej: kdyby se mi podařily i další kameje tak jako tahle - ani vynikající umělci určitě nevytvořili nic lepšího.
A co kdyby se náhodou přihodilo, že by Angelinin muž najednou zemřel?
Polévalo mě horko a zase zima: nějaká malá náhoda - a moje naděje, moje nejsmělejší naděje by se stala skutkem. Na zcela tenké nitce, která se snadno přetrhne, viselo štěstí a mohlo spadnout do klína právě mně.
Nezažil jsem už dost podivuhodných příhod? Věci, o nichž lidé vůbec netušili, že existují?
Nebyl to zázrak, že se ve mně během několika málo týdnů probudily umělecké schopnosti, které mě už dnes vyzdvihovaly vysoko nad úroveň prostřednosti?
A přitom jsem přece byl teprve na začátku cesty!
Neměl jsem i já právo na štěstí?
Je mystika totožná s totální absencí jakýchkoli přání?
Přitakání na tuto otázku jsem v sobě přehlušil: Snít ještě aspoň hodinu - aspoň minutu - aspoň krátký lidský život!
A snil jsem s otevřenýma očima:
Drahokamy na stole rostly a rostly a obklopovaly mě ze všech stran barevnými vodopády. Stromy z opálu stály pospolu ve skupinách a odrážely světelné proudy nebe, které modře zářilo jako křídla obrovského tropického motýla nad nedohlednými lukami plnými žhavé letní vůně.
Měl jsem žízeň a ochlazoval jsem si paže v ledových jiskřivých vlnách pramenů, které zurčely mezi skalisky z třpytivé perleti.
Nad svahy posetými květinami vanul teplý vítr a opíjel mě vůněmi jasmínu, hyacintů, narcisů a lýkovce - - -
Nesnesitelné, nesnesitelné! Zahnal jsem tu představu. - Měl jsem žízeň.
To byla muka ráje.
Prudce jsem otevřel okna a chladil si čelo ve větru.
Voněl přicházejícím jarem. -
- - - - - - - - - -
Mirjam!
Opět jsem myslil na Mirjam. Jak se musela rozčilením opřít o stěnu, aby jí nepodklesla kolena, když mi přiběhla povědět, že se stal zázrak, opravdový zázrak: našla zlatý peníz v bochníku chleba, který jí pekař položil mříží na okno kuchyně. - - -

Sáhl jsem po peněžence. - Doufaje, že ještě není pozdě a že přijdu včas, abych jí zase přičaroval dukát!
Denně mě navštěvovala, aby mi dělala společnost, jak tomu říkala; přitom ale skoro nepromluvila, tak byla naplněna „zázrakem". Ten zážitek jí otřásl do hloubi duše, a když jsem si představil, jak často smrtelně zbledla bez vnějšího důvodu - jen pod vlivem vzpomínky - bylo mi nevýslovně úzko z myšlenky, že jsem možná ve své slepotě natropil věci, které by mohly mít nedozírné následky.
A mráz mi přejel po zádech, když jsem si připomenul poslední, nejasná Hillelova slova a uvedl je do souvislosti se svým činem.
Můj čistý úmysl nebyl omluvou - účel nesvětí prostředky, to jsem si teď uvědomil.
A co když ještě navíc motiv „chtít pomoci" byl „čistý" jen zdánlivě? Neskrývala se za ním snad přece jen skrytá lež? Samolibé, neuvědomělé přání kochat se rolí dobrodince.
Už jsem byl sám ze sebe úplně popletený.
Že jsem Mirjam posuzoval příliš povrchně, to bylo jasné.
Už proto, že byla Hillelova dcera, musela být jiná než ostatní dívky.
Kde jsem jen vzal tu smělost zasahovat tak pošetilým způsobem do vnitřního života, který možná stál nebetyčně vysoko nad mým vlastním!
Měly mě varovat už rysy jejího obličeje, který by se stokrát spíš hodil do časů šesté egyptské dynastie - a i pro tu byl ještě příliš oduševnělý - než do dnešní doby, plné typů „zdravě uvažujících lidí".
Jen úplný hlupák nedůvěřuje vnějšímu zdání," četl jsem kdesi. - Jak správné, jak správné!
Byli jsme teď s Mirjam dobří přátelé; měl jsem jí přiznat, že jsem to byl já, kdo každý den vpašoval do chleba dukát? Rána by přišla příliš náhle. Ochromila by ji.
To jsem si nemohl dovolit, budu muset postupovat šetrněji.
Nějak ten „zázrak" zeslabit? Nezastrkávat peníz do chleba, nýbrž položit jej na schody tak, aby jej musela najít, jakmile otevře dveře nebo tak nějak? Něco jiného, méně nápadného se dá vymyslit, lze najít cestu, kterou bych ji pozvolna vrátil z říše zázraků do všedních dnů, utěšoval jsem se.
Ano! To bylo to pravé.
Anebo rozetnout ten uzel? Zasvětit do věci jejího otce a poprosit ho o radu?
Zrudl jsem hanbou. Na takový krok bylo ještě času dost, až selžou všechny ostatní prostředky.
Jen se dát hned do práce, nemarnit čas!
Dostal jsem dobrý nápad: musím pohnout Mirjam k něčemu mimořádnému, musím ji na několik hodin vytrhnout z obvyklého prostředí, aby přišla na jiné myšlenky.
Najmeme kočár a podnikneme projížďku. Kdo nás může poznat, když se vyhneme židovské čtvrti?
Třeba by se chtěla podívat na zřícený most?
Mohl by jet s námi starý Cvach nebo některá z jejích bývalých přítelkyň, kdyby se jí zdálo nevhodné, abych s ní byl sám.
Pevně jsem se rozhodl nepřipustit žádné námitky.
- - - - - - - - - -
Na prahu jsem málem porazil nějakého člověka.
Wassertrum!
Určitě se díval klíčovou dírkou, neboť byl shrbený, když jsem se s ním srazil.
„Hledáte mě?" zeptal jsem se nevlídně.
Koktal něco na omluvu tím svým nemožným žargonem; a pak přisvědčil.
Vyzval jsem ho, aby vstoupil a posadil se, ale Wassertrum zůstal stát u stolu a křečovitě kroutil krempu klobouku.
Hluboké nepřátelství, které přede mnou marně skrýval, vyzařovalo z jeho obličeje i z každého pohybu.
Ještě nikdy jsem ho neviděl tak zblízka. Co na něm tolik odpuzovalo, to nebyla jeho hrozná šerednost (ta by mě naladila spíš soucitně: vypadal jako stvoření, kterému při zrození sama příroda vztekle a s odporem šlápla do obličeje) - vinu na tom mělo něco jiného, nedefinovatelného, co z něho přímo čišelo.
Byla to jeho „krev", jak to výstižně označil Charousek.
Mimoděk jsem si otřel ruku, kterou jsem mu podal na uvítanou.
Ačkoliv jsem to udělal úplně nenápadně, přece jen si toho asi povšiml, neboť se musel najednou násilím ovládnout, aby potlačil výraz divoké nenávisti ve svém obličeji.
„Máte to tu pěkný," začal konečně váhavě, když zjistil, že jsem nemínil udělat mu tu laskavost a zahájit rozhovor sám.
V rozporu se svými slovy zavřel oči, snad aby se nemusel setkat s mým pohledem. Nebo si snad myslel, že jeho obličej bude vypadat nevinněji?
Bylo zřejmé, jak se namáhá mluvit spisovně.
Necítil jsem se povinován něco odpovědět a čekal jsem, co bude říkat dál.
Ve své roztržitosti uchopil pilník, který - bůhví proč - stále ještě ležel na stole od doby Charouskovy návštěvy; hned jej však pustil, jako by ho uštkla zmije. V duchu jsem užasl nad jeho vnímavostí.
Jistě, to se ví, to patří ke kšeftu, že to má jeden pěkně zařízený," přinutil se k další větě, „když sem chodí tak nóbl návštěvy." Chtěl otevřít oči, aby zjistil účinek svých slov, pokládal to však zřejmě zatím za předčasné a honem je zase zavřel.
Chtěl jsem ho zahnat do úzkých: „Máte na mysli tu dámu, která sem nedávno přijela? Řekněte přece otevřeně, kam míříte!"
Chvíli váhal, pak mě prudce uchopil za zápěstí a táhl mě k oknu.
Způsob, kterým to učinil, byl zcela zvláštní a bezdůvodný a připomněl mi výjev, jak Wassertrum před několika dny

vlekl hluchoněmého Jaromíra k sobě do krámku.
Křivými prsty mi před očima přidržel lesklý předmět:
„Co myslíte, pane Pernath, dá se s tím ještě něco dělat?"
Byly to zlaté hodinky s tak promáčknutým pláštěm, že to skoro vypadalo, jako by jej někdo zprohýbal úmyslně.
Vzal jsem si lupu: plášť byl ve stěžejkách napůl utržený a uvnitř - nebylo tam něco vyryto? Bylo to skoro nečitelné a ještě ke všemu rozškrábané množstvím čerstvých rýh. Pomalu jsem luštil:

K - el Zott - mann

Zottmann? Zottmann? - Kde jenom jsem to jméno četl?
Nemohl jsem se rozpomenout. Zottmann?
Wassertrum mi málem vyrazil lupu z ruky.
„Vevnitř nic není, tam jsem se už sám koukal. Ale s deklem je to na levačku."
„To stačí jenom vyklepat - a nejvýš na některých místech zaletovat. To vám klidně udělá každý zlatník, pane Wassertrume."
„Ale já chci, aby to byla solidní práce. Jak se říká: umělecká," přerušil mě rychle. Skoro ustrašeně.
„No dobrá, když vám na tom tak záleží -"
„Záleží!" Hlas mu přeskočil horlivostí. Já je přece chci nosit sám, ty hodinky. A když je někomu ukážu, tak abych mohl říci: Koukněte, takhle pracuje pan von Pernath."
Ten chlap se mi hnusil; prskal mi svoje lichotky skoro přímo do obličeje.
„Když si přijdete za hodinu, bude všecko hotovo."
Wassertrum se kroutil v křečích: „To nejde. To nechci. Tři dny. Čtyři dny.
Příští neděli je taky času dost. Do smrti bych si vyčítal, že jsem vás uháněl."
Co to jenom chtěl, že byl skoro bez sebe? - Odešel jsem do ložnice a zavřel hodinky do kazety. Nahoře ležela Angelinina fotografie. Rychle jsem zase sklapl víko - pro případ, že by se za mnou díval.
Když jsem se vrátil, všiml jsem si, že zbledl.
Ostřejšem ho pozoroval, upustil jsem však okamžitě od svého podezření:
Nemožné! Nemohl nic vidět.
„Tak tedy příští týden," řekl jsem, abych ukončil návštěvu.
Najednou jako by už neměl naspěch, přitáhl si křeslo a usadil se.
Na rozdíl od dřívějška měl teď svoje rybí oči při hovoru široce rozevřené a vytrvale sledoval hořejší knoflík mé vesty.
Odmlka.
„Ta štětka vám samozřejmě řekla, že o ničem nevíte, kdyby to prasklo. Co?" vyjel na mě zčistajasna a bouchl pěstí do stolu.
Náhlost, s kterou dokázal přejít z jednoho způsobu hovoru do druhého, přeskočit bleskově z lichocení do brutality, skrývala v sobě něco podivně děsivého.
Dovedl jsem si představit, že se mu rázem dostala do područí většina lidí, především žen, jakmile měl proti nim sebemenší zbraň.
Mou první myšlenkou bylo zařvat na něj, popadnout ho za krk a vyhodit za dveře; pak jsem zauvažoval, jestli by nebylo chytřejší nejdřív ho důkladně vyzpovídat.
„Opravdu nechápu, co chcete říci, pane Wassertrume," - pokoušel jsem se o co nejnaivnější obličej - „štětka? Co to je: štětka?"
„Mám vám snad vobstarat tlumočníka?" hrubě si na mě vyjel. „U soudu budete muset zdvihnout ruku, až vás zmáčknou. Rozumíte mi!? To vám říkám já!" - Začal hulákat: „Mně do ksichtu nebudete moct odpřisáhnout, že ‚ta' od vedle" - palcem ukázal k ateliéru - „nezdrhla k vám a na sobě jen ten hadr - jinak nic!"
Zuřivost mi stoupla do hlavy; chytil jsem toho darebáka za prsa a zacloumal jím:
Jestli teď řeknete ještě slovíčko tímhle tónem, tak vám rozlámu kosti v těle!
Rozumíte?"
Bledý jako stěna padl zpátky do křesla a koktal:
„Co je? Co je? Co chcete? Já jenom tak."
Prošel jsem několikrát místností sem a tam, abych se uklidnil. Ani jsem neposlouchal, co breptal na svou omluvu.
Pak jsem se posadil naproti němu s pevným úmyslem vyřídit tu záležitost s Angelinou. A to jednou provždy. Kdyby to nešlo po dobrém, tak jsem ho chtěl přinutit, aby konečně vypověděl otevřené nepřátelství a aby předčasně vystřílel těch svých pár slabých šípů.
Aniž bych si všímal jeho pokusů skočit mi do řeči, rovnou jsem mu vyříkal, že jakékoliv vydírání - to slovo jsem zdůraznil - se musí setkat s neúspěchem, protože ani jediné obvinění nemůže podepřít důkazy a že já se určitě dokážu vyhnout jakékoliv svědecké výpovědi (za předpokladu, že by vůbec bylo možné, aby k ní došlo). Angelina je mi totiž příliš blízká, než abych jí nepřispěl v tísni za každou cenu na pomoc, a třebas i za cenu křivé přísahy!
V obličeji mu cukal každý sval, zaječí pysk se roztáhl až k nosu, vycenil zuby a pořád mi hudroval do řeči jako krocan: „Copak něco chci od tý štětky?
Tak poslouchejte přece!" - Byl bez sebe netrpělivostí, že jsem se nedal přerušit.
„Mně se jedná o Savioliho, o toho zatracenými psa, o toho - toho -" vyjelo z něho najednou zuřivě.
Lapal po dechu. Rychle jsem umlkl. Konečně byl tam, kde jsem ho chtěl mít, ale vtom už se zase vzpamatoval a upřeně zíral na mou vestu.

„Poslouchejte mě, Pernathe," nutil se napodobovat chladnou, rozvážnou řeč obchodníka. „Pořád melete o tý štět - o tý dámě. Je vdaná. No dobře. Spustila se s tím - s tím mladým všivákem. Taky dobře. Co je mi po tom?" šermoval mi rukama před obličejem, špičky prstů měl sevřené, jako by v nich držel špetku soli - „to ať si vyřídí ta štětka sama. - Já jsem znalej světa a vy jste znalej světa. My to přeci oba známe. Cooo? Já se chci jen dostat k svým penězům. Rozumíte, Pernathe?"
Překvapeně jsem zbystřil pozornost:
„K jakým penězům? Dluží vám snad dr. Savioli něco?"
Wassertrum odpověděl vyhýbavě.
„Mám s ním nějaké účty. To přece vyjde nastejno."
„Chcete ho zavraždit!" vykřikl jsem.
Vyskočil. Vrávoral. Několikrát škytl.
„Ano! Zavraždit! Jak dlouho mi tady ještě chcete hrát komedii!" Ukázal jsem na dveře. „Koukejte vypadnout!"
Pomalu si vzal klobouk, nasadil si ho na hlavu a měl se k odchodu. Pak se ještě jednou zastavil a řekl s klidem, který bych u něho nikdy nečekal:
„Taky dobře. Chtěl jsem vás nechat mimo hru. Dobře. Když ne, tak ne. Kdo chce kam, pomozme mu tam. Přešla mě trpělivost. Kdybyste byl chytrý -:
Vždyť ten Savioli je vám jen v cestě!? Teď - s vámi - třemi - udělám - krátký proces." Udělal gesto, jako by někoho škrtil, abych pochopil, co tím míní.
Jeho tvář vyjadřovala tak ďábelskou krutost a zdál se být tak jistý svou věcí, že mě zamrazilo. Musel mít v ruce zbraň, o které jsem nic nevěděl a kterou neznal ani Charousek. Podlaha se mi začala houpat pod nohama.
Pilník! Pilník! slyšel jsem šeptání v mozku. Odhadoval jsem vzdálenost: jeden krok ke stolu - dva kroky k Wassertrumovi - - chtěl jsem se na něho vrhnout - - - najednou stál na prahu Hillel, jako by vyrostl ze země. Zatmělo se mi před očima.
Viděl jsem jenom - jako v mlze -, že Hillel stál bez hnutí a Wassertrum couval krok za krokem až ke stěně.
Pak jsem slyšel Hillelova slova:
„Aarone, vy přece znáte větu: Všichni židé za sebe navzájem ručí? Neztěžujte mi to příliš." - Připojil několik hebrejských slov, kterým jsem nerozuměl.
„Máte to zapotřebí, čmuchat u dveří?" prskal zlobně vetešník a rty se mu třásly.
Jestli jsem poslouchal nebo ne, to není vaše starost!" Hillel opět připojil hebrejskou větu, která tentokrát zněla jako vyhrůžka. Čekal jsem, že dojde k hádce, ale Wassertrum ani nehlesl, chvilku přemýšlel a pak vzdorovitě odešel.
Díval jsem se na Hillela s napětím. Pokynul mi, abych mlčel. Zřejmě na něco čekal, protože pozorně naslouchal, co se děje na chodbě. Chtěl jsem jít a zavřít dveře: zadržel mě netrpělivým pohybem ruky.
Přešla asi minuta, pak bylo slyšet znovu šoupavé kroky vetešníkovy. Aniž by promluvil slovo, vyšel Hillel ven a uvolnil mu místo.
Wassertrum čekal, až byl Hillel z doslechu, pak na mě vztekle zavrčel:
„Dejte mi ty hodinky nazpátek!"
- - - - - - - - - -

Ž E N A
Kde jenom vězel Charousek?
Uplynulo skoro čtyřiadvacet hodin, a ještě se neukázal. Že by zapomněl na znamení, které jsme si umluvili? Nebo neviděl je snad?
Přistoupil jsem k oknu a nařídil zrcátko tak, aby odraz slunce padal přímo do zamřížovaného okénka jeho sklepního bytu.
Hillelův včerejší zásah mě dost uklidnil. Určitě by mě varoval, kdyby se blížilo nebezpečí.
A mimo to: Wassertrum nemohl nic závažného podniknout; hned jak ode mne odešel, vrátil se do svého krámku - pohlédl jsem dolů: správně, tamhle se nepohnutě opíral o zeď; přesně tak, jak jsem ho tam viděl už časně zrána - - -
To věčné čekání je nesnesitelné!
Vlahý jarní vzduch, který proudil otevřeným oknem, mě naplnil touhou.
Jak padají kapky tajícího sněhu se střech! A jak se ty tenounké šňůrky vody lesknou v paprscích slunce!
Neviditelné nitky mě táhly ven.
Přecházel jsem po místnosti celý netrpělivý. Padl jsem do křesla. Znovu vstal.
V prsou mi klíčil jakýsi neurčitý cit a nechtěl zmizet.
Trápilo mě to celou noc. Jednou to byla Angelina, která se ke mně tiskla, pak jsem zase jakoby zcela nevinně rozprávěl s Mirjam, a sotva jsem ten obraz zahnal, přišla znovu Angelina a líbala mě, cítil jsem vůni jejích vlasů a její měkký sobolí kožich mě šimral na krku, sklouzl jí z obnažených ramen - a najednou z ní byla Rosina, která tančila s opilýma, napůl zavřenýma očima - nahá - jen ve fraku - - - a to všechno jsem viděl v polospánku, který však byl stejný jako bdění. Jako sladké, stravující, mrákotné bdění.
K ránu pak stál u mého lůžka dvojník, stínovitý habal garmin, „dech kostí", o němž mluvil Hillel - a viděl jsem mu na očích: byl v mé moci, musel mi zodpovědět každou otázku o pozemských i nadzemských věcech, kdybych mu ji položil. Čekal jen na to; ale žízeň po tajuplném nebyla ničím proti dusné horkosti mé krve a vsákla se do vyschlé půdy mého rozumu. - Poslal jsem ten přízrak pryč, chtěl jsem, aby se stal Angelininým obrazem, přízrak se scvrkl na písmeno alef, znovu vyrostl a stál zde jako nahá obryně, jak jsem ji kdysi viděl v knize Ibbur, s pulsem jako zemětřesení; žena se ke mně shýbla a já jsem vdechoval omamující vůni jejího horkého těla.

- - - - - - - - - -
Charousek se pořád nevracel. - Z kostelních věží zněl zpěv zvonů.
Chtěl jsem počkat ještě čtvrt hodiny - pak ale ven! Bloumat oživenými ulicemi, plnými svátečně oblečených lidí, vmísit se do veselého hemžení v bohatých městských čtvrtích, dívat se na krásné ženy s koketními obličeji a útlýma rukama a nohama.
Třeba přitom náhodou potkám Charouska, omlouval jsem se sám před sebou.
Vzal jsem z poličky na knihy starodávnou tarokovou hru, abych si ukrátil dlouhou chvíli.
Třeba v nich najdu podnět pro návrh na novou kamej.
Hledal jsem pagát.
Nebyl k nalezení. Kam se mohl podít?
Ještě jednou jsem karty prolistoval a utopil se v myšlenkách o jejich skrytém smyslu. Zvlášť ten „oběšenec" - co mohl znamenat?
Na laně visí muž mezi nebem a zemí, hlavou dolů, paže svázané na zádech, pravou nohu přes levou, takže to vypadá jako kříž nad obráceným trojúhelníkem?
Nesrozumitelné přirovnání.
Teď! - Konečně! Charousek je tady.
Nebo ne?
Radostné překvapení, byla to Mirjam.
- - - - - - - - - -
„Víte, Mirjam, že jsem chtěl právě sejít dolů a poprosit vás, abyste si se mnou vyjela na projížďku?" Nebyla to tak úplně pravda, ale nedělal jsem si z toho hlavu. - „Že mě neodmítnete?! Já mám dnes takovou radost. A vy, právě vy, Mirjam, ji musíte dovršit."
„- na projížďku?" opakovala tak zaraženě, že jsem se musel hlasitě zasmát.
Je to tak divný návrh?"
„Ne, ne, ale - -", hledala slova, „neslýchané zvláštní. Na projížďku!"
„Vůbec ne zvláštní, když si uvědomíte, že to dělají tisíce lidí - vlastně nedělají celý život nic jiného."
„Ano, ostatní lidé!" připustila, pořád ještě bez sebe překvapením.
Vzal jsem ji za obě ruce.
„Přál bych si, abyste vy, Mirjam, prožívala v nekonečně větší míře všechny radosti, které smějí zažít ti ostatní lidé."
Najednou smrtelně zbledla a já jsem uhodl podle jejího prázdného pohledu, nač myslí.
Píchlo mě u srdce.
„Nesmíte na to pořád tak myslit, Mirjam," domlouval jsem jí, „na ten - na ten zázrak. Slibte mi to - z - z přátelství!"
Slyšela úzkost v mém hlase a udiveně se na mě podívala.
„Kdyby to na vás tak nepůsobilo, radoval bych se s vámi, ale takhle? Víte, že mám o vás velkou starost, Mirjam? - O - o -jak bych to řekl? - o vaše du-
ševní zdraví! Neberte to doslova, ale -: byl bych rád, aby se ten zázrak nikdy nestal."
Čekal jsem, že mi bude odporovat, jenom však kývla, zcela ponořená v myšlenkách.
„Stravuje vás to, nemám pravdu, Mirjam?" Vzchopila se:
„Někdy bych si skoro sama přála, aby se to nebylo stalo."
Byl to pro mě paprsek naděje. „Když si pomyslím," mluvila pomalu a zamyšleně, „že by mohla přijít doba, kdy bych musela žít bez takových zázraků -
- -"
„Můžete přece přes noc zbohatnout a pak už nebudete potřebovat -" skočil jsem jí nerozvážně do řeči, rychle jsem však zmlkl, neboť jsem zpozoroval na jejím obličeji zděšení, „chtěl jsem říci: můžete být najednou zbavena starostí zcela přirozenou cestou, a zázraky, které pak budete prožívat, budou duchovního rázu: - vnitřní prožitky."
Zavrtěla hlavou a řekla tvrdě: „Vnitřní prožitky nejsou žádné zázraky. Je stejně dost divné, že zřejmě existují lidé, kteří nemají ani to. - Už od dětství den za dnem, noc co noc, prožívám -" (najednou zmlkla, a já uhodl, že v ní bylo ještě něco jiného, o čem mi nic nevyprávěla, snad spleť neviditelných příběhů, které se podobaly mým) - „ale to sem nepatří. A dokonce kdyby se objevil někdo a léčil nemocné vkládáním rukou, nemohla bych tomu říkat zázrak. Teprve když neživá látka - země - je oživena přítomností ducha a když se lámou zákony přírody, teprve pak se stane to, po čem toužím od doby, kdy jsem vůbec začala myslet. - Jednou mi otec řekl - že existují dvě stránky kabaly: jedna magická a druhá abstraktní, které se nikdy nemohou krýt. Magická sice může tu abstraktní k sobě přitahovat, ale nikdy naopak. Magická stránka je dar, tu druhou si můžeme vybojovat, i když jen s pomocí vůdce." A vrátila se k původnímu tématu.
„Po čem já žízním, je ten dar; co si mohu vybojovat, je mi lhostejné a nemá pro mě víc ceny než prach. Když si jen pomyslím, že by mohl přijít čas, jak už jsem říkala předtím, že bych opět musela žít bez zázraků" - viděl jsem, jak se jí prsty křečovitě sevřely, a drásala mě lítost a bolest -, „zdá se mi, že skoro umírám jenom při představě takové možnosti."
„Proto jste si přála, aby se ten zázrak nikdy nestal?" pátral jsem.
Jen částečně. Je tu něco jiného. Já - já -" chvilku přemýšlela, Já jsem ještě nebyla zralá k tomu, zažít zázrak v takové formě. To bude ono. Jak vám to mám vysvětlit? Myslete si, jenom jako příklad, že bych měla už léta každou noc stejný sen, který pořád pokračuje dál a ve kterém mě někdo - řekněme: obyvatel jiného světa - poučuje a ukazuje mi na mém vlastním zrcadlovém odrazu a jeho pozvolných změnách nejen to, jak jsem ještě vzdálena od magické zralosti umět prožít ‚zázrak', nýbrž: odpovídá mi i na otázky rozumu, tak jak se jimi zabývám přes den, takže si mohu jeho odpovědi kdykoliv ověřit. Vy mě pochopíte: Taková bytost nahradí člověku všechno štěstí, které se dá na zemi vymyslet; je pro

mě mostem, který mě spojuje s oním světem, je to Jákobův žebřík, po kterém mohu vystoupit do světla nad temnotu všedního dne - je pro mě vůdcem a přítelem, on je veškerá moje důvěra, že se nemohu ztratit v šílenství a temnotě na cestách, jimiž putuje má duše; sázím vše na ‚něho', který mě ještě nikdy neobelhal. - A teď najednou, navzdory všemu, co mi říkal, zkříží můj život ‚zázrak'. Komu mám teď věřit? Bylo to, co mě celá léta naplňovalo, jenom nějaký klam? Kdybych o tom musela zapochybovat, zřítila bych se po hlavě do bezedné propasti. - Ale ten zázrak se přece stal! Zajásala bych radostí, kdyby -"
„Kdyby - - -?" přerušil jsem ji bez dechu. Snad sama vysloví vykupující slovo, a já bych jí směl všechno přiznat.
„- kdyby se ukázalo, že jsem se mýlila - že to vůbec žádný zázrak nebyl!
Ale já to vím tak určitě, jako že tady sedím. Zničilo by mě to." (Srdce se mi zastavilo.) „Být stržen, muset znovu dolů z nebes na zem - myslíte, že to může člověk vydržet?"
„Poproste snad svého otce o pomoc," řekl jsem strachy bez sebe.
„Otce? O pomoc?" - dívala se na mě nechápavě - „když pro mě existují jen dvě cesty, může snad on najít nějakou třetí? - - Víte, co jedině by mě mohlo zachránit? Kdyby se mně stalo totéž co vám. Kdybych teď hned mohla zapomenout na všecko, co leží za mnou: na celý svůj život až do dnešního dne. Není to zvláštní: co vy pociťujete jako neštěstí, bylo by pro mě největší radostí!"
Oba jsme dlouho mlčeli.
Potom mě najednou vzala za ruku a usmála se. Skoro vesele.
„Nechci, abyste se kvůli mně trápil." - (ona utěšovala mne - mne!) - „před chvílí jste přímo zářil radostí a štěstím z jarního povětří venku za okny, a teď jste úplná hromádka neštěstí. Snad jsem vám neměla vůbec nic říkat. Vymažte to z paměti a myslete zase tak dál jako dřív! - Já mám přece takovou radost -"
„Vy? Radost, Mirjam?" přerušil jsem ji hořce.
Nasadila přesvědčivý výraz. „Ano! Doopravdy! Radost! Když jsem šla k vám nahoru, měla jsem takový strach - nevím proč. Nemohla jsem se zbavit pocitu, že vám hrozí nějaké velké nebezpečí," - zbystřil jsem pozornost - „a nakonec místo abych se radovala z toho, že jste tady zdráv a čilý, tak vám tady sýčkuju a - -"
Nutil jsem se do dobrého rozmaru: „A to můžete napravit jen tím, když si se mnou vyjedete." (Namáhal jsem se vložit do svého hlasu co nejvíc rozpustilosti.) Já bych přece jen hrozně rád jednou zkusil, jestli se mi podaří zaplašit vám z hlavy smutné myšlenky. Říkejte si, co chcete: Ještě zdaleka nejste nějaký egyptský mág, prozatím jste jen mladá dívka, které může jarní vánek provést všelijaké kousky."
Najednou se rozveselila:
„Co to s vámi dneska je, pane Pernathe? Takového jsem vás ještě nezažila! -
Ostatně: ‚jarní vánek' - jak známo, u nás, židovských dívek, udávají směr jarním vánkům naši rodiče a my máme poslouchat. A taky samozřejmě posloucháme. Máme to už v krvi. - Já ale ne," připojila vážněji, „moje matka si zle postavila hlavu, když si měla vzít toho hrozného Aarona Wassertruma."
„Cože? Vaše matka? Toho vetešníka dole?"
Mirjam přisvědčila. „Zaplať bůh, že k tomu nedošlo. - Pro toho ubohého člověka to byla ovšem zdrcující rána."
„Ubohý člověk, říkáte?" vyskočil jsem. „Ten chlap je zločinec.
Kývala zamyšleně hlavou: „Jistě, je to zločinec. Ale když někdo vězí v takové kůži a nestane se z něho zločinec, tak to aby byl nejméně prorok."
Zvědavě jsem přisunul blíž křeslo:
„Víte o něm něco bližšího? Mě to zajímá. Ze zcela zvláštních - -"
„Kdybyste jen jednou viděl jeho krám uvnitř, pane Pernathe, tak byste hned věděl, jak to vypadá v jeho duši. Říkám to proto, protože jsem tam jako dítě často byla. - Proč se na mne tak udiveně díváte? Je to něco tak divného? - Ke mně se choval vždycky laskavě a přátelsky. Pamatuji se dokonce, že mi jednou daroval velký lesky kámen, který se mi mezi jeho věcmi zvlášť líbil. Moje matka řekla, že to je briliant, a já jsem ho přirozeně musela hned odnést nazpátek. Dlouho si ho nechtěl vzít, ale pak mi ho vytrhl z ruky a rozzuřeně ho odhodil. Přesto jsem zahlédla, jak mu vytryskly slzy; uměla jsem tenkrát už dost hebrejsky, abych rozuměla, co mumlá: ‚Všechno je prokleté, čeho se moje ruka dotkne.' - - To bylo naposled, kdy jsem k němu směla na návštěvu. Od té doby už mě nikdy k sobě nepozval. Vím také proč. Kdybych se ho nepokoušela utěšovat, bylo by všecko zůstalo při starém, ale protože mi ho bylo tak hrozně moc líto a také jsem mu to řekla, už mě nechtěl vidět. - - - Vy to nechápete, pane Pernathe? To je přece úplně jednoduché: on je posedlý - je to člověk, který je nedůvěřivý, nevyléčitelně nedůvěřivý, když se někdo dotkne jeho srdce. Pokládá se za daleko ošklivějšího, než ve skutečnosti je - jestli je to vůbec možné, a tady jsou kořeny jeho veškerého myšlení i konání. Vypráví se, že ho jeho žena měla ráda, snad to byl spíš soucit, než láska, ale většina lidí tomu věřila. Jediný, kdo nevěřil ani trochu, byl on. Všude jen větří zradu a nenávist.
Jedinou výjimkou byl jeho syn. Jestli to bylo proto, že ho viděl vyrůstat od malička, a mohl tak spoluprožívat probuzení každé vlastnosti svého dítěte od samého počátku a nenašel jediný důvod k nedůvěře, anebo jestli to bylo dáno jeho židovskou krví: zahrnul svého potomka veškerou láskou, jíž byl schopen - v oné instinktivní obavě naší rasy: že bychom mohli vymřít a nesplnit poslání, které jsme už zapomněli, jež však v nás v skrytu žije dál - kdo může vědět! Vedl výchovu svého syna s takovou obezřetností, že by se skoro dala nazvat moudrostí a byla u tak nevzdělaného člověka opravdu něco mimořádného.
S ostrovtipem psychologa odstranil děcku z cesty každý zážitek, který by mohl přispět k probuzení svědomí, aby tak syna pro budoucnost ušetřil duševních problémů.
Za učitele mu vzal vynikajícího učence; ten zastával názor, že zvířata nemají cit a jejich projevy bolesti jsou jenom mechanický reflex.
Z každého stvoření vyždímat pro sebe co nejvíc požitku a potěšení a pak okamžitě odhodit prázdnou slupku jako

neužitečnou věc: to byla tak přibližně abeceda Wassertrumova prozíravého výchovného systému.
Že přitom hrály prvořadou roli peníze jakožto klíč k ‚moci', to si můžete jistě dobře představit, pane Pernathe. A stejně jako on sám pečlivě tají vlastní bohatství, aby zamaskoval hranice svého vlivu, tak vymyslel i pro vlastního syna prostředek, který by mu umožnil něco podobného, a přitom jej ušetřil obtíží zdánlivě nuzného života: naplnil jej ďábelskou lží o ‚kráse', naučil jej znát vnější i vnitřní zákony estetiky, vyučil ho v umění dělat ze sebe navenek úplné lilium a zůstat přitom dravcem.
Přirozeně nebyla myšlenka o ‚kráse' jeho vlastní vynález - asi šlo o nějakou ‚vylepšenou' radu onoho učence.
Že ho syn potom zapíral, kde mohl, to mu Wassertrum nikdy nezazlíval. Naopak, dokonce syna k tomu nabádal: jeho láska byla totiž úplně nezištná, a jak už jsem řekla jednou o svém otci - toho druhu, jež jde až za hrob."
Mirjam se na chvíli odmlčela a viděl jsem na ní, jak v duchu rozvíjela své myšlenky dál; poznal jsem to i ze změněné barvy hlasu, když řekla:
„Zvláštní plody rostou na stromě židovstva."
„Řekněte mi, Mirjam," zeptal jsem se, „neslyšela jste nikdy o tom, že Wassertrum má ve svém krámku nějakou voskovou pannu? Už nevím, kdo mi to vyprávěl - nebo se mi to možná jenom zdálo - -"
„Ne, ne, máte pravdu, pane Pernathe: v rohu, ve kterém Wassertrum spí na své matraci uprostřed nejbláznivějšího harampádí, stojí v životní velikosti vosková panna. Wassertrum ji kdysi usmlouval za babku na jednom majiteli jarmarečního panoptika, a to prý jen proto, že se podobala nějaké křesťance, která prý kdysi byla jeho milenkou."
Charouskova matka! napadlo mi okamžitě. „Nevíte, Mirjam, jak se jmenovala?"
Mirjam zavrtěla hlavou. Jestli vám na tom ale záleží - mám se na to poptat?"
„Ach bože, to ne, Mirjam; je mi to úplně jedno." (Viděl jsem na jejích lesknoucích se očích, že se při řeči rozohnila. Nesměla znovu vystřízlivět, předsevzal jsem si.) „Ale mnohem víc mě zajímá to, o čem jste se zběžně zmínila předtím. Mám na mysli ‚jarní vánek'. Váš otec by vám přece určitě nepředepisoval, koho si máte vzít?"
Vesele se zasmála.
„Můj otec? Co vás napadá!"
„Tak to jsem moc rád."
Jak to?" zeptala se bezelstně.
„Protože pak tedy mám ještě šanci."
Byl to jen žert a Mirjam to také tak chápala, ale přece jenom rychle vyskočila a běžela k oknu, abych neviděl, že se začervenala.
Odbočil jsem, abych jí pomohl z rozpaků.
„Jako starý přítel si však vymiňuji jedno: musíte mi to prozradit, až jednou přijde ten čas. - Anebo snad chcete zůstat pořád svobodná?"
„Ne, ne, ne!" - bránila se tak rozhodně, že jsem se musel usmát. - Jednou se přece musím vdát."
„Přirozeně! Samozřejmě!"
Najednou byla celá neklidná jako dospívající žabec.
„Nemůžete být alespoň na chvíli vážný, pane Pernathe?" Udělal jsem poslušně profesorský obličej a Mirjam si znovu sedla. - „Tedy: když říkám, že se přece jednou musím vdát, tak tím mám na mysli, že jsem si sice ještě nějakými bližšími okolnostmi nelámala hlavu, ale nerozuměla bych smyslu života, kdybych si měla myslet, že jsem přišla na svět jako žena a neměla mít děti."
Poprvé jsem si povšiml ženskosti v jejích rysech.
„I to patří k mým snům," pokračovala tiše, „představovat si, že to je konečný cíl, když dvě bytosti splynou v jedno - neslyšel jste nikdy o starém egyptském Osirisově kultu? - když splynou v bytost, jejímž symbolem je hermafrodit."
Napjatě jsem poslouchal: „Hermafrodit?"
„Chci říci: magické splynutí ženského i mužského elementu v poloboha. Jako konečný cíl - ne, nějako konečný cíl, ale jako začátek nové cesty, která je věčná - která nemá konce."
„A myslíte, že někdy najdete někoho," ptal jsem se rozechvěně, „koho hledáte? - Nemůže se stát, že žije v nějaké daleké zemi, možná dokonce ne na tomto světě?"
„O tom nevím nic," odpověděla prostě, „mohu jen čekat. Jestli ho ode mne dělí prostor a čas - to si ale nemyslím, proč bych byla jinak vázána zde v ghettu? - anebo propast vzájemného nepoznání -, a já ho nenajdu, pak neměl můj život smysl a byl jenom nejapnou hrou idiotského démona. - Ale, prosím, prosím, nemluvme už o tom," prosila mě, Jakmile člověk tu myšlenku jen vysloví, hned dostane ošklivou pozemskou pachuť a já bych nerada -" najednou zmlkla.
„Co byste nerada, Mirjam?"
Zdvihla ruku. Rychle vstala a řekla:
Jde k vám návštěva, pane Pernathe!"
Na chodbě zašustily hedvábné šaty.
Prudké zaklepání. Pak:
Angelina!
Mirjam chtěla odejít; zadržel jsem ji:
„Smím vás seznámit? Dcera mého milého přítele - paní hraběnka -"
„Ani předjet se nedá. Všude vytrhaná dlažba. Kdy se konečně přestěhujete do nějaké lidské končiny, mistře Pernathe? Venku taje sníh, nebe jásá, že se z toho člověku srdce v těle div nerozskočí, a vy jste tady zalezlý v té své krápníkové jeskyni jako starý žabák - - ostatně, víte, že jsem byla včera u svého klenotníka a ten říkal, že jste největší umělec, nejjemnější rytec kamejí, jaký dnes existuje, jestli ne jeden z největších, kteří kdy žili?!" - Angelinina řeč proudila jako vodopád a já byl okouzlen. Už jsem viděl jenom její zářivé modré oči, útlé nohy v maličkých lakových střevíčcích,

viděl jsem jen její rozzářenou tvářičku v huňaté kožešině a růžové ušní lalůčky.
Stěží měla čas se nadechnout.
„Na rohu stojí můj kočár. Už jsem měla strach, že vás nezastihnu doma.
Doufám, že jste ještě neobědval? Pojedeme nejdřív - ano, kam pojedeme nejdřív? Nejdřív pojedeme - počkejte - - ano: snad do Stromovky, zkrátka někam ven, kde je ve vzduchu zvlášť cítit, jak se probouzí jaro. Pojďte, pojďte, vezměte si klobouk; a pak se u mne naobědváme - a pak si budeme povídat až do večera. Vezměte si přece klobouk! Na co ještě čekáte? - Teplá, krásně měkká přikrývka je dole: zabalíme se až po uši a stulíme se k sobě, až nám bude pořádně horko."
Co jsem jenom měl říci?! „Právě jsem si tady s dcerou svého přítele smluvil projížďku - -"
Ale Mirjam se už mezitím s Angelinou spěšně rozloučila, ještě dřív, než jsem mohl domluvit. Šel jsem s ní až ke dveřím, ačkoliv mi v tom přátelsky bránila.
„Poslouchejte mě, Mirjam, tady na schodech vám to nemohu říci, jak mi na vás záleží - a že bych tisíckrát raději s vámi - -"
„Nesmíte nechat tu dámu čekat, pane Pernathe," naléhala, „sbohem a příjemnou zábavu!"
Říkala to srdečně a opravdově a bez předstírání, ale viděl jsem, že třpyt v jejích očích zhasl.
Spěchala po schodech dolů a mně stáhla hrdlo lítost. Bylo mi, jako bych ztratil celý svět.
- - - - - - - - - -
Jako v opojení jsem seděl vedle Angeliny. Projížděli jsme zběsilým tryskem ulicemi plnými lidí.
Obklopoval mě příboj života, že jsem - napůl omámen - mohl rozeznávat jen malé světlé skvrny v obraze, který kolem mne rychle míjel: blýskavé cylindry, bílé dámské rukavičky, pudl s růžovou mašlí kolem krku, jenž ňafal a chtěl se zakousnout do ujíždějících kol, zpěnění koně, pádící proti nám ve stříbrných postrojích, výkladní skříň a v ní lesklé misky plné perlových šňůr a blyštivých šperků - lesk hedvábí kolem štíhlých dívčích boků.
Ostrý vítr nás řezal do obličeje a způsobil, že mi teplo Angelinina těla mátlo smysly dvojnásobně.
Strážníci na křižovatkách uctivě uskakovali, když jsme se hnali kolem nich.
Pak jsme jeli krokem po nábřeží, které bylo jedna jediná řada vozů, a kolem zříceného kamenného mostu, obklopeného klubkem zevlounů.
Skoro jsem se tam ani nepodíval: - sebemenší slůvko z Angelininých úst, její řasy, rychlá hra jejích rtů - to všecko, všecičko bylo pro mě nekonečně důležitější než přihlížet, jak tam dole vzdorovaly zbytky kamenných kvádrů nárazům ledových ker.
Cesty v parku. Pak - udusaná elastická země. Pak šustění listí pod kopyty koní, vlhký vzduch, obrovité, ještě bezlisté stromy plné vraních hnízd, mrtvá zeleň louky s bělavými ostrůvky mizejícího sněhu, to všecko kolem mne plynulo jako ve snu.
Jen několika slovy, skoro lhostejně, se Angelina zmínila o dr. Saviolim.
„Teď, když je nebezpečí zažehnáno," řekla mi s okouzlující, dětinskou bezprostředností, „a když vím, že se mu už daří lépe, připadá mi všechno, co jsem zažila, tak strašlivě nudné. - Já se chci konečně jednou radovat, zavřít oči a ponořit se do třpytivého víru života. Já si myslím, že všechny ženy jsou takové.
Ony to jenom nechtějí přiznat. Nebo jsou tak hloupé, že to samy nevědí. Nemyslíte?" Vůbec neposlouchala, co jsem odpovídal. „Ostatně, ženy mě ani trochu nezajímají. Nesmíte to samozřejmě pokládat za lichotku: ale - upřímně řečeno, pouhá blízkost sympatického muže je mi tisíckrát milejší než nejpoutavější rozhovor s nevím jak chytrou ženou. Stejně je to jen takové plané tlachání, co se v dámských salónech povídá. - Nejvýš: trošku o parádě - a konec!
Móda se stejně tak rychle nemění. - - Jsem lehkomyslná, že?" zeptala se najednou koketně, že jsem se musel pořádně ovládnout, abych - úplně v zajetí jejího kouzla - nevzal její rozkošnou hlavu do rukou a nezlíbal jí šíji. „Tak řekněte, že jsem lehkomyslná!"
Přitiskla se ještě víc ke mně a vzala mě pod paží.
Vyjeli jsme z aleje a ujížděli kolem záhonů s ozdobnými stromky zabalenými do slámy, které v tom obalu vypadaly jako trupy nestvůr s usekanými údy a hlavami.
Na lavičkách se slunili lidé, dívali se za námi a sestrkovali hlavy.
Chvíli jsme mlčeli a zabývali se vlastními myšlenkami. Jak byla Angelina úplně jiná, než jak až dosud žila v mých myšlenkách! - Jako by se pro mě až dnes vrátila do přítomnosti!
Byla to skutečně táž žena, kterou jsem tehdy utěšoval v domu?
Nemohl jsem spustit oči z jejích pootevřených úst.
Ještě pořád nepromluvila ani slovo. Zdálo se, že v duchu vidí nějaký obraz.
Kočár zahnul přes vlhkou louku.
Bylo cítit vůni hlíny.
„Víte - - paní - -?"
„Říkejte mi přece Angelino," přerušila mě tiše.
„Víte, Angelino, že - že se mi o vás dnes celou noc zdálo?" vypravil jsem ze sebe stísněně.
Udělala malý, náhlý pohyb, jako by chtěla vytáhnout ruku z mého podpaží, a podívala se na mě široce rozevřenýma očima. „To je zvláštní! A mně o vás!
Právě teď jsem na to myslela."
Hovor znovu uvízl a oba jsme uhodli, že jsme měli i stejný sen.
Cítil jsem to z chvění její krve. Její paže se sotva znatelně třásla. Křečovitě se dívala kolem mne ven z kočáru. - -
Pomalu jsem zdvihl její ruku ke rtům, shrnul bílou, navoněnou rukavičku, slyšel, jak se jí zrychlil dech, a zběsilý láskou jsem jí zaryl zuby do dlaně.
- - - - - - - - - -

- - Hodiny potom jsem šel jako opilý večerní mlhou dolů k městu. Bezcílně jsem zahýbal do ulic a chodil dlouho v kruhu, aniž jsem si to uvědomil.
Pak jsem stál u řeky skloněný přes železné zábradlí a civěl dolů do bouřících vln.
Ještě pořád jsem cítil Angelininy paže kolem svého krku, viděl před sebou kamennou nádrž fontány plnou spadalého jilmového listí, u níž jsme se už jednou před léty loučili, a Angelina se opět procházela se mnou ve stmívajícím se parku svého zámku - jako právě před chvílí - němě, s hlavou opřenou o mé rameno.
Sedl jsem si na lavičku a stáhl si klobouk hluboko do čela, abych mohl nerušeně snít.
Jez hučel a šumění vody pohltilo poslední pobroukávání usínajícího města.
Když jsem si občas přitáhl těsněji kabát a vzhlédl, byla řeka stále temnější, až konečně pod tíhou těžké noci proudila kolem mne šedá a černá, jen pěna na jezu se táhla napříč k druhému břehu jako bílý, svítivý pás.
Bylo mi hrozně při představě, že musím zase zpátky do svého smutného domu.
Lesk krátkého odpoledne udělal ze mne navždycky cizince ve vlastním obydlí.
Jen několik týdnů, možná jen dnů, a pak štěstí zmizí - a nezůstane nic než bolavá, krásná vzpomínka.
A pak?
Pak budu štvancem bez domova tady jako tam, na té i oné straně řeky.
Vstal jsem! Chtěl jsem se ještě jednou podívat mříží parku na zámek, za jehož okny spala, než se zase vrátím do ghetta. - - - Vydal jsem se směrem, kterým jsem přišel, tápal jsem hustou mlhou podél řady domů a přes dřímající náměstí, viděl jsem vynořovat se hrozivé pomníky a osamělé strážní budky a kudrlinky barokních fasád. Tlumené světlo nějaké lucerny vyrůstalo z mlhy do obrovských, fantastických kruhů ve vybledlých duhových barvách, změnilo se ve zsinale žluté, pichlavé oko a rozplynulo se za mnou.
Moje noha nahmatala široké kamenné stupně schodů posypané štěrkem.
Kde to jsem? Byl to nějaký úvoz, který vedl příkře vzhůru?
Hladké zahradní zdi vlevo i vpravo? Přes ně vyčnívaly holé větve jakéhosi stromu. Visí jakoby z nebe: kmen se ukrývá za stěnou z mlhy.
Praskavě se odlomí několik uschlých, slabých větviček, jak o ně zavadil můj klobouk, a padají mi po kabátě dolů do šedé propasti z mlhy, v níž se ztrácejí moje nohy.
Potom se objeví zářící bod: osamělé světlo v dálce - kdesi - záhadně - mezi nebem a zemí. - - -
Musel jsem se splést v cestě. Tohle mohly být jedině Staré zámecké schody vedle svahů Fürstenberské zahrady - - -
Pak dlouhý úsek jílovité země. - Dlážděná cesta.
Masivní stín ční přede mnou, na hlavě černou špičatou čepici: Daliborka - hladomorna, v níž kdysi hynuli lidé, zatímco králové dole v Jelením příkopu pořádali hony na divokou zvěř.
Úzká, křivolaká ulička se střílnami, točící se chodba, tak těsná, že se stěží dalo projít - a stál jsem před řadou domků, sotva vyšších než já.
Když jsem natáhl ruku, dosáhl jsem na střechu.
Byl jsem ve Zlaté uličce, kde ve středověku adepti alchymie žíhali kámen mudrců a otravovali jedem měsíční paprsky.
Nevedla z ní jiná cesta než ta, kterou jsem přišel.
Ale nenašel jsem mezeru ve zdi, jež mě sem vpustila - pořád jsem narážel na dřevěné pažení.
Nedá se nic dělat, musím někoho vzbudit, aby mi ukázal cestu, řekl jsem si.
To je divné, že ulici uzavírá dům - větší než ostatní a zřejmě příjemný na bydlení. Nemohu si vzpomenout, že bych si ho tu kdy všiml.
Asi je bíle omítnutý, že svítí tak jasně z mlhy?
Procházím mřížovými vraty přes úzký pruh zahrady, tisknu obličej na sklo:
- všude tma. Klepu na okno. - Tu vejde dovnitř prastarý muž, v ruce hořící svíčku, jde stařecky vratkými kroky až do středu místnosti, zastaví se, otáčí pomalu hlavu k zaprášeným alchymistickým retortám a baňkám na stěně, zamyšleně zírá na obrovské pavučiny v rozích a nakonec se upřeně zadívá na mě.
Stíny lícních kostí mu padají na oční důlky, takže to vypadá, že jsou prázdné jako u mumie.
Zřejmě mě nevidí.
Zaklepu na okno.
Neslyší mě. Odchází nehlučně jako náměsíčník znovu z místnosti.
Čekám marně.
Klepu na domovní dveře: nikdo neotvírá. - -
- - - - - - - - - -
Nezbývalo mi nic jiného, než hledat tak dlouho, až jsem konečně našel východ z uličky.
- - - - - - - - - -
Asi by bylo nejlepší, kdybych šel trochu mezi lidi, uvažoval jsem. - Ke svým přátelům Cvachovi, Prokopovi a Vrieslanderovi do Starého Ungeltu, určitě tam budou - abych přehlušil aspoň na několik hodin stravující touhu po Angelininých polibcích? Rychle jsem se vydal na cestu.
- - - - - - - - - -
Jako trojlístek mrtvých seděli kolem starého, červotočivého stolu - všichni tři bílé hliněné dýmky s tenkým troubelem mezi zuby a místnost plná kouře.
Stěží se daly rozeznat rysy jejich obličejů, tak pohlcovaly tmavohnědé stěny sporé světlo staromódní visací lampy.
V rohu vyzáblá, nemluvná, sešlá číšnice s věčně rozpletenou punčochou, bezbarvým pohledem a nosem jako žlutý kachní zobák.
Vybledlé červené závěsy visely před zavřenými dveřmi, takže hlasy hostů z vedlejší místnosti sem pronikaly jen jako

tiché bzučení včelího roje.
Vrieslander se svým kuželovitým kloboukem s rovnou krempou na hlavě, se zakroucenými kníry, nezdravě šedou barvou v obličeji a jizvou pod nosem vypadal jako utopený Holanďan ze zapomenutého století.
Jošua Prokop si prostrčil vidličku svými muzikantskými loknami, bez ustání bubnoval strašidelně dlouhými kostnatými prsty na stůl a s obdivem přihlížel, jak se Cvach namáhal pověsit na břichatou láhev araku purpurový kabátek nějaké loutky.
„To bude Babinský," vysvětlil mi smrtelně vážně Vrieslander. „Vy nevíte, kdo to byl Babinský? Cvachu, honem Pernathovi povězte, co to bylo za člověka!"
„Babinský byl," začal hned Cvach, aniž by přitom třeba jen na minutu odhlédl od své práce, „jeden slavný loupežný vrah z Prahy. - Dlouhá léta provozoval své hnusné řemeslo, aniž by to někdo zpozoroval. Konečně to začalo přece jenom být v lepších rodinách nápadné, že brzy ten, brzy onen člen rodiny chyběl při jídle a už se nikdy neukázal. I když zpočátku nikdo nic neříkal, protože ta věc měla do jisté míry své dobré stránky, že se třeba nemuselo tolik vařit, nesmělo se přece jen zapomínat, že by tím snadno utrpěla dobrá pověst rodiny a že by se mohla dostat do lidských řečí.
Zvlášť když mizely beze stopy dospělé dcery.
Navíc to žádala i vlastní sebeúcta, aby se navenek dbalo o měšťansky spořádané soužití v rodině.
Oznámení v novinách? ‚Vrať se, vše odpuštěno' se množila čím dál víc - okolnost, se kterou Babinský, lehkomyslný jako většina vrahů z povolání, ve svých plánech nepočítal. Taková oznámení nakonec vzbudila všeobecnou pozornost.
V roztomilé vesničce Krč u Prahy si během doby postavil Babinský, který byl v jádře idylická povaha, díky své pilné činnosti malý, ale útulný domek.
Domeček se blýskal čistotou a před ním byla zahrádka plná kvetoucích geránií.
Mrtvoly svých obětí musel Babinský nenápadně pohřbít. Protože mu však příjmy nedovolovaly, aby si svůj pozemek rozšířil, nezbyla mu jiná možnost, než zřídit na své zahrádce místo květinových záhonů - což by mu bylo daleko milejší - jenom travou porostlý, jednoduchý rov. Byl však účelný a přiměřený okolnostem a hlavně se dal snadno prodloužit, když to vyžadoval provoz anebo sezóna.
Na tomto posvěceném místě sedával Babinský každý večer po štrapácích dne, hřál se v paprscích zapadajícího slunce a vyluzoval na své flétně melancholické melodie."
„Počkat!" přerušil Jošua Prokop drsně Cvachovo vyprávění, vytáhl z kapsy domovní klíč, držel ho u úst jako klarinet a zpíval: „Cimerlim cambusla - déé -"
„Vy jste u toho byl, že tu melodii tak přesně znáte?" ptal se překvapeně Vrieslander.
Prokop po něm mrskl zlobným pohledem: „Ne. Na to žil Babinský příliš brzo. Ale co asi tak mohl hrát, to přece musím jakožto hudební skladatel vědět nejlíp já. Vy to nemůžete posoudit, vy přece nemáte hudební sluch. - - Cimerlim - cambusla - busla déé."
Cvach dojatě naslouchal, dokud Prokop nezastrčil domovní klíč znovu do kapsy, a pak pokračoval:
„Neustálé narůstání travnatého záhonu vzbudilo pomalu u sousedů podezření a jednomu policajtovi z předměstí Žižkov náleží zásluha, že učinil jednou provždy konec sobeckým rejdům tohoto zlotřilce. Ten strážník totiž náhodou z dálky přihlížel, jak Babinský právě škrtil jednu starou dámu z dobré společnosti.
Babinského zatkli v jeho tichém venkovském domečku.
Soudní dvůr s přihlédnutím k polehčující okolnosti jinak naprosto bezúhonné pověsti vynesl rozsudek smrti provazem. Současně pověřil firmu bratři Leipenové - provaznické zboží en gros et en détail - dodat proti kvitanci slavnému eráru za běžné civilní ceny příslušné popravovací utenzílie, pokud to spadalo do jejich branže.
Avšak stalo se, že se provaz přetrhl a Babinský byl omilostněn, dostal jen doživotní vězení.
Dvacet let pykal loupežný vrah za zdmi svatého Pankráce, aniž by přes jeho rty přešla jediná výčitka; úřednictvo této instituce pěje dodnes chválu na jeho vzorné chování; ano, dokonce mu dovolili hrávat na flétnu u příležitosti narozenin našeho nejvyššího mocnáře - - -"
Prokop honem hledal klíč, ale Cvach mu v tom zabránil.
„V důsledku všeobecné amnestie byl Babinskému zbytek trestu prominut a dostal místo fortnýře v klášteře u Milosrdných sester.
Lehká zahradnická práce, kterou měl nadto zastávat, mu šla hravě od ruky díky velké obratnosti v zacházení s lopatou, získané za léta jeho dřívější činnosti. Zbylo mu tak sdostatek volných chvil, aby si tříbil srdce i ducha ušlechtilou četbou.
Výsledky z toho vyplývající byly nejvýš potěšitelné.
Kdykoliv ho sestra představená poslala v sobotu večer do hospody, aby se trochu povyrazil, vrátil se pokaždé před setměním domů s poukazem, že ho všeobecný mravní úpadek skličuje, že takové množství světla se štítící chátry nejhoršího druhu znepokojuje cesty a že je pro něho, mírumilovného člověka, vysloveně příkazem rozumu obrátit včas kroky k domovu.
A stalo se, že se tehdy u pražských voskařů rozmohl nemrav prodávat za pár krejcarů malé figurky, které měly rudý pláštík přes ramena a představovaly loupežného vraha Babinského.
Taková figurka nechyběla snad ani v jedné z oněch rodin se zavražděným rodinným příslušníkem.
Obyčejně ale stály figurky ve výkladech pod skleněnými příklopy a Babinského snad nic nemohlo tak pobouřit, jako když některou z nich uviděl.
‚Je to v nejvyšší míře nedůstojné a svědčí to o bezpříkladné citové otrlosti, že se člověku stále staví před oči poklesky z mládí,' říkával Babinský v takových případech, ‚a jest opravdu velice politováníhodné, že se nic neděje ze strany

vrchnosti, která by přece takovému zjevnému zlořádu měla učinit přítrž.' Ještě na smrtelném loži se Babinský vyjádřil v tomto smyslu.
Ne nadarmo, neboť brzy nato zakázaly úřady prodej pohoršlivých sošek Babinského."
Cvach si pořádně lokl ze své sklenice grogu a všichni tři se šklebili jako čerti. Cvach se potom opatrně ohlédl po sklepnici, a já jsem si povšiml, jak si zamáčkla v očích slzu.
- - - - - - - - - -
„No a vy nedáte nic k lepšímu, přirozeně mimo to, že z vděčnosti za přestálý umělecký požitek to za nás zatáhnete, velectěný kolego a rytče kamejí?" zeptal se mě Vrieslander po dlouhé pauze všeobecného mlčenlivého zadumání.
Tak jsem jim tedy pověděl o svém putování mlhou.
Když jsem se při líčení dostal k místu, kdy jsem spatřil onen bílý dům, vytáhli všichni tři napětím fajfky z úst, a když jsem domluvil, uhodil Prokop pěstí do stolu a zvolal:
„No to je mi - -! Všechny možné pověsti tenhle Pernath prožívá na vlastní kůži. - A propos, ten Golem tenkrát - víte: ta věc se vysvětlila."
Jak to, vysvětlila?" zůstal jsem úplně bez sebe.
„Znáte přece toho potrhlého židovského žebráka Hašile? Ne? Tak tedy: Hašile byl tím Golemem."
„Žebrák Golemem?"
„Ano, Hašile byl Golem! To strašidlo si to dnes odpoledne vesele štrádovalo za jasného slunce Sanytrovou ulicí ve svém pověstném staromódním obleku ze sedmnáctého století a antoušek je šťastně lapil do smyčky, kterou chytá psy."
„Co to má znamenat? Nerozumím ani slovo!" vyrazil jsem ze sebe.
„Říkám vám přece: byl to Hašile! Jak jsem slyšel, našel prý ty šaty už před delší dobou za jednou domovní branou. - Ostatně, abych nezapomněl: ten bílý dům na Malé Straně, to je náramně zajímavá věc. V jedné staré pověsti se totiž říká, že nahoře ve Zlaté uličce stojí dům, který se objeví jen za mlhy a uvidí ho jenom ‚nedělňátka'. Lidé to tam nazývají ‚Zeď u poslední lucerny'. Kdo tam přijde ve dne, vidí jen velký šedivý balvan - za ním je příkrý sráz dolů do Jeleního příkopu. A vy můžete mluvit o štěstí, Pernathe, že jste nešel ani krok dál: určitě byste spadl a zlámal si všechny kosti. Pod tím kamenem, vypráví se, leží ohromný poklad. Ten kámen tam položil řád ‚Asijských bratří', kteří prý založili Prahu, jako základ k domu, který bude jednou při zániku světa obývat člověk - přesněji řečeno hermafrodit -, stvoření, jež je sloučením muže a ženy. A bude mít ve znaku zajíce - jen tak mimochodem: zajíc byl symbolem Osirisovým, a odtud možná pochází ten obyčej velikonočního zajíce.
Než přijde onen čas, říká se dál, střeží toto místo osobně sám Metuzalém, aby se Satan nezmocnil kamene a nezplodil s ním syna: tak řečeného Armilose.
- Ještě nikdy jste neslyšel vyprávět o Armilovi? - Ví se dokonce, jak by vypadal - chci říci, vědí to staří rabíni -, kdyby přišel na svět: Měl by vlasy ze zlata, vzadu spletené do copánku, na hlavě dvě pěšinky, srpovité oči a ruce dolů až k nohám."
„Takového fešáka bych si měl nakreslit," brumlal Vrieslander a sháněl tužku.
„Tak tedy, Pernathe, jestli budete mít jednou to štěstí a stanete se hermafroditem a jen tak en passant najdete ten poklad," uzavřel Prokop, „pak nezapomeňte, že jsem byl vždycky váš nejlepší přítel!"
Nebylo mi do laškování a v srdci jsem cítil tichou bolest.
Cvach to na mně asi viděl, a třebaže neznal příčinu, přišel mi rychle na pomoc:
„Stejně je to ale moc zvláštní, skoro strašidelné, že Pernath měl to vidění přesně na tom místě, které je tak úzce spojeno s prastarou pověstí. - Existují zřejmě souvislosti, z jejichž objetí se člověk nemůže osvobodit, má-li jeho duše schopnost vidět formy, které hmat nepostřehne. - Nemohu si pomoci: Nadsmyslné je přece jen nejpřitažlivější! - Co myslíte?"
Vrieslander a Prokop zvážněli a každý z nás pokládal odpověď za přebytečnou.
„Co si o tom myslíte vy, Eulálie?" opakoval Cvach svou otázku a obrátil se ke staré sklepnici.
Ta se poškrábala jehlicí na hlavě, vzdychla, začervenala se a řekla:
„Ále děte! Vy ste mi pěknej!"
- - - - - - - - - -
„Celý den bylo ve vzduchu zatracené napětí," začal Vrieslander, když jsme se konečně přestali smát, „ani jediný tah štětcem jsem dnes nedokázal. Pořád jsem musel myslit na Rosinu, jak tancovala ve fraku."
„Už ji našli?" ptal jsem se.
‚Našli' je dobré! Mravnostní policie ji přece získala pro delší angažmá! -
Možná že tenkrát u Lojzíčka padla panu komisaři do oka? Na každý pád je teď horečně činná a přispívá podstatnou měrou k oživení turistického ruchu v židovském městě. Za tu krátkou dobu se z ní ostatně stala proklatě pěkná ženská."
„Když jenom uvážíte, co dokáže z muže udělat ženská tím, že mu zamotá hlavu: to je skutečně k nevíře," prohodil Cvach.
„Aby sehnal peníze a mohl jít k ní, stal se ten chudák Jaromír přes noc umělcem. Obchází hospody a vystřihuje černé siluety pro hosty, kteří se dají tímto způsobem portrétovat."
Prokop, jenž přeslechl konec, mlaskl jazykem: „Opravdu? Je teď Rosina skutečně tak pěkná? - Už jste jí uloupil hubičku, Vrieslandere?"
Číšnice okamžitě vyskočila a pohoršené opustila místnost.
„Ta slepice! Ta to má tak zapotřebí - záchvaty ctnosti! Pch!" brumlal za ní Prokop rozzlobeně.
„Co chcete, stejně odešla v tom nesprávném okamžiku. A navíc právě dopletla punčochu," uklidnil ho Cvach.
- - - - - - - - - -

Hospodský přinesl nový grog a hovor se pomalu dostával k ožehavým tématům. Příliš ožehavým, než aby se mi při mé horečnaté náladě nedostala do krve.
Bránil jsem se tomu, ale čím víc jsem se uzavíral do sebe a myslil na Angelinu, tím větší horko mi šumělo v uších.
Rozloučil jsem se dost náhle.
Mlha zřídla, sypala na mě jemné ledové jehličky, byla však přece jenom ještě tak hustá, že jsem nemohl přečíst názvy ulic a trochu jsem se odchýlil od směru k domovu.
Zabočil jsem do jiné uličky a právě jsem se chtěl vrátit, když jsem slyšel volat své jméno:
„Pane Pernathe! Pane Pernathe!"
Podíval jsem se kolem sebe, pak nahoru.
Nikdo!
Otevřené domovní dveře, nad nimi diskrétně malá, červená lucernička a jak se mi zdálo, daleko vzadu v chodbě nějaká světlá postava.
Znovu: „Pane Pernathe! Pane Pernathe!" šeptal hlas.
Udiveně jsem vstoupil do chodby - tu se mi kolem krku ovinuly horké ženské paže; ve slabém světle, které padalo z pomalu se otvírajících dveří, jsem spatřil, že se ke mně horce tiskne Rosina.
- - - - - - - - - -

L E S T
Šedivý, slepý den.
Spal jsem dnes dlouho, beze snů, bez vědomí, jako mrtvý.
Moje stará posluhovačka nepřišla, anebo zapomněla zatopit.
V kamnech ležel studený popel.
Na nábytku prach.
A podlaha nezametená.
Zimomřivě jsem přecházel sem a tam.
Odporný pach vydýchané kořalky naplňoval pokoj. Můj plášť i šaty byly nasáklé starým tabákovým kouřem.
Otevřel jsem prudce okno a zas je zavřel: studený, špinavý dech z ulice byl nesnesitelný.
Vrabci s promáčeným peřím seděli nehnutě venku na okapových rourách.
Kam jsem se jen podíval, všude bezbarvá rozmrzelost.
Všecko bylo ve mně roztrháno, rozerváno.
Potah na křesle - jak už byl odřený! Na okrajích z něho lezly koňské žíně.
Mělo by se dát k čalouníkovi - - ach co, jen ať tak zůstane - ještě jeden pustý lidský život, pak ať se všechno rozpadne na haraburdí!
A tamhle, jaká nevkusná, úplně protismyslná veteš, ty nitěné hadry na oknech!
Proč z nich neudělám provaz a neoběsím se na nich?!
Alespoň bych se už nemusel dívat na tyhle krámy, které urážejí mé oči, a celé to šedivé, ubíjející soužení by bylo pryč - jednou provždy.
Ano! To je to nejrozumnější! Udělat konec.
Ještě dnes.
Hned teď - dopoledne. Už vůbec nejít na oběd. - Hnusná představa, sprovodit se ze světa s plným žaludkem! Ležet v mokré zemi a mít v břiše nestrávené, rozkládající se jídlo.
Kéž by už nikdy nesvítilo slunce a neházelo mi do srdce jiskry svých drzých lží o radostech žití!
Ne! Já už ze sebe nenechám dělat blázny, už nechci být hříčkou hloupého, nesmyslného osudu, který mě jako míč vyzdvihl do výšky a pak zase hodil do louže, jen proto, abych si uvědomil pomíjivost všeho pozemského. To jsem přece věděl už dávno a ví to každé dítě, každý pes na ulici.
Ubohá, ubohá Mirjam! Aspoň jí kdybych mohl pomoci.
Bylo třeba učinit rozhodnutí, vážný, nezměnitelný závěr, dřív než se zase ve mně probudí ten zatracený pud k žití a než mi zase začne kouzlit před očima nové klamavé obrazy.
K čemu mi byla dobrá všechna ta poselství z říše nepomíjejícnosti?
K ničemu, vůbec k ničemu.
Snad jen k tomu, že jsem se potácel v kruhu a cítil teď zemi jako nevýslovná muka.
Tady zbývala už jen jediná možnost.
V hlavě jsem si spočítal, kolik mám uloženo v bance.
Ano, jenom takhle to šlo. To bylo to jediné, pranepatrné, co mohlo z mých nicotných činů v životě mít ještě nějakou cenu!
Všechno, co jsem vlastnil - těch pár drahokamů v zásuvce k tomu -, svázat do balíku a poslat Mirjam. Aspoň na několik let ji to zbaví starostí o každodenní živobytí. A pak ještě poslat dopis Hillelovi, kde bych mu vysvětlil, jak to bylo s ní a se „zázrakem".
Jedině on jí mohl pomoci.
Cítil jsem: ano, ten si bude vědět rady.
Shledal jsem kameny, strčil je do kapsy, podíval se na hodinky: když hned teď půjdu do banky - mohlo by to být za hodinu všecko vyřízené.
A potom ještě koupit kytici rudých růží pro Angelinu! - - -
Všechno ve mně křičelo bolestí a divokou touhou. - Jenom den, jenom ještě jediný den bych chtěl žít!

A pak znovu prodělávat tohle rdousící zoufalství?
Ne, ani minutu už nečekám! Zmocnilo se mě jakési uspokojení, že jsem nepodlehl sám sobě.
Rozhlížel jsem se. Bylo třeba ještě něco udělat?
Ach ano: ten pilník na stole. Strčil jsem jej do kapsy. Chtěl jsem jej zahodit někde na ulici, jak jsem si nedávno předsevzal.
Nenáviděl jsem ten pilník! Kolik by chybělo a stal bych se kvůli němu vrahem!
- - - - - - - - - -
Kdo mě to zase přišel obtěžovat?
Byl to vetešník.
Jenom okamžíček, pane von Pernath," prosil skoro bez sebe, když jsem mu naznačil, že nemám vůbec čas. Jenom úplně malý okamžíček. Jenom pár slov!"
Po tváři mu stékal pot. Třásl se rozčilením.
„Můžu tady s vámi nerušené mluvit, pane von Pernath? Nerad bych, aby sem zas přišel ten - ten Hillel! Zamkněte radši dveře nebo půjdeme spíš vedle"
- táhl mě za sebou tím svým obvyklým prudkým způsobem.
Pak se několikrát plaše ohlédl a chraptivě šeptal:
Já jsem si to rozmyslel, víte - to odnedávna. Bude to tak lepší. Z toho by nic nekoukalo."
Pokoušel jsem se číst v jeho očích.
‚Vydržel můj pohled, křečovitě však zaťal ruku do opěradla židle, tolik úsilí ho to stálo.
„To mě těší, pane Wassertrume," řekl jsem přátelsky, jak jsem jen mohl, „život sám o sobě je už příliš smutný, k čemu si ho ještě víc ztrpčovat vzájemnou nenávistí."
„Právě tak; mluvíte jako kniha," chrochtal ulehčené, lovil v kapsách kalhot a vytáhl znovu ty zlaté hodinky s promáčknutým pláštěm, „a abyste věděl, že to myslím doopravdy, musíte si ode mne vzít tady tuhletu maličkost jako prezent."
„Co vás to napadá," odmítl jsem, „snad si nemyslíte -" Tu mi napadlo, co mi o něm vyprávěla Mirjam, a podal jsem mu ruku, abych ho neurazil.
Nevšímal si toho, zbledl najednou jako stěna, naslouchal a zachroptěl:
„Zase! Zase! Já jsem to věděl. Už zas ten Hillel! Klepe na dveře."
Poslouchal jsem, pak jsem se vrátil zpátky do obývacího pokoje, a aby se Wassertrum uklidnil, přivřel jsem za sebou spojovací dveře.
Tentokrát to nebyl Hillel. Vstoupil Charousek, položil prst na ústa jako na znamení, že ví, kdo je vedle a zasypal mě v následujícím okamžiku přívalem slov, aniž by čekal na mou odpověď:
„Ach, můj milý, vážený mistře Pernathe, jaká jenom nalézt slova, jimiž bych vyjádřil svou radost nad tím, že vás tu vynacházím samotného a při dobrém zdraví." - - Mluvil jako herec a jeho nabubřelý, nepřirozený způsob řeči tak prudce kontrastoval s jeho zkřiveným obličejem, že jsem se ho až zděsil.
„Nikdy bych se neodvážil, mistře, přijít k vám v tak ošuntělém stavu, v jakém jste mě už jistě několikrát zahlédl na ulici - ale co pravím: zahlédl! přece jste mi už tolikrát laskavě podal svou ruku.
Že před vás mohu dnes předstoupit v bílém límci a čistém obleku - víte, komu za to vděčím? Jednomu z nejušlechtilejších a bohužel - ach - jednomu z nejneuznávanějších lidí našeho města. Dojetí mě přemáhá, pomyslím-li na něho.
Sám žije ve skrovných poměrech, přec však je jeho ruka otevřena chudým a potřebným. Už dávno, když jsem ho vídal smutně stát před krámkem, z nejhlubšího srdce mě to pudilo přistoupit k němu a němě mu stisknout ruku.
Před několika dny mě zavolal, když jsem šel kolem, daroval mi peníze a umožnil mi tak koupit si na splátky nový oblek.
A víte, mistře Pernathe, kdo byl tím nezištným dobrodincem?
Říkám to s pýchou, neboť odedávna jsem byl já jediný, kdo tušil, jak zlaté srdce se skrývá v jeho hrudi:
Byl to - pan Aaron Wassertrum!" - - -
Samozřejmě mi bylo jasné, že Charouskova komedie byla určena vetešníkovi vedle v ložnici, avšak nepochopil jsem, čeho tím chtěl dosáhnout; rozhodně se mi nezdálo tohle okaté lichocení vhodné k tomu, aby mu nedůvěřivý Wassertrum naletěl. Charousek zřejmě uhlodl z mého pochybovačného výrazu,
co jsem si myslel, šklebil se a vrtěl hlavou. Také jeho následující slova mi měla zřejmě naznačit, že svého muže přesně zná a ví, jak silnou vrstvu smí nanést.
„Ano! Pan - Aaron - Wassertrum! Svírá mi to úplně srdce, že mu nemohu sám říci, jak jsem mu nekonečně vděčen, a zapřísahám vás, mistře, nikdy mu neprozraďte, že jsem tady byl a všechno vám vyprávěl. - Vím, že sobectví lidí z něho udělalo zahořklého člověka a že mu zaselo do duše hlubokou, nevyléčitelnou, ale až příliš oprávněnou nedůvěřivost. Jsem lékařem duše, avšak i můj cit mi praví, že nejlépe bude, když se pan Wassertrum nikdy nedozví - ani z mých úst ne -, jak nesmírně si ho vážím. -
Znamenalo by to: zasít do jeho nešťastného srdce pochybnosti. A toho se chci vystříhat. Ať mě raději pokládá za nevděčníka.
Mistře Pernathe! Já sám jsem nešťastný člověk a od malička vím, co to znamená být na světě sám a opuštěný! Vždyť já neznám ani jméno svého otce. Ani svou matičku jsem nikdy nespatřil tváří v tvář. Asi velmi brzy zemřela -" Charouskův hlas byl najednou podivně tajuplný a naléhavý - „a byla, jak jsem pevně přesvědčen, jednou z těch hluboce založených povah, které nikdy nedokážou říci, jak nekonečně milují, a k nimž také patří pan Aaron Wassertrum.
Vlastním jeden vytržený list z matčina deníku - nosím ten list neustále na srdci -, a tam stojí, že milovala mého otce, ačkoliv prý byl ošklivý, jako snad ještě smrtelná zena na zemi nemilovala jiného muže! Ale asi mu to nikdy neřekla. -

Snad z podobných důvodů, jako já bych nikdy nedokázal říci panu Wassertrumovi - i kdyby mi to mělo zlomit srdce -, jakou vděčnost k němu cítím.
Ale ještě něco vyplývá z onoho listu z deníku, ačkoliv si to mohu jen domýšlet, protože věty jsou skoro k nečitelnosti rozmazané slzami: můj otec - ať je jeho památka prokleta na nebi i na zemi! - se musel k mé matce zachovat hanebně!"
Charousek najednou padl na kolena, až podlaha zaduněla, a křičel tak srdceryvně, že jsem nevěděl, jestli ještě hraje komedii, anebo jestli se nezbláznil:
„Všemohoucí, jehož jméno člověk nesmí vyslovit, zde klečím před Tebou: proklet, proklet, proklet budiž můj otec až do věčnosti!"
Poslední slovo úplně rozkousl ve dví a vteřinu naslouchal se široce rozevřenýma očima.
Pak se zašklebil jako satan. I mně se zdálo, jako by Wassertrum vedle v místnosti slabě zasténal.
„Odpusťte, mistře," pokračoval Charousek po krátké přestávce teatrálně přidušeným hlasem, „odpusťte, že mě to tak přemohlo, ale to je má modlitba ráno i večer, kéž by Všemohoucí způsobil, aby můj otec, ať je to kdokoliv, vzal jednou tak strašlivý konec, jaký si lze jen pomyslit."
Bezděčně jsem chtěl něco odpovědět, ale Charousek mě rychle předešel:
„Ale teď, mistře Pernathe, se dostávám k prosbě, kterou vám chci přednést:
Pan Wassertrum měl nějakého chráněnce, kterého s nezměrnou láskou nosil ve svém srdci - asi to byl jeho synovec. Říká se dokonce, že to byl jeho syn, ale to se mi nechce věřit, protože jinak by měl přece totéž jméno, a on se zatím ve skutečnosti jmenoval Wassory, dr. Theodor Wassory.
Slzy se mi derou do očí, když ho vidím v duchu před sebou. Byl jsem mu z duše oddán, zrovna jako by mě s ním spojovalo neviditelné pouto lásky a příbuzenství." - Charousek vzlykl, jako by mohl dojetím stěží mluvit dál.
„Ach, že tento ušlechtilý člověk musel navěky odejít! - Ach! Ach! Ať byl důvod jakýkoli - nikdy jsem se jej nedozvěděl -, vzal si sám život. A já byl mezi těmi, kteří byli voláni na pomoc - - ach, ach, příliš pozdě - příliš pozdě - příliš pozdě! A když jsem potom stál sám u smrtelného lůžka a pokrýval polibky jeho chladnou, bledou ruku, tehdy - proč bych se nepřiznal, mistře Pernathe? - to přece nebyla krádež - tehdy jsem vzal jednu růži s prsou mrtvého a přisvojil si lahvičku, jejímž obsahem učinil ten nešťastník tak rychlý konec svému kvetoucímu životu."
Charousek vytáhl malou lahvičku a rozechvěle pokračoval:
„Obé - kladu - zde - na - váš stůl, uschlou růži i fiólu; byly mi památkou na mého zesnulého přítele.
Jak často jsem si v hodinách své opuštěnosti pohrával s touto lahvičkou, když jsem si v osamělosti svého srdce a ve stesku po mrtvé matce přával smrt; bylo pro mě sladkou útěchou vědět: stačí jenom nalít tekutinu na kousek tkaniny a vdechovat. Bezbolestně se pak vznesu do končin, kde můj milý, dobrý Theodor odpočívá po útrapách našeho slzavého údolí.
A nyní vás prosím, vážený mistře - proto jsem přišel -, vezměte to a odneste panu Wassertrumovi.
Řekněte, že jste to dostal od někoho, komu byl dr. Wassory blízký, jehož jméno však nesmíte nikdy prozradit - řekněte třeba, že je to od nějaké dámy.
Uvěří tomu, a bude to pro něho stejně drahou památkou, jakou to bylo i pro mě.
To bude můj skrytý dík za jeho dobrodiní. Jsem chudý a to je vše, co mám; ale jsem rád, že vím: obé teď bude patřit jemu, a přesto nebude tušit, že já jsem dárce.
Je v tom i pro mne nevyslovitelné štěstí.
A nyní žijte blaze, drahý mistře, a přijměte předem tisícerý dík"
Pevně držel mou ruku, mrkal na mě, a když jsem pořád ještě nerozuměl, šeptal mi sotva slyšitelně do ucha:
„Počkejte, pane Charousku, doprovodím vás kousek," opakoval jsem mechanicky slova, která jsem mu četl ze rtů, a vyšel jsem s ním ven.
Na temném odpočívadle schodiště v prvním patře jsme se zastavili a já jsem se chtěl s Charouskem rozloučit.
„Mohu si domyslet, co jste tou komedií zamýšlel. - - Vy - vy chcete, aby se tím jedem Wassertrum otrávil!" řekl jsem mu rovnou do obličeje.
„Zajisté," přiznal vesele Charousek.
„A k tomu, myslíte, že se já propůjčím?"
„To vůbec není zapotřebí."
„Ale já mu přece mám tu lahvičku odnést, říkal jste před chvílí!"
Charousek vrtěl hlavou:
„Až se teď vrátíte, uvidíte, že už ji mezitím sebral."
Jak si to jen můžete myslet?" divil jsem se. „Člověk jako Wassertrum se nikdy sám nezabije - k tomu je příliš zbabělý - nikdy nejedná pod vlivem náhlých impulsů."
„To neznáte plíživý jed sugesce," přerušil mě vážně Charousek. „Kdybych mluvil všedními slovy, měl byste možná pravdu, ale já si předem propočítal i tu sebemenší modulaci hlasu. Na takovéhle mizery působí jen ten nejodpornější patos. Věřte mi! Hru jeho obličeje bych vám při každé své větě mohl zopakovat. - Žádný kýč není dost hanebný, aby nevylákal slzy z očí davu až do morku prolhanému, aby jej nezasáhl do srdce! Myslíte, že by už dávno nebyla veškerá divadla vyhlazena ohněm a mečem, kdyby tomu tak nebylo? Podle sentimentality poznáte darebáka. Tisíce chudáků může pojit hlady, to nezapláče nikdo, ale když nějaký takový našminkovaný moula převlečený za venkovského balíka vyleze na jeviště a začne kroutit očima, brečí všichni jako tuleni. - - I když papá Wassertrum možná už zítra zapomene na to, nad čím právě pobrekával: každé z mých slov v něm oživne, až dozraje čas, kdy sám sobě bude připadat nekonečně politováníhodný. - A když přijde velké miserere, pak už stačí jen malé postrčení -, a i ta nejzbabělejší pracka sáhne po jedu. Jenom musí být při ruce!
Theodorek by taky možná po něm nechňapnul, kdybych mu to neudělal tak pohodlné."

„Charousku, vy jste hrozný člověk!" zvolal jsem zděšeně. „Cožpak nemáte vůbec žádný - - -"
Chvatně mi položil ruku na ústa a zatlačil mě do výklenku ve zdi. - „Tiše!
Tamhle jde!"
Vrávoravým krokem, opíraje se o zeď, scházel Wassertrum se schodů a proklopýtal kolem nás.
Charousek mi spěšně potřásl rukou a plížil se za ním. - -
Když jsem se vrátil do pokoje, viděl jsem, že růže i lahvička zmizely a místo nich ležely na stole zlaté zprohýbané vetešníkovy hodinky.
- - - - - - - - - -
Musím počkat osm dní, než dostanu své peníze, to je obvyklá výpovědní lhůta, řekli mi v bance.
Ať zavolají ředitele, velice spěchám a za hodinu chci odcestovat, pomohl jsem si lží.
Je zaneprázdněn a stejně ani on nemůže nic změnit na bankovních zvyklostech, zněla odpověď, a nějaký chlap se skleněným okem, který přistoupil zároveň se mnou k okénku, se tomu zasmál.
Osm šedivých, strašlivých dnů mám tedy čekat na smrt!
Připadalo mi to jako nekonečná doba.
Byl jsem tak sklíčen, že jsem si vůbec neuvědomil, jak dlouho už přecházím před vchodem do kavárny. Konečně jsem vstoupil, jen abych se zbavil toho odporného chlapa se skleněným okem, který za mnou vyšel z banky a pořád se držel v mé blízkosti. Kdykoliv jsem se na něho podíval, honem začal hledat na zemi, jako by něco ztratil.
Měl na sobě světle kostkovaný, příliš těsný kabát a černé, mastně se lesknoucí kalhoty, které mu kolem nohou plandaly jako pytle. Na levém střevíci měl vypouklý, vejčitý příštipek, že to vypadlo, jako by v botě nosil na palci pečetní prsten.
Sotva jsem se posadil, už tam byl taky a sedl si k vedlejšímu stolku.
Myslil jsem, že chce na mně něco vyžebrat, a už jsem sahal po peněžence, když jsem si všiml, jak se mu na tlustých řeznických prstech leskne velký briliant.
Hodiny a hodiny jsem seděl v kavárně a zdálo se mi, že zešílím vnitřní nervozitou - ale kam jsem měl jít? Domů? Toulat se ulicemi? Jedno se mi zdálo hroznější než druhé.
Vydýchaný vzduch, věčné, pošetilé ťukání kulečníkových koulí, suché, ustavičné pokašlávání napůl slepého zažraného čtenáře novin naproti mně, poručík od pěšáků s čapíma nohama, který se střídavě buď vrtal v nose anebo si prsty žlutými od cigaret pročesával před zrcátkem knír, sametově hnědé klubko hnusných, upocených, užvaněných Taliánů kolem karetního stolku v rohu, kteří za pronikavého ječeni přebíjeli trumfy pěstí anebo plivali po místnosti, že to vypadalo, jako by v příštím okamžiku chtěli zvracet. A všechno tohle jsem musel vidět v zrcadlech na stěnách dvakrát i třikrát! Pomalu mi to vysávalo krev ze žil.
Znenáhla se stmívalo a číšník s plochýma nohama a změklými koleny se natahoval s tyčí k plynovým lustrům, aby konečně za nechápavého vrtění hlavou zjistil, že nechtějí hořet.
Kdykoliv jsem obrátil hlavu, pokaždé jsem se setkal s číhavým vlčím pohledem toho chlapa se skleněným okem. Vždycky se pak schoval za noviny, anebo ponořil svůj špinavý knír do dávno vypitého šálku kávy.
Buřinku měl naraženou hluboko do čela, takže mu uši skoro vodorovně odstávaly. Netvářil se však, že by mínil zmizet.
Dál se to už nedalo vydržet.
Zaplatil jsem a šel.
Když jsem chtěl za sebou zavřít skleněné dveře, vzal mi někdo kliku z ruky.
- Otočil jsem se:
Zase ten chlap!
Rozzlobeně jsem chtěl zahnout doleva, směrem k židovskému městu, když se na mě přitlačil z boku a zabránil mi odbočit.
„Tak to tedy ale přestává všechno!" zařval jsem na něho.
„De se doprava," řekl zkrátka.
„Co to má znamenat?"
Drze mě mustroval:
„Vy jste ten Pernath?"
„Chcete snad říci: Pan Pernath!"
Jen se posměšně zachechtal: „Tak teď žádný cavyky, pudete se mnou!"
„Zbláznil jste se? Kdo vlastně jste?" vyjel jsem. Neodpověděl, rozevřel kabát a opatrně ukázal odřeného plechového orlička, který vězel v podšívce kabátu.
Pochopil jsem: ten mizera byl tajný a zatkl mě.
„Tak proboha řekněte, co se děje?"
„To už se dozvíte. Na oddělení," odpověděl hrubě. „A teď marš!"
Navrhl jsem mu, že vezmu drožku.
„Žádný takový!"
Šli jsme na policii.
- - - - - - - - - -
Četník mě dovedl před jedny dveře.

ALOIS OTSCHIN policejní rada

Tak tohle jsem si přečetl na porcelánové tabulce.

„Můžete jít dovnitř," řekl četník.
Dva umolousané psací stoly s metrovými nástavci stály proti sobě.
Pár rozvrzaných židlí kolem.
Císařův obraz na zdi.
Akvárium se zlatými rybičkami na okně.
Jinak nic.
Koňská noha a vedle ní tlustá plstěná bačkora s roztřepenými šedivými nohavicemi pod levým psacím pultem.
Slyšel jsem šustění papírů. Někdo zamumlal několik slov česky a hned nato se za pravým psacím stolem vynořil pan policejní rada a postavil se přede mne.
Byl to malý mužík s šedivou bradkou, který měl zvláštní zvyk, že totiž předem, než promluvil, vycenil zuby jako někdo, kdo se dívá do prudkého slunce.
Současně přimhouřil oči za skly brýlí, což mu propůjčovalo tak podlý výraz, že to člověku až bralo dech.
„Jmenujete se Athanasius Pernath a jste" - pohlédl na nějaký list papíru, na kterém nebylo nic napsáno - „a jste rytec kamejí."
Do koňské nohy vjel život. Podrbala se o trnož židle a slyšel jsem skřípání pera.
Přisvědčil jsem.
„Pernath. Rytec kamejí."
„No, to šlo rychle, pane - - - Pernathe - ano, Pernathe. Jo, jo." - Pan policejní rada byl rázem líbeznost sama. Jako by právě dostal tu nejradostnější zprávu na světě, podával mi obě ruce a směšně se namáhal nasadit si masku dobráka od kosti.
„No tak, pane Pernathe, tak mi povězte, copak tak děláte celý den?"
„Myslím, že vám do toho nic není, pane Otschine," odpověděl jsem chladně.
Přivřel oči, chvilku počkal a bleskově vyjel:
„Odkdy má hraběnka poměr se Saviolim?"
Byl jsem na něco podobného připraven a ani jsem nemrkl.
Křížovými otázkami se mě pokoušel mazaně zamotat do protimluvů, ale - třebaže mi srdce zděšeně tlouklo - neprozradil jsem se a stále znovu opakoval, že jsem jméno Savioli v životě neslyšel, že jsem se s Angelinou seznámil prostřednictvím svého otce a že u mě už častěji objednávala kameje.
Přesto jsem přesně vycítil, že policejní rada dobře věděl, jak ho obelhávám, a že se uvnitř dusil zlostí, protože ze mě nemohl nic dostat.
Chvilku přemýšlel, pak si mě za kabát přitáhl těsně k sobě, ukázal varovně palcem k levému psacímu stolu a šeptal mi do ucha:
„Athanasie! Váš nebožtík otec byl mým nejlepším přítelem. Chci vás zachránit. Ale musíte mi říci o hraběnce všechno. - Slyšíte: všechno!"
Nechápal jsem, co to má znamenat.
„Co tím chcete říci, že mě chcete zachránit?" zeptal jsem se hlasitě.
Koňská noha rozzlobeně zadupala. Obličej policejního rady zpopelavěl nenávistí. Vyhrnul ret. Čekal. - Věděl jsem, že vzápětí vybafne (jeho překvapovací systém mi připomínal Wassertruma), a čekal jsem taky - a viděl, jak se za levým psacím pultem číhavě vynořil kozí obličej, vlastník koňské nohy - a vtom na mě policejní rada pronikavě vyštěkl: „Vrahu!"
Ztratil jsem úžasem řeč.
Kozí obličej se rozladěně stáhl zase zpátky za svůj pult.
Také pan policejní rada se zdál být dost zklamán mým klidem, obratně však zamaskoval své rozpaky tím, že přitáhl židli a vyzval mě, abych si sedl.
„Vy se tedy, pane Pernathe, zpěčujete poskytnout mi žádané informace o hraběnce?"
„Nemohu je poskytnout, pane policejní rado, alespoň ne v tom smyslu, jak si to vy představujete. Předně neznám nikoho jménem Savioli, a pak jsem skálopevně přesvědčen, že to je pomluva, když se o hraběnce povídá, že je svému manželovi nevěrná."
Jste ochoten to odpřisáhnout?"
Vyrazilo mi to dech. „Ano! Kdykoliv."
„Dobře. Hm."
Nastala delší pauza, zatímco policejní rada zřejmě usilovně přemýšlel.
Když se na mě znovu podíval, ležel na jeho pitvorném obličeji komediantský výraz bolestínství. Bezděky jsem musel myslit na Charouska, když rada začal hlasem dušeným slzami:
„Mně to přece můžete říci, Athanasie - mně, starému příteli vašeho otce - mně, jenž vás choval v náručí -" stěží jsem potlačil smích: byl sotva o deset let starší než já, „že to tak bylo, Athanasie, že to bylo v sebeobraně?"
Znovu se objevil kozí obličej.
„Co bylo v sebeobraně?" ptal jsem se nechápavě.
„No to s tím - - - Zottmannem!" křičel mi policejní rada do obličeje to jméno.
Zasáhlo mě jako dýka: Zottmann! Hodinky! Na nich přece bylo vyryto jméno Zottmann.
Cítil jsem, jak se mi hrne krev k srdci: Ten ničema Wassertrum mi dal ony hodinky, aby na mě svalil podezření.
Policejní rada okamžitě odhodil masku, vycenil zuby a přivřel oči.
„Přiznáváte se tedy k vraždě, Pernathe?"
„To všechno je omyl, hrozný omyl! Proboha, vyslechněte mě! Mohu vám to vysvětlit, pane policejní rado - - -!" křičel

jsem.
Jestli mi teď povíte všechno o hraběnce," přerušil mě rychle: „Upozorňuji vás: polepšíte si tím."
„Nemohu říci víc, než co jsem řekl. Hraběnka je nevinná."
Stiskl zuby a obrátil se ke kozímu obličeji:
„Pište: - Tedy, Pernath se přiznává k vraždě pojišťovacího úředníka Zottmanna."
Popadla mě neovladatelná zuřivost.
„Vy svině policajtská," zařval jsem, „co si to dovolujete?!"
Hledal jsem nějaký těžký předmět.
V následujícím okamžiku mě chytli dva strážníci a dali mi želízka.
Policejní rada se teď naparoval jako kohout na hnojišti:
„A co ty hodinky?" - najednou měl v ruce zprohýbané hodinky - „Žil ještě ten nešťastný Zottmann, když jste ho olupoval, nebo byl už po smrti?"
Už jsem se úplně uklidnil a jasným hlasem uvedl do protokolu:
„Hodinky mi dnes dopoledne daroval vetešník Aaron Wassertrum."
Všichni se hýkavě rozřehonili a viděl jsem, jak koňská noha a plstěná bačkora pod psacím stolem předvádějí společně taneček radosti.
- - - - - - - - - -

M U K A
Se spoutanýma rukama, za sebou žandára s nasazeným bodákem, tak jsem musel jít večerně osvětlenými ulicemi.
Uličníci s jekotem táhli v houfu vpravo i vlevo s námi, ženské honem otvíraly okna, hrozily vařečkami a nadávaly za mnou.
Už z dálky jsem viděl blížit se masivní kamennou krychli soudní budovy s nápisem ve štítu:

Trestající Spravedlnost je záštitou všech poctivých.

Pak mě pohltila obrovská vrata a za nimi ponurá místnost, kde to páchlo kuchyní.
Muž s plnovousem, s šavlí, v úředním kabátě a v čepici, nohy v dlouhých, kolem kotníků podvázaných podvlékačkách a bez bot vstal, odložil kávový mlýnek, který držel mezi koleny, a poručil mi, abych se svlékl.
Pak mi prošacoval kapsy, vytáhl všecko, co v nich našel, a zeptal se mě, jestli nemám - štěnice.
Když jsem to popřel, stáhl mi s rukou prsteny a řekl, že je dobře a že se smím zase obléknout.
Vedli mě několik poschodí nahoru, dlouhými chodbami, v nichž porůznu stály v okenních výklencích velké šedivé bedny s visacími zámky.
Železné dveře se závorami a malými zamřížovanými okénky se táhly v nekonečné řadě podél zdi. Nad každým okénkem hořelo plynové světlo.
Obrovský, vojensky vyhlížející vězeňský dozorce - po dlouhých hodinách první poctivý obličej - otevřel jedny z těch dveří a vstrčil mě do tmavého otvoru připomínajícího skříň, kde to ďábelsky páchlo, a zamkl za mnou.
Stál jsem v úplné tmě a orientoval se jen po hmatu.
Kolenem jsem vrazil do plechového kbelíku.
Konečně jsem nahmatal kliku - prostor byl tak úzký, že jsem se stěží mohl otočit. - Stál jsem - v cele.
Dvě a dvě pryčny se slamníky u zdí.
Mezi nimi chodbička sotva krok široká.
Čtvereční metr zamřížovaného okna vysoko nahoře v protilehlé stěně vpouštěl matné světlo nočního nebe.
Nesnesitelné horko a vzduch zamořený puchem starých šatů naplňovaly prostor.
Když si mé oči zvykly na šero, viděl jsem, že na těch pryčnách - čtvrtá byla prázdná - seděli lidé v šedivém trestaneckém oděvu: lokty opřené o kolena, tváře zabořené do dlaní.
Nikdo nepromluvil ani slovo.
Posadil jsem se na prázdnou postel a čekal. Čekal. Čekal.
Hodinu.
Dvě - tři hodiny!
Kdykoliv se mi zdálo, že slyším venku kroky, vyskočil jsem:
Už, už jdou pro mě, aby mě odvedli k vyšetřujícímu soudci.
Pokaždé jsem byl zklamán. Vždycky znovu se kroky vzdálily chodbou.
Rozepnul jsem si límec - zdálo se mi, že se udusím.
Slyšel jsem, jak jeden vězeň po druhém uléhá se vzdycháním na pryčny.
„Nedá se to nahoře otevřít?" zeptal jsem se už skoro zoufalý hlasitě do tmy.
Skoro jsem se lekl vlastního hlasu.
„Nejde to," zazněla mrzutá odpověď z jednoho ze slamníků naproti.
Přestal jsem hmatat rukou podél zdi: bylo na ní upevněno prkno ve výši prsou - - - na něm dva džbány na vodu - - - a úlomky chlebových kůrek.
Namáhavě jsem se vyšplhal nahoru, držel se tyčí mříže a tiskl obličej ke skulinám v okně, abych se aspoň trochu nadýchal čerstvého vzduchu.
- - - - - - - - - -
Stál jsem tak, až se mi roztřásla kolena. Hleděl jsem do jednotvárné, šedočerné noční mlhy.

Chladné železné tyče byly zapocené.
Už musela být brzo půlnoc.
Za sebou jsem slyšel chrápání. Jenom jeden zřejmě nemohl usnout: házel se na slámě sem a tam a občas polohlasně zasténal.
Přijde vůbec někdy ráno? Teď! Bily hodiny.
Počítal jsem třesoucími se rty.
Jeden, dva, tři! - zaplať pánbu, už jenom pár hodin a pak už musí svítat. Hodiny bily dál:
Čtyři? Pět? - Na čele mi vystoupil pot. - Šest! - Sedm - - - bylo jedenáct hodin.
Minula teprve hodina od doby, kdy jsem posledně poslouchal údery.
- - - - - - - - - -
Pomalu jsem si v hlavě rovnal myšlenky:
Wassertrum mi vnutil hodinky hledaného Zottmanna, aby svedl podezření z vraždy na mě. - Musel tedy být sám vrahem; jak by se jinak dostal k hodinkám? Kdyby někdy našel Zottmannovu mrtvolu a teprve pak ji okradl, určitě by se přihlásil o tisíc zlatých odměny, která byla za nalezení zmizelého Zottmanna úředně vypsána. - To ale nebylo možné: vyhlášky stále ještě visely na rozích, jak jsem si během cesty do vězení dobře povšiml.
Že mě udal vetešník, to bylo jasné.
A také není pochyb, že jsou s policejním radou jedna ruka, přinejmenším pokud jde o Angelinu. K čemu by mě jinak vyslýchali kvůli Saviolimu?
Na druhé strne z toho vyplývalo, že Wassertrum ještě neměl Angelininy dopisy v ruce.
Přemýšlel jsem - - -
Najednou mi vyvstalo všechno před očima se strašlivou zřetelnosti, skoro jako bych u toho sám byl.
Ano, mohlo to být jenom takhle: Když Wassertrum prohrabával spolu se svým policejním komplicem můj byt, vzal si tajně mou železnou kazetu, v níž tušil důkazy - nemohl ji hned otevřít, protože klíče mám u sebe, a snad právě teď - ji ve svém doupěti páčil.
V šíleném zoufalství jsem lomcoval železnými mřížemi v duchu jsem viděl před sebou Wassertruma, jak se hrabe v Angelinių dopisech - - -
Kdybych jen mohl vyrozumět Charouska, aby aspoň Savioliho varoval včas!
Na okamžik jsem se upnul k naději, že se zpráva o mém zatčení už musela jako blesk rozšířit po židovském městě, a doufal jsem v Charouska jako v anděla strážného. Na jeho ďábelskou mazanost byl vetešník krátký. „Popadnu ho za krk přesně v ten okamžik, kdy bude chtít zničit dr. Savioliho," řekl přece Charousek. V příští minutě jsem to všecko zase zavrhl a zmocnil se mne divoký strach: co když přišel Charousek pozdě?
Pak byla Angelina ztracena - - -
Rozkousal jsem si rty do krve a rozdrásal si hruď z lítosti, že jsem dopisy tenkrát hned nespálil; přísahal jsem si, že sprovodím Wassertruma ze světa ještě v tu hodinu, kdy budu zase volný.
Jestli umřu vlastní rukou nebo na šibenici - co mi na tom záleželo!
Že mi vyšetřující soudce uvěří, když mu ten příběh s hodinkami náležitě vylíčím, když mu povím o Wassertrumových hrozbách -, o tom jsem nezapochyboval ani na okamžik Zcela určitě mě už zítra pustí: nebo aspoň dá soud zatknout pro podezření z vraždy i Wassertruma.
Počítal jsem hodiny a modlil se, ať ubíhají rychleji; civěl jsem ven do černavé mlhy.
Po nekonečně dlouhé době se přece jen začalo rozednívat; nejdřív jako tmavá skvrna, pak stále zřetelněji, vynořovala se z mlhy veliká měděná tvář: ciferník starých věžních hodin. Ale ručičky chyběly - nová muka.
Pak bilo pět hodin.
Slyšel jsem, že se věžňové probudili, zívali a bavili se mezi sebou česky.
Jeden hlas mi připadal povědomý, otočil jsem se, slezl z prkna a - uviděl poďobaného Lojzu, jak sedí na pryčně proti mému lůžku a vyjeveně si mě prohlíží.
Druzí dva byli jacísi kumpáni s otrlými obličeji, kteří si mě pohrdavě měřili.
„Defraudant, co?" zeptal se jeden z nich polohlasem svého kamaráda a dloubl ho loktem.
Tázaný něco opovržlivě zabručel, hrabal se ve slamníku, vytáhl černý papír a položil jej na zem.
Pak vylil trochu vody ze džbánu na papír, klekl si a jako v zrcadle si nad papírem prsty sčesával vlasy do čela.
Potom s něžnou péčí papír osušil a zase jej schoval pod pryčnu.
„Pan Pernath, pan Pernath," mumlal si přitom Lojza ustavičně s vyvalenýma očima jako někdo, kdo spatřil strašidlo.
„Jak vidím, panstvo se zná," řekl ten nečesaný, který si toho všiml. Mluvil šroubovaným dialektem českého Vídeňáka a posměšně se mi uklonil: „Dovolte, abych se představil: Vosátka jest mé jméno. Černej Vosátka. - Žhářství," připojil pyšně hlasem o oktávu níž.
Učesaný uplivl mezi zuby, chvíli mě pohrdavě pozoroval, ukázal potom na sebe a lakonicky prohlásil.
„Vloupání."
Mlčel jsem.
„No a z čehopak podezřívaj vás, pane hrabě?" zeptal se Vídeňák po chvíli.
Chvilku jsem přemýšlel a potom jsem klidně řekl: „Z loupežné vraždy."
Překvapením vyskočili, posměšek v jejich tvářích ustoupil výrazu bezmezné úcty a oba volali jedněmi ústy: „Respekt, respekt!"
Když viděli, že si jich vůbec nevšímám, stáhli se do rohu a bavili se spolu šeptem.
Jen jednou vstal ten učesaný, mlčky mi vyzkoušel svaly na paži, vrátil se pak ke svému příteli a vrtěl přitom hlavou.
„Taky jste tady jako podezřelý z vraždy na Zottmannovi?" ptal jsem se nenápadně Lojzy.

Kývl. „Ano, už dlouho."
Opět minulo několik hodin.
Zavřel jsem oči a předstíral, že spím.
„Pane Pernathe, pane Pernathe!" zaslechl jsem najednou úplně potichu Lojzův hlas.
„Co je?" - - - dělal jsem, jako bych se probouzel.
„Pane Pernathe, prosím vás, odpusťte - prosím vás - prosím vás, nevíte, co dělá Rosina? - Je doma?" koktal ten chudák.
Bylo mi ho nekonečně líto, jak mi visel zanícenýma očima na rtech a v rozčilení křečovitě svíral ruce.
„Té se vede dobře. Je teď - je teď sklepnicí ve Starém Ungeltu," lhal jsem.
Viděl jsem, jak ulehčeně vydechl.
- - - - - - - - - -
Dva trestanci přinesli na prkně plechové misky s horkou vodou po vuřtech, tři postavili v cele; pak po několika hodinách znovu klapl zámek a dozorce mě vedl k vyšetřujícímu soudci.
Kolena se mi při chůzi po schodech nahoru a dolů třásla nedočkavostí.
„Myslíte, že je možné, abych byl ještě dnes propuštěn?" ptal jsem se stísněně dozorce.
Viděl jsem, jak soucitně potlačil úsměv. „Hm. Ještě dnes? Hm - božíčku, možné je přece všecko."
Zamrazilo mě.
Zase jsem viděl porcelánový štítek na dveřích a četl jméno

KARL VON LEISETRETER vyšetřující soudce

Zase holá místnost a dva psací pulty s metrovými nástavci.
Starý, vysoký muž s bílým, rozčísnutým plnovousem, v černém obleku, s červenými odulými rty a vrzavými botami.
„Vy jste pan Pernath?"
„Ano."
„Rytec kamejí?"
„Ano."
„Cela číslo sedmdesát?"
„Ano."
„Podezřelý z vraždy na Zottmannovi?"
„Prosím vás, pane vyšetřující soudce - -"
„Podezřelý z vraždy na Zottmannovi?"
„Pravděpodobně. Aspoň se to domnívám. Ale - -"
„Přiznal jste se?"
„Co mám přiznávat, pane vyšetřující soudce, jsem přece nevinný!"
„Přiznal jste se?"
„Ne."
„Pak na vás uvaluji vyšetřovací vazbu. - Dozorce, odveďte toho muže!"
„Prosím vás, tak mě přece vyslechněte, pane vyšetřující soudce - musím být bezpodmínečně ještě dnes doma. Musím si obstarat důležité záležitosti - -"
Za druhým psacím stolem někdo zamečel.
Pan baron se usmál.
„Dozorce, odveďte toho muže!"
- - - - - - - - - -
Míjel den za dnem, týden za týdnem a já jsem pořád ještě seděl ve vězení.
Každý den ve dvanáct hodin jsme směli dolů na vězeňský dvůr a směli jsme s ostatními trestanci a vězni ve vyšetřovací vazbě chodit vždy dva a dva čtyřicet minut do kruhu po mokré zemi.
Bylo zakázáno spolu mluvit.
Uprostřed dvora stál holý, odumírající strom, v jehož kůře byl zarostlý oválný obraz Matky boží.
Na zdi rostly ubohé keříky ptačího zobu s listy skoro černými od padajících sazí.
Kolem dokola mříže cel, z nichž občas vyhlédl popelavě šedý obličej s bezkrevnými rty.
A pak jsme museli zase nahoru do svých hrobek ke chlebu, vodě a vývaru z vuřtů, o sobotách k poloshnilé čočce.
K dalšímu výslechu jsem byl zatím povolán jen jednou:
Jestli prý mám na to svědky, když mi „pan" Wassertrum ty hodinky dával?
„Ano: pana Šemaju Hillela - - chci říci - ne (vzpomněl jsem si, že u toho nebyl) - - ale pana Charouska - ne, ten u toho taky nebyl."
„Zkrátka: nebyl u toho nikdo?"
„Ne, nikdo u toho nebyl, pane vyšetřující soudce."
Zase to mečení za psacím stolem a zase stejné:
„Odveďte toho muže, dozorce!" - - -
Moje starosti o Angelinu vystřídala tupá rezignace: doba, kdy jsem se musel o ni bát, už minula. Buď se Wassertrumův pomstychtivý plán už dávno zdařil, anebo Charousek stačil zasáhnout, řekl jsem si.
Zato starost o Mirjam mě teď dohánělа skoro k šílenství.
Představoval jsem si, jak čekala hodinu za hodinou na opakování zázraku - jak vybíhala z bytu už časně zrána, když chodil pekař, a jak třesoucíma se rukama prohledávala chléb - a jak možná o mne umírá strachy.

Často mě to v noci vybičovalo ze spánku, vylezl jsem pak vždycky na prkno a zíral nahoru k měděné tváři věžních hodin a užíral se přáním, aby moje myšlenky dolehly k Hillelovi a zakřičely mu do uší, že má Mirjam pomoci a že ji má vysvobodit z muk čekání na zázrak.
Pak jsem znovu padl na slámu a zadržoval dech, div se mi hruď nerozskočila - chtěl jsem přinutit obraz svého dvojníka, aby se zjevil přede mnou; poslal bych ho k ní jako útěchu.
A jednou se skutečně objevil u mého lůžka s písmeny Chabrat Zeher Aur Bocher na hrudi a já jsem málem vykřikl radostí, že teď bude zase všechno v pořádku. Propadl se však do země dřív, než jsem mu mohl rozkázat, aby se zjevil Mirjam.
- - - - - - - - - -
Že jsem nedostal od svých přátel ale vůbec žádnou zprávu!
Je snad zakázáno dostávat dopisy?" ptal jsem se svých spoluvězňů.
Nevěděli to.
Nikdy žádné nedostali - ovšem nikoho také neměli, kdo by jim mohl psát, řekli.
Dozorce slíbil, že se příležitostně zeptá.
Nehty jsem měl celé roztřepené od okusování, vlasy rozcuchané, protože nůžky, hřeben a kartáč tady neexistovaly.
Ani voda k mytí.
Skoro pořád jsem se potýkal s návaly zvracení, protože odvar z vuřtů byl osolen sodou místo obyčejnou solí - což byl vězeňský předpis, aby se „předcházelo projevům pohlavního pudu."
Čas míjel v šedé, strašlivé jednotvárnosti.
Točil se v kruhu jako mučicí kolo.
Přicházely okamžiky - zakusil je tu každý -, kdy některý z nás najednou vyskočil a hodiny pobíhal sem a tam jako divé zvíře, aby pak znovu bezvládně padl na pryčnu a znovu tupě čekal - čekal - čekal.
Když nastal večer, táhly štěnice po stěnách v houfech jako mravenci, a já se ptal udiveně sám sebe, proč mě ten chlap s šavlí a v podvlékačkách tak svědomitě zpovídal, jestli nemám hmyz?
Že by se na zemském soudu báli, aby nedošlo ke zkřížení rozdílných hmyzích ras?
Ve středu dopoledne přicházívala obvykle prasečí hlava se širákem a plandavými nohavicemi: vězeňský lékař dr. Rosenblatt se přesvědčoval, že všichni kypí zdravím.
A když si někdo stěžoval - lhostejno kdo a lhostejno na co - tak předepsal zinkovou mast k natírání prsou.
Jednou také přišel prezident zemského soudu - urostlý, navoněný lump z „lepší společnosti", který měl na obličeji napsány ty nejnižší neřesti, a díval se, jestli - je všechno v pořádku: „Esli se ještě pořád nikdo nevoběsil", jak to komentoval ten učesaný.
Pokročil jsem k němu, abych mu přednesl jistou prosbu. Jedním skokem byl za dozorcem a namířil na mě revolver. - Co že chci, zahulákal na mě.
Jestli mám poštu, ptal jsem se zdvořile. Místo odpovědi jsem dostal ránu do prsou od pana doktora Rosenblatta, který se dal vzápětí na úprk. Taky pan prezident se stáhl a posmíval se okénkem: že mám radši přiznat tu vraždu. Jinak že do smrti nedostanu jediný dopis.
- - - - - - - - - -
Už jsem si dávno zvykl na špatný vzduch a horko v cele. Teď jsem se pořád třásl zimou. Dokonce i když svítilo slunce.
Dva z vězňů už několikrát vyměnili, avšak já jsem si toho nevšímal. Tento týden přišel jeden kapesní zloděj a jeden silniční lupič, pak zase přivedli padělatele peněz nebo překupníka.
Co jsem zažil včera, dnes jsem už zapomněl.
Všechny vnější události bledly před trýznivou starostí o Mirjam.
Jen jediný zážitek se mi vštípil hlouběji - občas mě ve zkreslené podobě pronásledoval až do snu.
Stál jsem na prkně u stěny, abych se díval na nebe.
Najednou jsem ucítil, jak mě do stehna píchá nějaký špičatý předmět, a když jsem jej začal hledat, zjistil jsem, že to byl pilník, který se mi kapsou provrtal mezi látku a podšívku kabátu. Musel tam být už dlouho, jinak by ho ten muž při prohlídce určitě našel.
Vytáhl jsem jej a nedbale hodil na slamník.
Když jsem potom slezl z prkna, byl pilník pryč. Ani minutu jsem nepochyboval, že ho mohl vzít jedině Lojza.
Za několik dní nato ho odvedli z naší cely a umístili jej o patro níž.
Není prý dovoleno, aby v jedné cele seděli dva vyšetřována podezřelí z téhož zločinu, jako třeba Lojza a já, řekl dozorce.
Z celého srdce jsem si přál, aby se tomu chudákovi podařilo pomocí pilníku dostat ven.

KVĚTEN

Na mou otázku, kolikátého je - slunce hřálo jako v létě a unavený strom na dvoře vyhnal několik pupenců -, dozorce nejdřív mlčel, pak mi ale pošeptal, že je patnáctého května. Vlastně to nesmí říkat, protože je zakázáno mluvit s vězni - a zvlášť ti, kteří se ještě nepřiznali, mají být ponecháni ohledně času v nejistotě. Tři plné měsíce jsem už tedy byl ve vězení a pořád žádná zpráva zvenku!
- - - - - - - - - -
Když se setmělo, pronikaly tiché tóny klavíru zamřížovaným oknem, které teď za teplých dnů bylo otevřené.
To hraje dcera vrátného, řekl mi jeden trestanec.
Dnem i nocí jsem snil o Mirjam.

Jak se jí asi daří?
Někdy se mne zmocnil uklidňující pocit, jako by moje myšlenky pronikly až k ní a stály u její postele, zatímco spala, a položily jí utěšující ruku na spánky.
Pak zase, ve chvílích beznaděje, když odváděli jednoho z mých spoluvězňů za druhým k výslechu - jenom mne ne -, škrtila mě tupá obava, že Mirjam je už možná dávno mrtvá.
Ptával jsem se osudu, jestli ještě žije, jestli je zdravá nebo nemocná, a odpověď mi měla dát hrstka odpočítávaných stébel, která jsem k tomu účelu vytrhával ze slamníku.
Skoro pokaždé to „vyšlo špatně", a já pátral v nitru po záblesku do budoucnosti - a pokoušel jsem se zdánlivě odlehlou otázkou přelstít svou duši, která přede mnou toto tajemství skrývala, jestli ještě vůbec někdy přijde den, kdy budu veselý a budu se umět zase smát.
V takových případech orákulum vždycky přisvědčilo, byl jsem pak hodinu šťastný a spokojený.
Jako květina, která v skrytu vyráží a roste, tak se ve mně zvolna rodila nevysvětlitelná, hluboká láska k Mirjam; dnes jsem nedovedl pochopit, že jsem dřív mohl tak často s ní sedět a mluvit a neuvědomovat si svou lásku.
Rozechvělé přání, aby i ona na mě myslela se stejnými pocity, se často v takových okamžicích vystupňovalo skoro až k tušení jistoty. A když jsem pak uslyšel na chodbě kroky, málem jsem se bál, že jdou pro mě a že mě propustí a můj sen že roztrhá hrubá skutečnost vnějšího světa. Za dlouhou dobu vazby se mi tak zbystřil sluch, že jsem vnímal i nejtišší zvuky.
Pokaždé před setměním jsem slyšel v dálce hrčení kočáru a lámal jsem si hlavu, kdo v něm může sedět.
Bylo něco podivně cizího v myšlence, že venku jsou lidé, kteří smějí dělat, co chtějí, kteří se smějí volně pohybovat, jít tam či onam, a že to nepociťují jako nepopsatelnou radost.
Že bych také já byl jednou tak šťastný, abych se směl procházet sluncem ozářenými ulicemi - to jsem si už ani nedokázal představit.
Den, kdy jsem držel Angelinu v náručí, jako by patřil k nějakému dávno uplynulému životu - vzpomínal jsem na něj s onou tichou melancholií, jaká ovane člověka, když otevře knihu a najde v ní uschlou květinu, kterou kdysi dávno nosila milovaná jeho mládí.
Jestlipak ještě sedával starý Cvach každý večer s Vrieslanderem a Prokopem v „Ungeltu" a pletl mozek vychrtlé Eulálii?
Ne, přece byl květen: doba, kdy Cvach táhl se svými loutkami po venkovských městečkách a hrál na zelených loukách před městskými branami o rytíři Modrovousovi.
- - - - - - - - - -
Seděl jsem sám v cele. - Vosátka, ten žhář, už přes týden můj jediný společník, byl před několika hodinami odveden k vyšetřujícímu soudci.
Tentokrát trval jeho výslech nějak moc dlouho.
Teď. Na dveřích zachrastila železná závora. A Vosátka se vřítil dovnitř s rozjásaným obličejem, hodil na pryčnu klubko šatů a začal se fantastickou rychlostí převlékat.
Trestanecký oblek házel kus po kuse s kletbou na zem.
„Nic mi nemohli dokázat, holomci. - Žhářství! Jó, tůdle!" - ukazováčkem si stáhl spodní víčko. „Na černýho Vosátku jsou krátký. - Byl to vítr, řek jsem.
A držel se toho fest. Ať si ho zašijou, když ho čapnou - pana Větra. - No servus dnes večer! - Já to roztočím. U Lojzíčka." - Rozpřáhl ruce a tancoval dupáka. - Jen jéédnou v životě kvéé - té máj." Narazil si na lebku jakousi hučku se sojčím pírkem. Jo, správně, to vás bude interesírovat, pane hrabě: víte, co je novýho? Ten váš kamarád, Lojza, je fuč! Právě jsem se to dozvěděl u těch holomků nahoře. Už minulej měsíc - kolem posledního - frnkl a už je - fuít," - prsty klepl na hřbet ruky - „za horama."
Aha, pilník, pomyslel jsem si a usmál se.
„Tak teď koukejte, pane hrabě," žhář mi kamarádsky podal ruku, „ať už taky brzo vypadnete. - A kdybyste byl někdy na suchu, jenom se ptejte u Lojzíčka po černým Vosátkovi. - Tam mě zná každá holka. Jasný? - Tak servus, pane hrabě. Bylo mi ctí."
Ještě stál ve dveřích a už sem dozorce strkal nového vyšetřovance.
Okamžitě jsem v něm poznal toho obejdu s vojenskou čepicí, který tenkrát v dešti stál vedle mě v průjezdu v Hampejské ulici. Radostné překvapení! Snad bude něco vědět o Hillelovi a Cvachovi a o všech ostatních?
Chtěl jsem ho hned zasypat otázkami, ale k mému největšímu údivu položil s tajuplným výrazem prst na ústa a naznačil mi, že mám mlčet.
Teprve když byly dveře zvenku zamčeny a krok dozorce dozněl v chodbě, oživl.
Srdce mi tlouklo rozčilením.
Co to mělo znamenat?
Znal mě, chtěl něco ode mne?
První, co obejda udělal, bylo, že se posadil a stáhl si levou botu.
Pak zuby vytáhl malý kolíček z podpatku, vyňal z dutiny malé, zahnuté želízko, odtrhl podrážku, která byla zjevně jen volně připevněna, a podal mi obé s pyšným výrazem.
To všechno velkou rychlostí, a aniž by vůbec vzal na vědomí moje rozčilené otázky.
„Tak! A pěkný pozdravení vod pana Charouska."
Byl jsem tak překvapen, že jsem ze sebe nedostal slovo.
„To želízko potom vezmete a rozříznete podrážku - v noci. Anebo až nikdo nebude koukat. - Vona je totiž vevnitř dutá," vysvětloval obejda s převahou, „a uvnitř najdete psaníčko vod pana Charouska."
Z přemíry radosti jsem padl pobudovi kolem krku a z očí mi vytryskly slzy.

Jemně se bránil a řekl vyčítavě:
„Musíte se víc vovládat, pane von Pernath! Nesmíme ztratit ani minutu:
Každej moment to může prasknout, že jsem ve špatný cele. Franta a já jsme si totiž vyčenžovali dole u portýra čísla."
Asi jsem se pěkně hloupě zatvářil, protože pobuda pokračoval:
„Dyž nerozumíte, to nic nedělá. Zkrátka: jsem tady a basta!"
„Řekněte mi přece," skočil jsem mu do řeči, „řekněte mi přece, pane - - pane - - -"
„Véna," pomohl mi pobuda, „menuju se Krásnej Véna."
„Řekněte mi, Véno, co dělá archivář Hillel a jak se daří jeho dceři?"
„Na to teď néni čas," přerušil mě Krásný Véna netrpělivě. „Můžou mě každým momentem vocuď vyrazit. - Tedy: Jsem tu, protože jsem extra přiznal jeden pokus vo vloupání - - „
„Co? Vy jste spáchal loupež jenom kvůli mně, abyste se sem dostal, Véno?" ptal jsem se zděšeně.
Pobuda vrtěl opovržlivě hlavou: „Kdybych se vopravdu pokoušel vo vloupání, tak bych ho přeci nepřiznal. Co si to vo mně myslíte?!"
Pomalu mi svítalo. Ten dobrák použil lsti, aby mi sem do vězení propašoval Charouskův dopis.
„Tak; a nejprv" - udělal nejvýš důležitý obličej - „vás musím naučit ebilebsiji."
„Co?"
„Ebilebsiji! - Dávejte majzla a všecko si přesně pamatujte! - Tak se koukněte. Nejdřív se v hubě nadělaj sliny" - nafoukl tváře a pohyboval jimi jako někdo, kdo si vyplachuje ústa - „tim se udělá pěna u huby, takhle" - předvedl i to. S odpornou přirozeností. „Pak se zkroutěj palce do dlaní. - Pak se koulí vočima" - strašlivě zašilhal - „a pak - todle je kapánek vobtížnější - se krátce zařve. Koukejte, takhle: Bö - bö - bö, a současně se upadne." Padl na zem jak dlouhý tak široký, až se všechno zatřáslo, a řekl při vstávání:
„Tohle je přirozená ebilebsije, jak nás ji v Bataliónu naučil dr. Hulbert, dej mu pánbu lehký vodpočinutí."
„Ano, ano, podobnost je opravdu velká," připustil jsem, jenom, k čemu to všecko?"
„Protože se nejdřív musíte dostat z týdle cely!" vysvětlil Krásný Véna.
„Doktor Rosenblatt je korunovanej vůl, to je známý. Kdyby třeba jeden už ani hlavu neměl, tak Rosenblatt bude furt mlít: Ten muž je zdravej jako rybička! -
Jenom z ebilebsije má děsnej vítr. Když to jeden dobře udělá - v momentě je v cele pro nemocný. A tam vocuď pláchnout je hračka" - tvářil se nesmírně tajuplně - „vokenní mříže jsou tam totiž přepilovaný a jenom tak trochu daný dohromady. - To je tajemství Bataliónu! - Stačí dávat pořádnýho bacha pár nocí a dyž zahlídnete před voknama smyčku spouštěnou se střechy, sundáte tiše mříž, stržíte ramena do smyčky a my vás vytáhnem na střechu a na druhý straně spustíme na ulici. - Basta."
„Proč bych měl prchat z vězení?" namítl jsem nesměle, Já jsem přece nevinen."
„To přece néni žádnej důvod, abyste nemoh zdrhnout!" vyvrátil mou námitku Krásný Véna a údivem vykulil oči.
Musil jsem vynaložit celou svou výmluvnost, abych mu rozmluvil ten odvážný plán, který - jak řekl - byl výsledkem usnesení Bataliónu.
Že jsem odmítal tento „dar z nebes" a chtěl radši čekat, až budu řádně propuštěn, to vůbec nechápal.
„Ale přesto vám a vašim kamarádům ze srdce děkuji," řekl jsem dojatě a stiskl mu ruku. „Až ta těžká doba bude pryč, ujišťuji vás, že ze všeho nejdřív se vám všem řádně odvděčím."
„Néni třeba," odmítl Véna přátelsky. Jestli zaplatíte nějaký to pivisko, tak to vděčně přijmem, ale jinak nic. Pan Charousek, co teď vede u Bataliónu kasu, už nám pověděl, jakej jste skrytej dobrodinec. Chcete mu něco vzkázat, až mě za pár dní pustěj?"
„Ano, prosím vás," vpadl jsem rychle, „vyřiďte mu, aby šel k Hillelovi a řekl mu, že jsem si dělal velké starosti o zdraví jeho dcery Mirjam. Ať ji pan Hillel nespouští z očí. - Budete si to jméno pamatovat? Hillel!"
„Hirel?"
„Ne: Hillel."
„Hiler?"
„Ne. Hi-llel."
Véna si na tom jméně skoro zlomil jazyk, ale nakonec ho s divokými grimasami přece jen zvládl.
„A pak ještě něco: Jestli by se pan Charousek - moc ho o to prosím - neujal jedné vznešené dámy, pokud bude moci. On už bude vědět, o koho se jedná."
„Vy asi myslíte tu hraběcí mršku, co měla techtle mechtle s tím Němcem - s dr. Sapoli? - No ta se dala rozvíst a je s dítětem a s tím Sapoli fuč."
„Víte to určitě?"
Cítil jsem, že se mi třese hlas. Ať mě to sebevíc kvůli Angelině potěšilo - přesto se mi stáhlo srdce.
Tolik starostí jsem si o ni dělal, a teď - - - jsem byl zapomenut.
Snad si myslela, že jsem skutečně loupežný vrah.
Do hrdla mi stoupla hořká pachuť.
Pobuda zřejmě uhodl - s jemnocitem, jenž je kupodivu vlastní nejzchátralejším lidem v záležitostech, které se točí kolem lásky - jak mi asi bylo, neboť se plaše díval někam stranou a nic neodpověděl.
„Nevíte snad náhodou, jak se daří dceři pana Hillela, slečně Mirjam? Znáte ji?" ptal jsem se stísněně.
„Mirjam? Mirjam?" - Véna svraštil tvář do přemýšlivých vrásek.
„Mirjam? - chodí častějc k Lojzíčkovi?"
Proti své vůli jsem se musel usmát. „Ne. Určitě ne."
„Tak to ji potom neznám," řekl suše Véna.

Chvíli jsme mlčeli.
Snad o ní bude něco v tom dopise, doufal jsem.
„Že Wassertruma vzal čert," začal najednou Véna znovu, „to jste už slyšel?"
Zděšeně jsem vyskočil.
„No jo." - Vašek si ukázal na krk. „Šmik, šmik! Řeknu vám, bylo to hnusný. Když vypáčili krám, protože ho nebylo už několik dní vidět, byl jsem samozřejmě první vevnitř; - jak taky ne! - A von tam seděl, Wassertrum, ve špinavým křesle, prsa plný krve a voči jako ze skla. - - - Víte, se mnou hned tak něco nehne, ale bylo mi z toho pěkně šoufl, to vám řeknu. Už jsem myslel, že tam sebou seknu. Furt a furt jsem si musel vopakovat: Véno, říkal jsem si, Véno, buď klidnej, dyť to je jenom mrtvěj žid. - Měl v krku pilník a v krámě bylo všechno dokola zpřeházený. - Samozřejmě loupežná vražda."
Pilník! Pilník! Cítil jsem, jak mi hrůzou stydne krev. - Pilník! Tak přece jen našel svou cestu!
„A vim taky, kdo to byl," pokračoval po odmlce Véna polohlasem. „Nikdo jinej, to vám povídám, než ten poďobanej Lojza. - Našel jsem totiž v krámě na podlaze jeho kapesní nůž a rychle jsem ho schoval, aby na to nepřišli chlupatý. - Dostal se do krámu podzemní chodbou - - -" Najednou přestal mluvit a několik vteřin napjatě poslouchal. Pak sebou hodil na pryčnu a začal ďábelsky chrápat.
Hned nato zarachotil zámek, do cely vstoupil dozorce a podezřívavě si mne měřil.
Zatvářil jsem se nezúčastněně, Véna nebyl skoro k probuzení.
Teprve po mnoha štulcích se za velkého zívání zvedl a opilý spánkem vyklopýtal ven, sledován dozorcem.
- - - - - - - - - -
Rozčilením jako v horečce jsem rozevřel Charouskův dopis a četl:

12. května
„Můj milý, nešťastný příteli a dobrodinče!
Týden za týdnem jsem čekal, že vás snad konečně pustí. Podnikl jsem všechny možné kroky, abych shromáždil důkazy ve váš prospěch, ale nic jsem nenašel.
Prosil jsem vyšetřujícího soudce, aby jednání urychlil, ale pokaždé mi odpověděl, že nemůže nic dělat - že je to věc prokuratury a ne jeho.
To víte, úřední šiml!
Právě teď, před hodinou, se mi ale přece jenom podařilo něco, od čeho si slibuji nejlepší výsledek: dozvěděl jsem se, že Jaromír prodal Wassertrumovi zlaté kapesní hodinky, které našel po Lojzově zatčení v jeho posteli.
U Lojzíčka, kam jak víte chodí také tajní, se povídá, že hodinky údajně zavražděného Zottmanna - jeho mrtvola je ostatně dodnes nezvěstná - našli jako corpus delicti u vás. - To ostatní jsem si už složil dohromady: Wassertrum et cetera!
Hned jsem si vzal Jaromíra na paškál, dal jsem mu tisíc zlatých -"
Ruka s dopisem mi klesla a do očí se mi nahrnuly slzy radosti: tu sumu mohla dát Charouskovi jenom Angelina. Ani Cvach, ani Prokop ani Vrieslander tolik peněz neměli. Tak na mě přece jenom nezapomněla! - Četl jsem dál:
„- dal jsem mu tisíc zlatých a slíbil další dva, když se mnou půjde hned na policii a přizná, že hodinky vzal svému bratrovi a prodal.
To všechno se ale stane, když už bude dopis pro vás Vénovým prostřednictvím na cestě. Je málo času.
Ale buďte si jist: stane se to. Ještě dnes. Ručím vám za to.
Nepochybuji ani v nejmenším, že tu vraždu spáchal Lojza a že hodinky patří Zottmannovi.
Kdyby to proti očekávání bylo přece jen jinak - pak stejně Jaromír ví, jak se má chovat: - v každém případě prohlásí, že to jsou ty hodinky, které byly nalezeny u vás.
Tak vyčkejte a nezoufejte! Den, kdy budete opět na svobodě, je snad už blízko.
Dočkám se chvíle, kdy se setkáme?

Nevím.
Skoro bych řekl: nevěřím tomu, protože se mnou to jde rychle z kopce, a musím si dávat pozor, aby mě nepřekvapila poslední hodinka.
Ale jedno si pamatujte: určitě se shledáme.
I když ne v tomto životě a ani ne jako mrtví na onom světě, pak přece toho dne, až zanikne čas - kdy, jak stojí v bibli, PÁN vyvrhne ze svých úst ty, kdož byli vlažní, ani horcí ani studení.
Nedivte se, že tak mluvím! Nikdy jsem s vámi o tom nehovořil, a když jste se jednou zmínil o kabale, vyhnul jsem se odpovědi, ale - vím, co vím.
Snad rozumíte, co mám na mysli, a když ne, vymažte ze své paměti všechno - prosím vás - co jsem řekl. - - Jednou, v deliriu, se mi zdálo - že vidím na vašich prsou znamení. - Ale snad se mi to jen zdálo.
Jestli mi opravdu nemůžete rozumět, myslete si, že jsem měl jisté poznatky - vnitřní! - skoro už od dětství, které mě vedly podivnou cestou; poznatky, které se nekryjí s tím, co učí lékařská věda, anebo co zaplať bůh ještě neví a doufejme taky nikdy nebude vědět.
Ale já jsem se nedal obalamutit vědou, jejímž nejvyšším cílem je vyparádit ‚čekárnu', kterou by stejně bylo nejlepší zbourat.
Ale dosti o tom.
Chci vám vyprávět, co se mezitím odehrálo:
Koncem dubna byl už Wassertrum tak daleko, že moje sugesce začala působit.
Poznal jsem to podle toho, že na ulici pořád gestikuloval a mluvil nahlas sám se sebou.

Něco takového je neomylným znamením, že se lidské myšlenky houfují, aby se vrhly na svého pána.
Potom si koupil zápisník a dělal si poznámky.
On psal!
On psal! K smíchu! On psal.
A pak šel k notáři. Dole před domem jsem věděl, co dělá on nahoře: - psal závěť.
Že mne určí jako dědice, to mě tedy nenapadlo. Kdyby mě to bylo napadlo, tak bych asi z radosti dostal tanec svatého Víta.
Určil mne za dědice, protože prý jsem jediný na světě, na kterém může ještě něco odčinit, jak věřil. Jeho svědomí ho přelstilo.
Snad se také kojil naději, že mu budu žehnat, až se po jeho smrti stanu jeho velkomyslností milionářem, a že zruším kletbu, kterou si musel ve vaší světnici vyposlechnout z mých úst.
Moje sugesce tedy působila trojnásobně.
Šílená legrace, že on tedy přece jen v skrytu věřil na odplatu na onom světě, a přitom si to celý život usilovně vymlouval.
Ale tak je tomu vždycky u těch největších chytráků; poznáte to už z jejich nepříčetné zuřivosti, když se jim to řekne do obličeje. Mají pocit, že jsou přistiženi. - Od okamžiku, kdy se Wassertrum vrátil od notáře, jsem ho už nespustil z očí.
Za nocí jsem poslouchal u dřevěného pažení jeho krámku, protože rozhodnutí mohlo padnout každou hodinu.
Myslím, že bych i skrz zeď uslyšel mlaskavý zvuk zátky, kdyby Wassertrum otvíral lahvičku s jedem.
Chyběla snad už jen hodina a mé životní dílo by bylo dovršeno.
A tehdy zasáhl kdosi nepovolaný a zavraždil ho. Pilníkem.
Ať vám další podobnosti poví Véna, mně by bylo příliš hořko, kdybych to všechno musel vypisovat.
Říkejte si tomu třeba pověrčivost - ale když jsem viděl, že byla prolita krev - v krámku bylo skoro všechno zakrvácené -, připadalo mi, že mi jeho duše unikla.
Něco ve mně - jemný, neomylný instinkt - mi říká, že to není totéž, jestli člověk zemře cizí nebo vlastní rukou: kdyby Wassertrum musel vzít svou krev s sebou do hrobu, teprve pak by bylo moje poslání splněno. - Když se to však odehrálo jinak, cítím se jako vyvržený, jako nástroj, který v ruce anděla smrti nebyl shledán hodným.
Ale nechci se bouřit. Moje nenávist je z těch, které jdou až za hrob; mám přece ještě vlastní krev, a tu mohu prolít, jak se mi zlíbí, aby následovala jeho krev krok za krokem do říše stínů -.
Od té doby, co zahrabali Wassertruma, sedávám denně u něho na hřbitově a naslouchám svému nitru, co mám dělat.
Myslím, že to už vím, ale chci ještě počkat, až bude vnitřní hlas ve mně jasný jako horský pramen. - My lidé jsme nečistí, a často je zapotřebí dlouhého postu a bdění, než porozumíme šepotu své duše.
Minulý týden mi od soudu úředně oznámili, že mě Wassertrum určil za univerzálního dědice.
Že z těch peněz pro sebe nevezmu ani krejcar, o tom vás jistě nemusím ujišťovat, pane Pernathe. - Dám si pozor, abych ‚mu' život ‚tam' nijak neulehčil!
Domy, které mu patřily, dám do dražby, předměty, kterých se dotkl, spálím, a všechno, co zbude v hotových penězích a cenných papírech, připadne z jedné třetiny vám.
Vidím vás v duchu, jak jste vyskočil a jak protestujete, ale mohu vás uklidnit. Co dostanete, je váš právoplatný majetek s úroky a úroky z úroků. Už dávno jsem věděl, že Wassertrum před lety připravil vašeho otce a vaši rodinu o všecko - teprve teď to mohu prokázat na základě dokumentů.
Druhá třetina bude rozdělena mezi dvanáct členů Batalionu, kteří ještě osobně znali dr. Hulberta. Chci, aby každý z nich zbohatl a získal přístup do pražské - ‚lepší společnosti'.
Poslední třetina bude patřit stejným dílem příštím sedmi loupežným vrahům v Čechách, kteří budou osvobozeni pro nedostatek důkazů.
Tím jsem povinován veřejnému pohoršení.
Tak. To by bylo asi všecko.
A teď, můj milý, milý příteli, žijte blaze a vzpomeňte si občas na svého upřímného a vděčného Inocence Charouska."

Hluboce otřesen jsem odložil dopis.
Nemohl jsem se těšit ze zprávy, že mám být už brzo zproštěn vazby.
Charousek! Nešťastný člověk! Staral se o mne jako bratr. Jen proto, že jsem mu kdysi daroval sto zlatých. Kdybych mu aspoň ještě jednou mohl stisknout ruku!
Cítil jsem: měl pravdu; ten den už nikdy nepřijde.
Viděl jsem ho v duchu před sebou: jeho plápolající oči, souchotinářská ramena, vysoké ušlechtilé čelo.
Snad by všechno bylo jinak, kdyby do tohoto uschlého života zasáhla včas pomocná ruka.
Přečetl jsem si dopis ještě jednou.
Jak metodické bylo Charouskovo šílenství! Byl vůbec šílený?
Skoro jsem se styděl, že jsem si takovou myšlenku připustil třeba jen na okamžik.
Nebyly jeho narážky dost výmluvné? Byl to právě takový člověk jako Hillel, jako Mirjam, jako já sám; člověk, nad kterým získala nadvládu jeho vlastní duše - a která ho vedla divokými propastmi a roklinami života vzhůru k horským výšinám, kam nevkročila lidská noha.
Myslel celý život jen na vraždu. A nestál zde nakonec čistší než kterýkoli z těch, kteří chodí s ohrnutým nosem a předstírají, že jsou poslušni naučených přikázání neznámého mytického proroka?
Charousek dodržoval přikázání, které mu diktoval všemocný pud, a vůbec nemyslel na „odměnu" na tom či onom

světě.
Bylo to, co udělal, snad něco jiného než nejzbožnější splnění povinností v nejskrytějším významu toho slova?
„Zbabělý, záludný, násilnický, chorobný, problematická - zločinecká povaha" - úplně jsem slyšel, jak by ho posuzoval dav, kdyby si posvítil do jeho duše svými slepými lucernami z maštale - ten fanatický dav, který nikdy nepochopí, že jedovatý ocún je tisíckrát krásnější než užitečná pažitka.
- - - - - - - - - -
Znovu klapl zámek ve dveřích a já slyšel, že sem dovnitř strčili nějakého člověka. - Ani jsem se neotočil, tak silně na mě stále ještě působil dopis.
Nebylo v něm ani slovo o Angelině, nic o Hillelovi.
Jistě: Charousek musel psát v největším chvatu, bylo to vidět i na rukopise.
Nedostanu od něho další tajný dopis?
V skrytu jsem doufal v zítřejší den a čekal na společnou procházku vězňů na dvoře. - Tam by mi ještě nejspíš někdo z Batalionu mohl něco podstrčit.
Tichý hlas mě vytrhl z přemýšlení:
„Dovolil byste, pane, abych se vám představil? Jmenuji se Laponder. Amadeus Laponder."
Obrátil jsem se.
Přede mnou se uklonil malý, křehký, ještě poměrně mladý muž ve vybraném oděvu, jenom klobouk neměl, jako všichni vyšetřovanci.
Byl hladce oholen jako herec, a jeho velké, bledě zelené a lesknoucí se oči mandlového tvaru měly tu zvláštní vlastnost, že mě jakoby neviděly, přestože se dívaly přímo na mne. Ležela v nich jakási - nepřítomnost ducha.
Zamumlal jsem své jméno a taky jsem se uklonil. Chtěl jsem se zase odvrátit, nemohl jsem však dlouho odtrhnout oči od toho člověka, tak podivně na mě působil jeho pagodovitý úsměv - ten dojem vyvolávaly totiž jeho ustavičně vzhůru obrácené ústní koutky na jemně vykrojených rtech.
Se svou průhlednou pletí bez vrásek, dívčím úzkým nosem a něžnými chřípěmi vypadal skoro jako čínská soška Buddhy z růžového křemene.
Amadeus Laponder, Amadeus Laponder, opakoval jsem si pro sebe.
Co asi provedl?
- - - - - - - - - -

M Ě S Í C
„Už jste byl u výslechu?" zeptal jsem se po chvíli.
„Právě tamodtud přicházím. - Doufám, že vás zde nebudu muset dlouho obtěžovat," odpověděl mile pan Laponder.
Chudák, pomyslel jsem si, nemá tušení, co na vyšetřovance čeká.
Chtěl jsem ho na to postupně připravit:
„Člověk si pomalu na to tiché seděni docela zvykne, když pominou ty první, nejhorší dny."
Vděčně se zatvářil.
Odmlka.
„Trval výslech dlouho, pane Lapondere?"
Roztržitě se usmál:
„Ne. Jenom se mě ptali, jestli se přiznávám, a pak jsem musel podepsat protokol."
„Vy jste podepsal doznání?" ujelo mi.
„Zajisté."
Řekl to tak, jako by se to rozumělo samo sebou.
To nebude nic zlého, vyložil jsem si, když je tak klidný. Asi nějaká výzva na souboj nebo něco podobného.
Já jsem tady bohužel už tak dlouho, že mi to připadá jako celý lidský život"
- uklouzl mi povzdech a on měl okamžitě účastný výraz ve tváři. „Přál bych vám, pane Lapondere, abyste to nemusel prodělat. Mám ale dojem, že vy budete zase brzy na svobodě."
Jak se to vezme," odpověděl klidně, ale znělo to jako skrytý dvojsmysl.
„Vy tomu nevěříte?" ptal jsem se úsměvem.
Zavrtěl hlavou.
Jak tomu mám rozumět? Co jste tak hrozného udělal? Odpusťte, že se vyptávám, pane Lapondere, to není ze zvědavosti - je to opravdu jenom účast."
Okamžik váhal a pak řekl, aniž hnul brvou:
„Vraždu z vilnosti."
Bylo mi, jako by mi dal ránu palicí do hlavy.
Odporem a hrůzou jsem ze sebe nemohl vydat hlásek.
Zřejmě si toho všiml a diskrétně se díval stranou, avšak ani nejmenší hnutí na jeho mechanicky se usmívajícím obličeji neprozradilo, že by se cítil uražen mým náhle změněným chováním.
Už jsme spolu nepromluvili ani slovo a dívali se mlčky mimo sebe.
Když jsem po setmění ulehl, následoval okamžitě mého příkladu. Svlékl se, pověsil pečlivě své šaty na hřebík na zdi, natáhl se, a jak se dalo usoudit podle jeho klidného, hlubokého dechu, vzápětí nato pevně usnul.
Celou noc jsem nezamhouřil oka.
Neustálé vědomí, že mám těsně vedle sebe takového zvrhlíka a že s ním musím dýchat stejný vzduch, bylo pro mě opravdu hrozné a tak mě rozčilovalo, že dojmy celého dne ustoupily hluboko do pozadí - dokonce i Charouskův dopis.

Lehl jsem si, abych měl vraha neustále na očích, protože bych nesnesl představu, že ho mám za zády.
Cela byla matně ozářena měsíčním světlem a já viděl, že Laponder leží bez hnutí, skoro strnule.
Jeho rysy dostaly mrtvolný vzhled; pootevřená ústa ten dojem jen zvyšovala.
Po celé hodiny svou polohu ani jednou nezměnil.
Až pozdě po půlnoci, když mu na obličej padl slabý měsíční paprsek, zmocnil se ho jakýsi neklid a neustále pohyboval rty jako někdo, kdo mluví ze spaní.
Vypadalo to jako pořád stejné slovo - možná dvouslabičná věta -, cosi jako:
„Nech mě. Nech mě. Nech mě."
- - - - - - - - - -
Přešlo několik dní a já si ho vůbec nevšímal. Ale ani on nikdy nepřerušil mlčení.
Jeho chování zůstalo stále stejně ohleduplné. Kdykoliv jsem chtěl přecházet po cele, okamžitě to na mně poznal, a když zrovna seděl na pryčně, stáhl zdvořile nohy pod sebe, aby mi nepřekážel.
Začal jsem si svou příkrost vyčítat, avšak ani při nejlepší vůli jsem se vůči němu nemohl zbavit pocitu ošklivosti.
Doufal jsem, že si na jeho blízkost zvyknu - marně.
Dokonce ani v noci mi to nedalo usnout. Spával jsem sotva čtvrthodinku.
Každý večer se opakovalo navlas totéž: on uctivě počkal, až jsem si lehl, svlékl pak šaty, pedantsky je složil, pověsil, atd., atd.
- - - - - - - - - -
Jednou v noci - mohlo být ke druhé hodině - stál jsem zase na prkně, ospalý, polomrtvý únavou, zíral do úplňku, jehož paprsky se odrážely na měděné tváři věžních hodin jako lesknoucí se olej, a myslel smutně na Mirjam.
Náhle jsem za sebou zaslechl tiše její hlas.
Okamžitě jsem byl bdělý, zcela bdělý - rychle jsem se otočil a naslouchal.
Uplynula minuta.
Už jsem myslel, že jsem se spletl, vtom to přišlo znovu. Nerozuměl jsem dobře slovům, ale znělo to jako:
„Ptej se mě. Ptej se mě."
Byl to určitě Mirjamin hlas.
Rozklepal jsem se rozčilením, slezl jsem co nejtišeji dolů a přistoupil k Laponderovu lůžku.
Měsíční světlo mu svítilo přímo do tváře a mohl jsem jasně rozpoznat, že má otevřené oči. Bylo však vidět jen bělmo.
Podle strnulých lícních svalů jsem poznal, že je ponořen do hlubokého spánku.
Jenom rty se pohybovaly - jako předtím.
A znenáhla jsem rozuměl slovům, jež mu vycházela z úst.
„Ptej se mě. Ptej se mě."
Hlas byl k nerozeznání podobný hlasu Mirjam.
„Mirjam? Mirjam?"
Jeho ústa utvořila sotva slyšitelné, přesto zřetelné:
„Ano."
Položil jsem ucho skoro až k jeho rtům.
Po chvíli jsem uslyšel šeptat Mirjamin hlas - byl to tak určitě její hlas, že mě až zamrazilo.
Vsával jsem do sebe její slova tak žádostivě, že jsem vnímal jen jejich smysl. Mluvila o lásce ke mně a o nevýslovném štěstí, že jsme se konečně našli - a že se už nikdy nerozdělíme - mluvila chvatně - bez přestávky, jako člověk, který se bojí, že ho někdo přeruší, a chce proto využít každou vteřinu.
Pak se začal hlas zadrhávat - chvílemi úplně zmizel.
„Mirjam?" zeptal jsem se, roztřesený strachem a skoro bez dechu, „Mirjam, umřela jsi?"
Dlouho žádná odpověď.
Potom téměř nesrozumitelné:
„Ne. - Žiju. - Spím." - -
Poslouchal jsem a poslouchal.
Nadarmo.
Nic víc.
Zesláblý dojetím a vzrušením jsem se musel opřít o hranu pryčny, abych nepřepadl na Lapondera.
Dojem byl tak intenzívní, že se mi chvilkami zdálo, že přede mnou leží skutečně Mirjam, a musel jsem se mocí bránit, abych toho vraha nepolíbil na rty.
„Henochu! Henochu!" zablábolil najednou a pak mluvil stále zřetelněji a artikulovaněji: „Henochu! Henochu!"
Okamžitě jsem poznal Hillela.
„To jsi ty, Hillele?"
Žádná odpověď.
Rozpomněl jsem se, že jsem kdesi četl, že se spících - chceme-li je přimět k odpovědi - nesmíme ptát do ucha, nýbrž musíme mluvit proti nervovému uzlu v žaludeční jamce.
Zkusil jsem to.
„Hillele?"
„Ano, slyším tě!"
Je Mirjam zdráva? Víš všechno?" ptal jsem se rychle.
„Ano. Vím všechno. Věděl jsem to už dávno. - Buď bez starosti. Henochu, neobávej se!"
„Můžeš mi odpustit, Hillele?"

„Říkám ti přece: buď bez starosti."
„Uvidíme se brzy?" Bál jsem se, že už nebudu odpovědi rozumět; již poslední věta byla stěží vydechnuta.
„Doufám. Jestli budu moci - chci čekat - na tebe - pak musím - země -"
„Kam? Jaká země?" - skoro jsem na Lapondera upadl - „Do jaké země? Do jaké země?"
„- země - Gád - jižně - Palestina -"
Hlas odumřel.
Hlavou mi zmateně proletěly stovky otázek Proč mi říká Henochu? Cvach, Jaromír, hodinky, Vrieslander, Angelina, Charousek.
„Žijte blaze a někdy si na mě vzpomeňte," zaznělo najednou zas hlasitě a zřetelně z vrahových úst.
Tentokrát v Charouskově hlasové kadenci, ale znělo to skoro tak, jako bych to řekl já sám.
Vzpomněl jsem si: byl to doslovný závěr Charouskova dopisu.
Laponderův obličej už ležel ve tmě. Světlo měsíce padalo do hlav slamníku.
Za čtvrt hodiny už opustí celu úplně.
Honem jsem kladl otázku za otázkou, nedostal jsem však už žádnou odpověď.
Vrah tu ležel nehybně jako mrtvý a měl zavřená víčka.
- - - - - - - - - -
Hořce jsem si vyčítal, že jsem celou tu dobu viděl v Laponderovi jen zločince a nikdy člověka.
Po tom, co jsem právě prožil, mi bylo jasné, že je zřejmě náměsíčník, že podléhá vlivu úplňku.
Snad se vraždy dopustil ve stavu jakéhosi omámení.
Zcela určitě.
Teď, za svítání, zmizela z jeho rysů strnulost a vystřídal ji výraz tichého míru.
Takhle klidně nemůže přece spát člověk, který má na svědomí vraždu, řekl jsem si.
Stěží jsem se mohl dočkat okamžiku, až se probudí.
Jestlipak věděl o tom, co se stalo?
Konečně otevřel oči, setkal se s mým pohledem a podíval se stranou.
Přistoupil jsem k němu a vzal ho za ruku: „Odpusťte mi, pane Lapondere, že jsem se k vám až dosud choval tak nepěkně. Byl to nezvyk, já -"
„Ujišťuji vás, pane, že vás úplně chápu," přerušil mě živě. Je to jistě hnusný pocit být pohromadě s vrahem z vilnosti."
„Nemluvte už o tom," prosil jsem ho. „Dnes v noci mi prošlo leccos hlavou a nemohu se zbavit myšlenky, že byste možná mohl být - - -" hledal jsem slova.
„Pokládáte mě za nemocného," pomohl mi.
Přisvědčil jsem: „Myslím, že tak mohu soudit podle jistých příznaků. Smím - smím vám položit jednu přímou otázku, pane Lapondere?"
„Prosím, ptejte se."
„Zní to trochu zvláštně - ale - řekl byste mi, co se vám dneska zdálo?"
Zavrtěl s úsměvem hlavou: „Mně se nikdy nic nezdá."
„Ale mluvil jste ze spaní."
Překvapeně se na mě podíval. Chvíli přemýšlel. Potom řekl s určitostí:
„To se mohlo stát jedině tehdy, jestli jste se mě na něco ptal."
Nepopřel jsem to.
„Protože, jak jsem už řekl, nikdy se mi nic nezdá. Já - já putuji," připojil po chvilce polohlasem.
„Putujete? Jak tomu mám rozumět?"
Zjevně neměl chuť mi něco vykládat, a já jsem proto považoval za nutné vysvětlit mu důvody, proč na něho naléhám. Zhruba jsem mu tedy pověděl, co se v noci stalo.
„Můžete se bezpečně spolehnout," řekl vážně, když jsem skončil, „že všechno, co jsem ve spánku říkal, odpovídá pravdě. Když jsem předtím poznamenal, že nesním, nýbrž ‚putuji', tak jsem tím měl na mysli, že můj svět snů je jinak utvářen než u - řekněme: než u normálních lidí. Říkejte tomu, jak chcete, třeba vystoupení z těla. - Tak dnes v noci například jsem byl v nějaké velice zvláštní místnosti, do níž se vcházelo zdola padacími dvířky."
„Jak vypadal ten pokoj?" ptal jsem se rychle. „Byl neobývaný? Prázdný?"
„Ne, byl v něm nějaký nábytek; ale jen málo. A postel, v níž spala mladá dívka - nebo ležela jakoby mrtvá -, a vedle ní seděl nějaký muž a držel jí na čele ruku." Laponder mi popsal obličeje obou. Nebylo pochyb, byl to Hillel a Mirjam.
Napětím jsem skoro nedýchal.
„Prosím vás, vyprávějte dál. Byl v místnosti ještě někdo jiný?"
Ještě někdo jiný? Počkejte - - - ne: v místnosti už jinak nikdo nebyl. Na stole hořel sedmiramenný svícen. - Pak jsem šel po točitých schodech dolů."
„Byly rozbité?" vpadl jsem.
„Rozbité? Ne, ne, byly úplně v pořádku. V jednom místě odbočovaly do nějaké komory a v ní seděl muž se stříbrnými sponami na botách. Byl to cizokrajný typ, jaký jsem ještě nikdy neviděl: měl žlutou barvu tváře a šikmo položené oči. Byl předkloněn a zdálo se, že na něco čeká. Snad na nějaký příkaz."
„Knihu - velkou, starou knihu jste nikde neviděl?" vyzvídal jsem.

Třel si čelo:
„Knihu, říkáte? - Ano, máte pravdu: na podlaze ležela kniha. Byla celá z pergamenu a rozevřená stránka začínala

velký zlatým písemném ‚A'."
„Chtěl jste snad říci ‚I'?"
„Ne, bylo to ‚A'."
„Víte to určitě? Nebylo to ‚I'?"
„Ne, určitě to bylo ‚A'."
Zavrtěl jsem hlavou a začal mít pochybnosti. Laponder v polospánku asi četl v mých představách a všechno zmotal dohromady: Hillela, Mirjam, Golema, knihu Ibbur i podzemní chodbu.
„Máte tu schopnost ‚putovat', jak tomu říkáte, už dlouho?" zeptal jsem se.
„Od svých jedenadvaceti let - - -", zarazil se, zřejmě by o tom nerad mluvil.
Najednou se mu na tváři objevil nesmírný úžas a Laponder zíral na mou hruď, jako by na ní něco viděl.
Nedbal na můj údiv, vzal mě chvatně za ruku a prosil - skoro žebronil.
„Pro boha živého, řekněte mi všecko. Dnes je poslední den, který smím s vámi strávit. Snad už za hodinu pro mě přijdou, abych vyslechl rozsudek smrti - -"
Zděšeně jsem ho přerušil:
„To mě ale musíte vzít za svědka! Odpřisáhnu, že jste nemocný. Vždyť jste náměsíčník. Nesmí vás popravit, aniž by vyšetřili váš duševní stav. Buďte přece rozumný!"
Nervózně odmítl: „Vždyť to je vedlejší - prosím vás, povězte mi všecko!"
„Ale co vám mám povědět? - Mluvme přece raději o vás a o - -"
„Teď to vím určitě, že jste musel prožít podivuhodné věci, které se mě velice týkají - víc, než můžete tušit - zapřísahám vás, řekněte mi všecko!" prosil.
Nemohl jsem pochopit, že ho můj život může zajímat víc než jeho vlastní zpropadeně naléhavé záležitosti; abych jej však uklidnil, vyprávěl jsem mu všecko, co nadpřirozeného se mi přihodilo.
Čas od času pokývl spokojeně hlavou jako někdo, kdo dokonale prohlédl nějakou věc.
Když jsem se dostal k místu, kdy přede mnou stálo bezhlavé zjevení a podávalo mi červenočerná zrna, nemohl se skoro dočkat konce vyprávění.
„Tak vy jste mu je vyrazil z ruky," šeptal zamyšleně. „Nikdy by mi nenapadlo, že by mohla existovat třetí ‚cesta'."
„To nebyl žádná třetí cesta," řekl jsem, „to bylo totéž, jako kdybych ta zrna odmítl."
Usmál se.
„Vy si to nemyslíte, pane Lapondere?"
„Kdybyste je odmítl, asi byste také šel ‚cestou života', ale zrna, jež znamenají magické síly, ta by tu nezůstala. - Takhle se ale rozkutálela po zemi, jak říkáte. To znamená: zůstala zde a budou střežena vašimi předky tak dlouho, dokud nepřijde doba klíčeni. Pak oživnou síly, které ve vás zatím ještě dřímají."
Nerozuměl jsem: „Zrna budou střežena mými předky?"
„To, co jste prožil, musíte částečně chápat symbolicky," vysvětlil mi Laponder. „Kruh nafialověle zářících lidí, kteří vás obklopovali, to byl řetěz zděděných já, které s sebou vleče každý člověk zrozený z matky. Duše není nic ‚jedinečného' - takovou se teprve má stát a pak se tomu říká ‚nesmrtelnost'. Vaše duše je složena z mnoha ‚já' - tak jako mravenčí stát z mnoha mravenců; nosíte v sobě duchovní zbytky mnoha tisíců předků - hlav vašeho rodu. Tak je tomu u všech tvorů. Jak by si mohlo kuře z umělé líhně hned začít hledat správnou potravu, kdyby v něm nevězela zkušenost miliónů let? - Existence ‚instinktu' prozrazuje přítomnost předků v těle i duši. - Ale promiňte mi, nechtěl jsem vás přerušit."
Vyprávěl jsem mu úplně všecko. I to, co říkala Mirjam o hermafroditovi.
Když jsem domluvil a podíval se na Lapondera, viděl jsem, že je bílý jako křída a po tváři se mu řinou slzy.
Rychle jsem vstal a dělal, že to nevidím; chodil jsem po cele sem a tam a čekal, až se uklidní.
Pak jsem si sedl proti němu a vynaložil veškerou svou výmluvnost na to, abych ho přesvědčil, jak je bezpodmínečně nutné upozornit soudce na jeho chorobný duševní stav.
„Kdybyste se aspoň nepřiznával k té vraždě!" zakončil jsem.
„Ale já jsem musel! Měl jsem přece vypovídat podle svého svědomí," řekl naivně.
„A vy si myslíte, že lež je horší než - než vražda z vilnosti?" zeptal jsem se ohromeně.
„Všeobecně možná ne, ale v mém případě určitě. - Podívejte: když se mě vyšetřující soudce ptal, jestli se přiznávám, měl jsem sílu říci mu pravdu. Mohl jsem si tedy vybrat - lhát anebo nelhat. - A když jsem tu vraždu spáchal - - - prosím vás, nechtějte na mně podrobnosti: bylo to tak příšerné, že na to nechci ani pomyslet - když jsem tedy tu vraždu spáchal, tehdy jsem možnost volby neměl. Jednal jsem sice při úplně jasném vědomí, ale přesto jsem neměl žádnou možnost volby: Probudilo se ve mně něco, o čem jsem předtím neměl nejmenší tušení, a bylo to silnější než já. Myslíte, že bych vraždil, kdybych se mohl svobodně rozhodnout? Nikdy jsem nezabil ani toho nejmenšího tvora -, a teď bych toho taky nebyl schopen.
Dejme tomu, že by vražda byla přikázána zákonem a za jeho nedodržení by byl trest smrti - tak jako je to ve válce -; okamžitě bych zasloužil smrt. Protože by mi nezůstala možnost volby. Prostě bych nedokázal vraždit. Tenkrát, když jsem se vraždy dopustil, byla situace obrácená."
„Tím spíš, že jste teď vlastně skoro jiným člověkem, musíte podniknout všechno, abyste unikl rozsudku!" namítl jsem.
Laponder mávl odmítavě rukou. „To je omyl! Soudci jsou ze svého hlediska úplně v právu. Mají snad nechat volně běhat člověka, jako jsem já? Aby zítra nebo pozítří zase došlo k neštěstí?"
„Ne, ale měli by vás umístit v léčebném ústavu pro duševně nemocné. To mám přece na mysli!"
„Kdybych byl šílený, měl byste pravdu," odpověděl rozvážně Laponder.
„Ale já nejsem šílený. Jedná se o něco úplně jiného. Šílenství se to sice podobá, ale je jeho pravým opakem. Prosím,

poslouchejte. Hned mi porozumíte. - - -
Co jste předtím vyprávěl o fantómu bez hlavy - ten fantóm je ostatně jenom symbol, když o tom budete přemýšlet, najdete snadno klíč -, totéž se kdysi stalo i mně. Jenže já jsem tenkrát ta zrna přijal. Jdu tedy ‚cestou smrti'! - Pro mě je tou nejsvětější povinností nechat své kroky řídit duchovním principem, který je ve mně. Slepě, s důvěrou, ať si ta cesta vede kamkoliv: na šibenici anebo na trůn, k chudobě nebo bohatství. Nikdy jsem neváhal, když jsem měl volbu v rukou a já sám.
Proto jsem také nelhal, když jsem si mohl vybrat.
Znáte slova proroka Micheáše:

Oznámiltě tobě, ó člověče, co jest dobrého, i čehož Hospodin vyhledává od tebe?

Kdybych lhal, vytvořil bych příčinu, protože jsem mohl volit - když jsem se dopustil vraždy, nevytvořil jsem žádnou; jenom se ve mně osvobodila dřímající, dávno ve mně uložená příčina, nad kterou jsem neměl žádnou moc.
Proto jsou moje ruce čisté.
Tím, že můj vnitřní duchovní princip udělal ze mne vraha, odsoudil mne k smrti; tím, že mě lidé pověsí na šibenici, odpoutá se můj osud od jejich; dosáhnu svobody."
On je svatý, cítil jsem, a vlasy mi vstávaly hrůzou nad vlastní malostí.
„Vyprávěl jste mi, že jste hypnotickým lékařským zákrokem ztratil na dlouhou dobu vzpomínky na své dětství," pokračoval. „To je znak - stigma - všech těch, které uštkl ‚had duchovní říše'. Skoro se zdá, jako by v nás musel být napojen jeden život na druhý - asi jako ušlechtilý roub na divoký strom -, než může nastat zázrak probuzení. Rozdělení, které jinak nastává smrtí, se zde uskuteční vyhasnutím vzpomínky - často jen náhlým vnitřním přerodem. Se mnou to bylo tak jednoho rána - když mi bylo jedenadvacet let - jsem se probudil úplně změněný. A to zdánlivě bez jakékoliv vnější příčiny. Co jsem měl dosud rád, to mi bylo najednou lhostejné: Život mi připadal hloupý jako knížka o Indiánech a ztratil svou reálnost; sny se staly jistotou - apodiktickou, průkaznou jistotou. Rozumějte mi dobře: průkaznou, reálnou jistotou, a denní život se stal snem.
Dovedli by to všichni lidé, kdyby měli klíč. A klíč spočívá jedině v tom, že si člověk ve snu uvědomí své ‚já', nebo řekněme svou kůži - a že nalezne ty uzounké spáry, jimiž se prodere vědomí v okamžicích mezi bděním a hlubokým spánkem.
Proto jsem předtím říkal: ‚putuji' a ne: ‚sním'.
Zápas o nesmrtelnost je bojem o žezlo s přízraky a hlasy v nás; a čekání na to, že se vlastní ‚já' stane králem, je čekání na Mesiáše.
Stínový habal garmin, kterého jste viděl, ‚dech kostí' z kabaly, to byl král.
Až ten bude korunován, pak se teprve přetrhne pouto, kterým jste vnějšími smysly a komínem rozumu připoután k vnějšímu světu.
Ptáte se mě, jak jsem se mohl - navzdory svému odpoutání od života - stát přes noc vrahem z vilnosti? Člověk je jako skleněná trubička, kterou probíhají pestré kuličky: skoro u všech jen jedna v životě. Když je kulička červená, je člověk ‚špatný'. Když je žlutá je člověk ‚dobrý'. Když běží dvě za sebou - červená a žlutá, pak má člověk ‚nepevný' charakter. My, ‚uštknutí hadem', prožijeme v jednom životě všecko, co se během jedné epochy přihodí celé rase: barevné kuličky se řítí jedna po druhé skleněnou trubičkou, a když proběhnou všecky - - pak jsme proroky - pak jsme se stali zrcadlem božím."
Laponder mlčel.
Dlouho jsem nemohl promluvit slovo. Jeho řeč mě omámila.
„Proč jste se mě předtím s takovou úzkostí vyptával na mé zážitky, když přece stojíte tolik, tolik výš než já?" začal jsem konečně znovu.
„To se mýlíte," řekl Laponder, „stojím hluboko pod vámi. - Ptal jsem se vás, protože jsem cítil, že máte klíč, který mi ještě chyběl."
Já? Klíč? Můj bože!"
„Ano - vy! A vy jste mi ho dal. - Nemyslím, že na zemi existuje šťastnější člověk, než jsem dnes já."
Venku bylo slyšet šramot, klapla závora, ale Laponder si toho vůbec nevšímal:
„Tím klíčem byl příběh o hermafroditovi. Teď mám jistotu. Už proto jsem rád, že jdou pro mě, protože budu brzy u cíle."
Pro slzy jsem Laponderův obličej skoro neviděl, jenom slyšel úsměv v jeho hlase:
„A teď: žijte blaze, pane Pernathe, a pamatujte si: to, co zítra pověsí, to jsou jenom mé šaty; odhalil jste mi to nejkrásnější - to poslední, co jsem ještě nevěděl. Teď se jde na svatbu - - -" Vstal a šel za dozorcem. „Souvisí to úzce s vraždou z vilnosti," byla poslední slova, která jsem zaslechl a jen temně pochopil.
- - - - - - - - - - -

Kdykoliv od té doby svítil na nebi úplněk, vždycky se mi zdálo, že vidím na šedém plátně lůžka Laponderův spící obličej.
V příštích dnech, potom co ho odvedli, slýchal jsem údery kladiv a sekyr z popravčího dvora často až do svítání. Uhodl jsem, co to znamená, a celé hodiny jsem si zoufale zacpával uši.
Měsíc za měsícem míjel. Viděl jsem podle usychání sporého listí ve dvoře, jak léto uplývá, cítil jsem to podle shnilého pachu, který vystupoval ze zdí.
Kdykoliv jsem se při procházkách podíval na odumírající strom a na mariánský obrázek zarostlý v jeho kůře, vždycky jsem ho bezděčně srovnával s tím, jak hluboko se do mne vryl Laponderův obličej: nosil jsem ho pořád v sobě, ten

obličej Buddhy s pletí bez jediné vrásky a s podivným, ustavičným úsměvem.
Ještě jedenkrát. - V září - mě dal zavolat vyšetřující soudce a podezřívavě se mě ptal, jak mohu vysvětlit, že jsem v bance tvrdil, že musím nutně odjet, proč jsem měl u sebe všechny svoje drahokamy.
Na mou odpověď, že jsem si chtěl vzít život, zaznělo zase za psacím pultem obvyklé posměšné zamečení.
Až do té doby jsem byl v cele sám a mohl jsem se oddávat jenom vlastním myšlenkám a smutku po Charouskovi - cítil jsem, že už musel být dávno mrtev -, po Laponderovi, i touze po Mirjam.
Pak opět přišli noví vězňové: zlodějští obchodní příručí s vyžilými obličeji, břichatí bankovní úředníci - „sirotci", jak by je nazval černý Vosátka - a otrávili mi vzduch i náladu.
Jednoho dne dal jeden z nich k lepšímu historku o tom, jak se před delší dobou stala ve městě vražda z vilnosti. Naštěstí prý pachatele hned čapli a nepárali se s ním.
„Menoval se Laponder, ten syčák, ten lump!" vykřikl do toho chlap s dravčí tlamou, který byl pro trýznění dítěte odsouzen na čtrnáct dní vězení. „Chytli ho zrovna při činu. Lampa se při tom binci překotila a pokoj vyhořel. Mrtvola tý holky byla tak zuhelnatělá, že se dodneška nepřišlo na to, o koho se vlastně jedná. Měla přej černý vlasy a ouzkej obličej, to je všecko, co se ví. A ten Laponder by se dal radši rozkrájet, než aby vyrukoval s ménem. - Kdyby bylo po mým, stáhl bych mu kůži s těla a posypal ho pepřem. - To sou holt ty jemný páni! Vrahové to sou, všichni na jednu hromadu. - - - - Jako by nebylo dost jinejch prostředků, dyž se chce jeden zbavit ňáký holky," připojil s cynickým úsměvem.
Zlost se ve mně jen vařila a nejraději bych toho darebáka srazil k zemi.
Noc co noc chrápal na pryčně, na které dříve ležel Laponder. Oddechl jsem si, když ho konečně propustili.
Ale ani potom jsem se ho nezbavil: jeho slova se do mě zaryla jako šípy se zpětnými háčky.
Skoro pořád, hlavně v noci, mě hryzlo strašlivé podezření, že Laponderovou obětí mohla být Mirjam.
Čím víc jsem se tomu bránil, tím víc jsem se do té myšlenky zamotával, až se mi skoro stala fixní ideou.
Občas to bylo lepší, zvlášť když měsíc jasně svítil mřížemi: mohl jsem si oživit ve vzpomínkách hodiny, které jsem prožil s Laponderem, a hluboký soucit s ním zaplašila muka - ale ty hrozné okamžiky, kdy jsem v duchu před sebou viděl zavražděnou a zuhelnatělou Mirjam, přicházely příliš často, až jsem si někdy myslel, že mě ten děs připraví o rozum.
Slabé záchytné body mého podezření vytvořily v takových chvílích uzavřený celek - obraz plný nepopsatelně příšerných podrobností.
Začátkem listopadu kolem desáté hodiny večer - byla už tma a moje zoufalství dosáhlo takové intenzity, že jsem se jako žízní hynoucí zvíře zakousl do svého slamníku, abych hlasitě nekřičel. Vtom otevřel dozorce celu a řekl mi, že s ním mám jít k vyšetřujícímu soudci. Cítil jsem se tak vysílený, že jsem spíš vrávoral než šel.
Naděje, že bych kdy opustil tento strašlivý dům, už ve mně dávno umřela.
Připravil jsem se na to, že mi zase položí chladný dotaz, že zase uslyším stereotypní zamečení za psacím stolem a že se pak zase vrátím do temnoty.
Pan baron Leisetreter už odešel domů a v místnosti stál jenom starý hrbatý písař s pavoučími prsty.
Tupě jsem čekal, co se se mnou bude dít.
Všiml jsem si, že vstoupil i dozorce a dobrosrdečně na mě mrkal, ale byl jsem příliš zničený, než abych si mohl jasně uvědomit význam toho všeho.
„Vyšetřováním se zjistilo," začal písař, zamečel, vylezl na židli a než pokračoval, vyhrabával nejdřív dlouho v regálu příslušná akta: „- se zjistilo, že dotyčný Karel Zottmann byl před svou smrtí při příležitosti tajné schůzky s neprovdanou Rosinou Metzelesovou, bývalou prostitutkou, tehdy všeobecně pod přezdívkou ‚rudovlasá Rosina' známou, později vyplacenou ze salónu ‚Kautský' hluchoněmým, t. č. pod policejním dozorem se nacházejícím vystřihovačem siluet jménem Jaromír Kvasnička, a nyní již několik měsíců ve společném volném konkubinátě s Jeho Jasností knížetem Ferri Athenstädtem žijící, lstivou rukou do podzemního opuštěného sklepení domu čp. 21 873 lomeno římskou III, běžného čísla 7 zavlečen, na tomtéž místě uzavřen a sám sobě, příp. smrti hladem či zmrznutím přenechán." - - „Ten výše zmíněný Zottmann totiž," vysvětlil písař, vykoukl přes brýle a obrátil několik listů.
„Vyšetřováním se dále zjistilo, že svrchu zmíněný Karel Zottmann podle vší pravděpodobnosti - po nastalém úmrtí - byl o veškeré u něho se nacházející předměty, obzvláště o své sub fascikl velké Pé lomeno bé zanesené dvouplášťové kapesní hodinky oloupen" - písař zdvihl hodinky za řetízek do výšky.
„Místopřísežné výpovědi vystřihovače siluet Jaromíra Kvasničky, osiřelého syna před sedmnácti lety zesnulého pekaře hostií téhož jména: že ony hodinky v lůžku svého mezitím uprchlého bratra Aloise nalezl a proti přijetí peněžní částky obchodníku použitým zbožím a několikanásobnému, mezitím zemřelému, majiteli realit Aaronu Wassertrumovi prodal, nemohla být z důvodů malé věrohodnosti přikládána žádná váha.
Vyšetřováním se dále zjistilo, že mrtvola zmíněného Karla Zottmanna měla u sebe v době svého nalezení v zadní kapse kalhot zápisník, do něhož pravděpodobně několik dní před následujícím úmrtím zanesla vícero poznámek, skutkovou podstatu osvětlujících a dopadení pachatele c. k. úřadům ulehčujících.
Pozornost slavného c. k. státního návladnictví byla tímto obrácena na základě Zottmannových testamentárních poznámek k nejvýš podezřelému Aloisu Kvasničkovi, t. č. na útěku, a tímto se současně nařizuje vyšetřovací vazbu proti Athanasiu Pernathovi, rytci kamejí, do té doby bezúhonnému, zrušit a řízení proti němu zastavit.
Praha v červenci podepsán Dr. svob. pán von Leisetreter."
- - - - - - - - - -
Podlaha se mi zakymácela pod nohama a na okamžik jsem ztratil vědomí.
Když jsem se probudil, seděl jsem na židli a dozorce mi přátelsky klepal na rameno.
Písař zůstal úplně klidný, šňupl si, vysmrkal se a řekl mi:
„Přečtení výnosu se protáhlo až do dnešního dne, protože vaše jméno začíná na Pé a přirozeně se vyskytuje až na

konci abecedy." - Pak četl dál:
„Mimo to jest dát na vědomí Athanasiu Pernathovi, rytci kamení, že mu podle posledního pořízení v květnu zesnulého stud. med. Inocence Charouska připadla jakožto dědictví třetina veškeré pozůstalosti téhož, a jest mu podepsat přečtený protokol."
Písař při posledním slově namočil pero a začal škrábat.
Čekal jsem, že bude jako obvykle mečet, ale nemečel.
„Inocenc Charousek," mumlal jsem po něm jako duchem nepřítomný.
Dozorce se ke mně naklonil a šeptal mi do ucha:
„Krátce před svou smrtí byl u mne a ptal se po vás, pan dr. Charousek. Nechá vás moc a moc pozdravovat, říkal. Tenkrát jsem to samozřejmě nesměl vyřídit. To je přísně zakázáno. Měl ostatně strašný konec, pan dr. Charousek. Sám si vzal život. Našli ho mrtvého na hrobě Aarona Wassertruma, jak tam leží obličejem k zemi. - Vyhrabal do země dvě hluboké díry, rozřízl si tepny a strčil ruce do těch děr. A tak vykrvácel. Asi se zbláznil, pan dr. Char - - -"
Písař hlučně odsunul židli a podal mi pero k podpisu.
Potom se pyšně napřímil a řekl přesně tónem svého baronského představeného:
„Dozorce, odveďte toho muže!"
- - - - - - - - - -
Jako před dávnou, dávnou dobou zase odložil muž se šavlí a v podvlékačkách ve vrátnici kávový mlýnek z klína, jenže mě tentokrát neprohlížel a dal mi nazpátek drahokamy, peněženku s deseti zlatkami, kabát a všechno ostatní.
- - - - - - - - - -
Pak jsem stál na ulici.
„Mirjam! Mirjam! Teď se konečně blíží shledání!" - Potlačil jsem výkřik nejdivočejšího nadšení.
Musela být už půlnoc. Úplněk bez lesku jako odřený měděný talíř se vznášel za mlžným závojem.
Dlažba byla pokryta silnou vrstvou špíny.
Kývl jsem na drožku, která v mlze vypadala jako zhroucená předpotopní příšera. Nohy mi skoro vypovídaly službu, už jsem odvykl chůzi a potácel se teď na citlivých chodidlech jako nemocný nějakou míšní chorobou.
„Kočí, zavezte mne co nejrychleji do Hampejské ulice sedm! - Rozuměl jste? - Hampejská sedm."

VOLNÝ
Po několika metrech se drožka zastavila.
„Hampejská, mlospane?"
„Ano, ano, jen rychle."
Vůz zase kousek popojel, znovu se zastavil.
„Hampejská, mlospane?"
„No ano."
„Do Hampejský se přeci nedá jet!"
„Proč ne?"
„Dyk je tam všude vytrhaná dlažba, židovský město azanujou."
„Tak mě zkrátka zavezte tak daleko, kam až to půjde, ale teď už konečně račte jet."
Drožka vyrazila skokem a pak se zase spokojeně zvolna kodrcala dál.
Spustil jsem rozviklaná okénka a žádostivě vdechoval noční vzduch.
Všechno mi bylo tak cizí, tak nepochopitelně nové: domy, ulice, zavřené krámy.
Po mokrém chodníku uháněl osamělý, rozmrzelý bílý pes. Díval jsem se za ním. - To je zvláštní! Pes! Úplně jsem zapomněl, že taky taková zvířata existují. - Z radosti jsem za ním dětinsky vykřikoval: „Ale, ale, jak jen můžeme mít tak špatnou náladu!"
Co asi řekne Hillel? - A Mirjam?
Jenom pár minut a jsem u nich. Nepřestanu zvonit, dokud je nevyženu z peřin.
Teď bylo všecko dobré - celá ta roční bída je pryč!
To budou vánoce!
Tentokrát je nesmím zaspat jako posledně.
Na okamžik mě ochromila stará hrůza: vzpomněl jsem si na slova toho vězně s dravčí tváří. Spálený obličej - vražda z vilnosti - ale ne, ne! - Mocí jsem ty myšlenky setřásl: ne, ne, to nemohlo, nemohlo být. Mirjam žije. Slyšel jsem přece její hlas z Laponderových úst.
Ještě minutu - půl - a pak -
Drožka se zastavila před hromadou trosek. Všude barikády z dlažebních kostek!
Na nich hořely červené svítilny.
Při světle pochodní tu kopala a házela lopatou celá armáda dělníků.
Hromady sutin uzavíraly cestu. Šplhal jsem kolem nich, zapadal občas až po kolena.
Tohle tady, to přece musí být Hampejská ulice?!
Jen s námahou jsem se orientoval. Kolem nic než trosky.
Nebyl tamhle to dům, ve kterém jsem bydlel?
Přední stěna domu byla stržena.
Vyšplhal jsem na hromadu hlíny; pode mnou běžela podél bývalé ulice černá, zděná chodba. Podíval jsem se nahoru: ve vzduchu visely vedle sebe odkryté byty jako obrovské buňky včelí plástve osvětlené částečně světlem pochodní, částečně kalným světlem měsíce.

To nahoře, to musel být můj pokoj - poznal jsem jej podle vzorku na stěnách.
Zbyl z něho už jen úzký pruh.
A hned vedle něho ateliér - Savioliho. V srdci jsem měl najednou prázdno.
To je podivné! Ateliér! - Angelina! - - Jak daleko, jak nedohledně daleko leželo všecko za mnou!
Otočil jsem se: z domu, kde bydlil Wassertrum, nezůstal kámen na kameni.
Všechno srovnáno se zemí: vetešnický krám, sklepní byt Charouskův - - - všecko, všecko.
„Člověk mizí jako stín," napadla mi věta, kterou jsem kdesi četl.
Zeptal jsem se jednoho kopáče, jestli neví, kde teď bydlí ti lidé, kteří se odsud odstěhovali; a jestli náhodou nezná archiváře Šemaju Hillela.
„Nix dajč," zněla odpověď.
Dal jsem mu zlaťák; sice začal okamžitě německy rozumět, ale informaci mi nemohl poskytnout žádnou.
Ani nikdo z jeho kamarádů.
Snad že bych se něco dozvěděl u Lojzíčka?
„Lojzíček je zavřenej, dům se renovuje," odpověděl mi.
Tak někoho vzbudit v sousedství! To by nešlo?
„Tady široko daleko nikdo nebydlí," řekl dělník, Je to ouředně zakázaný.
Kvůlivá týfusu."
„Ungelt? Tam přece bude ještě otevřeno?"
„Ungelt je zavřenej."
„Určitě?"
„No jo."
Namátkou jsem vyjmenoval několik kupců a trafikantek, kteří tu v okolí bydleli; pak jsem odříkal jména Cvach, Vrieslander, Prokop - -
Pokaždé muž jen zavrtěl hlavou.
„Neznáte snad Jaromíra Kvasničku?"
Dělník zpozorněl.
„Jaromír? Není hluchoněmej?"
Jásal jsem. Zaplať bůh. Aspoň jeden známý.
„Ano, je hluchoněmý. Kde bydlí?"
„Vystřihuje vobrázky? Z černýho papíru?"
„Ano, to bude on. Kde bych ho mohl najít?"
Velice obšírně mi popsal jednu noční kavárničku ve vnitřním městě a pak se zase dal hned do kopání.
Přes hodinu jsem se brodil sutinami, balancoval po vratkých prknech a podlézal trámy, které uzavíraly ulice. Celé židovské město byla jediná kamenná poušť, jako by je zničilo zemětřesení.
Bez dechu vzrušením, ušpiněný a s rozedranými střevíci jsem se konečně vymotal z toho labyrintu.
Několik domovních bloků a stál jsem před hledanou špeluňkou.
„Kavárna Chaos" - hlásal nápis.
Liduprázdný malý lokál, v něm sotva místo pro několik stolků přistavených ke zdi.
Uprostřed místnosti na rozbitém biliáru s třemi nohami spal číšník a chrápal.
Nějaká trhovkyně s košíkem zeleniny před sebou seděla v rohu s pokleslou hlavou nad šálkem čaje.
Konečně se číšníkovi uráčilo vstát a zeptat se mě, co si přeji. Teprve při drzém pohledu, kterým mě mustroval od hlavy až k patě, jsem si uvědomil, jak otrhaně asi vypadám.
Podíval jsem se do zrcadla a zděsil se: zíral na mě cizí, bezkrevný obličej, vrásčitý, šedý jako popel, s rozježenými vousisky a dlouhými, zcuchanými vlasy.
Objednal jsem si kávu a zeptal se, jestli tu nebyl vystřihovač siluet Jaromír.
„Nemám páru, kde se dnes tak dlouho courá," zažíval číšník.
Pak se zas položil na biliár a spal dál.
Vzal jsem si ze stěny „Prager Tagblatt" a - čekal.
Písmenka běhala po stránkách jako mravenci a já jsem nepochopil jediné slovo z toho, co jsem četl.
Míjely hodiny a za okny se už ukazovala ona podezřelá tmavá modř, která znamená pro lokál s plynovým osvětlením počátky svítání.
Občas nahlédli do lokálu četníci se zelenavě lesklými chocholy a zase šli dál pomalým a těžkým krokem.
Vstoupili tři nevyspalí vojáci.
Nějaký metař si zaskočil na kořalku.
Konečně, konečně: Jaromír.
Změnil se tak, že jsem ho zpočátku ani nemohl poznat: vyhaslé oči, přední zuby pryč, řídké vlasy a za ušima hluboké dolíky.
Byl jsem tak rád, že po dlouhé době zas vidím známý obličej, že jsem vyskočil, šel mu naproti a vzal ho za ruku.
Choval se podivně plaše a ustavičně se ohlížel po dveřích. Všemi možnými gesty jsem se mu pokoušel naznačit, jakou mám radost, že ho vidím. - Dlouho tomu nechtěl věřit.
Ať jsem mu však položil jakoukoliv otázku, odpovídal mi stále stejným bezmocným pohybem ruky, že nerozumí.
Jak to jen udělat, aby mi rozuměl?! Počkat! Nápad!
Dal jsem si přinést tužku a nakreslil postupně Cvachův, Vrieslanderův a Prokopův obličej.
„Co? Žádný z nich není v Praze?"

Mával živě rukama, naznačoval počítání peněz, pochodoval prsty po stole a klepl se přes hřbet ruky. Uhodl jsem: všichni tři dostali asi od Charouska peníze a táhli teď světem jako společníci s rozšířeným loutkovým divadlem.
„A Hillel? Kde ten teď bydlí?" - Nakreslil jsem jeho obličej, k tomu dům a otazník.
Otazníku Jaromír nerozuměl; neuměl číst, ale pochopil, co jsem chtěl - vzal zápalku, vyhodil ji do vzduchu a obratně jí dal zmizet jako eskamotér.
Co to znamenalo? Že by Hillel taky odcestoval?
Nakreslil jsem židovskou radnici.
Hluchoněmý prudce zavrtěl hlavou.
„Tak Hillel tam už není?"
„Ne!" (Zavrtění hlavou.) „Kdepak tedy je?"
Zase ta hra se zápalkou.
„On chce holt říct, že ten pán je pryč a že nikdo neví, kam zmizel," vmísil se poučně metař, který nás celou dobu se zájmem pozoroval.
Úlekem se mi sevřelo srdce. Hillel pryč! - Teď jsem byl na světě úplně sám.
- - Předměty v místnosti se mi začaly míhat před očima.
„A Mirjam?"
Ruka se mi třásla tak silně, že jsem dlouho nemohl vystihnout její podobu.
„Mirjam také zmizela?"
„Ano. Taky. Beze stopy."
Hlasitě jsem zasténal. Vyskočil jsem a běhal po místnosti sem a tam, až se ti tři vojáci na sebe tázavě podívali.
Jaromír mě chtěl uklidnit a namáhal se sdělit mi ještě něco: položil hlavu na ruku jako někdo, kdo spí.
Chytil jsem se desky stolu: „Pro Krista živého, Mirjam umřela?"
Vrtění hlavou. Jaromír opakoval gesto spánku.
„Byla Mirjam nemocná?" Nakreslil jsem lahvičku s lékem. Vrtění hlavou.
Zase položil Jaromír čelo na loket.
Začalo svítat, plynové lampy zhasínaly jedna po druhé, a já pořád ještě nemohl pochopit, co to gesto mělo znamenat.
Vzdal jsem to. Přemýšlel jsem.
Jediné, co jsem mohl udělat, bylo hned zrána zajít na židovskou radnici a poptat se, kam Hillel a Mirjam odcestovali.
Musel jsem za ním. - - -
Beze slova jsem seděl vedle Jaromíra. Němý a hluchý jako on.
Když jsem po dlouhé době vzhlédl, viděl jsem, že nůžkami vystřihuje nějakou siluetu.
Poznal jsem Rosinin profil. Podal mi siluetu přes stůl, zakryl si rukou oči a - tiše plakal.
Pak náhle vyskočil a vypotácel se bez pozdravu ven.
- - - - - - - - - -
Archivář Šemaja Hillel se jednoho dne bez udání důvodu nedostavil a už nikdy nepřišel; svou dceru vzal určitě s sebou, neboť ani ji už nikdo od té doby nezahlédl, řekli mi na židovské radnici. To bylo všecko, co jsem se mohl dozvědět.
Ani stopa po tom, kam asi tak mohli odejít.
V bance mi bylo řečeno, že moje peníze jsou stále ještě soudně zabaveny, že však očekávají každým dnem příkaz, podle něhož mi budou smět peníze vyplatit.
I Charouskovo dědictví muselo ještě projít úřední cestou a já s palčivou netrpělivostí čekal na peníze, abych mohl podniknout všecko k vypátrání stop po Hillelovi a Mirjam.
- - - - - - - - - -
Prodal jsem drahokamy, jež jsem měl ještě pořád v kapse, a najal si dvě malé podkrovní světničky v ulici U staré školy - v jediné ulici, která zůstala při asanaci ušetřena.
Zvláštní náhoda: byl to ten dobře známý dům, o němž šla pověst, že v něm kdysi zmizel Golem.
Vyptával jsem se obyvatel domu - byli to převážně malí obchodníci a řemeslníci -, co je na té pověsti o „místnosti bez dveří" pravda, a všichni se mi vysmáli. - Jak jen může někdo věřit na takový nesmysl!
Moje vlastní zážitky, jež se k tomu vztahovaly, vybledly ve vězení jako dávno zavátý sen, a já v nich dnes viděl už jenom symboly bez krve a bez života - a škrtl je z knihy svých vzpomínek.
Laponderova slova, která jsem v sobě občas slýchal tak jasně, jako by seděl proti mně a rozprávěl se mnou jako tenkrát v cele, mě utvrzovala v přesvědčení, že jsem asi všechno, co se mi dříve jevilo jako hmatatelná skutečnost, vnímal jen vnitřním zrakem.
Což nepominulo a nezmizelo všechno, co jsem kdysi měl? Kniha Ibbur, fantastická taroková hra, Angelina a dokonce i moji staří přátelé Cvach, Vrieslander a Prokop?
- - - - - - - - - -
Byl Štědrý večer a já jsem si přinesl domů malý vánoční stromeček s červenými svíčkami. Chtěl jsem být ještě jednou mladý a mít kolem sebe světýlka svíček a chtěl jsem cítit vůni jehličí a hořícího vosku.
Ještě než se rok skončí, budu už možná na cestách a budu hledat Hillela a Mirjam po městech a vesnicích, všude tam, kam mě to vnitřně potáhne.
Pomalu ze mne spadla všechna netrpělivost i pocit čekání na cosi i obava, že Mirjam mohla být zavražděna. V srdci jsem věděl, že je oba najdu.
V nitru se mi usadil jakýsi neustálý šťastný úsměv, a když jsem na něco položil ruku, zdálo se mi, jako by z ní proudila léčivá moc. Mé srdce naplňovala zvláštním způsobem spokojenost člověka, který se po dlouhé době vrací domů a vidí

už z dálky věže rodného města.
Zašel jsem také do té kavárničky, abych si přivedl Jaromíra k vánočnímu stolu. - Dozvěděl jsem se, že se tam od té doby neukázal. Už jsem se smutně chystal k odchodu, když vešel starý podomní obchodník a nabízel ke koupi malé, bezcenné starožitnosti.
Prohrabával jsem se v jeho krabici mezi všemi těmi přívěsky k hodinkám, malými křížky na krk, jehlicemi do vlasů a brožemi, když mi do ruky padlo srdíčko z rudého kamene na vybledlé hedvábné šňůrce. Plný údivu jsem v něm poznal památku, kterou mi kdysi dávno darovala Angelina - tehdy ještě malá holčička - u fontány v zámeckém parku.
A rázem mi před očima vyvstala doba mého mládí, jako bych se díval do kukátka na dětsky namalovaný obrázek.
Dlouho, dlouho jsem otřesen stál bez hnutí a strnule zíral na malé rudé srdce v dlani.
- - - - - - - - - -
Seděl jsem ve své podkrovní světnici a poslouchal, jak praská jedlové jehličí, když občas nějaká malá větvička nad svíčkou začala doutnat.
Snad právě teď hraje starý Cvach někde ve světě svou hru „Štědrý večer loutek" - představoval jsem si - a deklamuje tajuplným hlasem verše svého oblíbeného básníka Oskara Wienera:

„Kde je to srdce, červený kamínek?
Na šňůrce z hedvábí, svítí jak plamínek.
Ach nedej je pryč za celý svět, pro ně jsem sloužil po sedm let.
Byl jsem mu věrný a měl je rád, to druhé srdce nesmíš už nikdy dát."
- - - - - - - - - -
Dostal jsem najednou úplně slavnostní náladu.
Svíčky dohořely. Jenom jedna ještě blikala. Kouř se válel pokojem.
Jako by mě nějaká ruka táhla, najednou jsem se obrátil a:
Na prahu stál můj obraz. Můj dvojník. V bílém plášti. Na hlavě korunu.
Jenom na okamžik.
Pak pronikly dřevem dveří plameny a do pokoje se vevalila vlna dusivého, horkého dýmu:
Požár! V domě hoří! Hoří!
- - - - - - - - - -
Rozrazím okno. Vylezu na střechu.
Už zdaleka je slyšet pronikavé troubení hasičského vozu.
Dole se lesknou hasičské helmy a zní úsečné povely.
Pak je slyšet strašidelné, rytmické, dusavé dýchání pump, když se démoni vody přikrčují ke skoku na svého úhlavního nepřítele: na oheň.
Řinčí sklo a rudý žár vybuchuje z oken.
Lidé házejí ven slamníky, celá ulice je jich plná, lidé na ně skáčou a jsou - se zraněními - odnášeni pryč.
Ve mně však cosi zakřičí v divoké jásavé extázi; nevím proč. Vlasy se mi ježí.
Běžím ke komínu, abych se nepopálil, protože plameny už po mně sahají.
Kolem komínu je omotáno kominické lano.
Rozvinu je, zaklesnu kolem ruky a nohy, jak jsem se to jako chlapec naučil v tělocviku, a klidně se spouštím podle fasády domu dolů.
Dostanu se k jednomu oknu. Podívám se dovnitř.
Uvnitř je všechno oslnivě osvětleno.
A tam vidím - - - tam vidím - - moje tělo je rázem jediný hlasitý výkřik radosti:
„Hillel! Mirjam! Hillel!"
Chci skočit na mříže okna.
Sáhnu vedle. Ztrácím rovnováhu.
Okamžik visím hlavou dolů a se zkříženýma nohama mezi nebem a zemí.
Při trhnutí lano zpívá. Vlákna se drnčivě uvolňují.
Padám.
Mé vědomí hasne.
Ještě v pádu se chci zachytit za okenní římsu, ale ruka mi sklouzne. Nelze se udržet:
Kámen je hladký.

Hladký jako kus tuku.
- - - - - - - - - -

K O N E C „- - - jako kus tuku!"
To je ten kámen, který vypadá jako kus tuku.
Ta slova mi ještě pronikavě znějí v uších. Pak se vzpřímím a musím se rozpomínat, kde to jsem.
Ležím v posteli a bydlím v hotelu.
Přece se vůbec nejmenuji Pernath.
Zdálo se mi to všecko?
Ne! Něco takového se nezdá.
Dívám se na hodinky: spal jsem stěží hodinu. Je půl třetí.

A tamhle visí ten cizí klobouk, který jsem si dnes na Hradčanech v dómu omylem s někým vyměnil, když jsem seděl při hrubé mši v lavici.
Je v něm nějaké jméno?
Vezmu ho a čtu na bílé hedvábné podšívce zlatými písmeny napsané cizí, a přece tak známé jméno:

ATHANASIUS PERNATH

Teď už nemám ani trochu stání; chvatně se obleču a sbíhám po schodech.
„Vrátný! Otevřete! Jdu ještě na hodinu na procházku."
„Kampak, prosím pěkně?"
„Do židovského města. Do Hampejské ulice. Je tam vůbec nějaká ulice toho jména?"
Jistě, jistě," vrátný se škodolibě usmívá, „ale upozorňuji vás, v židovském městě to teď za moc nestojí. Všechno je nové, prosím."
„Nevadí. Kde leží Hampejská ulice?"
Tlustý prst vrátného píchne do mapy: „Tady prosím."
„A hospoda U Lojzíčka?"
„Tady prosím."
„Dejte mi nějaký velký kus papíru."
„Tady prosím."
Zabalím Pernathův klobouk. To je zvláštní: je skoro nový, bezvadně čistý a přece tak křehký, jako by byl velmi, velmi starý.
Cestou uvažuji:
Všecko, co ten Athanasius Pernath zažil, co jsem ve snu prožil i já, za jedinou noc jsem spoluviděl, spoluslyšel, spolucítil, jako bych já byl on. Proč tedy ale nevím, co uviděl za zamřížovaným oknem v okamžiku, kdy se lano přetrhlo a on volal: „Hillel, Hillel"?
V tomto okamžiku se ode mne oddělil, pochopil jsem.
Toho Athanasia Pernatha musím najít, i kdybych měl proběhat tři dny a tři noci, předsevzal jsem si.
- - - - - - - - - -
Tak tohle je Hampejská ulička?
Ani přibližně se nepodobá té, kterou jsem viděl ve snu!
Samé nové domy.
- - - - - - - - - -
O minutu později jsem v kavárně Lojzíček. Nestylový, ale poměrně čistý lokál.
Ostatně v pozadí je vyvýšené pódium s dřevěným zábradlím, určitá podobnost s Lojzíčkem ze snu se nedá popřít.
„Pán ráčí, prosím pěkně?" ptá se číšnice, kyprá dívka, doslova napěchovaná do fraku z červeného sametu.
„Koňak, slečno. - Tak, děkuji. - Hm. Slečno!"
„Prosím?"
„Komu patří tahle kavárna?"
„Panu komerčnímu radovi Lojzíčkovi. - Patří mu celý dům. - Náramně fajnový a bohatý pán."
Aha, ten chlap s kančími zuby na přívěsku u hodinek! vzpomněl jsem si.
Mám dobrý nápad, který mi usnadní orientaci:
„Slečno!"
„Prosím!"
„Kdy se zřítil kamenný most?"
„Před třiatřiceti lety!" - Uvažuji: podle toho by tedy rytci kamejí Pernathovi už museli být kolem devadesáti.
„Slečno!"
„Prosím?"
„Není tady někdo z hostů, který by si ještě pamatoval, jak tenkrát vypadalo židovské město? Jsem spisovatel, a proto mě to zajímá."
Číšnice přemýšlí: „Z hostů? To žádný. - Ale počkejte: Náš markér, tamhle u biliáru, právě hraje s tím studentem karamboly - vidíte ho? Ten starý, s orlím nosem - ten tady žije odedávna a všechno vám řekne. Mám ho zavolat, až skončí?"
Dívám se naznačeným směrem:
Štíhlý, bělovlasý starý muž se opírá o zrcadlo a kříduje tágo. Zpustošený, avšak podivně vznešený obličej. Koho mi jenom připomíná?
„Slečno, jak se jmenuje ten markér?"
Číšnice se vstoje opře lokty o stůl, olízne tužku a chvatně čárá své křestní jméno nespočetněkrát na mramorovou desku stolu a pokaždé je zase smaže nasliněným prstem. Mezitím na mě vrhá více či méně spalující pohledy - podle toho, jak se jí povedou. Samozřejmě přitom pořád vytahuje obočí, protože to přece zvyšuje půvab pohledu.
„Slečno, jak se jmenuje ten markér?" opakoval jsem otázku. Vidím jí na nose, že by raději slyšela: slečno, pročpak nenosíte jenom frak? nebo něco podobného, ale já se neptám, mám hlavu příliš plnou svého snu.
„No, jak by se měl jmenovat," durdí se. Jmenuje se holt Ferri. Ferri Athenstädt."
Tak? Ferri Athenstädt! - Hm, tedy zase jeden starý známý.
„Vyprávějte mi, drahá slečno, vyprávějte mi o něm," vrkám, musím se ale okamžitě posilnit dalším koňakem, „vy tak

roztomile švitoříte!" (Hnusím se sám sobě.) Tajuplně se nakloní až těsně ke mně, aby mě její vlasy šimraly na obličeji, a šeptá:
„Ten Ferri, to vám byl dřív pěkný ptáček. - Prý je z prastaré urozené rodiny - ale to se samozřejmě jen tak povídá, protože chodí oholený - a měl děsně moc peněz. Nějaká zrzavá židovka, která už jako holka byla lehká persóna" - číšnice zase už několikrát rychle načmárala své jméno - „ta ho svlíkla donaha.
- Co se týče peněz, míním samozřejmě. No a když už byl úplně oškubaný, tak mu zdrhla a vzala si jednoho vysoko postaveného pána: toho?" - šeptá mi do ucha jméno, kterému nerozumím. „Ten vysoko postavený pán se musel potom přirozeně zříct všech výsad a směl se jmenovat už jenom rytíř z Dämmerichu.
No jo. Ale že byla předtím lehká, to jí holt odpárat nemohl. Já pořád říkám -"
„Fritzi! Platit!" volá někdo z pódia.
Pohledem bloudím po lokále, když najednou za sebou uslyším tiché kovové cvrlikání, jako když cvrček vrže.
Zvědavě se obrátím. Nevěřím svým očím.
Obličej obrácený ke stěně, starý jako Metuzalém, v třaslavých kostlivých rukou malou hrací skříňku, malou jako krabička od zápalek, sedí v rohu úplně ponořen do sebe - slepý, stařičký Neftali Šafránek a točí malinkou klikou.
Přistoupím k němu.
Šeptem si předzpěvuje zmatenou písničku:

„Ta paní Picková a paní Hocková rudá, modrá hvězda na rohu drbají ten muskej, ten buchdrukr?"
- - - - - - - - - -
„Víte, jak se ten starý muž jmenuje?" ptám se číšníka spěchajícího kolem.
„Ne, pane, nikdo nezná ani jeho, ani jeho jméno. On sám už je zapomněl. Je na světě úplně sám. Je mu sto deset let, prosím! Dostává u nás každou noc jednu takzvanou kávu z milosti."
Skláním se nad starcem - a volám mu do ucha:
„Šafránku!"
Jméno jím projede jako blesk. Něco mumlá, tře si přemýšlivě čelo.
„Rozumíte mi, pane Šafránku?"
Kývá.
„Dávejte dobře pozor! Chtěl bych se vás na něco zeptat ze starých dob.
Když mi na všecko dobře odpovíte, dostanete tady ten zlaťák, který dávám sem na stůl."
„Zlaťák," opakuje stařec a začne okamžitě zuřivě roztáčet kličku své cvrkavé hrací krabičky.
Zarazím mu ruku: „Zamyslete se! - Neznal jste před třiatřiceti lety nějakého rytce kamejí? Jmenoval se Pernath."
„Hadrbolec! Pánský krejčí!" - zablekotá astmaticky a chechtá se na celé kolo v domnění, že jsem mu vyprávěl nějaký báječný vtip.
„Ne, žádný Hadrbolec: - - Pernath!"
„Pereles?" - úplně jásá.
„Ne, Pereles taky ne. - Per-nath!"
„Pašales?!" kráká radostně.
Zklamaně vzdávám svůj pokus.
- - - - - - - - - -
„Chtěl jste se mnou mluvit, pane?" - Markér Ferri Athensädt stojí přede mnou a chladně se uklání.
„Ano, ano. Můžeme si přitom zahrát partii biliáru."
„Hrajete o peníze, pane? Dám vám náskok devadesát na sto."
„Tak dobře. O zlatku. Začněte třeba."
Jeho Jasnost vezme tágo, zamíří, kiksne, zatváří se rozmrzele. To znám: nechá mě došplhat až do devětadevadesáti a pak „udělá" sérii.
Mám čím dál zvláštnější pocit. Jdu hned k jádru věci:
„Nevzpomínáte si, pane markére, že byste znal - už před dávnou dobou, asi tak v těch letech, kdy se zřítil kamenný most, tady v židovském městě - jistého Athanasia Pernatha?"
Nějaký muž v červenobíle pruhované plátěné kazajce, s malými zlatými náušničkami a šilhavýma očima, který sedí na lavici u stěny a čte noviny, se na mě strnule zadívá a pokřižuje se.
„Pernath? Pernath?" opakuje markér a usilovně přemýšlí - „Pernath? - Nebyl vysoký, štíhlý? S hnědými vlasy a prošedivělou, krátce zastřiženou bradkou?"
„Ano. Přesně tak."
„A tenkrát mu mohlo být tak čtyřicet? Vypadal jako - - Jeho Jasnost se na mě překvapeně zahledí. - „Nejste jeho příbuzný, pane!?"
Šilhavec se pokřižuje.
„Já? Příbuzný? To je nápad. - Ne. Jenom mě zajímá. Víte o něm ještě něco?" říkám nedbale, cítím však, že mi ledoví srdce.
Ferri Athenstädt zase přemýšlí.
„Jestli se nepletu, pokládali ho tenkrát za blázna - Jednou tvrdil, že se jmenuje - - počkejte - ano: Laponder! A pak se zase vydával za nějakého - nějakého Charouska."
„Ani slovo není pravda!" vmísí se šilhavec. „Charousek skutečně existoval.
Můj táta po něm zdědil několik tisíc zlatých."
„Kdo je ten člověk?" ptám se markéra polohlasně.

„To je převozník a jmenuje se Čamrda. - Pokud jde o toho Pernatha, tak si už jenom vzpomínám, nebo aspoň myslím - že se později oženil s velmi krásnou snědou židovkou."
Mirjam! říkám si a jsem tak rozčilený, že se mi třesou ruce a nemůžu hrát dál.
Převozník se pokřižuje.
„Božínku, co to s vámi dnes je, pane Čamrdo?" ptá se udiveně markér.
„Ten Pernath nikdy nežil!" vykřikne šilhavec. „Tomu nevěřím."
Objednám tomu muži hned jeden koňak, abych podpořil jeho výmluvnost.
Jsou lidé, kteří tvrdí, že Pernath stále ještě žije," vyleze konečně z převozníka, „a je, jak jsem slyšel, rytcem kamejí a bydlí na Hradčanech."
„Kde na Hradčanech?"
Převozník se pokřižuje.
„To je právě to! Bydlí tam, kde nemůže bydlet žádný žijící člověk: vedle zdí u poslední lucerny."
„Vy jeho dům znáte, pane - pane - Čamrdo?"
„Ani za nic bych tam nešel!" protestuje šilhavý. „Za co mě máte? Ježíšmarjajosef!"
„Ale cestu nahoru byste mi přece jen mohl z dálky ukázat, pane Čamrdo?"
„No to ano," bručel převozník. Jestli chcete čekat do šesti do rána; pak jdu dolů k Vltavě. Ale neradím vám to! Spadnete do Jeleního příkopu a srazíte si vaz! Panenko Maria!"
- - - - - - - - - -
Jdeme spolu časným ránem; od řeky vane svěží vítr. Z nedočkavosti cítím stěží půdu pod nohama.
Najednou se přede mnou vynoří dům v ulici U staré školy.
Rozpoznávám každé okno. Vykroužený dešťový okap, mříž, mastně se lesknoucí kamennou římsu - všecko, všecko!
„Kdy ten domů vyhořel?" ptám se šilhavého.
„Vyhořel? Vůbec nikdy nevyhořel!"
„Ale ano! Vím to určitě!"
„Ne."
„Ale já to vím! Chcete se vsadit?"
„O kolik?"
„O zlatku."
„Platí!" - A Čamrda volá na domovníka. „Vyhořel někdy tenhle dům?"
„Ale kdeby!" Muž se směje.
Nemohu a nemohu uvěřit.
„Bydlím v něm už sedmdesát let," ujišťuje domovník, „přece bych to musel vědět."
- - - Zvláštní, zvláštní! - - -
- - - - - - - - - -
Převozník mě veze přes Vltavu ve svém člunu, který je sbitý z osmi nehoblovaných prken, a vesluje komickými, křivými a trhavými pohyby. Žluté vody řeky narážejí na dřevo. Střechy Hradčan se v ranním slunci červeně lesknou.
Zmocňuje se mě nevýslovně slavnostní nálada. Jakýsi tiše se probouzející pocit jakoby z nějakého minulého bytí; svět kolem mi připadá jako začarovaný - snové poznání, jako bych občas žil na několika místech najednou.
Vystupuji.
„Kolik jsem dlužen, pane Čamrdo?"
„Krejcar. Kdybyste pomáhal při veslování -, byly by to dva krejcary."
- - - - - - - - - -
Stoupám opět vzhůru cestou, kterou jsem dnes ve spánku už jednou šel: po úzkých, liduprázdných zámeckých schodech. Buší mi srdce a předem vím: teď přijde ten holý strom, jehož větve přečnívají přes zeď.
Ne: je obsypán bílými květy.
Vzduch je plný sladké vůně šeříku.
U mých nohou leží město v prvním úsvitu jako vidina plná příslibů.
Ani hlásek. Jen vůně a třpyt.
Do Zlaté uličky bych trefil třebas i se zavřenýma očima, tak důvěrně známý je mi každý krok.
Ale tam, kde dnes v noci bylo dřevěné pažení před bíle svítícím domem, uzavírá teď ulici skvělá, umně propletená pozlacená mříž.
Dva tisy pnoucí se z rozkvetlých křovin lemují vstupní bránu ve zdi, jež běží podél mřížoví.
Natahuji krk, abych viděl přes křoví, a jsem oslněn novou nádherou:
Zeď zahrady je celá pokryta mozaikou. Tyrkysová modř se zlatými, podivuhodně utvářenými freskami, které znázorňují kult egyptského boha Osirise.
Vstupní brána představuje boha samotného: hermafrodita složeného ze dvou polovin, které tvoří křídla brány: pravá polovina ženská, levá mužská. - Hermafrodit sedí na drahocenném, plochém trůnu z perletě - v basreliéfu -, a má zlatou zaječí hlavu. Uši jsou vztyčené a blízko sebe, takže vypadají jako rozevřená kniha.
Je cítit ranní rosu a přes zeď sem zalétá vůně hyacintů. - - -
Stojím tam dlouho jako zkamenělý a žasnu. Připadá mi, jako by se přede mnou otevřel úplně jiný svět. Zleva za mřížemi přichází ke mně starý zahradník nebo snad sluha, se stříbrnými sponami na botách, ve zvláštně střiženém kabátci, v žabotu, a ptá se mě mříží, co si přeji.
Beze slova mu podávám zabalený klobouk Athanasia Pernatha.
Bere ho a odchází křídly brány.

Když se brána otevře, vidím za ní mramorový dům podobný chrámku a na jeho stupních stojí:

ATHANASIUS PERNATH

a o něj lehce opřena

MIRJAM

a oba se dívají dolů na město.
Na okamžik se Mirjam obrátí, spatří mě, usměje se a pošeptá něco Athanasiu Pernathovi. Jsem očarován její krásou. Je právě tak mladá, jako jsem ji viděl dnes v noci ve snu.
Athanasius Pernath se ke mně pomalu otáčí a mně se zastaví srdce v těle:
Je mi, jako bych se viděl v zrcadle, tak podobný je jeho obličej mé vlastní tváři.
- - - - - - - - - -
Pak zapadnou křídla brány a já už jenom vidím třpytícího se hermafrodita.
Starý služebník mi dává můj klobouk a říká - slyším jeho hlas jako z hlubin země -:
„Pan Athanasius Pernath děkuje co nejzdvořileji a prosí, abyste jej nepokládal za nepohostinného, že vás nezve dál do zahrady, zakazuje to však přísný zákon domu už od dávných dob.
Mám dále vyřídit, že si váš klobouk ani na hlavu nenasadil, protože si záměny hned povšiml.
Chce jen doufat, že vám jeho klobouk nezpůsobil bolení hlavy."